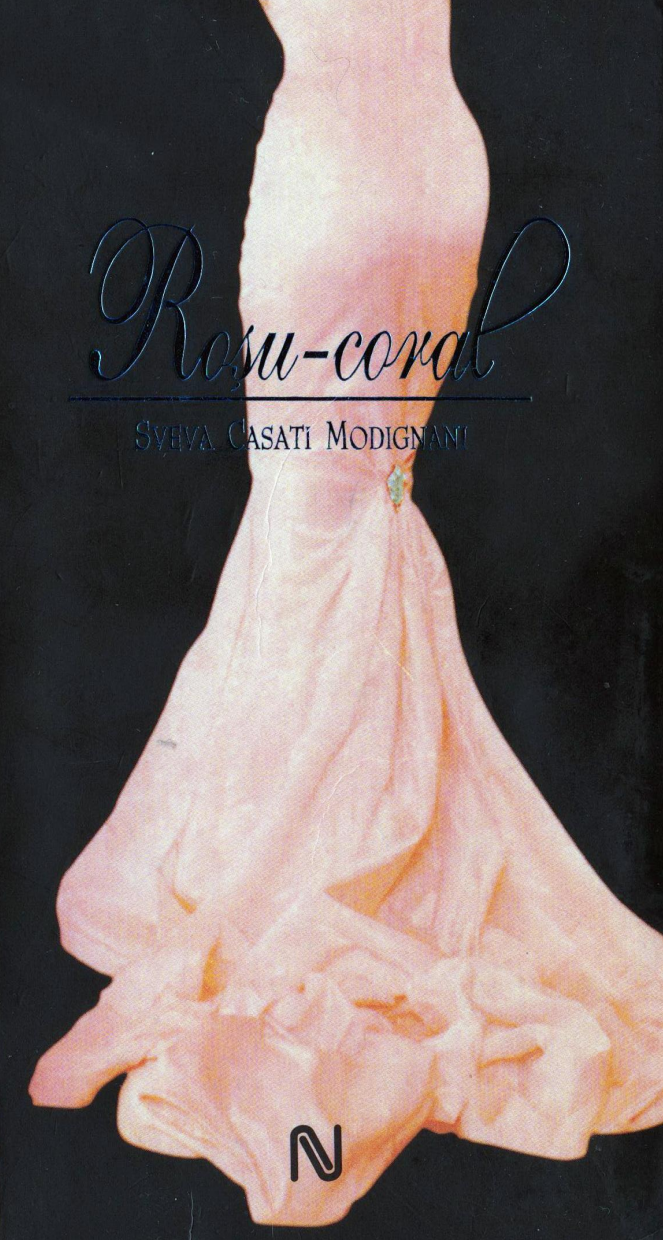
Rosu-coral

Sveva Casati Modignani

De acelaşi autor:

Vanilie şi ciocolată

Va apărea:

Anna cu ochii verzi

SVEVA CASATI MODIGNANI (pseudonimul artistic al lui Bice Cairati) s-a născut la Milano, în casa bunicii sale, pe care a moştenit-o şi unde trăieşte şi în prezent. După o carieră jurnalistică materializată în mai multe cărţi-anchetă publicate în anii '70, a debutat în 1981 cu romanul *Anna dagli occhi verdi,* care a devenit în scurt timp bestseller. Succesului de debut i-au urmat alte 17 romane, traduse în aproape 20 de ţări şi vândute în peste 10 milioane de exemplare. Unele dintre ele au fost şi ecranizate. Motivele unui asemenea succes? A intuit dorinţa publicului de a citi romane ale căror drame, diverse şi surprinzătoare, îşi au sorgintea în realitatea familială, cu ambient, personaje şi decoruri „uşor de recunoscut"

SVEVA CASATI MODIGNANI

Traducere din limba italiană
EMANUEL BOTEZATU

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CASATI MODIGNANI, SVEVA
Roșu-coral / Sveva Casati Modignani;
trad.: Emanuel Botezatu
București, Nemira & Co, 2007
ISBN 978-973-569-933-8

I. Botezatu, Emanuel (trad.)

821.131.1-31=135.1

Sveva Casati Modignani
ROSSO CORALLO
© 2006 Sperling & Kupfer Editori S.p.A.
© Editura Nemira & Co, 2007

Redactor: Mihaela NICOLAE
Tehnoredactor: Corneliu Alexandrescu

Tiparul executat de Alföldi Nyomda Rt.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN (13) 978-973-569-933-8

Se dedică lui Nullo

MULȚUMIRI

După ce am citit biografia unei celebre femei-manager milaneze, Ada Grecchi *(Una vita di corsa,* Koiné), m-am inspirat din viața acesteia pentru a povesti etapele profesionale prin care a trecut Liliana Corti, protagonista romanului *Roșu-coral.* Îi mulțumesc avocatei Grecchi pentru că a punctat, acolo unde a fost nevoie, detaliile tehnice care au privit cariera sa.

Împreună cu Luciano Lanza, directorul revistei *Libertaria* și autorul cărții-anchetă *Bombe e segreti,* am redescoperit dificilii ani '70. Îi adresez mulțumiri.

Ca întotdeauna, în documentările mele pe teme istorice am fost ajutată de prietena mea, Annamaria Andreini Arisi. Îi sunt recunoscătoare și ei.

Mulțumesc lui Manlio Bevilacqua care a trecut din nou în revistă zona Porta Romana.

Le binecuvântez pe fetele de la Sperling, care se îngrijesc de mine și mă suportă cu drag, oricum și oriunde.

Acest roman este și rodul susținerii afectuoase și a profesionalismului Donatellei Barbieri, cea care urmărește pas cu pas nașterea povestirilor mele, furnizându-mi sfaturi prețioase și făcând intervenții utile. Îi mulțumesc din inimă.

VIA MASCAGNI

1

Deşteptătorul sună la ora şase fix. Liliana îl opri repede. Nu voia să-l trezească pe Sandro. Alunecă uşor din pat şi ieşi fără zgomot din dormitor. Tălpile goale pe gresia rece îi dădură un fior de frig. Se duse direct în vestibul şi dezactivă alarma. Apoi, intră în baie şi se băgă sub duş. Apa, doar puţin călduţă, o învioră, dar nu izbuti să-i alunge oboseala acumulată în ultimele zile. Nici în noaptea asta nu reuşise să doarmă mai mult de două–trei ore, şi numai după ce înghiţise un somnifer. Îşi puse un halat moale, apoi, cu un prosop aspru, îşi frecă bine părul negru, tuns foarte scurt. Îşi încălţă papucii de *chenille* şi se îndreptă spre bucătărie. Ridică jaluzelele şi deschise larg fereastra. Minnie, pisica persană, făcu un salt de pe servanta pe care obişnuia să doarmă, aterizând drept la picioarele ei. Arcuindu-şi spinarea, Minnie începu să se frece leneş de picioarele femeii. Umezeala dimineţii toride de iulie invadă încăperea. Chiar dacă funcţionase

toată noaptea, aparatul de aer condiţionat parcă nici n-ar fi existat. Liliana îi dădu un biscuit lui Minnie, apoi îşi prepară obişnuita sa cafea americană – nu foarte concentrată, dar abundentă. Ieşi s-o bea pe terasă.

Privi amuzată păsările gureşe ce zburau de colo-colo printre ramurile copacilor din parculeţul blocului. Printre coroanele bogate ale arborilor se întrezărea via Mascagni. Dintr-acolo se auzeau râsete zgomotoase. Lângă camionul serviciului de salubritate urbană, câţiva gunoieri spuneau bancuri în gura mare şi făceau haz unul de celălalt. Cerul opac anunţa o altă zi toridă.

În dimineaţa aceea, Liliana simţea pe umeri o povară. Dar nu aerul torid şi umed o îngrijora. Nu se putea gândi la altceva decât la mesajul pe care îl găsise cu câteva zile în urmă pe biroul ei, aşezat cu grijă la vedere. Erau doar câteva cuvinte, scrise cu majuscule, însă suficient ca să simtă cum îi îngheaţă sângele în vine: VEI PLĂTI SCUMP. VEI PLĂTI PENTRU TOT, SLUGĂ A STATULUI! Sub cele două rânduri descoperi o stea în cinci colţuri şi o semnătură: BRIGĂZILE ROŞII.

Inima i-a stat în loc.

Toată ţara trăia în tensiune. De câţiva ani, actele teroriste şi atentatele cărora le cădeau victime ziarişti, oameni de afaceri, intelectuali, magistraţi, lideri de sindicat sau directorii unor mari firme deveniseră un fapt obişnuit în Italia.

Citind mesajul, chipul Lilianei s-a albit ca varul. Când şi-a mai venit în fire, a alergat în biroul directorului general de la Collenit – firma la care lucra ca director de personal. I-a arătat biletul, iar bărbatul a chemat imediat poliţia. Comisarii au constatat autenticitatea mesajului şi

au hotărât să-i ofere Lilianei escortă înarmată. De trei zile, doi oameni îmbrăcați în uniformă o însoțeau peste tot, iar noaptea făceau de pază în fața blocului, într-o mașină a Poliției.

Sorbi o ultimă gură de cafea și se întoarse în bucătărie. Închise fereastra, iar aerul condiționat, rece și uscat, se făcu simțit de îndată. Se îndreptă spre camera-garderob. Pe măsuța de toaletă, lângă telefon, era o fotografie mare, înrămată. În ea se vedeau Stefano, băiatul ei de unsprezece ani – plecat acum la mare cu *nonna* – *zia* Rosellina și cei doi verișori ai lui – copiii lui Pucci, fratele Lilianei. Privi fotografia îndelung, apoi luă telefonul și formă numărul vilei Forte dei Marmi, din Versilia. Știa bine că maică-sa se trezea întotdeauna cu noaptea-n cap. Nu greși nici de data asta: femeia răspunse după primul apel.

– Stefano încă mai doarme, îi spuse. La fel și ceilalți, din fericire.

– Și tu? Ce faci acolo? o întrebă.

– Pregătesc niște sandvișuri, pentru că astăzi luăm micul dejun pe plajă, răspunse femeia. Apoi, când se vor trezi ăia mici, eu voi începe să bombănesc, să împart palme după ceafă în stânga și-n dreapta și mă voi certa la cuțite cu leneșa de Rosellina, soră-ta. În ceea ce vă privește, sper să n-avem discuții și să veniți aici la sfârșitul săptămânii, ca să fim împreună toată familia.

Maică-sa îi vorbise cu același ton morocănos pe care Liliana îl cunoștea de-o viață. Nici măcar nu se sinchisise s-o întrebe de ce sunase la o oră atât de neobișnuită. *Ar fi putut s-o facă, totuși,* îi reproșă în gând tânăra femeie. De obicei, vorbeau la telefon doar seara, când Liliana suna ca să-i spună „Noapte bună!" lui Stefano.

– Mi-e dor de băieţelul meu! şopti ea.

– Ei, nu te mai preface atâta! o repezi cealaltă, de la capătul firului. Dacă ţi-ar fi fost atât de dor de Stefano, acum ai fi fost aici, cu el. Sau l-ai fi ţinut cu tine, la Milano. Ai vrut să fii femeie de carieră, acum trage ponoasele! Ai fi putut să te mulţumeşti cu o slujbă bine plătită, dar care să-ţi permită să stai lângă copilul tău...

Acuzaţia asta i-o repeta obsesiv Lilianei de ani de zile. Dar ea se încăpăţâna să demonstreze că o femeie poate face carieră fără să-şi neglijeze familia.

– *Va bene, mamma,* i-o tăie scurt, apoi schimbă vorba: Spune-i lui Stefano că peste două zile voi fi acolo, cu el. Şi mai spune-i că-l iubesc mult de tot.

– Dragostea se arată prin fapte, nu prin vorbe.

Liliana tresări. Vocea se auzise din spatele ei. Era Sandro. Puse receptorul în furcă şi privi imaginea soţului ei, care se reflecta în oglindă. Purta un halat de casă din mătase cu arabescuri aurii. Părul grizonant îi era încă răvăşit. Un bărbat nu foarte înalt, slab, cu o privire caldă, gânditoare. Avea cincizeci şi cinci de ani, cu şaptesprezece mai mulţi decât ea, şi era singura persoană căreia îi accepta observaţiile critice – spuse întotdeauna pe un ton împăciuitor – fără să crâcnească. Nici de data asta nu-i dădu vreo replică.

Începu să-şi întindă o cremă pe faţă, iar Sandro se apropie de ea, îi cuprinse umerii şi se aplecă spre ea, sărutând-o pe păr.

– Eşti atât de frumoasă! îi şopti el. Iar eu sunt doar un prostănac bătrân îndrăgostit până peste urechi de tine...

În ochii mari ai Lilianei, de culoarea ambrei, lucirăă lacrimi de emoţie. Îşi luă o falsă mină serioasă şi spuse:

– Ai dreptate!

– Cu ce am dreptate? întrebă Sandro nedumerit, continuând să-i mângâie umerii.

– Sunt frumoasă, iar tu ești bătrânul meu soț prostănac, glumi femeia. Se întoarse spre el și-l privi drept în ochi: Cu toate astea, ce rost ar avea viața mea fără tine?

Fără să vrea, Liliana își dădu seama că vocea îi tremură. Gândurile negre o urmăreau încă.

– De multe ori îmi spun că ai fi putut avea parte de un partener mai tânăr și mai în puteri decât mine, schiță bărbatul un zâmbet resemnat.

Liliana nu apucă să-i răspundă. Cineva tocmai suna la interfon.

– Ia te uită! exclamă Sandro. Îngerii tăi păzitori au sosit deja.

Într-adevăr, erau cei doi polițiști din escorta personală. Veniseră ca s-o conducă în via Paleocapa, la birourile companiei Collenit.

– Invită-i în casă, te rog, îi ceru ea. Roagă-i să aștepte două minute, până mă îmbrac.

Bărbatul încuviință din cap. Dădu să iasă din cameră, apoi se întoarse și, din pragul ușii, îi aruncă un zâmbet încurajator:

– Liniștește-te, puștoaico! Ai s-o scoți tu la capăt și de data asta!

Sandro avea dreptate. Liliana avusese o viață plină de încercări dintre cele mai grele. Le depășise pe toate cu determinare și curaj. Dar niciodată nu fusese amenințată cu moartea. În plus, cu numai câteva zile înainte de a găsi pe birou mesajul semnat „Brigăzile Roșii", șeful de personal al unei mari fabrici fusese lichidat cu sânge rece de

terorişti: un glonţ în cap, la ieşirea din metrou. Era pentru prima dată în viaţă când Liliana se simţea prinsă în capcană: nu ştia cum să reacţioneze.

Lăsă să-i lunece halatul de baie şi alese să îmbrace un taior de in, albastru. Ştia bine că îmbrăcată astfel, supleţea trupului său ieşea în evidenţă. Înainte de a ieşi din camera-garderob, aruncă o ultimă privire în oglindă: *Sunt gata să înfrunt pe oricine azi,* îşi spuse.

Intră în camera de lucru şi strânse de pe birou documentele la care lucrase până târziu, în noapte. Fusese nevoită să pună la punct o serie de propuneri concrete ce urmau să fie negociate cu reprezentanţii sindicatelor.

În timp ce îndesa actele în geanta de piele, sună telefonul. Tresări. Apoi îşi luă inima-n dinţi şi răspunse:

– *Sì?*

Vocea îi tremura.

– Ce faci? se auzi la celălalt capăt vocea tatălui său.

Liliana răsuflă uşurată.

– Mai bine ca niciodată, minţi. Dar tu?

– Te-am sunat să-ţi fac o propunere: hai să mergem astăzi la mare, la copii. Eu mi-am luat două zile libere, aşa că am putea pleca chiar acum, dacă vrei şi tu. Nu-i aşa că-i o idee excelentă?

Renato Corti ştia că viaţa fiicei sale e în pericol şi căuta soluţii s-o ţină cât mai mult timp departe de Milano.

– Mi-e foarte greu să refuz o propunere atât de tentantă, îi răspunse Liliana.

– Foarte bine. Atunci, înseamnă că putem pleca imediat.

– *Papà,* sunt la sfârşitul unor negocieri extenuante cu sindicatele, îl informă ea cu tristeţe. Dacă totul merge

bine, poate că astăzi reușesc să pun capăt conflictului de muncă. Nu pot pleca în vacanță tocmai acum.

Îl auzi pe taică-său oftând.

– *Papà*, ai auzit ce-am spus?

– *Ti voglio bene*, veni răspunsul, după câteva clipe de tăcere. Îngerii tăi păzitori sunt deja acolo? mai întrebă bărbatul.

– Mă așteaptă în antreu.

– Liliana, să nu lași garda jos! Lupii cei răi sunt în stare să treacă peste orice obstacol ca să te sfâșie.

– Fii liniștit, *papà*, sunt păzită cum nu se poate mai bine, răspunse ea, pregătindu-se să încheie convorbirea. Îți trimit un pupic.

– Să ai o zi bună!

Câteva clipe mai târziu, Liliana era deja în ascensor, alături de gărzile sale de corp. Se gândea febril la strategia pe care urma s-o adopte la tratativele cu sindicatele.

Unul din polițiști o preceda încordat, privind scrutător în toate părțile, în timp ce al doilea mergea lângă ea, aproape atingându-i umărul. Traversară atriumul și se opriră în fața ușii de la intrare. Primul polițist inspectă din priviri strada. Mașina blindată îi aștepta lângă trotuar, iar șoferul pornise deja motorul.

Nu se vedea țipenie. Doar un gunoier, pe partea cealaltă a străzii, care terminase de măturat asfaltul. Acum se străduia să îndese gunoiul într-un tomberon.

Primul polițist făcu semn că drumul e liber. Al doilea polițist deschise ușa și toți trei coborâră în grabă treptele din fața intrării.

Deodată, Liliana auzi un urlet:

– La pământ!

Apoi, trei focuri de pistol.

Se prăbuși pe trotuar, strivită sub trupul greu al unuia din polițiști. Bărbatul îi strigă:

– Nu mișca!

Falsul gunoier sări din mers pe șaua unui scuter care apăruse de nicăieri. Îl conducea un bărbat cu o glugă trasă peste frunte. Cei doi dispărură.

Liliana simți o durere atroce în piciorul drept. Leșină.

Totul se petrecuse într-o clipită.

SITO DELLA GUASTALLA

1

– Aşadar, aţi fost lovită de trei gloanţe, spuse profesorul Nelson De Vito, care o ascultase până atunci în linişte pe femeia din faţa sa.

– Numai două, *professore*, îl corectă Liliana. Numai două: unul mi-a traversat gamba stângă, iar al doilea mi-a fărâmiţat peroneul. Cel de-al treilea proiectil l-a ucis pe poliţistul care mă preceda. Când m-am trezit din leşin, mă aflam deja într-o ambulanţă care mă ducea la Urgenţe cu sirenele urlând. M-am apucat să urlu şi eu. De durere. Femeia îşi pipăi involuntar piciorul stâng, pe care profesorul observă o cicatrice discretă. Apoi continuă: Sunt mai bine de douăzeci de ani de când mă urmăreşte amintirea acelei zile.

Bărbatul o privi câteva clipe în tăcere. Profesorul Nelson De Vito, un bărbat la vreo şaizeci de ani, cu chip rotofei şi ochi vioi, albaştri, era un psihiatru foarte bun. Fiul unui ziarist napolitan şi al unei englezoaice, medic

pediatru, se născuse la Londra, unde se stabiliseră ai săi. Imediat după ce a absolvit Medicina, a plecat în Statele Unite, specializându-se în psihiatrie. Acolo a lucrat în mai multe spitale, iar la Boston a cunoscut-o pe Maria, o tânără italiancă, cu care s-a căsătorit.

În urmă cu cinci ani, venise în Italia împreună cu soția sa pentru a-și îngriji tatăl, care trăgea să moară într-o clinică milaneză. Și nu a mai vrut să plece. A cumpărat o casă în via San Barnaba și și-a deschis un cabinet în Sito della Guastalla. Un bărbat metodic, pedant, care își împărțea judicios timpul între numeroșii săi pacienți și viața tihnită de familie – acesta era *professor* Nelson De Vito.

Într-o seară geroasă de februarie, pe la ora șapte, când tot orașul se distra la carnaval, profesorul se pregătea să plece acasă. Tocmai încheiase ultima ședință din ziua aceea – un tânăr cu o depresie gravă. Își curăță cu scrupulozitate pipa, apoi își notă consultațiile programate pentru a doua zi. Aruncă o ultimă privire în jur, asigurându-se că totul este în ordine. Era cât se poate de mulțumit de cabinetul său: rafturi de cărți care îmbrăcau toți pereții, lumini difuze, o canapea de piele, două fotolii uriașe învelite în catifea albastră și un birou mare, antic, pe care erau așezate câteva hârtii, într-o ordine desăvârșită. Toate erau la locul lor. Își activă telefonul mobil, îl strecură în buzunarul hainei și dădu să plece. În clipa aceea auzi zgomot de pași în anticameră. *Nu poate fi Rita,* își zise. Secretara îi ceruse permisiunea să plece pe la ora șase, după ultimul pacient din ziua aceea. Deschise ușa brusc. În fața lui stătea o necunoscută. Femeia nu mai era la prima tinerețe, dar pe De Vito îl surprinse frumusețea ei. Înaltă, mlădioasă, înfășurată într-o blană

de castor auriu, necunoscuta se oprise și îl privea cu o expresie de nerăbdare. Părul tuns scurt, grizonant și cu șuvițe de-a dreptul albe, lăsau vederii un chip cu trăsături fine.

– *Buona sera,* spuse ea.

Ușa ascensorului, care se deschidea direct în anticameră, era întredeschisă încă și profesorul fu convins că femeia greșise etajul.

– Dumneavoastră sunteți *professor* De Vito? continuă necunoscuta.

Așadar, nu greșise deloc etajul. Îl căuta chiar pe el. Bărbatul încuviință din cap, apoi o anunță, pe un ton care se voia ferm:

– Cabinetul s-a închis, *signora.*

– Știu, replică femeia. Mi-a spus paznicul de la intrare. Numai că eu trebuie să vă vorbesc cu orice preț.

– Telefonați luni dimineața și cereți-i secretarei mele să vă fixeze o consultație.

– Am făcut-o deja, i-o tăie necunoscuta. Secretara dumneavoastră mi-a propus o dată imposibilă: luna mai. Suntem abia în februarie, iar eu nu pot aștepta atât de mult. Am nevoie de ajutorul dumneavoastră... Acum!

Nelson zâmbi. Capitulase.

– Dumneavoastră sunteți *signora?*... întrebă el, făcând o pauză sugestivă.

– Mă iertați, făcu femeia, nici măcar nu m-am prezentat. Numele meu este Liliana Corti.

Îi întinse mâna, iar Nelson o strânse condescendent. Apoi își scoase dezinvoltă haina de blană și o aruncă pe unul din fotolii. Părea că nu-i pasă de faptul că nu fusese poftită să rămână la consultație.

Când trecu pe lângă el, Nelson îi simți adierea abia perceptibilă a parfumului și tresări. În primăverile englezești, floarea aceea putea fi găsită pe toate câmpurile. *Lily of the Moor,* își spuse, zâmbind melancolic. Era parfumul pe care-l folosea și Evelyn, bătrâna lui mamă, care se născuse și copilărise într-un sătuc din Cornwall, iar acum, că rămăsese văduvă, se întorsese să-și trăiască ultimele zile acolo.

Se gândi apoi la soția lui, care îl aștepta acasă: era vineri seara și, ca în fiecare săptămână, aveau invitați la cină. Însă tristețea privirii acelei femei și parfumul atât de familiar îi stârniseră curiozitatea și îi spuneau că ar trebui să mai rămână. Închise ușa ascensorului și îi spuse, făcând un gest larg cu brațul:

– Simțiți-vă ca acasă, *signora*.

Când ea traversă încăperea, așezându-se pe scaunul din fața biroului, Nelson observă că femeia șchiopăta ușor.

Liliana purta un pulover bleu și o fustă de culoarea tutunului, suficient de bine strânsă pe corp ca să-i scoată în evidență talia delicată și pulpele frumos modelate. Medicul se așeză în fotoliul său de la birou.

Îl privi drept în ochi, fără să scoată un cuvânt. Într-un târziu, spuse, cu glas scăzut:

– Nu mai reușesc să fiu stăpână pe viața mea. Mă simt ca o corabie în furtună, care se scufundă în valurile mării. E o teamă teribilă, care pur și simplu mă lasă fără suflare.

– De când aveți tulburările astea? o întrebă medicul.

– Primele atacuri de panică le-am avut imediat după atentat. A trecut însă atât de mult timp de atunci, încât pot spune că sufăr de anxietate de o viață întreagă. Apoi îi povesti cum căzuse victimă ambuscadei Brigăzilor Roșii. Deodată, se întrerupse și îl atenționă: Sună telefonul.

– Va înceta imediat, o asigură bărbatul.

Din anticameră se auzi pornind robotul telefonic. Nelson era convins că la ora aceea nu putea fi altcineva decât soția lui, îngrijorată că nu ajunsese încă acasă. Știa că peste câteva secunde avea să-l sune pe mobil. Îl scoase din buzunar și-l închise. În timpul consultațiilor, nu răspundea niciodată la telefon, iar Liliana intrase deja cu drepturi depline pe lista pacienților. Trase dintr-un sertar un formular tipizat, scrise numele femeii din fața lui și i-l întinse.

– Conform legii asupra *privacy*-ului, mă văd nevoit să vă aduc la cunoștință aceste prevederi stupide. Asta dacă vreți să vă preiau cazul.

Liliana își trase foaia în față și semnă repede, fără să citească.

– Sunt avocat, spuse și îi înapoie formularul. Știu pe dinafară ce scrie acolo. Făcu o pauză scurtă, apoi începu să povestească: Am terminat facultatea la douăzeci și trei de ani. Ardeam de nerăbdare să-mi fac o carieră, și asta cât mai repede cu putință. Aveam un singur gând: trebuia să-mi ajut părinții, căci făcuseră sacrificii enorme ca să ne țină pe toți cei patru copii în școală. Erau niște muncitori amărâți.

Liliana se opri și îi arătă lui Nelson ceasul de aur de la mână. *Cam vechi și cam jalnic*, își spuse în gând medicul, dar clipi admirativ când observă superbul diamant galben care strălucea pe degetul femeii. Ea însă făcu un semn spre ceas:

– Poate că nu e cine știe ce, dar mama mi l-a făcut cadou de ziua mea și cred că a făcut multe sacrificii ca să mi-l poată cumpăra. Împlineam treisprezece ani...

CORSO LODI

1

La masa din bucătărie, acoperită cu o pânză cerată în carouri albe şi albastre, stăteau Ernestina şi cei patru copii ai săi. Mâncau de seară: orez *in bianco* dres cu frunze de salvie călite în unt şi piure de cartofi. Încropise din nimic o cină gustoasă, iar în seara aceea aveau să se culce cu toţii sătui.

Copiii mâncau tăcuţi. Remarcaseră toţi îngrijorarea de pe chipul mamei lor care, când şi când, privea lung la scaunul gol de la masă. Era locul lui *papà*.

În bucătărie nu se auzeau decât clinchetul tacâmurilor şi ticăitul ceasului de pe bufet. Era atâta linişte, încât se auzeau până şi cărbunii sfârâind în sobă. Era o sobă comună care încălzea toate cele patru încăperi ale casei: bucătăria, baia, dormitorul părinţilor şi camera fetelor – Liliana şi Rosellina. Pentru că nu aveau o cameră a lor, cei doi băieţi – Giuseppe şi Palmiro, botezaţi aşa în

onoarea lui Di Vittorio[1] și Togliatti[2] – dormeau în bucătărie, pe paturi pliante care în timpul zilei erau dosite după un paravan.

Liliana se gândi să înviorеze atmosfera și spuse:

– Tare aș vrea să fiu plină de bani, ca să mă ghiftuiesc cu cotlete *alla milanese* și să mănânc friptură de vițel după pofta inimii. M-am săturat până-n gât de paste, orez și cartofi.

Liliana era cea mai mare dintre cei patru copii ai familiei Corti. Avea treisprezece ani și era printre cele mai bune eleve din școală. Frații mai mici o respectau, ba chiar se temeau de ea, pentru că uneori era mai aspră decât mama. În clipa aceea însă, toți dădură din cap, murmurând aprobator: Liliana spusese cu voce tare ceea ce gândeau cu toții.

Ernestina țâșni ca un arc de pe scaunul ei, traversă în fugă încăperea și o plesni peste ceafă, răvășindu-i coama neagră.

– Cu nemulțumirile astea ale tale ne jignești pe mine și pe taică-tu, îi reproșă femeia. În voce nu părea să mai aibă aceeași convingere ca atunci când sărise ca arsă de la locul ei. Arătă spre ceilalți: În plus, dai un exemplu cât se poate de prost fraților tăi.

Ernestinei îi păru rău că nu reușise să-și stăpânească nervozitatea. Trăia însă cu o teamă continuă în suflet: credea

---

[1] Giuseppe Di Vittorio (1892–1957), membru marcant al Partidului Comunist Italian și președinte al celei mai mari federații sindicale din Italia (n. tr.).

[2] Palmiro Togliatti (1893–1964), om politic de anvergură în perioada postbelică, membru fondator și – din 1927 până la sfârșitul vieții – secretar al Partidului Comunist Italian (n. tr.).

că, într-o bună zi, bărbatului ei avea să i se întâmple ceva rău. „Ai mintea mereu înfierbântată", îi reproșa ea adesea.

Renato Corti era un tată bun și un soț exemplar, însă când venea vorba de fabrică, de sindicat si de Casa del Popolo[1], familia sa parcă nici nu mai exista. Nu pierdea nici un miting, mărșăluia în primele rânduri la manifestațiile de protest, împărțea manifeste la poarta fabricii sau prin vestiare. Ernestina îl aștepta răbdătoare acasă, dar era terorizată la gândul că bărbatul ei va rămâne într-o bună zi pe drumuri sau, mai rău, că va sfârși în pușcărie.

Renato se angajase la Righetti-Magnani încă de pe la mijlocul anilor '30. Acolo a și cunoscut-o pe Ernestina. A fost dragoste la prima vedere. S-au căsătorit în mare grabă, cu puțin timp înainte să se nască Liliana. Când Italia a intrat în război, el a scăpat de înrolare pentru că cei doi frați mai mari ai săi erau deja în linia întâi. În schimb, fusese obligat să muncească pentru armată, căci fabrica sa a început să producă bombe. Și Ernestina a fost nevoită să facă același lucru. Cât a durat războiul, ea a confecționat focoase pentru proiectile, în timp ce Renato turna percutoarele.

În fabrică, el s-a alăturat unui comitet controlat de partizani care îi incita pe muncitori să saboteze producția de armament pentru armata germană. Ernestina știa că, dacă Renato ar fi fost descoperit, ar fi fost deportat în Germania. Ani buni a tremurat de frică pentru viața lui.

---

[1] *Casa del Popolo* (it.) – Casa Poporului. După ce, la începutul secolului XX, au fost locații gestionate de mișcarea proletară, aceste case au devenit cooperative prin intermediul cărora se acorda asistență și ajutor material familiilor din mediul muncitoresc (n. tr.).

– Blestemată să fie ziua în care m-am lăsat încălecată de tine printre lăzile de ambalaj! îi spunea ea uneori, furioasă. Şi unde mai pui că după aceea a trebuit să te iau şi de bărbat...

– Lasă, că şi ţie ţi-a plăcut, îi răspundea el, umflându-se în pene. Da' ce mult ţi-a mai plăcut!...

Renato era un vlăjgan puternic şi arătos. Femeia se topea de plăcere când el o prindea în braţe şi o acoperea de sărutări. Uneori, o strângea la piept şi o ţinea aşa minute în şir, plăsmuind vise despre viaţa fericită care îi aştepta după terminarea războiului: armonie, sărbătoare, belşug. Ernestina îl asculta visând cu ochii deschişi şi era încredinţată că va fi întocmai cum spunea el. Dar clipele acelea de reverie nu erau decât palide scântei de fericire pierdute în urgia anilor negri de război. Au fost vremuri grele, pe care Ernestina le-a trăit stăpânită de groază pentru soarta mult prea îndrăzneţului ei soţ, mereu plecat să lupte în clandestinitate împotriva nemţilor. În cele din urmă, războiul s-a sfârşit. Odată cu pacea, au venit zilele de sărbătoare la care visaseră amândoi. Belşugul însă se lăsa aşteptat. Trecuseră ani buni de atunci, aveau deja patru copii, iar Renato continua să-i spună poveşti despre vremurile frumoase care, fără nicio îndoială, urmau să vină curând.

Acum îi părea rău că o plesnise pe Liliana şi îi zâmbi încurcată. Fata însă îşi coborî privirea şi murmură:

– Iartă-mă, mamă.

Ernestina îşi scutură capul, apoi se ridică de la masă. Îşi trase pe umeri un şal gros şi ieşi. Se opri pe prispă şi stărui cu privirea de-a lungul drumului, sperând să-şi zărească bărbatul întorcându-se acasă.

Aflase că în ziua aceea sindicatele din toată ţara declanşaseră greva generală, protestând împotriva guvernului. Atât îi spusese Renato: politicienii aflaţi la putere continuau să ignore revendicările salariale ale muncitorilor şi îi favorizau pe patroni. Ca întotdeauna, el şi camarazii săi se aflau în fruntea marşului de protest, iar Ernestina nu avea linişte până când nu-l vedea intrând pe poartă. O chinuiau amintirile zilelor când Renato se întorcea din oraş plin de răni: scutierii reprimau cu violenţă asemenea manifestaţii, iar el fusese, nu o dată, bătut cu sălbăticie.

Rezemată de balustradă, privea pierdută în zare, când simţi o mână uşoară mângâind-o pe umăr.

– Hai, mamă, întoarce-te în casă, îi zise Liliana. N-avea grijă, o să vină şi tata numaidecât.

– Sunt mereu nervoasă, murmură femeia. Şi asta nu e bine nici pentru tine, nici pentru cei mici.

– Lasă, noi ne vedem de ale noastre, o încredinţă fiica cea mare.

Ernestina zăbovi cu privirea la ferestrele luminate care dădeau în curte. În clădire – o casă populară – locuiau numai familii de muncitori: un croitor, poştaşul, un vatman, un tutungiu, un grădinar şi un infirmier. *Toţi oameni liniştiţi, la locul lor,* se gândi Ernestina. Apoi se înfurie: *Singura minte înfierbântată de aici e bărbatul meu...*

– Vino în casă, mamă, insistă Liliana. Aici ai să îngheţi.

– Da, hai să intrăm, suspină cu resemnare femeia.

Lucra nouă ore pe zi într-o mică fabrică de tricotaje. Reuşise cu greu să-şi găsească o slujbă după ce o născuse

pe Rosellina, mezina familiei. De la fabrică venea într-o fugă acasă şi, fără o clipă de răgaz, se ocupa de copii şi de gospodărie. Dar nu munca fizică o obosea pe Ernestina. De un timp, se simţea prinsă într-o capcană din care nu mai avea scăpare. Ani la rândul crezuse într-un viitor liniştit alături de Renato. Era un om minunat, ştia bine asta, dar nu reuşise niciodată să-i ofere siguranţă, stabilitate şi certitudini.

În bucătărie, Giuseppe tocmai strângea masa. Avea numai zece ani, dar era bucuros să dea o mână de ajutor la treburile casnice.

Ernestina luă porţia lui Renato şi o puse pe bufet. Avea s-o încălzească mai târziu, îşi zise, iar privirea îi alunecă spre ceasul deşteptător: era deja ora nouă seara.

– Acum duceţi-vă la culcare, le spuse.

– Dar eu vreau să îl aştept pe tata, protestă Rosellina.

Era un boţ de copil de numai cinci ani, însă plină de graţie, şi toţi din familie o alintau. Ernestina însă, nu admitea ca cei mici să nu-i dea ascultare. O fulgeră cu privirea şi micuţa nu mai stătu o clipă pe gânduri: fugi spre camera ei. Femeia îşi dădu seama că o speriase şi o ajunse repede din urmă. Îi zâmbi tandru şi îi puse în mână o bomboană.

Băieţii începură să pregătească pentru noapte paturile pliante. În clipa aceea, uşa se dădu în lături şi Renato apăru în prag. Avea obrazul tumefiat, iar de sub cozorocul şepcii sale de lână îi ieşea capătul murdar al unui plasture mare. Chipul său nu mai avea trăsăturile perfecte de dimineaţă, când plecase la miting, dar cu toate astea faţa îi era luminată de un zâmbet larg. Avea privirea strălucitoare a unui erou care triumfase într-o luptă încrâncenată.

Își desfăcu brațele într-un gest larg, ca și cum ar fi vrut să-i cuprindă pe toți.

– Ce face tribul meu? întrebă el pe un ton de nespusă fericire.

Văzându-l, Ernestinei îi scăpă un suspin de ușurare. În clipa următoare însă, toată neliniștea ei de peste zi se transformă în furie.

– Voi doi, dispăreți de aici! le ordonă ea băieților, arătând spre dormitorul său.

Nici nu se închise bine ușa în urma lor, că Ernestina se repezi la bărbatul din fața sa și îi trânti cu toată puterea o palmă peste obrazul sănătos. Renato nu schiță nici măcar un gest de apărare. În schimb, o prinse de încheietură și îi aduse mâna spre buze, sărutând-o moale.

– Știu că ți-ai făcut griji din pricina mea, Ernestina mea dragă, îi spuse. Apoi îi făcu din ochi și-i zâmbi: Îți cer iertare, dar să știi că am primit o măciucă în țeastă care m-a trimis drept în lumea viselor.

Femeia ezită o secundă, apoi își trase mâna din strânsoarea lui și-i întoarse spatele. Mânia i se risipise, dar nu voia ca celălalt să-și dea seama că inima ei se înmuiase deja.

– Te doare? îl întrebă cu voce aspră.

– Mi-e sete, răspunse bărbatul, așezându-se ostenit la masă.

– Vrei să mănânci?

– Nu mi-e foame.Vreau doar apă. Apă proaspătă.

Îi duse un pahar mare cu apă, apoi îi trase șapca de pe cap și îi atinse cu atenție plasturele care îi acoperea jumătate de frunte.

– Te-au bătut iar, spuse ea cu glas moale, iar ochii i se umeziră. Uite, fruntea îți frige de parcă ai avea febră.

– Eşti tare frumoasă, Ernestina, îi susură el la ureche. Iar eu sunt îndrăgostit, din ce în ce mai îndrăgostit de tine. Te iubesc atât de mult, încât îmi vine să plâng.

Apoi o trase pe genunchii săi şi o strânse cu putere în braţe.

2

Liliana se întinse în pat. Cămăruţa pe care o împărţea cu Rosellina dădea spre terasa de uz comun a palierului. Era o încăpere cu aspect spartan: două paturi de fier smălţuit, o noptieră şi un dulap vechi, pentru haine. Ca s-o facă ceva mai primitoare, Ernestina îmbrăcase pereţii cu un tapet înflorat de hârtie.

Copila îşi făcea griji pentru tatăl ei. Până de curând era convinsă că omul acela puternic, frumos şi veşnic zâmbitor era stăpânul lumii. Acum începea să înţeleagă că lucrurile nu stăteau deloc aşa. Prin minte îi treceau o grămadă de întrebări cărora nu le găsea niciun răspuns şi nu reuşea cu niciun chip să adoarmă.

I se făcu sete. Se ridică din pat şi, mergând în vârful picioarelor, intră în bucătărie. Palmiro – căruia toţi îi spuneau Pucci – şi Giuseppe dormeau duşi. Sub uşa dormitorul părinţilor se zărea un licăr de lumină. O auzi pe Ernestina vorbind cu glas scăzut şi trase cu urechea.

– Uite, vezi? spuse maică-sa. Ţi-am spus eu... Treizeci şi opt cu cinci. Cu o fierbinţeală ca asta, nu ai cum să te duci mâine la lucru. Apoi vocea i se înmuie: Hai, mai bea puţin vin fiert. O să transpiri şi febra o să-ţi scadă.

– Mi-e frig, răspunse Renato. Mai pune o pătură peste mine.

– Picioarele ți-s înghețate. Dacă îți fac o frecție, o să te mai încălzești.

Liliana se ruși brusc și fugi înapoi, în camera sa. I se păruse că se amestecă în viața secretă a oamenilor mari și se speriase. Se băgă repede în pat și-și trase plapuma vătuită peste cap. Închise ochii, dar somnul tot nu venea. Ar fi vrut să uite ce auzise, dar gândul îi stăruia la convorbirea de mai devreme. O intrigase vorba dulce a maică-sii și atenția exagerată cu care îl îngrijea pe *papà*. Nu era niciodată atât de grijulie cu vreunul din ei. În cele din urmă, tot străduindu-se să găsească o explicație pentru comportamentul straniu al mamei, Liliana adormi.

Când maică-sa o trezi, scuturând-o de umăr, Liliana avu impresia că nu dormise decât câteva minute. Ernestina o anunță însă că se făcuse deja ora șase și jumătate dimineața.

– Eu plec la fabrică, îi spuse. Ai grijă de cei mici și spune-le să umble încet prin casă, pentru că *papà* încă mai doarme. N-am vrut să-l trezesc, pentru că aseară a avut febră. Înainte să pleci la școală, treci pe la Fermo și roagă-l să treacă azi pe aici, ca să-i prescrie niște medicamente, ceva.

Liliana încuviință fără să scoată vreun cuvânt, apoi se ridică din pat. Se spălă, apoi își trase pe ea o fustă încrețită de flanel și un pulover lucrat în toate nuanțele posibile de albastru. Hainele i le confecționase maică-sa, din resturi aduse de la fabrică. Își perie îndelung părul, apoi și-l prinse cu o bentiță din metal aurit. Când termină, îi trezi pe Pucci și pe Giuseppe.

Giuseppe era un băieţandru liniştit şi respectuos. Îi plăcea să se joace cu păpuşile, iar preferata lui era una pe care Liliana o aruncase demult. Micul Giuseppe o recuperase însă şi o tot împodobea cu haine strident colorate pe care le confecţiona singur, din hârtie creponată.

Pucci, în schimb, se dovedea un negustor precoce. Meşteşugea praştii şi alte obiecte ciudate pe care le dădea la schimb pe reviste cu Tex Willer[1] şi pe truse de creioane.

Giuseppe şi Pucci aveau încredere oarbă în Liliana. Niciodată nu se întâmplase ca fata să repete vreun ordin sau ca vreunul să iasă din vorba ei. La fel se întâmplă şi în dimineaţa aceea. Fu de ajuns ca fata să le spună că tatăl lor doarme şi că trebuie să facă linişte. Băieţii îşi strânseră paturile fără să facă nici cel mai mic zgomot, apoi, tot în linişte, se spălară, se îmbrăcară şi se aşezară la masă. Liliana le încălzise lapte şi îl turnase în castroane. Cât timp mâncară, fata pregăti pentru toţi feliile de pâine cu unt pentru gustarea de prânz.

– V-aţi pregătit ghiozdanele? îi întrebă ea.

Amândoi dădură afirmativ din cap.

În bucătărie intră Rosellina. Se trezise şi îi era foame. Liliana se ocupă şi de ea, apoi strânseră împreună masa, îşi puseră paltoanele şi ieşiră cu toţii. Înainte de a merge la şcoală, Giuseppe şi Pucci urmau s-o lase pe Rosellina la grădiniţă. În schimb, Liliana urcă la etajul al treilea şi bătu la uşa apartamentului lui Fermo, infirmierul. Îi deschise o bătrână – mama bărbatului.

– *Papà* e bolnav, o informă Liliana. N-aţi vrea să-l rugaţi pe Fermo să coboare şi să vadă ce are?

[1] Personaj din benzile desenate (n. tr.).

– Acum a picat și el din tura de noapte, îi răspunse bătrâna. Apoi o întrebă curioasă: Dar ce-a pățit Renato?

– Nu știu, mărturisi fata, care se simțea prinsă între ciocan și nicovală: era îngrijorată pentru soarta tatălui ei, dar în același timp se temea să nu întârzie la școală.

– Ehe, făcu bătrâna coborându-și vocea. După manifestația de ieri, mulți au ajuns la Urgență. Mi-a zis mie fi-miu. Ia spune, l-au bătut și pe taică-tu?

Liliana încuviință din cap. Femeia îl chemă pe Fermo, care se înfățișă în pragul ușii și o ascultă cu atenție pe fiica vecinului său de la parter.

În cartier, toată lumea era convinsă că Fermo era mai iscusit decât un doctor. Îi vizita pe cei care se îmbolnăveau, făcea injecții, lua tensiunea, bandaja răni și sugera medicații pentru aproape toate bolile. Era un bărbat sufletist și generos. Îi plăcea să cânte la chitară și nu-și lua niciodată gândul de la iubita lui soție, împușcată de un lunetist, cu numai câteva zile înainte de sfârșitul războiului. Se luaseră abia de șase luni.

– Am eu grijă de Renato, nu-ți face griji, o asigură el pe Liliana. Beau o cafea și cobor îndată să văd ce-i cu el.

Plecă spre școală cu inima mai ușoară. În ziua aceea luă un zece cu felicitări la matematică, dar asta nu mai mira pe nimeni: cu toții știau că Liliana era o elevă eminentă.

După ore, ca întotdeauna, pe drumul spre casă, se lăsă pradă viselor și proiectelor de viitor. Cele mai multe dintre colegele sale visau să ajungă actrițe sau balerine. Ea, în schimb, și-ar fi dorit să fie directoarea unei mari biblioteci, ca aceea în care fusese de curând, când se documentase pentru studiul despre himenoptere. Altădată se vedea în rolul unei curajoase exploratoare, care descoperă

ţinuturi necunoscute în inima Africii. În ziua aceea se gândi că i-ar fi plăcut să intre în politică şi să devină atât de puternică încât să elimine toată nedreptatea din lume. *Injustiţia socială*, repetă ea în gând o expresie pe care *papà* o spunea adesea.

Liliana crescuse destul de mult ca să-şi dea seama că între ea şi colegele sale care aveau părinţi cu dare de mână era o mare diferenţă. Degeaba învăţa ea bine: colegele ei îmbrăcau paltoane elegante, luau lecţii de dans şi mergeau la cinematograf, la teatru, la patinoar sau la schi. Părinţii veneau să le ia de la şcoală cu maşina. Taică-su, în schimb, putea cel mult să-i ofere o plimbare pe cadrul bicicletei.

Cufundată în gânduri, ajunse acasă. Tocmai traversa curtea, când auzi o voce care o chema de la etaj. Bătrâna mamă a lui Fermo, infirmierul, se aplecă peste balustradă.

– Pe taică-tu l-au dus la spital, îi strigă femeia. Văzând că Liliana şovăie, adăugă pe un ton blând: Nu-ţi face griji, fiul meu e acolo, cu el. Du-te la Spitalul Policlinic, maică-ta e deja acolo. De fraţii tăi o să ne ocupăm noi. Du-te...

3

Ca să ajungă la Spitalul Policlinic, Liliana luă tramvaiul, apoi merse pe jos o bună bucată de drum. Avea inima zbuciumată şi îşi mușca buzele ca să nu izbucnească în lacrimi. O înspăimânta gândul că tatăl ei ar putea rămâne infirm sau că, şi mai rău, ar putea muri.

Mergea cu paşi repezi, repetându-şi în gând mica ei rugăciune: „Iisuse, ţine-l în viaţă pe *papà!*"

Într-un târziu, ajunse la spital. Întrebă la triaj de tatăl său şi cineva o îndrumă spre un coridor lung, la capătul căruia văzu o uşă de sticlă pe care scria: BLOC OPERATOR. O zări pe maică-sa şi ţâşni către ea, strigând:

– Mamă!

Ernestina era însoţită de trei bărbaţi şi discuta cu un medic îmbrăcat într-un halat lung, verde. Auzind-o, se întoarse spre Liliana şi o prinse în braţe. O strânse cu putere şi îi şopti:

– E bine. Domnul profesor tocmai l-a operat pe *papà.*

– Aşa, dintr-odată? se miră fata. De ce?

Cei trei bărbaţi – doi colegi de serviciu ai lui Renato şi Attilio, un delegat sindical – se apropiară şi o îmbărbătară:

– Stai liniştită. Taică-tu o să fie ca nou.

Doctorul le explică tuturor ce se întâmplase: Renato suferise o hemoragie uşoară din cauza loviturii la cap primite în timpul demonstraţiei de stradă. Peste noapte, starea lui se agravase, iar când Fermo coborâse să-l vadă, bărbatul era deja inconştient. Infirmierul îl adusese imediat la spital şi fusese operat de urgenţă.

– Ăia vor trebui să plătească pentru ce i-au făcut bietului Renato, scrâşni Attilio, înverşunat.

– Ăia, cum le spui dumneata, nu sunt decât nişte oameni săraci obligaţi să bată alţi oameni săraci, îi atrase atenţia medicul, pe un ton amar.

– Pot să-mi văd bărbatul? îi întrerupse Ernestina, care nu avea niciun chef să audă fraze pompoase pe care le ştia pe de rost. Oricum, nu avea de gând să facă nicio reclamaţie.

– Doar pentru câteva minute, îi răspunse doctorul. După aceea însă, duceţi-vă acasă, la copii. Soţul dumneavoastră e pe mâini bune.

– L-au bandajat ca pe o mumie, comentă îngrijorată Ernestina, când ieşi din salon. Apoi se încruntă: Eu nu plec de aici până când nu vorbesc cu el. O să aştept să se trezească.

Liliana fu nevoită să se întoarcă singură acasă. Acolo, rămase mirată să descopere ce însemna solidaritatea oamenilor nevoiaşi: croitoreasa adusese o cratiţă plină cu chiftele, vânzătorul de fructe lăsase un coş cu portocale, iar pe masa din bucătărie găsi mai multe pachete cu biscuiţi şi câteva ciocolate. Emoţionată, le mulţumi tuturor şi hotărî să nu profite şi mai mult de generozitatea lor. Aşa că îi informă că se va descurca singură cu fraţii mai mici şi îi rugă să meargă la casele lor.

Se făcuse seară şi copiii se strânseră în jurul mesei din bucătărie. Pucci, Giuseppe şi Rosellina tăbărâră pe ea cu întrebările. Erau surescitaţi de faptul că deveniseră eroii principali ai clădirii, fericiţi să vadă atâtea bucate gustoase la masă. Dar, mai presus de orice, abia aşteptau să afle ce i se întâmplase tatălui lor. Întrebările veneau una după alta şi, uneori, copii nici nu mai aşteptau răspunsul:

– Ce e aia un hematom?

– Ce înseamnă că l-au imobilizat?

– Adică, dacă eu cad din scrânciob şi dau cu fruntea de pământ, o să-mi deschidă şi mie capul?

– Dar, dacă *papà* moare, noi devenim orfani?

– Dacă o să se vindece, o să i se vadă semnul de la operaţie?

– Putem să nu ne ducem mâine la şcoală?

Pe Liliana interogatoriul o năuci și răsuflă ușurată când o văzu pe maică-sa intrând pe ușă. Chipul ei era mai puțin înnegurat decât cu câteva ore în urmă, pe holul spitalului. Femeia îi destăinui că Renato se trezise și că se simțea mai bine.

– O să se vindece, spuse. Apoi se lăsă să cadă pe un scaun și hotărî ca Pucci și Giuseppe să doarmă în noaptea aceea cu ea, în patul cel mare din camera ei. Se întoarse spre Liliana: Este ceva de mâncare ?

Fata îi puse în față o porție mare de chiftele, pe care le ținuse în cuptorul cald.

– Și acum, ce-o să se întâmple cu noi ? întrebă la rândul ei, așezându-se de partea cealaltă a mesei.

Spre deosebire de ea, care nu prea știuse ce să le spună fraților mai mici, Ernestina părea să aibă răspunsul pregătit. Se gândise la asta toată ziua. Îi spuse că Renato era ca un spin în coasta patronilor fabricii și că aceștia îi favorizau pe muncitorii care nu se implicau în manifestațiile sindicatelor. După un episod ca acela, Ernestina era sigură că în fabrică se vor isca noi tensiuni, că patronatul va face tot posibilul să scape de Renato și că va încerca chiar să-i ofere o compensație substanțială în bani. Numai că el nu voia o asemenea compensație; voia un salariu decent, care să-i permită să facă față traiului din ce în ce mai scump.

– Sindicatele sunt de partea lui, iar șeful de secție are un respect deosebit pentru el, spuse femeia. Știe că tatăl tău este un om corect și cinstit, iar eu sunt sigură că va face tot ce-i stă în putință ca Renato să nu rămână fără slujbă. Sau, cel puțin, *sper* că va fi așa...

Liliana încuviință. Tăcură amândouă. Maică-sa mărunți tacticos chiftelele din farfurie, iar ea luă un biscuit

și începu să-l rontăie. Raționamentul rece al Ernestinei o liniștise.

– Tatăl meu e tare ca o stâncă, murmură.

– Da, însă uneori și stâncile se macină, îi răspunse maică-sa. Acum, toată lumea e atentă cu noi, numai că oamenii se plictisesc și uită repede. Problemele noastre însă rămân. Va trebui să strângem din dinți și să mergem mai departe. Nu avem de ales. Nu astăzi, cel puțin... Ernestina clătină din cap, o privi pe Liliana drept în ochi, apoi continuă: Eu însă mă voi supune la orice cazne, numai ca tu să poți alege în viață tot ce-i mai bun. Îți promit asta...

Se ridică de la masă, veni lângă Liliana și o îmbrățișă.

În seara aceea, înainte de a adormi, Liliana plăsmui un nou proiect de viitor. *Când o să fiu mare, o să mă fac avocat*, își promise în gând. *Îi voi apăra pe cei nevoiași de nelegiuirile celor bogați și puternici.*

CORSO DI PORTA ROMANA

1

– Bravo, Liliana! Traducerea e cum nu se poate mai bună. Acum, conjugă din nou verbele neregulate, începând cu *to be*, îi spuse pe un ton încurajator Angelina Pergolesi.

Copila la recită fără şovăire.

În salonaşul rococo al doamnelor Pergolesi, luminat palid de razele soarelui de iarnă, Liliana era fericită: învăţa ceva nou. La şcoală, în clasele de gimnaziu, se preda o singură limbă străină: franceza.

Întâmplarea făcuse s-o întâlnească pe doamna aceea în vârstă, mărunţică şi subţire, care locuia împreună cu mama sa la primul etaj al unei clădiri impunătoare de pe corso di Porta Romana. Palatul fusese construit la sfârşitul secolului al XIX-lea şi se afla foarte aproape de casa Lilianei. Deseori i se întâmplase s-o întâlnească pe femeia mignonă şi elegantă, ducând mereu în lesă un câine uriaş şi lăţos, alb cu pete negre. De fiecare când dădea cu ochii

de Liliana, animalul începea să latre şi trăgea îndârjit de lesă, încercând să se repeadă spre ea.

– Nu te speria. Buck are chef de joacă, nimic altceva, i-a spus într-o zi femeia, cu un pronunţat accent străin.

Încă ezitând, Liliana a întins mâna şi a mângâiat câinele pe cap. De fericire, Buck începu pe dată să scoată scheunături de fericire.

– Îi placi, zise femeia, cu mulţumire în glas.

Pe urmă, de la o zi la alta, tot întâlnindu-se pe stradă şi povestindu-şi una alteia câte ceva, a început s-o cunoască mai bine: se numea Angelina Pergolesi, născută şi crescută în America, în Brooklyn, acolo unde mama ei se refugiase ca să scape de soţ – un italian pe care îl urmase la Milano şi alături de care trăise câţiva ani. Vorbind despre tatăl ei, *signorina* Pergolesi – căci nu fusese căsătorită niciodată – spunea doar atât: „un bărbat ireverenţios".

– Când mama a traversat din nou Atlanticul, întorcându-se în Statele Unite, eu eram deja în pântecele ei, i-a spus Angelina într-o zi. Ea însă nici măcar nu bănuia asta. Avea deja doi copii, băieţi amândoi. Fraţii mei, adică... Cel mare, Cesare, trăieşte şi acum tot în Brooklyn. E pastor anglican, la fel ca unchiul meu. Celălalt, Mario, locuieşte la Toronto, în Canada şi e putred de bogat. Face comerţ cu blănuri. Femeia a făcut o pauză, apoi a continuat, arborând un aer misterios: Ehe, e o poveste lungă, Liliana...

Ideea cursurilor de limba engleză le-a venit amândurora încetul cu încetul, în timpul conversaţiilor care, de la un timp, deveniseră zilnice. Nu o costau niciun ban şi se ţineau, negreşit, duminica după-amiază.

Vizitele în casa doamnelor Pergolesi – mamă şi fiică – erau foarte stimulante pentru fiica cea mare, copila de

treisprezece ani. Învăţa o limbă străină şi, ceea ce i se părea mai important, descoperea un stil de viaţă şi un mod de gândire cu totul diferite de cele ale familiei sale. Nu se sătura niciodată să asculte sporovăiala celor două bătrâne, iar povestirile mamei-Pergolesi pur şi simplu o fascinau. Femeia folosea un limbaj spumos şi imita întruna vocile persoanelor despre care vorbea.

Acum, după ce terminase de înşiruit verbele neregulate, Liliana simţi o aromă intensă de ciocolată învăluind întreaga casă şi îşi spuse că se făcuse deja ora cinci. În fiecare zi, fix la ora cinci după-amiaza, Luisella, menajera doamnelor Pergolesi, servea cu stricteţe ciocolată caldă.

– E timpul să luăm o gustare, anunţă Angelina.

Liliana lăsă pe masă cartea de gramatică şi îşi închise caietul de curs.

– Deschide radioul, îi ceru femeia, îndreptându-se spre uşă.

Acasă, Liliana nu avea aparat de radio. Doamnele Pergolesi, în schimb, aveau unul de dimensiuni monumentale, cu gramofon. Se potrivea perfect cu mobila şi cu ambianţa încărcată a salonului, parcă din altă epocă. La ora aceea, se transmitea un program de muzică uşoară. Liliana însă nu reuşea niciodată să-l asculte; de cum anunţa Luisella că „ciocolata e servită", în salon îşi făcea apariţia, zdrăngănindu-şi întruna inelele şi brăţările prea largi, mama-Pergolesi. Se aşeza pe mijlocul canapelei şi se apuca fără întârziere să facă conversaţie.

– Am aflat că lui taică-tu i-au dat drumul din spital, începu ea în ziua aceea.

Apoi ceru amănunte.

– Se simte bine, o informă Liliana. Chiar foarte bine, aş spune. Peste o săptămână se va întoarce la lucru. A fost o întâmplare tare urâtă. Se întristă, apoi scutură din cap şi spuse: Cu toate astea, *papà* nu şi-a pierdut deloc buna dispoziţie.

– Ehe, făcu bătrâna, când eşti tânăr, râzi din orice şi eşti mereu pus pe şotii. Aşa eram şi eu, pe vremea mea. Sau cel puţin aşa am fost până la şaisprezece ani, când domnu' inginer Pergolesi mi-a cules floarea fecioriei, iar eu am fost obligată să-l iau de bărbat. Mă rog, asta nu l-a împiedicat pe dumnealui să mai călărească şi alte iepe după aceea, dacă înţelegi ce vreau să spun... El se apăra spunându-mi că e vina mea, pentru că sunt o nevastă plictisitoare. Dar, aşa plictisitoare cum eram, m-a lăsat grea din nou... Şi, uite-aşa, la douăzeci de ani aveam deja doi copii, iar dumnealui îmi punea nişte coarne aşa de mari, că zgâriam tavanul cu ele... Bătrâna surâse trist, apoi continuă: Şi coarnele astea sunt ale naibii de grele, Liliana... Te apasă... Aşa că am hotărât să pun Atlanticul între mine şi el. Cine putea să-şi imagineze că, de fapt, eram din nou însărcinată... A treia oară – cu Angelina... Care, să mă ierte Dumnezeu, dar e leit taică-su. Din punct de vedere fizic, vreau să spun, că năravurile lui, slavă Domnului, nu le are. E plină de calităţi, biata de ea, dar a rămas pentru toată viaţa o copilă. Bineînţeles că e vina lui taică-su... I-a făcut toate voile. *Signora* Pergolesi oftă şi se opri un timp, tragându-şi sufletul. Apoi continuă: Când locuiam în America, eram tânără şi frumoasă şi, cum e şi normal, o mulţime de bărbaţi îmi făceau curte. Nici nu-ţi imaginezi cât de geloasă era dumneaei! În plus, era capricioasă şi se pricepea de minune să fie

nesuferită. Chiar şi acum, că suntem două babe – de fapt, suntem trei, dacă o punem la socoteală şi pe Luisella – ne luăm la harţă din nimica toată. Ei, ce să facem şi noi? Avem noroc cu după-amiezele de duminică – de-abia aşteptăm să vii să mai aduci o rază de tinereţe în mausoleul ăsta. Bătrâna se opri şi privi de jur împrejur, apoi scutură din cap şi continuă: Nu-i decât vina domnului inginer Pergolesi că am rămas în văgăuna asta. După douăzeci de ani de ani de la despărţire, dumnealui s-a trezit să vină în America şi să-şi ceară drepturile asupra copiilor. Şi eu, care mă simţeam atât de bine acolo, în parohia fratelui meu!... E adevărat că trebuia s-o suport pe nevastă-sa – Florence, o englezoaică din Dorset, mereu cu nasul pe sus – dar, oricum, eram sora pastorului şi asta însemna că aveam o poziţie importantă în comunitatea anglicană din St. Paul. În orice caz, Cesare şi Mario, băieţii cei mari, i-au râs în nas tatălui lor. Angelina, în schimb, s-a aruncat în braţele bărbatului aceluia pe care nu-l văzuse niciodată, de parcă ar fi fost însuşi Mântuitorul. Apoi, au făcut ei ce-au făcut, că până la urmă am fost nevoită să mă întorc aici. Şi uite aşa, a trebuit să suport toate ororile acelor ani: fasciştii, războiul, cozile la alimente şi sărăcia. Şi, bineînţeles, alte şi alte coarne puse de dumnealui. Până când, în '44, l-a trăsnit un infarct şi dus a fost... În schimb, eu am rămas aici, la Milano, împreună cu Angelina, care reuşeşte să mai dea un sens zilelor pe care le mai am de trăit.

– Iată, am adus ciocolata, le întrerupse Angelina, împingând spre ele un cărucior elegant din mahon şi alamă, pe care pusese şerveţele de pânză imaculate, ceşcuţe Rosenthal din porţelan alb, o cutie plină-ochi cu biscuiţi

aromați și ibricul pentru ciocolată, din argint, cu mâner de abanos lustruit. Umplu prima ceașcă, pe care o oferi mamei sale. Apoi spuse: Nu simțiți aroma specială a ciocolatei? Am adăugat niște scorțișoară. Se întoarse spre fată și adăugă zâmbind: În engleză, se spune *cinnamon*, draga mea.

– Știi, îi spuse bătrâna doamnă Pergolesi, tocmai îi povesteam tinerei noastre domnișoare despre îndărătnicia cu care ai vrut, pe vremuri, să-l urmezi pe taică-tu în Italia. Erai în stare de orice...

– Mamă, te rog! protestă Angelina, privind-o pe fată. Pe Liliana n-o interesează lucrurile astea. Nu-i așa, *cara?* Apoi, se întoarse spre bătrână: Adevărul e că mătușa Flo nu te mai putea suporta, iar unchiul Alfredo i-a spus tatei: „Te implor, du-o cât mai departe de aici!" Așa au stat lucrurile, dacă vrei să știi.

Între cele două femei se încinse una dintre disputele spumoase și pline de sarcasm, care pe Liliana o amuzau peste măsură.

– O auzi? făcu mama-Pergolesi. Întotdeauna e numai vina mea. În schimb, tu și taică-tu erați mână-n mână. Aveați secrete, complicități și erați mereu gata să puneți ceva la cale împotriva mea. Se întoarse spre Liliana și-i spuse pe un ton ușor frivol, dar plin de nostalgie: Știi, odată ar trebui să mergi și tu în America. Toate rudele noastre sunt acolo – un trib întreg.

Angelina se entuziasmă și spuse:

– Are dreptate. Când vei învăța să faci conversație în engleză, îi voi scrie fratelui meu, Mario, care va fi foarte bucuros să te găzduiască un timp. Nepoțica lui, Beth, e de aceeași vârstă cu tine. Îl vei cunoaște, desigur, și pe

celălalt nepot al lui Mario – Brunetto – care e un cântăreț cunoscut în întregul Midwest. Femeia făcu o pauză, apoi spuse: După gustare, te conduc acasă, iar cu ocazia asta îl scot și pe Buck la plimbare. O să sară în sus de bucurie.

La scurt timp după aceea, ieșiră împreună și merseră pe jos spre casa Lilianei din corso Lodi. Era o după-amiază mohorâtă. Pe marginea străzilor se adunaseră mormane de zăpadă murdară și înghețată. Pe cer, soarele se stingea încet, învăluit de o negură deasă, apăsătoare. Un timp, nu scoaseră nici o vorbă.

– Oare credeți cu adevărat că aș putea ajunge într-o zi să văd America? întrebă Liliana, când umbra casei în care locuia se vedea deja la orizont.

– Tu poți ajunge și la capătul lumii, dacă vrei, spuse Angelina cu voce hotărâtă. Nicio piedică nu te va putea opri din drum.

Se salutară, iar Liliana intră în casă. În afară de Pucci și Giuseppe, pe care îi zărise hârjonindu-se prin curte cu alți băieți de vârsta lor, ceilalți erau cu toții adunați în bucătărie. Ernestina călca lenjeriile de pat. Într-un colț, Fermo îl acompania cu chitara pe Renato, care cânta cu voce melodioasă, baritonală, un cântec anarhist: *Addio Lugano bella.* Rosellina asculta tăcută, cuibărită lângă sobă; în curând avea s-o cuprindă somnul.

– Când voi fi mare, voi pleca la capătul lumii, îi anunță Liliana sec.

Renato, care se avântase într-un tremolo entuziast, fu cuprins subit de un acces de tuse, iar Ernestina rămase cu fierul de călcat în aer. Rosellina însă nu păru impresionată. O întrebă:

– Unde e capătul lumii?

– Chiar, unde e? făcu Renato, înălţând sprâncenele.

– A, e foarte departe de aici, răspunse calmă Liliana. E la Philadelphia, în Midwest, la New York, la Polul Nord, în China şi peste tot. Voi călători cu vapoare mari şi cu avioane. Voi vorbi toate limbile pământului şi voi fi prietenă cu oameni vestiţi.

Pe măsură ce vorbea, obrajii i se aprindeau din ce în ce mai tare. Taică-su se încruntă, apoi zise:

– Nu cred că fac bine lăsându-te să le frecventezi pe damele alea din înalta societate. Ţi-au împuiat capul cu tot felul de fantasmagorii.

Ernestina se întoarse spre el:

– Tu eşti unul care se hrăneşte numai cu vise, îl repezi ea. Cui ai vrea să semene fiică-ta? Nu cumva pretinzi ca ea să fie cu picioarele pe pământ, în timp ce tu ai fost mereu cu capul în nori? Apoi adăugă pe un ton împăciuitor: Liliana vrea să-şi depăşească condiţia. Ar trebui să fii mândru de asta.

– Eu mă duc dincolo, spuse fata. Am de învăţat.

Plecă în camera sa. Era mai hotărâtă decât oricând să-şi îndeplinească visele.

2

– Ai devenit domnişoară, constată Ernestina, privind-o lung pe Liliana, care tocmai îi arătase o pereche de chiloţi murdari de sânge.

Era primăvară. Femeia gătea *minestra* din paste şi fasole, îmbogăţindu-i gustul cu câteva cubuleţe de slănină

călită. Erau doar ele două în bucătăria inundată de razele de soare care pătrundeau prin ferestrele larg deschise. Ernestina făcea feţe-feţe; acum, că fiică-sa avusese prima menstruaţie, ar fi vrut să vorbească mai multe cu ea – eventual s-o pună în gardă asupra noilor pericole la care trebuia să se aştepte pe viitor. Numai că nu ştia cum să se comporte.

– Am câteva colege cărora le-a venit deja ciclul, povesti Liliana. Îşi dau nişte aere! Acum, pot să mă laud şi eu?

Descumpănită de întrebare, Ernestina replică:

– N-ai decât, dacă asta îţi face plăcere. Clătină din cap, apoi continuă: Oricum, mare scofală nu e. Şi cred că e inutil să-ţi vorbesc despre problemele pe care le vei avea de aici încolo, pentru că le vei descoperi şi singură.

– Vrei să mă sperii? făcu fata.

Ernestina o privi duios, apoi se îndreptă spre ea şi o cuprinse în braţe, spunându-i:

– *Cara bambina,* mă cunoşti suficient de bine ca să ştii că nu am niciodată intenţia să te înspăimânt. Numai că mă tulbură să te văd crescând atât de repede, atât de bine. Apoi se desprinse de ea şi intră în dormitor. Se întoarse ţinând în mână un pachet mic, ambalat elegant şi legat cu o fundă de mătase roşie. E un dar pe care ţi l-am cumpărat încă de anul trecut, spuse, apoi îi puse pachetul în mână. A venit vremea să ţi-l dau: toate domnişoarele trebuie să poarte un ceas de aur.

În clipa aceea, năvăli în bucătărie Renato, însoţit de cei doi băieţi. Scurta scenă de intimitate se încheie.

Câteva zile mai târziu, într-o sâmbătă după-amiază, Angelina Pergolesi o strigă din curte pe Liliana.

– Dacă mama ta îţi îngăduie, îi spuse când fata se ivi în pragul uşii, te invit să facem o plimbare împreună.

Ernestina nu avu nimic împotrivă, iar Liliana se grăbi să se alăture prietenei sale mai în vârstă.

– Vom merge în via Orefici, îi comunică Angelina. Apoi adăugă: Fratele meu, Mario, mi-a trimis un teanc întreg de dolari, iar eu i-am schimbat în lire. Aşa că mergem la cumpărături.

Liliana purta un compleu albastru făcut de Ernestina, care ştia să coasă şi să lucreze haine mai bine decât o croitoreasă. Gulerul de mătase albă cu buline albastre fusese ideea lui Giuseppe, care avea talent la desenarea hainelor de damă; Liliana, în schimb, devenea total neîndemânatică atunci când i se puneau în mână acul şi aţa. „Grozavă confuzie a făcut bunul Dumnezeu, obişnuia să spună Ernestina. I-a dat fratelui tău deprinderi pe care ar fi trebuit să le ai tu. Tare mă tem că, atunci când va fi mare, se va face croitor, şi nu medic, aşa cum îmi doresc eu."

Acum, Liliana mergea alături de Angelina Pergolesi, îndreptându-se spre Piaţa Domului.

– Eşti foarte elegantă astăzi, observă femeia.

– *You too, miss* Pergolesi, replică tânăra, care era foarte mulţumită de progresele pe care le făcuse la cursurile de engleză şi nu scăpa nicio ocazie să demonstreze asta.

Într-adevăr, Angelina era foarte cochetă. Purta o bluză crep de lână albastru-*madonna* şi pantaloni trei-sferturi în carouri roz-violacee.

– Cum se traduce în engleză cuvântul „menstruaţie" ? o întrebă brusc Liliana.

– *Periods.* E la plural, preciză femeia cu seriozitate. Imediat însă, buzele sale rujate într-un roz-palid schițară un zâmbet larg. Nu cumva vrei să-mi spui că...

Fata încuviință din cap, fără să scoată vreun cuvânt.

– Extraordinar! exclamă Angelina. În cazul ăsta, putem spune că ești deja o *young lady*. În scurt timp, în jurul tău vor roi pretendenții și vei putea să-ți alegi un *boy-friend*.

– Oh, Doamne, făcu Liliana, roșind. Să nu cumva să vă audă mama că spuneți una ca asta! Știți, ea e un pic cam rigidă. Ba, aș îndrăzni chiar să spun că e cam învechită, dacă înțelegeți ce vreau să spun...

– Și mama mea era la fel, și a rămas așa până în ziua de azi, îi destăinui cealaltă. Desigur, când eram eu tânără, o fată putea ieși cu un băiat abia după ce împlinea optsprezece ani. Oricum, nu pot spune că mi-au dat târcoale prea mulți amorezi; asta pentru că n-am fost niciodată o femeie frumoasă, dar și din cauza ideilor preconcepute din parohia unde trăiam – și care s-au dovedit a fi o barieră de netrecut – și a mamei, care i-a descurajat pe toți cei care au îndrăznit să-mi facă curte. A făcut tot ce i-a stat în putință să-mi inhibe feminitatea, obligându-mă chiar să port haine cât mai urâte cu putință. Părea că mă îmbrac numai cu lucruri de căpătat. Angelina surâse trist, apoi spuse: Cine știe? Poate că, de fapt, a vrut să mă protejeze de dezamăgirile din dragoste pe care le-aș fi trăit mai târziu. Țin minte însă și astăzi cum mă porecliseră frații mei mai mari: rățușca cea urâtă. Adevărul este că am trăit iubirea numai prin poveștile istorisite de prietenele mele.

Simțind amărăciunea din vocea Angelinei și regretul său după viața pe care nu și-o trăise, pe Liliana o trecură

fiorii. Nu ştia însă ce ar putea spune ca s-o consoleze pe femeia în vârstă de lângă ea.

Ajunseră în via Orefici. Angelina se apropie de urechea Lilianei şi îi spuse pe un ton misterios:

– Mama nu ştie că, din când în când, Mario îmi trimite bani pe care să-i cheltuiesc aşa cum vreau eu. Deodată, o cuprinse o bucurie copilărească şi zise: Acum, de exemplu, o să mergem la coafor. Ne facem bucle. Amândouă...

Fata se opri brusc.

– Nu pot accepta să plătiţi dumneavoastră coafeza pentru mine, zise încruntându-se. Dar o să vă ţin companie până vă faceţi frumoasă.

– Să ştii că te invidiez pentru orgoliul tău, îi răspunse Angelina. Eu, în schimb, mi-am dorit întotdeauna să mi se dea atenţie, aşa că am acceptat tot ce mi-a fost oferit; fără niciun fel de reţinere. Scutură din cap ca să-şi alunge gândurile nostalgice care o cuprinseseră din nou şi spuse cu un aer complice: Totuşi, nu-mi vei refuza plăcerea de a-ţi face un mic cadou, nu-i aşa? Mai ales că sărbătorim intrarea ta în rândul persoanelor adulte...

Îi dărui un buchet de trandafiri albi din organdi, pe care Liliana şi-l prinse bucuroasă la reverul hainei. Apoi cumpărară o cutie de cremă de faţă pentru mama-Pergolesi, câţiva metri de atlaz colorat, cordoane de mătase, pompoane, paiete şi perle minuscule. Angelina le folosea ca să confecţioneze poşete de seară, pe care le trimitea rudelor sale din America.

– Nu vă doriţi niciodată să vă întoarceţi la New York? o întrebă fata.

– Ştii, mi-e teamă că nu mai e deloc oraşul pe care îl ştiam eu, răspunse Angelina. Apoi, ar însemna s-o las

singură pe mama, fiindcă nu ar fi în stare să facă o călătorie atât de lungă. Nu aș avea curaj să fac un pas ca ăsta. Tăcu un timp, apoi spuse cu o voce stinsă: Trebuie să-ți mărturisesc că mă gândesc cu groază la viitor. E drept că mama mi-a acaparat viața și mă tiranizează, dar nu-mi imaginez cum aș putea trăi fără ea.

Liliana își dădu seama că o înțelege cum nu se poate mai bine pe femeia de lângă ea. *Nici eu nu cred că aș supraviețui dacă n-ar fi mama*, își zise.

– Și tații sunt importanți, observă ea, amintindu-și că Renato fusese cât pe ce să moară după ce fusese bătut de scutieri. Spuse: Să-l vedeți pe *papà*. E un bărbat de-a dreptul extraordinar, seamănă cu un războinic din Antichitate, capabil să se lupte cu mâinile goale împotriva unei întregi oști înarmate până în dinți. Pentru că așa e el: tot timpul în război, apărându-și idealurile în care va crede până la ultima suflare.

– Așa? se miră Angelina. Apoi întrebă curioasă: Și care sunt, mă rog, idealurile astea?

– Tatăl meu susține că toți oamenii au drepturi și îndatoriri egale în fața legii, recită Liliana. Prin urmare, luptă împotriva abuzurilor și a nedreptăților patronilor față de muncitori.

– Eu am lucrat în fabrica tatălui meu, dar nu am avut deloc impresia că muncitorii ar fi fost exploatați, replică femeia.

– Înseamnă că erați de cealaltă parte a baricadei, se înfierbântă adolescenta, repetând cuvintele pe care le auzise de atâtea ori rostite de taică-su.

– Oho, ce cuvinte mari! râse Angelina. Baricadele – apropo, în engleză se spune *barricades* – se ridică numai

în război. Din fericire, trăim în timp de pace, într-o țară democrată în care muncitorii și patronii pot discuta rațional despre problemele pe care le au.

– Nu cred totuși că a primi lovituri de baston în cap până ajungi la Urgență, în spital, este o acțiune democratică, ripostă acru Liliana. Tatălui meu i s-a întâmplat una ca asta.

– Vezi tu, *cara*, democrația e un exercițiu dificil, îi răspunse cu tact bătrâna. Mai ales într-o țară ca a noastră, care timp de douăzeci de ani a fost stăpânită de o dictatură. Trebuie să-i învățăm regulile încetul cu încetul. Făcu o pauză, încercând să-și amintească ceva, apoi continuă: Eu, de exemplu, îmi amintesc că atunci când muncitorii din fabrica tatei au amenințat cu greva, el i-a convocat la o întâlnire și i-a întrebat ce revendicări au. I-a ascultat cu atenție, a negociat cu ei și le-a satisfăcut cererile în măsura în care își permitea s-o facă. *Papà* le înțelegea nevoile, la fel cum și muncitorii știau să nu neglijeze interesele patronului. Un dialog democratic, mă înțelegi... După aceea, nimeni n-a mai făcut grevă în fabrica lui.

– Asta pentru că muncitorii tatălui dumneavoastră își urmăreau numai propriile interese, nu pe cele ale întregii clase, i-o întoarse prompt Liliana.

– Poate că ai dreptate. Eu, recunosc, am trăit mereu în puf, nu m-au interesat foarte multe din câte se întâmplau în jurul meu. Pe de altă parte, voi, ăștia tineri, știți mai multe lucruri decât știu eu. Angelina o prinse de braț, apoi spuse: Cu toate astea, te voi duce să vezi ceva despre care tu nu știi nimic. Am două bilete la Teatrul Dal Verme. Numai că trebuie să ne grăbim, dacă vrem să prindem concertul de la început.

Liliana ar fi preferat să meargă la cinematograf, dar nu îndrăzni să refuze propunerea Angelinei.

În faţa teatrului, un afiş anunţa concertul *Simple Symphony* de Benjamin Britten. Liliana admiră eleganţa sălii de concert şi a publicului, iar muzica limpede, îngerească o transpuse total.

Pe drumul către casă, Angelina îi povesti despre compozitor, un englez.

– A compus simfonia asta la vârsta de doisprezece ani, spuse.

– Ha! se minună Liliana. Era mai mic decât mine. Înseamnă că a fost un geniu.

– Şi tu eşti o fată foarte inteligentă, îi răspunse femeia. Să fii mulţumită că e aşa: îţi va fi suficient ca să reuşeşti în viaţă.

Când intră în casă, Ernestina îi aruncă o privire plină de reproş.

– La ora asta se vine?

– Păi, răspunse Liliana cu iritare în glas, doar ştiai cu cine sunt.

– Dar nu şi *unde* eşti, replică maică-sa. Eşti încă prea mică şi nu vreau să-mi fac griji pentru tine de pe acum.

– Învăţ o mulţime de lucruri noi, îi mărturisi fata. Apoi spuse pe un ton ferm: Şi tu nici nu-ţi poţi imagina cât de multe mai am *încă* de învăţat.

Ernestina nu răspunse nimic, dar observă bucheţelul de trandafiri din organdi prins la reverul sacoului Lilianei. Îşi privi lung fiica şi spuse:

– Oare unde vrei să ajungi? Să nu uiţi niciodată: ambiţia e o armă a diavolului.

Liliana trase puternic aer în piept, apoi zise, plină de emfază:

– Ştii ce, mamă? Pe mine mă aşteaptă un drum lung. Foarte lung.

Ernestina îşi reţinu un zâmbet. Apoi o mângâie pe creştet şi îi spuse cu blândeţe:

– Ai grijă, fata mea, să nu păţeşti ca sărmanul ăla din poveste, care a bătut lumea în lung şi-n lat căutând ceea ce avea deja sub nas, la el acasă.

SITO DELLA GUASTALLA

1

Cât timp vorbise Liliana, profesorul De Vito își luase notițe.

Viața femeii din fața lui părea să fi stat încă de la început sub semnul violenței: bătaia cu bastoanele primită de tatăl ei, gloanțele teroriștilor care o loviseră pe ea însăși. *Pe de altă parte,* își spuse, *personalitățile contrastante ale părinților au creat un conflict latent care a marcat-o psihic pe Liliana. Mai târziu, ea a încercat să compenseze problemele apărute prin dorința nestăvilită de afirmare.*

În cele din urmă, îi zâmbi și spuse:

– Ne vedem luni.

– Am terminat, deja? întrebă cu amărăciune Liliana.

– O s-o luăm de la capăt data viitoare, o asigură medicul, ridicându-se s-o conducă spre ieșire.

– Îmi face bine să vorbesc cu dumneavoastră, îi spuse ea, pregătindu-se să intre în ascensor. E adevărat, confuzia din mintea mea rămâne, dar mă simt oarecum ușurată.

După ce femeia plecă, Nelson se întoarse în birou şi îi telefonă soţiei sale.

– Nu ţi s-a întâmplat nimic, nu-i aşa? se interesă ea, îngrijorată.

– Totul e în regulă, răspunse el. A trebuit să consult o persoană care se simţea foarte rău; de aceea nici nu ţi-am răspuns la telefon. Oh, spuse, privind la ceas, am întârziat ruşinos de mult. Cere-le scuze invitaţilor. Ajung în câteva minute.

Era opt şi jumătate seara. Amintindu-şi parcă ceva, ridică din nou receptorul şi formă numărul mamei sale.

– S-a întâmplat ceva, *caro?* întrebă Evelyn alarmată, auzindu-i vocea.

De obicei, Nelson o suna duminica după-amiaza, la ora ceaiului.

– Nu, nu s-a întâmplat nimic, o linişti el. Doar că am o pacientă nouă care foloseşte acelaşi parfum ca şi tine, iar eu am simţit nevoia să-ţi aud vocea.

– *Grazie, figliolo,* se înduioşă bătrâna. Apoi îi făcu o promisiune: Să ştii că într-una din zilele astea o să-ţi fac o vizită.

În adolescenţă, Nelson fusese un copil-problemă, un rebel fără cauză. Evelyn trăise adevărate coşmaruri din cauza lui. După ce băiatul ei a pierdut doi ani de şcoală, fusese nevoită să-l constrângă cu duritate să-şi reia studiile. Mai târziu, când Nelson a devenit medic şi cercetător renumit, Evelyn s-a văzut răsplătită pentru neliniştea din anii tulburi ai adolescenţei fiului său.

După ce puse receptorul în furcă, doctorul De Vito îşi încuie cabinetul şi se îndreptă spre casă. Ieşi în strada împestriţată de coriandri şi confeti şi îşi făcu loc cu greu

printre grupurile gălăgioase de tineri care râdeau, se îmbrânceau și se împroșcau unii pe alții cu spray-uri de spumă colorată.

Când intră în casă, musafirii săi tocmai se pregăteau să se așeze la masă.

– Iertați-mă pentru întârziere, le spuse în loc de salut.

Erau vechii săi prieteni, familia Marra. Și el, și ea erau neurologi. Se cunoscuseră la Boston Medical Center, unde Nelson fusese șeful secției de neuropsihiatrie.

Menajera servi *lasagne al pesto* și un delicios vin de Sicilia. Apoi, aduse la masă faimosul *polpettone* al doamnei De Vito. Musafirii dădură semne că așteptaseră toată seara momentul acela. Urmă obișnuitul menuet al cinelor de protocol: de-o parte, gazda scuzându-se pentru monotonia meniului, de cealaltă, musafirii dând înțelegători din cap și savurând fiecare îmbucătură.

Cina se încheie cu un triumf al dulciurilor tradiționale de carnaval: *bignè* umplute cu cremă, foietaje crocante și gogoși cu stafide. În sfârșit, stăpâna casei îi invită pe toți în salon și îi servi cu ceai de tei și anason. Apoi, în timp ce Nelson și amicul său, Mirra, își curățau cu scrupulozitate pipele, doamnele își îngăduiră să fumeze câte o țigară, schimbând informații despre soldurile de sezon. Bărbații începură să discute despre un studiu recent asupra stărilor depresive.

– Depresia este cel mai mare rău al epocii noastre, comentă Marra, și este rezultatul direct al gradului de bunăstare economică la care a ajuns Occidentul. În țările unde oamenii se luptă să supraviețuiască, depresiile sunt foarte rare.

– Prin anii 1800, boala asta le lovea în special pe femeile din păturile înstărite; o numeau melancolie. Astăzi, sunt afectaţi şi bărbaţii; mai ales cei tineri, spuse Nelson, gândindu-se la băiatul de douăzeci de ani pe care îl trata de câteva luni bune.

– Urmăresc cazul unei tinere, care mi se pare foarte interesant, îl informă celălalt. Ca psihiatru, cred că o poţi ajuta foarte mult.

– Acum lucrez la două cazuri care sper să se termine cu bine, răspunse De Vito. O să te anunţ când voi fi mai liber, ca s-o trimiţi la mine.

– Oare e posibil să vorbiţi vreodată şi despre altceva decât despre problemele de serviciu? îi întrerupse soţia lui Marra, Cecilia.

Maria De Vito îi privea şi ea cu reproş.

– Păi, asta se întâmplă pentru că voi ne neglijaţi, răspunse Nelson, cu amabilitate.

Soţii De Vito petrecură un sfârşit de săptămână liniştit, casnic, citind cărţi şi răsfoind reviste, ieşind duminică la prânz la restaurant şi, apoi, încercând să facă ordine într-un dulap plin de cărţi vechi. Se iscă şi o mică polemică: ce trebuia păstrat şi ce aruncat? Femeia se pronunţă pentru o curăţenie drastică, în timp ce Nelson ar fi vrut o conservare totală a volumelor. Ca întotdeauna, găsiră o cale de mijloc.

Luni seara, la ora şapte, Nelson o revăzu la cabinetul său pe Liliana Corti.

– Cum aţi petrecut în weekend? o întrebă în timp ce ea încerca să-şi găsească o poziţie cât mai comodă în fotoliul din faţa sa.

– A fost un sfârșit de săptămână mai degrabă nereușit, răspunse femeia. Cu toate astea, am o mulțumire: cred că am descoperit una dintre cauzele anxietății mele. Mi-am dat seama că mă aflu la o răscruce a vieții pentru că nu mai lucrez. Am încheiat o carieră de succes care mi-a ocupat aproape tot timpul și care m-a împiedicat să mă gândesc din când în când și la mine însămi. Iată că abia acum mă întreb, ca mulți alții, ce sens are viața mea. E ca și cum toți anii aceștia pe care i-am trăit țintind sus, mereu mai sus, i-aș fi irosit pentru alții. Mă întreb dacă a meritat atâta muncă doar ca să ajung aici.

– Eu spun să căutăm împreună răspunsul la întrebările dumneavoastră, o încurajă Nelson.

PARCURILE DIN PORTA VENEZIA

1

După ce a împlinit nouăsprezece ani, Liliana a avut, în sfârșit, primul *boy-friend*. Îl chema Danilo, avea cu cinci ani mai mult decât ea și studia filozofia la universitatea de stat, acolo unde Liliana era studentă în anul întâi la Drept.

Se întâlniseră într-o librărie. Ea aștepta să-și ia cursurile de drept roman, când tânărul a apărut și i-a cerut vânzătorului un roman foarte vândut în acea perioadă: *Ghepardul.* Liliana îl citise deja, pentru că i-o împrumutase *signorina* Pergolesi.

– După ce citești prima pagină, nu-ți mai vine să lași cartea din mână, îi zise Liliana. E o poveste extraordinară.

– I-auzi, făcu el, privind-o amuzat. Să știi că taman părerea ta o așteptam ca s-o cumpăr.

Nu era mult mai înalt decât ea. O șuviță rebelă îi cădea peste fruntea înaltă. Chipul îi era palid și avea ochi albaștri, plini de viață. Nu era îmbrăcat deloc elegant: un

trenci kaki, milităresc, din buzunarul căruia scoase o cartelă care-i oferea dreptul la o reducere de preţ.

Liliana roşi brusc.

– Ai dreptate, toată lumea zice că nu mă pot abţine să nu-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala, spuse Liliana, făcându-şi autocritica.

– Ha! exclamă tânărul, afişând un aer superior. Încă mai duhneşti a liceancă.

Liliana se obişnuise deja cu remarcile ironice ale „veteranilor" la adresa bobocilor. În timp ce băiatul îşi aprindea o ţigară, ea reuşi să citească numele şi data naşterii de pe legitimaţia pe care tânărul o ţinea în mână.

– Păcat, spuse apoi, întorcându-i un zâmbet sarcastic.

Roşeaţa din obraji îi dispăruse brusc şi faţa îşi recăpătase spontaneitatea şi siguranţa de sine.

– Păcat?! se miră el. De ce, mă rog?

– Ai o privire inteligentă, şi cu toate astea faci nişte comentarii de o banalitate dezarmantă, răspunse Liliana afişând o expresie de vag dispreţ. Probabil însă că asta se întâmplă pentru că, la douăzeci şi patru de ani, câţi ai tu, n-ai reuşit încă să termini facultatea.

Îi întoarse spatele şi se îndreptă cu paşi fermi spre ieşire. Simţea că-i creşte inima de bucurie fiindcă-i dăduse fanfaronului aceluia o replică atât de promptă. Era mândră de ea; dar se fălea şi cu noul ei impermeabil Pirelli verde-închis; în ziua aceea îl îmbrăcase pentru prima dată.

Ca să-l obţină, purtase negocieri îndelungate cu maică-sa. „Cine, vreodată, ar avea nevoie de un impermeabil? se mirase Ernestina, auzind cererea fetei. Nici eu, nici taică-tu, n-am avut vreodată un impermeabil şi, cu toate astea, uite că am ajuns amândoi mari şi în putere."

„Da, însă voi nu aţi fost studenţi, observase ea. Eu merg zilnic la facultate şi nu vreau să râdă colegele mele de felul în care mă îmbrac." În cele din urmă, Ernestina a reuşit să obţină o reducere bună de preţ la unul din magazinele Pirelli-Bicocca. S-au dus împreună să-l cumpere. Cât timp Liliana a probat haina, maică-sa a urmărit-o cu o privire plină de mulţumire: avea o fiică frumoasă şi elegantă. Aşa că, odată cu impermeabilul, i-a făcut Lilianei cadou şi un fular de mătase albă cu model înflorat, foarte viu colorat.

Liliana nu fusese nevoită să plătească taxa de înscriere la facultate pentru că terminase liceul cu medie foarte mare. În schimb, avea nevoie de bani ca să se întreţină. De aceea, începuse să dea meditaţii la matematică şi limba latină elevilor de gimnaziu din cartier.

Acum, Liliana ieşea din librărie afişând un aer marţial. Simţea însă că Danilo o priveşte cu privirea.

O ajunse din urmă şi îşi potrivi paşii cu ai ei.

– Auzi? făcu el. Ştii că eşti haioasă?

– Nu pot spune acelaşi lucru despre tine, replică ferm fata, fără să-şi încetinească mersul.

– Hm! Ai o părere prea bună despre tine, i-o întoarse Danilo. Probabil că te crezi regina din Saba, dar de fapt nu eşti decât o puştoaică, la fel ca oricare alta.

Se pipăi prin buzunare, scoase o altă ţigară şi şi-o aprinse fără să se oprească din mers.

– De ce fumezi atât de mult? întrebă Liliana.

Tânărul râse:

– Pentru că nu ştiu ce să fac cu mâinile. După o pauză, o întrebă: Cum te cheamă?

– Liliana, răspunse ea, apoi adăugă: Iar tu eşti Danilo. Ţi-am citit numele pe legitimaţie.

Ajunseră în staţia de tramvai şi Liliana se opri. Îşi spuse că Danilo era un băiat chipeş şi că îi plăcea, dar că ea făcuse tot ce i-a stat în putinţă să-l îndepărteze. Şi chiar aşa se petrecură lucrurile: el o fixă câteva secunde cu o privire de gheaţă, apoi făcu stânga-mprejur şi se îndepărtă. Liliana dădu din umeri, resemnată. Mai devreme sau mai târziu, aşa se terminau toate încercările ei de a înfiripa o relaţie cu vreun băiat.

Urcă în tramvai şi, deodată, se pomeni cu Danilo lângă umărul ei. Îl privi lung, mută de uimire.

– Te conduc acasă, zise el. Îmi dai voie? Apoi se încruntă şi adăugă: Să n-aud că-mi spui că ştii drumul şi singură...

O aduse până în faţa porţii.

– Ne vedem mâine, spuse Danilo pe un ton care nu admitea replică. Aceeaşi oră, aceeaşi librărie...

Fu începutul unei serii de întâlniri în care Liliana şi Danilo nu făcură altceva decât să se înţepe reciproc, ca într-o partidă de scrimă: atacuri frontale, contre, fandări, eschive şi riposte. De multe ori, Danilo nu rezista până la capăt şi se dădea bătut.

Îi povesti despre el. Nu avea părinţi: muriseră când era foarte mic. Era din Varese; acolo locuia într-o casă veche, cu grădină, împreună cu bunica lui. Bătrâna îl crescuse de una singură şi acum îl ţinea la facultate. Ca să facă un ban în plus, Danilo preda limba italiană şi istoria la o şcoală particulară din Milano.

Într-una din zile o invită să ia prânzul împreună: chifle cu crenvurşti şi salată de varză murată, într-un local din Piaţa Beccaria. Pe urmă, merseră pe jos spre San Babila, de unde o apucară pe corso Venezia. Intrară în parc

și se plimbară pe aleile acoperite de frunze arămii. Aproape de grădina zoologică, se opriră și se așezară pe o bancă. După un timp, Danilo îi cuprinse umerii și o trase ușor spre el. Răgetul unui elefant bătrân și sughițurile unei foci creară fundalul sonor al primului lor sărut.

– Îmi placi la nebunie, îi spuse Danilo pe un ton care Lilianei i se păru totuși prea entuziast.

– Câtor fete le-ai mai spus asta? îl întrebă ea brusc.

– Ca să fiu sincer, doar câtorva, recunoscu el. Nu prea multe. Știi, nu prea am timp de relații sentimentale. În plus, nici nu prea am bani...

– Atunci suntem chit, făcu Liliana.

– Ce faci duminică? schimbă vorba Danilo.

– Iau lecții de engleză cu *signorina* Pergolesi. Tu?

– Eu mă duc la Casa de Cultură din San Babila, la o întrunire politică. Vor fi acolo numai de-ai noștri, socialiști.

– Ce ciudat! exclamă Liliana. Eram convinsă că ești un liberal. Ai aerul unui conservator nepăsător.

– Nu mi-aș putea permite, replică tânărul. Liberalii sunt, cu toții, băieți de bani-gata.

– Eu, în schimb, sunt comunistă, îl informă ea. Apoi îi explică: Tatăl meu are în spate o viață de militant și de luptă pentru drepturile muncitorilor.

– Ăsta e un motiv în plus ca să vii cu mine la Casa de Cultură, ripostă Danilo pe un ton aspru. În felul ăsta ai ocazia să-ți schimbi convingerile politice. Vezi tu, noi, socialiștii, am luat poziție fermă împotriva invaziei sovietice din Ungaria. Noi am condamnat aspru represiunea revoluției maghiare, în timp ce voi, comuniștii, ați tăcut mâlc; ba, mai mult, ați început să găsiți explicații

trăsnite ca să dovediți că intervenția rușilor a fost cât se poate de justificată.

Danilo se aprinsese. Liliana nu-i răspunse, dar își aminti cuvintele lui Renato, atunci când rușii intraseră cu tancurile în Budapesta, înăbușind revolta antisovietică a ungurilor. „Ceea ce au făcut sovieticii în Ungaria e o mare rușine, spusese el. Apoi adăugase: Dar dacă lumea vrea să progreseze, trebuie să meargă pe mâna stângii cu orice preț." Îi spuse lui Danilo:

– Socialiștii și comuniștii sunt veri buni, și întotdeauna între rude mai apar și neînțelegeri. Cu toate astea, suntem cu toții de aceeași parte a baricadei. Tăcu o clipă, apoi adăugă: Voi veni cu tine la întrunire. Acum însă, trebuie să te las.

Ca să fie cu el în ziua aceea, contramandase două meditații, dar nu-i părea rău: Danilo o cucerise.

I se păru că a ajuns acasă zburând pe un nor fermecat, de aur. Danilo o însoțise, ținând-o tot drumul strâns lipită de trupul lui. Îl simțise tremurând și înțelese că a dobândit o putere inexplicabilă asupra lui. Gândul acesta îi dădea aripi, pentru că nu știuse niciodată să intre în grațiile unui bărbat. Cochetăriile ridicole ale colegelor sale o înfuriau; nu ar fi fost în stare nici în ruptul capului să procedeze ca ele. Își dorea ca un băiat s-o placă așa cum era. Și iată că, în sfârșit, apăruse unul care-i spunea: „Îmi placi la nebunie."

Simțea nevoia să povestească imediat cuiva ce i se întâmplă, dar nu oricui; nu trebuia să afle nici maică-sa, nici colegele ei de facultate, care erau niște gaițe. Se gândi o clipă, apoi hotărî: *O să afle numai* signorina *Pergolesi.*

Intră în bucătărie. Pucci şi Rosellina îşi făceau temele împreună. Păreau adânciţi în calcule şi abia dacă îi răspunseră la salut.

– Unde e Giuseppe? îi întrebă.

– Dincolo, răspunse Pucci, arătând spre dormitorul părinţilor.

Uşa era închisă. O dădu în lături şi vru să intre. Dădu cu ochii de Giuseppe şi înţepeni. Stătea pe marginea patului, îmbrăţişând pe cineva. Lilianei i se tăie răsuflarea: era un coleg de liceu. Cei doi se sărutau.

CORSO LODI

1

Liliana închise ușa brusc și rămase pironită în bucătărie, cu privirea pierdută. Nu-i venea să creadă că ceea ce văzuse era adevărat. Se uită îngrijorată la Pucci și Rosellina; copiii continuau să-și vadă de temele lor, nepăsători la ce se întâmplă în jur. Îi veniră în minte chipul Ernestinei și al lui Renato. *Ce vor spune despre una ca asta?* se întrebă înspăimântată. *Cum să le spui unor oameni de modă veche ca ei, că fiul lor, Giuseppe se sărută de mama focului cu un coleg de liceu?*

În clipa aceea, cei doi băieți intrară în bucătărie, cu expresii vizibil rușinate pe chip. Liliana privi spre prietenul lui Giuseppe și zise:

– Tu tocmai plecai, nu-i așa?

Era mai degrabă un ordin decât o întrebare. Băiatul încuviință din cap și își lăsă privirile în pământ.

– Îl conduc eu, se oferi Giuseppe, repezindu-se spre ușă.

– Nu, spuse Liliana pe un ton poruncitor, care nu admitea replică. Tu rămâi în casă. Apoi se întoarse spre Pucci şi Rosellina. Gata, ajunge cu temele pe ziua de azi, se răsti ea. Duceţi-vă în curte să vă jucaţi.

Rămaseră singuri. Giuseppe nu avea curajul s-o privească în ochi. Se întorsese cu spatele şi îşi făcea de lucru pe lângă chiuvetă.

– Ar fi cazul totuşi să-mi dai nişte explicaţii, nu crezi? izbucni fata, iritată de tăcerea care se prelungea.

Giuseppe avea şaisprezece ani. Era în al treilea an la liceul de arte şi lua mereu note bune. Era un băiat frumos, vorbea puţin, râdea foarte rar şi avea o grijă excesivă, maniacală, de felul în care arăta.

De-a lungul timpului, Liliana nu dăduse o atenţie specială comportamentului său; era pur şi simplu unul dintre fraţii ei. Atât şi nimic mai mult. În schimb, atunci când trebuia să-şi refacă tivul unei fuste sau să-şi cumpere ceva nou de îmbrăcat, alerga imediat la el, iar Giuseppe o ajuta bucuros.

Când el a împlinit cincisprezece ani, Ernestina i-a spus: „Acum eşti destul de mare. Eu şi taică-tu îţi plătim şcoala; pentru celelalte cheltuieli însă, trebuie să te descurci singur." Aşa că Giuseppe şi-a găsit o slujbă: trei după-amieze pe săptămână în atelierul unui croitor de haine bărbăteşti din via Lamarmora. Să mânuiască stofele, aţa şi foarfecele – asta era pasiunea lui. Cu banii câştigaţi, îi plăcea să meargă la cinematograf sau să-şi satisfacă mici capricii.

Ernestina nu fusese prea bucuroasă de slujba pe care şi-o luase. „Soră-ta dă meditaţii, bombănea ea adesea, iar tu n-ai găsit altceva mai bun de făcut decât să pui nasturi

și să însăilezi stofe. Din moment ce îți plătim cursurile la un liceu de artă, ai putea să dai lecții de desen." „Mamă, puștii de clasele primare nu iau meditații la desen", îi explica Giuseppe cu calm. Maică-sa își făcea o cruce mare și ofta cu năduf. „Parcă văd cum o să se termine povestea asta, spunea. O să ajungi un croitor oarecare, iar eu voi fi cheltuit un sac de bani pe spinarea unuia care taie, coase și scămoșează de dimineața până seara."

Giuseppe își întoarse fața spre Liliana. Lacrimile îi șiroiau pe obraz.

– Nu mă umili, murmură.

– Dacă e cineva aici care să se simtă umilit, aceea sunt eu, ripostă fata. N-o să-mi revin mult timp de-aici încolo după ceea ce am văzut petrecându-se dincolo, în dormitor, în patul părinților noștri.

– Îmi pare rău, șopti el, așezându-se la masă și cuprinzându-și capul cu palmele.

– Sigur că da, replică ea, în pragul unei crize de nervi. Mai întâi o faci de oaie, te dedai sodomiei, apoi crezi că e suficient să spui „îmi pare rău" ?

– Nu-i vorba de sodomie, Liliana, răspunse Giuseppe. Tăcu încurcat, frământându-și mâinile în poală. În cele din urmă, spuse, ezitând: Nu știu cum să-ți spun... dar eu sunt... sunt... sunt diferit de alți băieți... Și îmi pare rău...

Liliana îi duse mâna la gură și se holbă înspăimântată la el.

– Nu cumva vrei să-mi spui că ești... pe invers? îl întrebă cu voce pierită.

Giuseppe izbucni în plâns.

În epoca aceea, un homosexual era un paria al societății, un depravat pe care nici nu merita să-l saluți. Odată,

în timpul liceului, profesoara de istorie şi filozofie a Lilianei făcuse aluzie la homosexualitatea grecilor şi romanilor din Antichitate, a unor războinici renumiţi sau a unor artişti şi poeţi cunoscuţi. Îşi aduse aminte că profesoara nu le-a spus prea mult atunci despre asta; doar că „homosexualitate" e un cuvânt care provine din greacă şi că indică tendinţa cuiva de a-şi satisface poftele sexuale cu o persoană de acelaşi sex. „În fine, a spus atunci profesoara, homosexualitatea e un mod de *a fi*." „Ei bine, a ripostat prompt un coleg de clasă al Lilianei, mulţumesc Cerului că eu *nu sunt*." Răspunsul a stârnit un râs general.

Subiectul se încheiase atunci aşa, cu un hohot de râs. Acum însă, Lilianei nu-i venea deloc să râdă. Simţea că i se frânge inima văzându-şi fratele plângând cu sughiţuri. Se duse spre el şi îl cuprinse în braţe.

– Giuseppe, ajută-mă să înţeleg, îi spuse.

– Cum aş putea oare găsi cuvinte să-ţi explic?! Crezi, poate, că eu sunt fericit pentru că sunt diferit de ceilalţi băieţi? Dintotdeauna am fost altfel decât ei şi trăiesc asta ca pe o vină, ca pe un păcat de neiertat. Mă ascund chiar şi de cei asemenea mie – şi trebuie să afli că sunt mult mai mulţi decât îţi imaginezi tu. Gino e singurul meu prieten, unicul în faţa căruia am reuşit să-mi deschid sufletul, şi asta pentru că el e la fel ca mine: îşi trăieşte propria dramă în tăcere.

Giuseppe îşi descărcase sufletul şi lacrimile îl năpădiră din nou. Îşi înfundă faţa la pieptul soră-sii şi izbucni din nou într-un plâns hohotit.

Liliana şi-ar fi dorit să se gândească la întâmplarea ei fericită din ziua aceea; sărutările lui Danilo îi treziseră în suflet senzaţii minunate pe care nu le mai avusese niciodată.

Simţea că în ea înfloreşte, timid, bobocul feminităţii şi ar fi vrut să se gândească la asta, să viseze, să-şi facă planuri de viitor... În schimb, trebuia să facă faţă unei drame de neînţeles, şi habar n-avea cum trebuie să reacţioneze.

Strângându-şi fratele cu putere în braţe, nu reuşi să spună altceva decât:

– Fă în aşa fel încât să nu afle mama.

Giuseppe se desprinse de ea, îşi şterse lacrimile, apoi îşi suflă zgomotos nasul şi găsi puterea să-i surâdă.

– Mama ştie deja, spuse. Şi încă de mult timp... Tăcu o clipă, privind-o pe Liliana, care îl privea mută de uimire. Apoi continuă: Am impresia că ştie şi tata.

2

Rosellina şi Pucci nu îndrăzniseră să protesteze când Liliana i-a scos din casă, trimiţându-i la joacă. Se supuseră fără crâcnire ordinului, cu toate că nu-şi terminaseră încă temele pentru a doua zi şi chiar dacă ştiau că nu au voie să se joace în curtea interioară a blocului până la ora cinci după-amiază.

De mai bine de un an, administraţia clădirii hotărâse ca acel spaţiu să poată fi folosit ca loc de joacă pentru copii numai între orele cinci şi şapte seara. Mulţi părinţi se revoltaseră împotriva unei hotărâri atât de absurde, care nu le mai permitea să-şi ţină copii sub observaţie, într-un loc ferit de pericole. Chiriaşii în vârstă, în schimb, au primit vestea cu bucurie: scăpau de droaia de puşti care o ţineau într-o hărmălaie de dimineaţă până noaptea târziu

şi care, nu o dată, făcuseră ravagii distrugând pereţii şi geamurile cu mingea.

Construcţia din corso Lodi se afla în proprietatea unei mari societăţi imobiliare care, impunând restricţii peste restricţii, îşi propusese să facă viaţă grea chiriaşilor, determinându-i încetul cu încetul să se mute de acolo. Cu toţii aflaseră că în locul edificiului vechi, construit pe la jumătatea secolului al XIX-lea, societatea imobiliară intenţiona să înalţe un bloc nou, cu apartamente moderne, pe care urma să le închirieze la preţuri mult mai mari. Astfel, în afară de limitarea orarului de joacă al copiilor, administraţia le-a interzis locatarilor să-şi spele hainele, covoarele şi vasele la fântâna din curte, să-şi care bicicletele pe scări sau să-şi întindă rufele la ferestre şi balcoane.

Fuseseră nevoiţi cu toţii să se supună noilor reguli, iar copiii şi-au găsit alte locuri de joacă. Mulţi au început să frecventeze terenurile de sport de lângă biserica parohială, alţii îşi făceau veacul printre ruinele unor case bombardate în timpul războiului, aflate în apropiere, sau pe câmpul viran ocupat de o tabără de ţigani nomazi. În locurile acelea, copiii puteau urla cât voiau, fără să deranjeze pe nimeni.

Acum, coborând scările, Pucci îi spuse Rosellinei:

– Hai să vedem iepurii!

Pucci era de acum un adolescent de paisprezece ani, căruia nu-i plăcea foarte mult şcoala. Se mulţumea să obţină note de trecere – unele cam trase de păr – la toate materiile; o făcea mai mult ca să nu-şi necăjească părinţii. Cu toate astea, era un băiat inteligent, lua aminte la lucrurile noi pe care le descoperea şi avea o înclinaţie naturală spre negoţ.

Sâmbăta lucra într-un bar din apropierea casei, unde spăla cești și pahare, în schimbul unui mic bacșiș pe care patronul i-l dădea seara, la plecare. Banii îi strângea cu sfințenie într-o cutie de tablă. În fiecare noapte, înainte de culcare, își controla micul capital. Ajunsese deja la cinci mii de lire, și era din ce în ce mai aproape să-și realizeze proiectul la care visa de o bună bucată de timp.

Totul a început în vară.

Printre ruinele caselor bombardate din vecinătate a găsit un iepure. Când l-a văzut, animalul a împietrit tremurând și nu a mai găsit forța să fugă. Pucci l-a apucat de urechi și l-a dus triumfător acasă, spre bucuria Ernestinei, care l-a gătit înăbușit în unt.

În ziua următoare, Pucci s-a gândit că ar mai putea găsi și alți iepuri printre ruinele acelea. A început să cerceteze locul cu băgare de seamă; nu voia să fie descoperit de ceilalți prieteni de joacă. Până la urmă, insistența lui a fost premiată: printre mormanele de moloz a descoperit o întreagă familie de iepuri, care își stabiliseră teritoriul acolo și nimeni nu-i deranja. Pucci le-a construit o cușcă, folosind câteva stinghii de lemn și o plasă de sârmă găsite printre dărâmături, apoi a început să strângă iarbă grasă de pe câmpuri și să le-o ducă pe ascuns.

Odată terminată cușca, s-a gândit că, înainte de a închide iepurii în ea, avea nevoie de un loc sigur în care să-i adăpostească. Avea nevoie de un asociat de încredere. Și-a adus aminte de bătrânul Anacleto, un vecin care cultiva legume pe un petic de pământ din apropierea ruinelor, dând astfel un sens vieții sale de vechi pensionar.

Într-una din zile, Pucci l-a oprit și i-a spus pe un ton cât se poate de serios:

– Trebuie să vorbim. Ca de la bărbat la bărbat.

Bătrînul, care trecuse de optzeci de ani şi care îl cunoştea pe Pucci din ziua în care acesta se născuse, s-a abţinut cu greu să nu izbucnească în râs. Şi-a luat o mină gravă şi a răspuns:

– Te ascult.

Era o dimineaţă frumoasă de vară şi Anacleto, îmbrăcat cu un tricou fără mâneci şi cu pantaloni scurţi, tocmai terminase de săpat mica sa grădină. S-a aşezat pe o piatră şi şi-a aprins o ţigară de foi.

– Aş avea o familie de iepuri, cu două femele gestante, a spus Pucci, tatonând terenul. Am construit o cuşcă mare şi acum mi-ar trebui un loc sigur în care să-i ţin.

– Corect, a încuviinţat Anacleto, care începea să devină curios.

– Tu ai o baracă în grădină şi cred că iepurii mei ar sta de minune înăuntru, a spus băiatul dintr-o suflare.

Bătrânul simţise de câteva zile că Pucci punea ceva la cale; îl văzuse de mai multe ori strângând iarbă şi de fiecare dată băgase de seamă că băiatul arunca întruna priviri circumspecte în jur. În plus, Ernestina îi povestise despre festinul cu friptura făcută din iepurele prins de Pucci. Acum, Anacleto voia să se distreze pe seama puştiului; dădea din cap plin de înţelegere, aşteptându-l să-şi termine discursul.

– Bineînţeles că vei avea şi dumneata o cotă-parte, a încercat să-l îmbie Pucci.

– Mie nu-mi place carnea de iepure, a răspuns rar bătrânul. Pe timpul războiului, măcelarul vindea iepuri jupuiţi şi fără cap, iar eu mereu l-am suspectat că în loc de iepuri vindea pisici. Aşa că acum, dacă ar trebui să

mănânc iepure, aş avea senzaţia că mănânc pisici. Iar mie îmi plac mâţele.

– Păi, a insistat băiatul, nu te obligă nimeni să-i mănânci. Nu trebuie decât să-i ţii la adăpost în baraca ta.

– În baracă îmi ţin uneltele. N-am loc pentru o cuşcă.

– Dacă vrei, un loc se găseşte.

– Mda, mai întâi trebuie să vreau. Asta-i adevărat, făcu bătrânul.

Se amuza văzându-l pe Pucci cât de încurcat era, dar hotărâse să meargă mai departe cu jocul său, lăsându-l pe celălalt să fiarbă în suc propriu.

– Deci? întrebă băiatul, ridicându-şi sprâncenele.

Pucci ştia că are asul în mânecă şi era sigur că până la urmă Anacleto va accepta. Avea pentru el o ofertă ce nu putea fi refuzată, dar voia s-o scoată la iveală numai în caz de forţă majoră.

– O să mă gândesc, răspunse laconic bătrânul, trăgând cu nesaţ din ţigară.

Pucci a tuşit şi a dat agitat din mâini, împrăştiind fumul care venea drept spre el. S-a gândit că bătrânul juca mai dur decât se aşteptase şi s-a hotărât să joace ultima carte.

– Am putea deveni asociaţi, i-a spus cu voce îndurerată, de parcă i-ar fi oferit o bucată din inima lui. Apoi scutură din cap şi schimbă tonul: Cuşca şi iepurii sunt ai mei. Eu fac rost de hrană şi le curăţ locul. Dumneata pui la dispoziţie baraca şi, atunci când le va veni sorocul, îi înjunghii şi-i jupoi. Putem să-i vindem la un preţ mai mic decât cel de la măcelărie, iar pentru contribuţia dumitale vei avea douăzeci la sută din încasări. Mi se pare o propunere cât se poate de onestă.

Vorbise repede, privind în pământ, să nu se intimideze. Anacleto a zâmbit larg. Nu se gândise nicio clipă că i-ar putea cere vreun ban lui Pucci. Turnura pe care o luaseră însă negocierile l-a bine-dispus atât de tare, încât a hotărât să continue jocul.

– După părerea ta, cine ar putea să ne cumpere iepurii? a întrebat.

– Ha! a exclamat Pucci, sigur pe el. Toate gospodinele din blocul nostru, ba chiar şi cele din împrejurimi. Am sondat deja terenul. Dacă totul va merge cum vreau eu, la începutul iernii nu ne va ajunge o singură cuşcă pentru toţi iepurii pe care-i vom avea. Iar de Crăciun, în corso Lodi se va mânca iepure fript în loc de claponi, ca până acum.

Băiatul se entuziasma pe măsură ce îşi expunea planul gândit până în cele mai mici amănunte. Bătrânul însă nu l-a slăbit.

– Dar tu ştii că pe toată carnea scoasă la vânzare trebuie pusă ştampila oficiului de igienă al primăriei? l-a întrebat el cu un aer marţial. Nu ai cum să obţii avizul sanitar, şi asta înseamnă că vei face comerţ ilegal.

Pucci a stat pe gânduri câteva secunde, apoi a spus:

– Tata zice că în spatele oricărei averi mari se ascunde o infracţiune. Eu voi deveni cel mai mare crescător şi comerciant de iepuri, iar ilegalitatea asta de care vorbeşti dumneata va fi infracţiunea – singura infracţiune – din spatele averii mele. Puţintică răbdare! a exclamat el. Îmi voi asuma acest risc, pentru că norocul le surâde numai celor îndrăzneţi.

– Da, numai că în cazul ăsta, fiind asociatul tău, aş risca şi eu, a clătinat din cap bătrânul, simulând prudenţa.

Negocierile dintre Pucci și Anacleto au continuat o bună bucată de timp. Bătrânul a citat chiar și o recentă ordonanță a Primăriei, proprietara locului cu pricina. Municipalitatea le punea în vedere celor care ocupau abuziv terenul să-l părăsească în termen de doi ani, pentru că urma să devină o zonă rezidențială.

– Când o să-mi dărâme baraca, unde o să-ți mai adăpostești iepurii? l-a întrebat pe băiat.

– Ehe, a făcut celălalt. În doi ani am destul timp să găsesc altă soluție. Deocamdată însă, am suficienți bani cât să mai construiesc câteva cuști noi.

Anacleto văzuse multe la viața lui și era suficient de înțelept ca să-și dea seama că planul n-avea sorți de izbândă. Dar nici nu voia să înăbușe din față speranțele și visele pe care și le făcuse micul Pucci Corti. Așa că a hotărât să-și ia în serios rolul de acționar minoritar în afacerea iepurilor de casă și să-și negocieze cât mai bine procentul din beneficii.

– Douăzeci la sută e prea puțin, i-a spus el băiatului. Știu deja cum vor sta lucrurile: va trebui să mergi la școală și tot eu va trebui să curăț în urma bestiilor ălora. Așa că eu propun să-mi dai patruzeci la sută.

Pucci și-a pus mâinile în cap și i-a spus bătrânului că asta era tâlhărie curată. În cele din urmă, au căzut de acord pentru treizeci la sută.

Așa că afacerea a fost pusă pe picioare, iar Pucci a reușit să obțină și susținerea vânzătorului de legume și fructe. Bărbatul îi aducea mereu de la magazin morcovi și alte legume expirate, așa că iepurii au avut hrană din belșug.

Câteva luni mai târziu, femelele au adus pe lume o grămadă de pui. Unii dintre ei au murit repede, dar mulți

alţii au crescut ca-n poveşti, aşa că acum, spre sfârşitul toamnei, vreo douăzeci de iepuri erau numai buni de vânzare. Coborând scările împreună cu mezina Rosellina, după ce Liliana îi trimisese afară ca să rămână singură cu Giuseppe, Pucci spuse:

– Vreau să văd ce fac iepurii mei.

Şi o luară spre câmpul cu ruine.

– Numai că trebuie să ne grăbim, zise fetiţa îngrijorată. În curând se face întuneric, se întoarce mama de la fabrică şi trebuie să ne găsească cu temele făcute.

Numai că, atunci când se întoarseră acasă, Ernestina era deja acolo şi, în plus, părea să fie într-o dispoziţie proastă. O găsiră răstindu-se la Liliana şi Giuseppe, pentru că nici nu pregătiseră masa pentru cină, nici nu ştiau pe unde umblă fraţii lor mai mici.

De cum îi văzu, le ieşi înainte şi le trânti câte o scatoalcă fiecăruia, apoi le strigă furioasă:

– Am şi aşa destule pe cap! Taman prostiile voastre îmi lipseau!

Niciunul dintre cei patru nu avu curajul să întrebe ce se întâmplase.

3

– Butelia de gaz e goală, constată Ernestina nemulţumită. Apoi îi spuse lui Giuseppe pe un ton poruncitor: Du-te şi adu alta din magazie.

– Îţi trebuie neapărat acum? se opuse băiatul.

Era extenuat după discuţia cu Liliana.

– Dacă nu vrei, să vedem dacă eşti în stare să prăjeşti cartofii suflând în ei! se răsti maică-sa. M-ai scuti de o cheltuială în plus. Femeia îşi duse apoi o mână la frunte şi spuse cu voce scăzută: Astăzi am ajuns la limita suportabilităţii.

Apoi le întoarse spatele, se duse în dormitor şi închise uşa după ea.

Rosselina şi Pucci îşi reluară în tăcere temele pentru a doua zi, în timp ce Liliana începu să cureţe cartofii. Era marcată de descoperirea pe care o făcuse în privinţa lui Giuseppe şi nu se simţea în stare să facă faţă problemelor pe care era clar că maică-sa le avea la fabrică.

De mai bine de un an, Ernestina trecuse de la maşina de cusut la secţia de proiectare, studiind şi desenând modele de vestimentaţie. Cu toate acestea, salariul nu-i fusese mărit; contractul de muncă nu-i fusese modificat şi era plătită ca şi cum ar fi continuat să lucreze în secţia de producţie. Nu o dată, auzind-o plângându-se, Liliana îi spusese: „Trebuie să-ţi dai demisia." „Crezi că-i uşor să-ţi găseşti o slujbă în ziua de astăzi? îi răspundea de fiecare dată femeia. Uită-te şi tu în jur: geme ţara de şomeri. Într-adevăr, taică-tu are un salariu bun, dar vezi şi tu câte guri sunt de hrănit. Avem nevoie de două salarii ca să putem supravieţui."

De fiecare când vorbeau despre problemele de la fabrică, Liliana era cuprinsă de un sentiment de vinovăţie. I se părea corect să încerce să-şi ajute familia, să-şi găsească o slujbă; însă avea în faţă patru ani de facultate. Abia după absolvire se putea gândi la asta.

Fata nu terminase încă de curăţat cartofii, când Ernestina se întoarse în bucătărie. Părea că se calmase.

– Astăzi au venit în fabrică cei de la Inspecţia Muncii, spuse. Practic, a fost o descindere. Pentru nemernicii ăia a fost ca o lovitură de măciucă.

„Nemernicii" erau Leo Scanni şi fiica lui, Marta, proprietarii fabricii de tricotaje.

– Portarul i-a anunţat imediat, continuă Ernestina, iar patroana a început să alerge încoace şi-ncolo ca o zănatecă, împărţind ordine fără nicio noimă în dreapta şi-n stânga. Eu tocmai studiam nişte eşantioane de lână, când a dat cu ochii de mine şi mi-a urlat, ca scoasă din minţi: „Dumneata ce cauţi aici?! Coboară în secţie chiar în clipa asta şi aşează-te la o maşină de cusut!" Pricepi? Adică nu trebuia ca ăia de la Inspecţia Muncii să descopere că eu creez modele, când, de fapt, am un contract de cusătoreasă. După aceea, Marta Scanni le-a obligat pe două femei care muncesc la negru să se închidă la toaletă, iar pe altele două le-a pus să se ascundă în nişte containere cu lână. Ce umilinţă! Chipul trist al Ernestinei se însenină brusc şi spuse: În orice caz, cei de la Inspecţia Muncii nu sunt proşti; au făcut un proces verbal de zece pagini. Făcu o pauză, apoi o prinse de braţ pe Liliana şi-i zise: Nu-i spune nimic lui taică-tu, că se enervează şi îşi face griji inutil.

În clipa aceea, Giuseppe intră în bucătărie, aducând butelia nouă de gaz. Ernestina îi privi în tăcere pe copiii ei cei mari. Apoi zise:

– Voi doi aveţi nişte mutre care nu-mi plac deloc. Ia s-auzim, care-i treaba cu voi? Ce puneţi la cale?

Se întorsese acasă mai devreme ca de obicei şi-i surprinsese vorbind cu glasuri scăzute, aşezaţi la masă, unul în faţa celuilalt. Era prea supărată atunci ca să-i întrebe ceva. Acum însă, voia să afle ce se întâmplă.

Niciunul din ei nu răspunse. Ernestina nu insistă, ci începu să gătească cina: *spaghetti* cu sos și mâncare de cartofi.

La șapte și jumătate se întoarse acasă și Renato. Se așezară cu toții la masă.

– Am fost ales delegat sindical, anunță el fără prea mare entuziasm.

– Da? se bucură Pucci. Înseamnă că ai devenit o persoană și mai importantă decât erai, nu-i așa?

În schimb, Ernestina bombăni nemulțumită.

– Vasăzică, dacă până acum abia dacă te vedeam la față, de aici înainte o să te vedem și mai puțin.

Dacă la început se mândrea cu promovările repetate ale lui Renato, acum ar fi vrut ca el să fie mai prezent în viața copiilor lor.

De câteva luni, Renato fusese numit șef de secție. Fusese o mișcare strategică a patronatului, care știa că un contestatar bine retribuit devine mai conciliant. Dar pentru că Renato se bucura de simpatia muncitorilor, sindicatele au recurs la o mutare de contraatac: l-au numit delegatul lor în Consiliul de Administrație. Dincolo de importanța funcției, el înțelese că avea în față o misiune greu de îndeplinit: trebuia să găsească mereu o cale de conciliere între cererile muncitorilor și interesele patronatului; pe de o parte, era nevoit să urmeze directivele sindicatului, iar pe de alta, era apăsat de răspunderea funcției de șef de secție.

Așadar, în seara aceea, în loc să fie entuziasmat pentru noua sa reușită profesională, pe Renato îl apăsau gândurile. În plus, Ernestina tocmai îi reproșase absențele tot mai lungi și mai dese din sânul familiei. Se întristă: urma

să încerce să concilieze nu numai exigenţele sindicatelor şi ale patronatului, dar şi pe cele familiale.

– Dar eu nu sunt echilibrist, se lamentă. Nu pot să merg pe sârmă.

Femeia se înduioşă şi îi zâmbi încurajator.

– Lasă, nu-ţi face griji, îi zise ea. Ai fost întotdeauna un bărbat drept şi dârz, iar ăsta este cel mai bun exemplu pe care îl poţi da fiilor tăi.

Liliana, Pucci şi Rosellina erau impresionaţi de vestea pe care le-o adusese tatăl lor şi îşi manifestau zgomotos euforia. În schimb, Giuseppe se uita fix în farfuria din faţa sa şi nu participa la bucuria celorlalţi.

– Am voie să-i spun învăţătoarei mele că ai fost ales delegat sindical? întrebă Rosellina.

– Sigur că da, îi răspunse Renato, cu afecţiune. Chiar dacă nu-i demn de laudă... Crede-mă pe cuvânt, *piccolina.*

Într-un târziu, se ridicară de la masă. Giuseppe şi Liliana strânseră tacâmurile şi farfuriile, şi începură să deretice prin bucătărie. Pucci şi Rosellina se apucară să spele vasele, în timp ce Ernestina se gândi că n-ar fi rău să cârpească nişte ciorapi. Renato se retrase în dormitor şi începu să citească procesul verbal al unei adunări sindicale.

Deodată, se auziră bătăi puternice în uşă. În prag se ivi silueta lui Anacleto, bătrânul. Răsufla greu şi afişa o mină gravă.

– Cer iertare pentru deranj, spuse încurcat. Trebuie să vorbesc cu Pucci.

Ernestina lăsă deoparte acul şi aţa. Îl privi lung pe bătrân, străduindu-se să-şi potolească bătăile inimii. Îşi drese vocea şi spuse:

– Pucci n-are secrete faţă de noi. Putem auzi cu toţii ceea ce trebuie să-i spui.

– Iepurii... bâigui Anacleto. Au furat iepurii.

4

Vestea se răspândi în câteva minute. În corso Lodi, dispariţia iepurilor deveni pe dată drama tuturor locatarilor. Se alăturară cu toţii familiei Corti şi lui Anacleto, căutând să-i consoleze pentru momentele grele prin care treceau sau oferindu-le o mână de ajutor la prinderea hoţilor. Renato nu stătu pe gânduri şi se puse în fruntea unei potere ad-hoc, la care se oferiră voluntari toţi puştii din clădire.

În curtea interioară se ţinu un fel de consiliu de război. Pucci, Rosellina şi Anacleto trecură în revistă acţiunile întreprinse în ziua aceea în zona coteţelor de iepuri. Între orele patru şi cinci după-amiază, copiii curăţaseră cuştile iepurilor şi le schimbaseră paiele. Cu puţin înainte de ora şase, când se lăsase deja întunericul, bătrânul Anacleto îşi făcuse obişnuitul rond de seară prin mica sa grădină şi găsise cuştile goale. Cu o lanternă, a cercetat terenul din jurul barăcii şi a descoperit mai multe urme de paşi. De asemenea, a constatat că dispăruseră şi sacii de iută cu care acopereau cuştile pe timpul nopţii, ca să ferească iepurii de frig. Fără îndoială că hoţii puseseră animalele în saci şi îi căraseră în spate.

– Aşadar, ştim că hoţii au dat lovitura între cinci şi şase seara, concluzionă Anacleto.

În clipa aceea, Rosellina îşi aminti că văzuse două ţigănci, însoţite de patru copii, făcându-şi de lucru printre ruinele caselor din apropierea grădinii lui Anacleto.

Auzind-o, Renato se lumină şi-şi sărută fiica pe frunte.

– Eşti un înger, *piccolina*, îi spuse, afişând un zâmbet radios. Acum ştim unde să căutăm.

Pucci, în schimb, îi şuieră la ureche:

– Dacă mi-ai fi spus, aş fi rămas acolo să stau de pază.

Cu Renato şi Anacleto în frunte, ceata de voluntari mărşălui spre maidanul unde îşi făcuseră tabăra ţiganii nomazi. Puştii erau cât se poate de impresionaţi de noua aventură la care luau parte. Doar Pucci, lovit de moarte în spiritul său negustoresc, urma cortegiul cu un aer abătut.

Nu merseră prea mult. Câmpul ocupat de şatra de nomazi li se deschise în faţa ochilor, luminat de focurile aprinse în faţa corturilor. Înaintară în tăcere, ferindu-se să facă zgomot, ca şi cum ar fi vrut să-i ia prin surprindere. Se apropiară de focul cel mai mare din tabără, aprins pe un loc delimitat de trei căruţe mari şi cam şubrede. Tabăra părea să se pregătească de sărbătoare, judecând după forfotă şi râsete. Deodată, văzură cu toţii ceea ce mai rămăsese din visul lui Pucci: iepurii pe care puştiul îi hrănise şi îi îngrijise cu devotament fuseseră înfipţi în ţepuşe şi se perpeleau la foc. Se opriră cu toţii, împietriţi. Renato îi strânse mâna lui Pucci, îmbărbătându-l:

– Îmi pare tare rău, îi şopti.

– Nemernicii! şuieră Anacleto, strângându-şi neputincios pumnii.

– Sunt nişte tâlhari fără inimă, se auzi vocea unui puşti. Şi nişte jegoşi, pe deasupra...

– Nemernicii! repetă Anacleto. Ochii îi scânteiau în întuneric. Zise: Ar trebui să le dăm o lecție pe care s-o țină minte cât or trăi.

Renato aproape că spumega de furie, dar își impuse să rămână calm și îi îndemnă pe ceilalți să facă același lucru.

– O să mergem peste ei și o să vedem cum reacționează, le spuse, apoi se întoarse și o porni spre tabără.

Ceilalți îl urmară. Doi câini mari se ridicară de lîngă foc, unde își așteptau răbdători partea lor din ospățul care urma, și începură să latre cu înverșunare. Veselia care domnea peste întreg maidanul se stinse dintr-odată și toți cei din tabără își îndreptară privirile spre cohorta de bărbați și băiețandri care năvălise peste ei.

Renato le făcu alor săi semn să se oprească.

– Iepurii pe care tocmai îi frigeți la focul de colo aparțin fiului meu, iar cineva dintre voi i-a furat, spuse el cu voce răsunătoare.

Un țigan corpolent, cu ochii întunecați și mustăți negre, stufoase, ieși din mulțime și se propti în fața lui Renato.

– De unde știi dumneata că i-am furat noi? îl întrebă.

– Copiii mei au văzut două dintre femeile voastre și niște puradei dând târcoale barăcii unde țineam iepurii.

Țiganul izbucni în râs.

– Cel care fură un iepure e un tâlhar; în schimb, cel care fură un regat e prinț, zise el, pe un ton meditativ. Unii ajung la închisoare, alții pe tron. Asta-i viața... Cum am putea noi să ne opunem?

– Nu suntem aici ca să facem filozofie de cartier, preciză Renato.

În clipa aceea, o ţigancă bătrână se desprinse dintr-un grup şi se apropie de Rosellina. O cercetă îndelung cu privirea, apoi îi spuse, cu voce gravă, răguşită:

– Într-o zi, şi tu vei fi o hoaţă, numai că pe tine te vor aplauda ca pe o prinţesă.

Cel care părea să fie starostele şatrei o trase pe bătrână deoparte.

– N-o băga în seamă, i se adresă apoi Rosellinei. Pe vremuri, ştia să ghicească viitorul, dar acum s-a hodorogit. Se întoarse spre ceilalţi oaspeţi neaşteptaţi şi făcu un gest larg: Poftiţi alături de noi. Să împărţim cina.

– Nu avem deloc intenţia să împărţim cu voi ceva ce ne aparţine, ripostă Renato. Apoi, cumpănindu-şi cuvintele, spuse: Mai întâi de toate, cereţi-i iertare fiului meu. Iepurii erau ai lui; i-a crescut cu grijă şi cu multe eforturi. I-aţi distrus un vis, asta aţi făcut...

Fermitatea din vocea lui îl mulţumise pe Pucci. Îl strânse pe taică-su de mînă, îşi apropie buzele de urechea lui şi-i şopti:

– *Grazie, papà.* E suficient. Hai să ne întoarcem acasă.

Ţiganul se aplecă spre băiat şi-i vorbi pe un ton împăciuitor:

– Mie şi familiei mele ne pare rău pentru cele întâmplate. N-am vrut să-ţi facem un rău atât de mare. Dar ne era foame...

Se lăsă liniştea. Bărbaţii şi puştii din corso Lodi priveau în jur, încercând să-şi imagineze ce fel de viaţă duceau nomazii. Nu era decât mizerie şi miros de sărăcie lucie. Treptat, furia lor se transformă în compasiune.

Pucci întinse mâna spre bărbatul din faţa sa, care i-o strânse bărbăteşte.

– Atunci, haideți să împărțiți cu noi ceea ce a fost al vostru, propuse starostele.

Băiatul se uită spre taică-su și-i zise zâmbind:

– La urma urmei, pentru asta i-am crescut, nu-i așa? Ca să ajungă friptură...

Așa că își găsiră cu toții câte un loc în jurul focului și începură să împartă bucățile de friptură crocantă, mâncând și sporovăind. Singurul care nu participă la festin fu bătrânul Anacleto.

– Eu mă duc acasă, le spuse celorlalți. Doar cât am simțit mirosul de iepure fript și mi s-a întors stomacul pe dos.

Mai târziu, sprijinită de genunchiul tatălui său, Rosellina îi șopti:

– Du-te și întreb-o pe țiganca aia bătrână ce-a vrut să spună adineauri cu chestia aia. Cum adică, voi fi hoață, dar voi fi tratată ca o prințesă?

– N-ai auzit că e puțin dusă? făcu Renato.

Ca și cum îi auzise vorbind despre ea, bătrâna se apropie și i se adresă bărbatului:

– Dă-mi mâna dreaptă.

Renato înfuleca un copan și nu avea nicio intenție să-l lase din mână.

– Nu vreau să-mi cunosc viitorul, zise politicos.

– Hai, *papà*, dă-i mâna, să auzim ce-ți spune, îl îndemnă curioasă Rosellina.

Ca să-i facă pe plac, Renato întinse palma, iar țiganca se aplecă s-o cerceteze cu luare-aminte. După un timp, îi spuse:

– Văd o femeie frumoasă care te iubește și patru diamante, care sunt copiii tăi. Moartea a încercat o dată să

te răpească de lângă ei, dar apoi a fugit, lăsându-ţi ca amintire câteva semne...

Nu termină fraza. Se întoarse brusc şi dispăru.

Era aproape miezul nopţii când ceata din corso Lodi se întoarse acasă.

Lungit pe pat, Pucci se gândea la cele întâmplate. În cele din urmă, îi spuse fratelui său, Giuseppe:

– De mâine mă apuc serios de învăţat. E mult prea riscant să fii negustor.

În dormitorul fetelor, Rosellina o întrebă pe sora ei mai mare:

– Oare ce-o fi văzut ţiganca în palma mea?

– A văzut un zero tăiat în patru, îi replică iritată Liliana. Apoi încercă să-i explice: Oamenii de genul ăsta trăiesc numai din superstiţii şi bârfe. Mai bine dormi.

În cealaltă cameră, în uriaşul pat conjugal, Renato îşi sărută soţia pe frunte şi îi spuse:

– Eşti frumoasă. Până şi ţiganii o ştiu. Iar copiii noştri sunt ca nişte diamante. Aşa a spus bătrâna.

– Iar tu vei rămâne pe vecie un copil mare, se înduioşă Ernestina, mângâindu-i obrazul.

5

Ernestina aduse la masă un platou mare de mămăligă cu cârnaţi. Renato şi cei patru copiii o întâmpinară bătând din palme şi chiuind.

Femeia se aşeză într-un colţ şi îi privi îndelung în timp ce mâncau. Erau cu toţii sănătoşi, plini de vigoare,

onești și demni de încredere, cu simțul datoriei bine dezvoltat. *Într-adevăr, frumoasă familie, își spuse ea mândră.* Cu toate acestea, era neliniștită.

În primul rând, o îngrijora Renato, pentru că noile sale îndatoriri sindicale deveniseră din ce în ce mai împovărătoare și mai greu de rezolvat. Cu numai câteva luni în urmă, guvernul Fanfani[1] lansase un program de ample reforme sociale, care fusese primit cu entuziasm de muncitori, dar care nu era deloc pe placul patronatelor. Pe de altă parte, la nivel național, se instituise un așa-zis „premiu antigrevă", care stârnise mânia sindicaliștilor celor mai radicali. În fabrici izbucneau din ce în ce mai des conflicte, iar liderii de sindicat, ca Renato, se găseau dintr-odată între ciocan și nicovală. Trebuia găsită o cale de a-i pune de acord pe muncitorii cei mai înfierbântați și pe cei cărora puțin le păsa de lupta sindicală.

Ernestina îi repeta întruna bărbatului ei:

– Fii cu băgare de seamă. Te expui prea mult. Într-o zi, te vor răstigni pe cruce.

– Te-ai născut pesimistă și văd că așa ai rămas până-n ziua de azi, îi răspundea Renato, încercând mereu să minimalizeze situația în care se afla.

Pe Ernestina o mai frământau și copiii, începând cu Liliana. De o vreme, fiica ei cea mare nu-și mai petrecea după-amiezele de duminică la doamnele Pergolesi. Asta se întâmpla de când începuse să iasă cu Danilo, pe care Ernestina nu-l plăcea deloc. De fapt, nici nu-l văzuse

[1] Amintore Fanfani (1908–1999), important exponent al creștin-democrației italiene, senator pe viață, de șase ori Președinte al Consiliului de Miniștri – prima dată în 1954, iar ultima, în 1987 (n. tr.).

vreodată, ca să-şi facă o părere, dar îi schiţase de la bun început un portret negativ, bazându-se pe cele câteva descrieri pe care Liliana i le făcuse ca să scape de gura ei. „Un bărbat care la douăzeci şi patru de ani nu a terminat încă facultatea şi care trăieşte pe spinarea bunică-sii nu-mi poate inspira niciun fel de încredere", obişnuia să spună. „Danilo e un filozof, îi lua apărarea Liliana. Unele chestii nu-l interesează deloc." *Individul ăla îşi bate joc de ea,* se gândea înspăimântată Ernestina, dar nu îndrăznea să-i facă vreo observaţie fetei. Nici măcar nu aflase în ce stadiu se afla relaţia celor doi; de fapt, asta o preocupa cel mai mult. Liliana nu-i făcea niciodată prea multe confidenţe, iar în privinţa lui Danilo păstra o tăcere impenetrabilă. Uneori, seara, Ernestina i se plângea lui Renato: „Ce ne facem dacă rămâne însărcinată? îl întreba cuprinsă de disperare. Trebuie să-şi ia adio de la studii. Va trebui să se mărite şi toate sacrificiile noastre de atâţia ani se vor transforma în scrum." Bărbatul zâmbea şăgalnic şi răspundea: „Păi, şi tu te-ai măritat pentru că ai rămas gravidă şi, dacă e să judecăm drept, nu ţi-a mers chiar aşa de rău."

Giuseppe îi dădea alte motive de îngrijorare. Era sârguincios la şcoală şi avea numai note bune. În schimb, era retras, chiar singuratic, iar femeia citea în ochii lui o tristeţe fără margini. Înţelesese de ceva vreme că fiul ei n-avea să fie niciodată un bărbat ca toţi ceilalţi şi se gândea cu durere la viitorul sumbru care i se aşternea în faţă. Mai devreme sau mai târziu, diversitatea lui avea să devină de notorietate şi se temea că va fi dispreţuit de toţi cei din jurul său. Învingându-şi toate reticenţele, Ernestina îndrăznise să vorbească cu un doctor. „Nu există niciun

tratament pentru cazuri de felul ăsta?" îl întrebase. Doctorul scuturase din cap, apoi își desfăcuse brațele într-un gest de neputință. „Resemnați-vă, doamnă, îi spusese. Nu devine nimeni homosexual din cauza vreunei boli. Încercați să nu o considerați o rușine și nici să nu vă învinovățiți pentru situația asta. Tot ceea ce puteți face este să vă iubiți fiul, așa cum este el." „Măcar de-ar fi fericit!..." murmurase femeia, decepționată.

Și Pucci trecea printr-o perioadă de transformări radicale. Nu mai era ștrengarul nechibzuit de altădată. După ce țiganii îi furaseră iepurii, se dedicase învățăturii. Cu toate astea, rezultatele întârziau să apară. Părea să-i placă doar matematica; era singurul obiect la care avea note bune. În rest, dezastru. Profesorii spuneau despre el că are o capacitate scăzută de concentrare, în ciuda faptului că natura îl dotase cu o inteligență vie. „O fi din cauză că e la vârsta cea mai dificilă", îl scuza Ernestina la ședințele cu părinții. În realitate însă, și pe ea o măcinau întrebările.

Nu era mulțumită nici măcar de Rosellina, mezina familiei. Devenea din ce în ce mai vanitoasă. Când în casa Corti apărea câte un obiect nou – Renato instalase telefon și cumpărase un televizor – Rosellina fugea prin vecini și se lăuda din ușă în ușă. Ernestina nu izbutea cu niciun chip s-o potolească. *Prea au alintat-o toți*, își spunea adesea, gândindu-se cu tristețe că fetița ei de numai unsprezece ani, frumoasă ca o statuetă de porțelan, urma să sufere un șoc teribil la primul eșec pe care îl va avea în viață. Vorbea, râdea și gesticula de parcă s-ar fi aflat mereu pe o scenă, în fața unei săli pline de spectatori. Ernestina începuse să se îndoiască de faptul că Rosellina

va deveni vreodată o femeie cu picioarele pe pământ, sigură pe ea.

Cârnații, condimentați cu salvie și gătiți în sos de roșii, împrăștiau în bucătărie o aromă irezistibilă. Ernestinei însă nu-i era foame, deși toți ai săi mâncau cu poftă, fără să scoată un cuvânt.

– Te simți bine? o întrebă Renato, care o urmărea de când se așezase la masă și-i observase privirea absentă.

Bună întrebare, își zise ea. În afara temerilor legate de familia sa, Ernestina avea și o problemă care o privea pe ea însăși. De multă vreme voia să se sfătuiască cu Renato, dar nu găsea niciodată curajul s-o facă. Scutură din cap și răspunse zâmbind:

– Niciodată nu m-am simțit mai bine.

Bărbatul se lumină la față.

– Ar trebui să zâmbești mai des, îi zise. Parcă zâmbește toată casa atunci când râzi tu. Se întoarse spre ceilalți și le ceru să-l susțină, întrebându-i: Nu-i așa că am dreptate?

În loc de răspuns, copiii bolborosiră ceva de neînțeles, fără să ridice privirea din farfurie.

– Avem și desert astăzi, îi anunță Ernestina. Salată de fructe. Lui Pucci să-i mulțumiți: ieri, în timp ce voi, ăștilalți, hoinăreați sau vă distrați cine știe pe unde, el a muncit. L-a ajutat pe vânzătorul de fructe din colț, iar omul l-a recompensat cu un coș mare de fructe.

De data aceasta, ca și cum s-ar fi vorbit între ei, Liliana, Giuseppe și Rosellina spuseră în cor:

– Mulțumim, Pucci! Mulțumim, mamă!

Apoi izbucniră cu toții în râs. Pe Ernestina însă, veselia lor nu reuși s-o molipsească.

Imediat după prânz, Liliana se strecură afară, ferindu-se parcă să fie văzută. Maică-sa o ajunse din urmă şi-i strigă din pragul uşii:

– Gândeşte-te de o sută de ori, înainte de a face cine ştie ce prostie.

La rândul său, Giuseppe se pregăti să iasă în oraş. Se studie cu atenţie în oglindă, verificând dacă nodul la cravată era perfect, şi pieptănătura fără cusur.

– Şi tu? făcu Ernestina. Încotro o apuci?

Ştia răspunsul: Giuseppe se întâlnea cu colegul lui de liceu, cel care avea aceeaşi problemă ca şi el.

– Mă duc cu un prieten să vedem turnul Velasca, răspunse băiatul. Apoi se întoarse spre taică-su şi-i explică: E o construcţie de avangardă, cu o arhitectură revoluţionară, total diferită de cea tradiţională.

Renato se întoarse spre nevastă-sa.

– I-ai pus să stea cu burta pe carte şi uite rezultatul! spuse el cu o undă de reproş în voce. Se duce să caşte ochii la casele bogătaşilor. După părerea mea, la şcoală ar trebui să-i înveţe să privească cu luare-aminte în ce condiţii locuiesc oamenii săraci, muncitorimea.

Din curte se auziră strigătele unor copii. Îi chemau afară, la joacă, pe Pucci şi Rosellina. Cei doi îşi sărutară în fugă părinţii pe obraz şi o zbughiră pe uşă. Dacă aveau nevoie de ei, îi găseau la terenul de sport de la biserică, îi anunţară.

Renato şi Ernestina rămaseră singuri. Bărbatul scoase pachetul de ţigări şi i-l întinse. Femeia refuză.

– Facem o cafea? o întrebă.

– Sunt obosită. Mă duc să mă întind în pat. Ernestina se ridică, îndreptându-se spre dormitor. Din prag, se

întoarse spre el şi spuse: Totuşi, dacă faci una pentru tine, o să iau şi eu o înghiţitură.

Nici măcar nu se atinsese de mâncare. De câteva zile avea chipul desfigurat de oboseală. Renato o cunoştea bine şi era sigur că femeia îi ascunde ceva.

Făcu două cafele şi le duse în dormitor. Se aşeză pe marginea patului, lângă Ernestina, şi îi zise cu blândeţe:

– Aşadar, îmi povesteşti ce se întâmplă cu tine?

– M-am înscris în sindicat, răspunse ea fără ocolişuri.

– Asta-i tot? se miră Renato. Păi, odată şi odată tot trebuia s-o faci. Era inevitabil, nu-i aşa?

– Nu cânta oda bucuriei, pentru că nu m-am înscris în sindicatul tău. L-am ales pe cel al preoţilor.

– Asta n-are nicio importanţă, Ernestina mea dragă.

– A trebuit s-o fac, îi explică ea, pentru că numai aşa le-am putut convinge pe celelalte muncitoare să se înscrie şi ele odată cu mine. După cum ştii, aproape toate sunt tinere, au venit aici tocmai din Veneto şi locuiesc cu chirie la mănăstire. Pentru ele, sindicatul e lucrul diavolului – chiar şi cel al preoţilor, care nu are nimic de-a face cu comuniştii. Au bătut mătănii şi s-au rugat laolaltă cu maicile la Dumnezeu ca să le ierte pentru hotărârea lor care – din fericire, au înţeles asta – a fost inevitabilă. Ajunseseră şi ele la capătul răbdării. Habar n-am de unde am găsit forţa să le conving pe toate, dar uite că am reuşit.

Îi povesti apoi despre pauzele de prânz petrecute în curtea fabricii, când se aşezau cu toate pe pământ, sprijinindu-se cu spatele de peretele halei şi împărţind pachetele cu sandvişuri. Vorbeau cu năduf, aproape şoptit, ferindu-se de priviri indiscrete. Treptat, speranţa se înfiripase în mintea tuturor şi hotărâseră să-şi ceară drepturile.

– Timp de douăzeci de ani am avut lângă mine maestrul, așa că datorită ție am reușit să găsesc cuvintele cele mai potrivite ca să le pot trezi din letargie, îi destăinui Ernestina. Niciuna dintre ele nu a făcut joc dublu; au fost trup și suflet. Celor de la sindicat nu le-a venit să-și creadă ochilor când au văzut câte cereri de înscriere le-am dus. Apoi, am cerut – și, culmea, am obținut imediat – ca toate să fie angajate cu acte în regulă, iar salarizarea să se facă în funcție de calificarea fiecăreia. Și uite așa, după opt ani, am reușit să trec de la statutul de muncitoare la cel de funcționară. Ernestina zâmbi amar, apoi îl întrebă pe soțul ei: Nu-i așa că ți se pare o victorie incredibilă?

– Dar e extraordinar! exclamă Renato, îmbrățișând-o cu putere.

– Atunci așteaptă să auzi urmarea, spuse ea cu răceală. Ieri am primit o circulară, pe care au citit-o toate muncitoarele. Suntem concediate în masă, iar fabrica se închide. Fața Ernestinei se schimonosi. Peste o lună, șaizeci de femei vor rămâne fără slujbe, spuse. Și știi din cauza cui? Din cauza mea, Renato!...

Și izbucni în plâns.

6

În duminica aceea, Liliana ieși să le facă o vizită doamnelor Pergolesi, și nu să se întâlnească cu Danilo, așa cum crezuse Ernestina și cum, de altfel, și-ar fi dorit și ea.

Cu o seară înainte, primise un telefon de la *miss* Angelina. Nu se mai văzuseră de trei săptămâni.

– Îmi faci mâine o vizită? a întrebat-o femeia.

Era mai mult o rugăminte decât o întrebare.

– Sigur că da, a răspuns Liliana.

Se simțea vinovată pentru că nu mai trecuse de mult pe acolo. Cu o lună în urmă alergase într-un suflet la Angelina ca să-i povestească despre Danilo. Femeia se entuziasmase la fel de mult ca și ea de povestea de dragoste care se înfiripa. Cu toate astea, o pusese în gardă: „Să fii cu băgare de seamă, drăguță! Bărbații sunt unși cu toate alifiile. Tu, în schimb, ești inocentă."

Pe urmă, Liliana se făcuse nevăzută. Se limitase la câteva telefoane de complezență. Danilo îi ocupa nu numai gândurile, dar și tot timpul liber. Fără îndoială că Angelina Pergolesi înțelesese cum stau lucrurile și nu avea ce să-i reproșeze. Sâmbătă seara însă, când a sunat-o, bătrâna i-a spus:

– Nu e nevoie să-ți aduci caietul. Nu vom ține lecție.

– Foarte bine, a răspuns ea. Pentru că n-am avut timp să traduc din Chaucer.

Deși acum vorbea engleza aproape la perfecție, *signorina* Pergolesi se gândise că Liliana trebuia să se familiarizeze cu literatura anglo-saxonă și hotărâse să înceapă cu Geoffrey Chaucer. Fetei îi plăceau provocările și era nerăbdătoare să-și măsoare forțele cu traducerea dificilă a versurilor scrise în secolul al XII-lea, într-o engleză arhaică. Dar, odată cu apariția lui Danilo în viața sa, neglijase complet traducerea, la fel cum făcuse cu multe alte lucruri.

În duminica aceea, ieșind din casă, se îndreptă spre corso di Porta Romana. Își spuse că se va întâlni cu Danilo după ce le vizita pe doamnele Pergolesi.

Angelina stătea la balcon, părând că o aşteaptă. Când o văzu, îi făcu semn cu mâna şi-i spuse:

– Nu suna. Cobor eu imediat să-ţi deschid.

– Aveţi soneria defectă? o întrebă Liliana când se văzu în faţa sa.

Femeia îşi duse degetul la buze, făcându-i semn să vorbească mai încet. Nu mai avea aceeaşi privire vie de altădată şi părea îmbătrânită. Ajunseră în salon mergând în vârful picioarelor. Când se aşezară pe canapea şi o privi din nou pe Angelina, Liliana presimţi că avea să-i dea o veste rea.

– Mama dumneavoastră?... şopti ea.

Signorina Pergolesi scoase din buzunarul vestei o batistă albă dantelată, îşi şterse o lacrimă şi murmură:

– Trage să moară.

Apoi începu să plângă; un plâns reţinut, pudic, tăcut.

– Îmi pare tare rău, spuse fata, răscolită de veste. Cum s-a întâmplat?

Femeia se opri din plâns, îşi şterse ochii, începu să plieze cu grijă batista, apoi renunţă şi o strânse în pumn.

– Mama se duce şi mă lasă singură, suspină ea. Nu ştiu cum o să mă descurc pentru restul zilelor pe care le mai am de trăit. Nu m-am gândit niciodată serios că va veni şi clipa asta; credeam că e nemuritoare. Tăcu o clipă, clătină din cap, apoi continuă: De un timp, devenise cam ciudată: nu mă mai hărţuia cu replicile ei înţepătoare şi încetase cu cârcotelile. Într-o zi, chiar m-a mângâiat cu tandreţe pe obraz, iar asta m-a mirat foarte tare. Se învârtea prin casă fără să scoată un cuvânt, făcea mereu ordine prin sertare şi refuza cu încăpăţânare să mănânce ceva. De fiecare dată când eu sau Luisella o întrebam ce se

întâmplă cu ea, ne răspundea zâmbind: „E totul în regulă." În realitate însă, nu era deloc așa. L-am chemat pe bătrânul nostru medic de familie s-o consulte. Ne-a zis: „Nu are simptomele niciunei boli grave. *La signora* e sănătoasă, doar că are tensiunea cam mică, iar inima un pic cam obosită. Îi prescriu un tonic cardiac și, dacă refuză în continuare să mănânce, măcar dați-i să bea multe lichide. Încercați, de exemplu, cu suc de portocale îndulcit; știu că-i place." Când a venit medicul, mama s-a întins în pat, pentru consultație. Din clipa aceea însă, nici nu a mai vrut să se ridice de acolo. Ieri după-amiază, a căzut într-un somn profund, din care nici eu, nici Luisella nu am mai reușit s-o trezim. Am chemat din nou doctorul; ne-a spus că mama e în comă. Angelina se opri brusc din povestit. Zâmbi trist și zise: Asta-i tot, drăguță.

– De ce nu mi-ați telefonat imediat? o întrebă Liliana.

– Ei, tu ai atâtea pe cap, răspunse femeia. Facultatea, meditațiile, prima ta poveste de dragoste... Ce drept aveam eu să-ți tulbur rosturile? Totuși, ieri mi-am spus că ar trebui să afli și tu și te-am sunat. Să știi că ești singura căreia i-am spus cum stau lucrurile. Rudele noastre din America nu știu nimic. Le voi spune când va fi să se întâmple... Angelina tăcu un timp, apoi pufni: N-o să fie nimeni prea afectat. Mulți dintre ei nici măcar n-au cunoscut-o vreodată. Bătrânica asta care și-a trăit zilele în îndepărtata Europă nu reprezintă nimic pentru ei. Pentru mine, în schimb, ea a reprezentat singurul petic de pământ ferm în agitata și înșelătoarea mare care e viața mea.

Liliana îi puse mâna pe umăr și o mângâie în tăcere.

– *Grazie, cara,* șopti femeia.

– Pot s-o văd? întrebă fata.

– Sigur că da! Mai încape vorbă? exclamă Angelina. Apoi se scuză: Nu știam dacă vrei asta și nu te-am invitat. Te rog numai să fii cu băgare de seamă și să nu faci zgomot. Medicul, care a plecat de numai câteva minute, spune că de acum mama nu mai aude nimic și că nu e decât o chestiune de ore până când se va stinge. Dar eu cred că ea are încă auzul foarte fin, iar zgomotele ar putea-o tulbura. Angelina oftă, apoi murmură în timp ce o conducea pe Liliana spre dormitorul mamei-Pergolesi: S-a hotărât că nu mai vrea să trăiască... Oare de ce? Ne înțelegeam așa de bine, noi două!...

Bătrâna dormea dusă, vegheată de Luisella, care stătea la căpătâiul ei. Părul alb și ondulat crea o aureolă de mătase în jurul chipului său palid, cu o expresie incredibil de senină.

– Aș vrea să stau puțin cu ea, murmură Liliana.

Uitase cu desăvârșire de întâlnirea cu Danilo.

Luisella și Angelina schimbară câteva priviri în tăcere și ieșiră, lăsând-o singură. Liliana se aplecă peste bolnavă și îi atinse fruntea cu degetele. Zăbovi lângă ea și, la fel ca și Angelina, avu impresia că bătrâna simțea tot ce se petrece în jurul său, dar că nu-i mai păsa de nimic, pentru că se pregătea pentru marea călătorie spre o lume misterioasă. Liliana își aminti poveștile pline de culoare pe care i le istorisise bătrâna doamnă Pergolesi. Îi descrisese luminile New-Yorkului, îi vorbise despre mulțimile care umpleau marile *avenues*, despre coloanele nesfârșite de mașini care claxonau întruna, despre vechiul *subway* care șerpuia prin subteranele orașului purtând milioane de pasageri în fiecare zi, despre oamenii-sandwich care mergeau încoace și-ncolo pe trotuare făcând publicitate

cine ştie căror produse, despre râurile de bere care se revărsau în baruri, bucurându-i pe „sălbaticii ăia" care nu cunoşteau deliciul unui pahar de vin bun. Îi povestise despre o lume strălucitoare, haotică, modernă şi exuberantă, făcând-o să viseze. *Pentru asta îi voi fi veşnic recunoscătoare,* se gândi. Bătrâna *signora* îi dăruise multe şi nu-i ceruse în schimb decât răbdarea de a o asculta din când în când.

– Mulţumesc pentru tot, *cara signora* Pergolesi, murmură Liliana, mângâindu-i mâna.

Gura bătrânei se întredeschise, iar în clipa următoare îşi dădu duhul.

Cu chipul şiroind de lacrimi, Liliana se îndreptă spre bucătărie. Angelina şi Luisella preparau ciocolată caldă.

– S-a stins, le anunţă.

Izbucniră toate în plâns.

7

În casa Corti dormeau toţi, cu excepţia Lilianei. Stătea pe pat, înconjurată de cărţi. Învăţa pentru primele examene din viaţa ei. Nu era un lucru foarte simplu pentru un boboc de la drept, dar ea era hotărâtă să sară peste multe etape în viaţă, împinsă de orgoliul fratelui mai mare care trebuie să fie un exemplu pentru cei mai mici.

Trecuse de ora unsprezece noaptea când maică-sa, Ernestina, intră în casă în vârful picioarelor. Se întorcea de la o şedinţă extenuantă de negocieri cu proprietarii fabricii de tricotaje. După ce primise vestea că fabrica urma

să se închidă, Ernestina declanşase o contraofensivă despre care relataseră toate ziarele. Până şi televiziunea făcuse transmisiuni de la mitingurile şi marşurile de protest ale muncitoarelor conduse de Ernestina Corti, iar delegaţii de sindicalişti de la alte fabrici li se alăturaseră, oferindu-le sprijin. Se dovedise, de altfel, că familia Scanni nu avea deloc intenţia să închidă fabrica, care era mai profitabilă ca oricând, cifra de afaceri fiind de ordinul miliardelor de lire. Intenţionau doar să înlocuiască personalul sindicalizat cu muncitoare începătoare, care să nu le facă probleme şi să nu emită pretenţii prea mari. Patronii nu prevăzuseră însă că strategia lor va declanşa o reacţie de o asemenea amploare.

Aşadar, de mai multe zile, Ernestina îşi împărţea timpul între serviciu, şedinţele de sindicat şi negocierile cu familia Scanni. Ani la rândul îi reproşase soţului său că se implică prea mult în conflictele sociale, iar acum ea făcea exact acelaşi lucru.

Deschise uşa dormitorului fetelor şi rămase în prag.

– Ar trebui să te odihneşti, îi spuse cu voce scăzută Lilianei.

Rosellina dormea dusă şi nu s-ar fi trezit nici dacă ar fi ar fi ţipat cineva lângă urechea ei.

– Şi tu ar trebui să faci la fel, mamă, răspunse Liliana, închizând cartea pe care o avea în faţă.

– Mda, aşa e, suspină Ernestina, apropiindu-se şi aşezându-se pe marginea patului. Şi eu...

– Cum a fost?

– Vom vedea, spuse femeia, clătinând sceptic din cap. Apoi încheie scurt subiectul: Acum sunt sărbători şi până după Bobotează n-o să se ia nicio măsură.

– Eu vreau să plec din Milano, de Anul Nou, o anunță deodată Liliana.

– Cu Danilo ăla, presupun... bombăni Ernestina.

– Presupui bine.

Maică-sa făcu o grimasă.

– Mai vorbim, zise și se ridică de pe pat.

– E mai bine să vorbim acum, insistă fata. Mâine e 31 decembrie și eu vreau să plec după-amiază.

– Dacă îți spun „Nu", te superi. Dacă îți răspund „Da", voi sta cu sufletul îndoit de griji până când te văd întoarsă acasă. Ernestina oftă. Apoi întrebă cu o undă de reproș în voce: Nu puteai să-ți găsești și tu un prieten mai de încredere?

– Mamă, sări Liliana ca arsă, eu sunt îndrăgostită de Danilo și mă doare când văd că îl judeci în felul ăsta.

– Of, Doamne, făcu Ernestina. Ești oarbă, ca toți îndrăgostiții. Sunt prea obosită ca să mă cert cu tine. Faci ce vrei, dar nu uita două lucruri: să pretinzi respect și să nu uiți că toți bărbații, mai puțin taică-tu, sunt o șleahtă de ticăloși.

A doua zi, Liliana luă trenul spre Varese, convinsă că maică-sa nu avea dreptate în privința bărbaților și mai ales în privința lui Danilo. Și-l dorea alături pentru toată viața; era singurul care știa să-i scoată la lumină feminitatea, îi făcea mereu mici cadouri și îi murmura atât de dulce: „Doamne, cât ești de frumoasă!" Când Danilo o săruta, simțea că se apropie de sfinții paradisului.

Danilo o aștepta în gară. Alergă la vagonul ei și o ajută să coboare, apoi îi dărui un trandafir roșu. Încălecă pe scuterul lui Lambretta și se ținu strâns de mijlocul său cât timp traversară orașul. Casa bunicii lui Danilo se afla

chiar pe străduța care ducea la Muntele Sacru. Era o vilă cochetă construită în stil Liberty, înconjurată de o grădină imensă.

Nonna, o bătrână doamnă împovărată de durerile artrozei, lucrase ca funcționar la Primărie. Se pensionase cu mulți ani în urmă și în fiecare zi îi mulțumea lui Dumnezeu că îi salvase nepotul din accidentul în care muriseră fiul și nora ei. O întâmpină pe Liliana cu un zâmbet de curtoazie și cu o politețe desprinsă parcă din codul bunelor maniere.

– Luați loc, domnișoară, îi spuse, poftind-o într-un salon minuscul și cam trist, cu pereții îmbrăcați cu o tapiserie *bordeaux* pe care erau risipite niște flori galbene. Mobilierul era alcătuit dintr-o canapea și două fotolii de modă veche, o etajeră plină cu figurine de porțelan și câteva fotografii înrămate ale rudelor celor mai dragi.

– Spuneți-mi Liliana, vă rog, răspunse fata. Apoi adăugă, în timp ce se așeza pe canapea: Și nu-mi mai vorbiți cu „dumneavoastră".

Pe măsuța din fața sa se aflau o sticlă de vermut, trei pahare cu picior și o cutie de biscuiți *savoiardi*.

– Eu sunt născută pe la sfârșitul anilor 1800, îi explică bătrâna. Apoi începu să povestească: Pe vremea mea, eram considerată o rebelă, pentru că mi-am luat o slujbă când toate femeile din pătura micii burghezii obișnuiau să stea acasă, croșetând. Știți cât de greu mi-a fost să-mi găsesc un soț, din cauza asta? Gustați puțin vermut, dacă vreți să-mi faceți o plăcere. Deci, voiam să spun că nu mi-e deloc ușor să fiu familiară cu o domnișoară pe care abia am cunoscut-o. Tatăl meu a fost intendentul conților Bettola, care aveau proprietăți imense. Uneori – destul

de rar, ca să fiu sinceră – mă ducea să le vizitez vila. Eram doar o copilă de-o şchioapă şi eram copleşită de opulenţa în care trăiau. Imaginaţi-vă că domnul conte şi doamna contesă – erau deja bătrâni pe atunci – îşi vorbeau cu „dumneavoastră". La fel cum vorbea Giacomo Leopardi cu părinţii săi. Am citit mult la viaţa mea, chiar şi acum mai citesc, numai că de multe ori mi se întâmplă să văd cuvintele amestecându-se între ele; obosesc repede şi nu mai pot continua. În concluzie, domnişoară Liliana, mă veţi scuza că voi continua să vă vorbesc cu „dumneavoastră". Iar asta nu înseamnă în niciun caz că nu sunteţi binevenită aici. Da, puteţi înmuia biscuitul în vermut, dacă asta vă face plăcere. Aşa cum probabil Danilo al meu v-a spus deja, duc o viaţă destul de retrasă. Ies doar ca să fac cumpărături şi, cu ocazia asta, mai întâlnesc şi eu câte o cunoştinţă veche. Ne salutăm, vorbim puţin despre durerile bătrâneţii şi mai aflu despre unul, altul care a mai murit între timp. Din fericire, trebuie să am grijă de nepotul meu, iar asta mă mai ţine în viaţă. Seara, cinăm împreună, iar dimineaţa îl trezesc şi îi pregătesc cafeaua cu lapte. Pe urmă, el pleacă la Milano, în timp ce eu îmi văd de treburile casei, de haine şi restul. Nu am deloc timp să mă plictisesc. Atunci când va obţine diploma aia binecuvântată şi când îşi va găsi o fată bună pe care s-o ia de nevastă, atunci mă voi odihni şi eu.

Pe neaşteptate, bătrâna se opri din monolog. Liliana ascultase înlemnită şuvoiul de cuvinte, privind din când în când cu coada ochiului la Danilo. Băiatul închisese ochii, ca şi cum ar fi dormit. Avea un zâmbet mulţumit pe buze şi părea beat de fericire. Tânăra nu ştia ce ar trebui să-i răspundă femeii din faţa ei. Căută cu febrilitate

în minte o replică potrivită, dar bunica o scuti de efort. După ce bău dintr-o înghiţitură vermutul din paharul său, începu din nou să vorbească.

– Nu i-am dat voie niciodată lui Danilo, spuse, să-şi aducă prietenii acasă; cu atât mai puţin vreo fată. De data asta însă, nepotul meu mi-a vorbit foarte frumos despre dumneavoastră. Şi, cum ziua bună se cunoaşte de dimineaţă, trebuie să recunosc că aspectul dumneavoastră m-a mulţumit de cum v-am văzut. Am observat că nu obişnuiţi să vă machiaţi, ceea ce deja e un semn bun, având în vedere vremurile pline de dezmăţ pe care le trăim. Mai ştiu că învăţaţi foarte bine, iar ăsta este un alt semn pozitiv. Danilo e socialist, la fel ca răposatul meu soţ, de la care, de altfel, a moştenit şi numele. Dar chiar şi Domnul nostru Iisus Hristos a fost un socialist, ştiaţi asta? În schimb, comuniştii nu-mi plac deloc: sunt oameni fără Dumnezeu şi nu au pic de respect pentru morală. Danilo al meu şi cu mine ţinem mult la morală. Domnişoară Liliana, şi dumneavoastră ţineţi la morală, nu-i aşa? Aşadar, cred că ar fi stânjenitor ca o domnişoară să doarmă sub acelaşi acoperiş cu un flăcău. Ştiu că diseară o să faceţi revelionul la familia Conforti, care e o familie stimabilă. Pentru mine însă, noaptea de Anul Nou e o noapte ca oricare alta, aşa că o să mă culc. Dumneavoastră, domnişoară Liliana, dacă veţi voi să vă odihniţi o oră, două, înainte să mergeţi la petrecere, puteţi să vă întindeţi pe canapeaua asta. Acum, eu o să vă las puţin singuri, pentru că mă duc să prepar cina. O să gătesc ceva uşor, căci ştiu că la familia Conforti vă veţi ospăta aşa cum se cuvine.

Bătrâna strânse pe o tavă biscuiţii şi paharele, apoi luă sticla de vermut şi o închise cu cheia într-un mic dulăpior

pentru băuturi şi se îndreptă agale, târşâindu-şi picioarele, spre bucătărie. Liliana rămăsese înmărmurită.

Rămaşi singuri, Danilo deschise în sfârşit ochii.

– Aceasta a fost bunica mea, zise.

– Da, şi nu mai e nimic de adăugat, replică fata.

Danilo se ridică brusc, se duse lângă ea şi îşi strecură mâna mare şi rece pe sub puloverul Lilianei. Îi mângâie sânul, apoi îi zise zâmbind tandru:

– Mâinile mele te iubesc.

– De ce spune că nu putem rămâne singuri? îl întrebă ea.

– Stai liniştită, răspunse Danilo, o să rămânem singuri peste numai câteva ore. Familia Conforti nu organizează niciun revelion. Sunt plecaţi cu toţii la munte. Dar fiul lor, care e un bun prieten de-al meu, mi-a lăsat cheile casei. Aşa că va trebui să te mulţumeşti cu cina frugală a bunicii: nişte supă, pui fiert cu piure de cartofi şi budincă de vanilie. Dacă îi mai şi spui cât de gustoasă e mâncarea gătită de ea, o cucereşti de tot.

Familia Conforti avea un apartament imens la ultimul etaj al unei clădiri somptuoase, de epocă, chiar în centrul oraşului. Sfidând frigul care se lăsase, ajunseră amândoi acolo călare pe Lambretta. Liliana rămase mută de uimire văzând cât de luxos era totul în jurul ei. Danilo o conduse cu paşi siguri prin labirintul de coridoare până când ajunseră într-un salon uriaş. Rafturi ticsite de cărţi pe toţi pereţii, canapele largi îmbrăcate în catifea verde-închis, flori proaspete în vaze şi lampadare enorme cu abajururi din mătase albă.

– Camera asta este numai a noastră până mâine dimineaţă, îi spuse Danilo.

Liliana văzu o ușă întredeschisă și se duse să vadă ce se afla dincolo. Era o baie cum nu mai văzuse niciodată, acoperită de marmură și oglinzi.

– Cine sunt Conforti ăștia? întrebă.

– O familie de industriași, răspunse el. Industriași din tată în fiu, de câteva generații.

– Ai mai fost aici și altădată?

– Vin în fiecare săptămână, vineri seara, îi dezvălui tânărul. Îi dau meditații la latină și greacă băiatului lor cel mic, Francesco. Fratele lui mai mare este cel mai bun prieten al meu. I-am vorbit despre tine și, înainte de a pleca cu toți ai săi la munte, la Crans-sur-Sierre, mi-a dat cheile casei. Danilo se dezbrăcă de pulover și adăugă: Mi-a zis că i-ar plăcea să știe că prima noastră noapte de dragoste va fi una de neuitat.

– Totuși, cum putea fi atât de sigur că voi accepta să petrec toată noaptea cu tine? întrebă ea pe un ton aspru.

Își dădu seama că bătăile inimii i se accelerașeră și simți un val de căldură urcându-i spre față.

– Cum adică? făcu el, cu un surâs de gheață pe chip. Te pomenești că n-o fi așa?!...

Își scoase ciorapii și, desculț, ieși din cameră. Se întoarse peste câteva clipe ducând în mână o sticlă de șampanie și două cupe de cristal.

– N-am fost cu niciun bărbat până acum, îi spuse Liliana cu voce pierdută. Apoi scutură din cap și păru că-și recapătă controlul. Îl întrebă sec: De ce ar trebui să fac dragoste tocmai cu tine, mă rog?

– Pentru că ești prietena mea, răspunse simplu Danilo.

Puse sticla și paharele pe o măsuță, se duse spre fată și începu să-i desfacă încet nasturii pardesiului gri-perlat. Pe

Liliana o trecu un fior din cap până-n vârful picioarelor la atingerea uşoară a mâinilor lui.

Era îndrăgostită de el şi nu visa altceva decât să se abandoneze în braţele lui. Visa la clipa asta de câteva săptămâni. Cu toate astea, siguranţa aproape obraznică pe care o afişa Danilo în momentele acelea era o notă distonantă, care nu-şi găsise niciodată locul visele ei.

– Vreau să fac o baie, zise pe un ton ferm. N-am văzut niciodată o cadă atât de mare. Parcă e o piscină.

Îl împinse pe Danilo din faţa sa, intră în baie şi deschise robinetele. Într-o nişă lungă, care părea săpată în marmură, descoperi o mulţime de vase de sticlă cu sare de baie de diverse culori. Alese vasul cu miros de lavandă şi aruncă în apă un pumn de sare.

Se dezbrăcă şi intră în cadă. În clipa aceea, simţi că Danilo stătea în spatele ei, privind-o. Ştia că are un corp frumos şi nu se simţi deloc stingherită de faptul că el o vedea goală.

– Doamne Dumnezeule, gâfâi Danilo. Cât de frumoasă eşti!

Liliana se întinse în cadă şi privi lung la băiatul pe care îl iubea. Ţinea în mâini paharele pline de şampanie. Ea zâmbi şi întinse spre el braţul plin de spumă.

– Nectarul meu, te rog, îi ordonă în glumă, cu o voce languroasă. Apoi izbucni în râs şi-i spuse: Parcă jucăm o scenă dintr-un film vechi, expirat.

Danilo îi întinse un pahar. Îl luă şi, cu un gest ostentativ, vărsă şampania în apa din cadă.

– N-o să mă ai niciodată pentru că sunt beată, îi zise pe un ton glacial. Apoi, trăsăturile i se îmblânzira şi voce i se înmuie. Spuse: Totuşi, îţi dau autorizaţia să te

dezbraci și să intri în această piscină. Crezi că bunica ta ar dezaproba una ca asta? îl tachină ea.

– Care bunică? glumi Danilo, alunecând în cadă, în fața ei.

Se mângâiară privindu-se în ochi și adulmecându-se plini de dorință. În clipele acelea, nimic altceva nu mai exista în Univers decât dragostea lor.

Danilo o atinse cu buzele, susurându-i:

– Gura mea te iubește, mâinile mele te iubesc, trupul meu te iubește.

– Dar tu? Tu mă iubești? îl întrebă ea.

– Eu te doresc, Liliana.

Aceea fu prima, extraordinara, irepetabila lor noapte de dragoste cu care își luară adio de la vechiul an și îl întâmpinară pe cel nou.

Intrau în anul 1959. În oraș explodau focurile de artificii, pe dealuri străluceau focuri uriașe, iar inima Lilianei era plină de fericire.

A doua zi dimineață, Danilo o conduse la gară, fără să mai treacă pe la casa bunicii lui. Liliana nu mai voise să treacă pe acolo, gândindu-se că bătrâna aceea înfricoșătoare ar fi înțeles totul dintr-o singură privire, s-ar fi supărat și ar fi dat-o afară. Urcă în trenul de Milano și se așeză la o fereastră. Euforia de peste noapte se transformă într-o clipită în melancolie. Se abținu cu greu să nu izbucnească în lacrimi.

SITO DELLA GUASTALLA

1

– Mi se pare că a fost o „prima dată" perfectă, comentă doctorul De Vito. Aveaţi vârsta potrivită pentru primul raport sexual şi l-aţi avut cu bărbatul pe care îl iubeaţi. În plus, i-aţi dat de înţeles că nu eraţi o victimă sigură şi că nu îndeplineaţi un simplu ritual de împerechere.

– Mai ţineţi minte mărul din care a muşcat Albă-ca-Zăpada? zise Liliana. Era un măr frumos, strălucitor şi când a muşcat din el i s-a părut delicios. Cu toate astea, era un măr otrăvit. Exact aşa au stat lucrurile şi cu Danilo, care a folosit un mod cât se poate de viclean pentru a mă transforma într-o victimă.

– Şedinţa de astăzi se încheie aici, o întrerupse Nelson, privindu-şi ceasul de la mână.

Liliana nu spuse nimic, se ridică, îi strânse mâna şi se îndreptă spre ieşire.

În urma ei, Nelson îşi curăţă cu migală pipa, făcu ordine printre hârtiile de pe birou, apoi părăsi şi el

cabinetul. Era martie și se simțea deja aerul parfumat al primăverii.

Când intră în casă, doamna De Vito și Sir Pitt, câinele, îl întâmpinară zgomotos, ca întotdeauna. Se duse în salon, iar soția îi pregăti obișnuitul pahar cu suc condimentat de roșii.

– De ce te-ai măritat cu mine? o întrebă el brusc.

– Pentru că te iubeam, *caro*, răspunse ea cât se poate de liniștit, fără nicio urmă de surprindere pe chip.

– Nici copii n-am avut, constată el.

– Păi, dacă tu nu ai vrut!... Dar eu am fost mulțumită, oricum: te aveam pe tine și mai era și câinele tău...

– Nu-ți pare rău?

– Pentru mine a fost bine și așa, *caro*. Îți decojesc niște fistic?

Nelson își aminti de tânăra cu o apariție solară care frecventa pe vremuri un curs de literatură epică și care cânta cu o voce dulce cântece italienești, acompaniindu-se la chitară. Într-o seară, ea l-a invitat acasă, la o porție de paste. „Nu sunt o bucătăreasă prea pricepută", i-a zis. Într-adevăr, pastele aveau un gust cât se poate de rău, dar cu toate astea el a mai cerut o porție. Nu ca s-o măgulească, ci pur și simplu pentru că adora tot ceea ce făcea ea.

Bărbatul decoji puțin fistic și își termină de băut sucul de roșii. În pragul salonului apăru menajera care anunță că cina era servită. Se ridică și își sărută cu tandrețe soția pe frunte.

– Te iubesc, îi șopti.

În clipa aceea își aduse aminte de Danilo, prietenul Lilianei Corti, care nu fusese în stare să-i spună fetei acele două cuvinte simple: „Te iubesc." Ea ar fi trebuit să fugă

în clipa următoare. *Dacă ar fi făcut-o,* își spuse Nelson, *poate că viața ei ar fi luat o altă turnură.*

Când Liliana veni din nou la cabinet, spuse de la bun început:

– Vreau să vă povestesc despre fructul acela stricat, despre veninul pe care mi l-a lăsat în inimă.

CORSO LODI

1

Într-o zi, Liliana primi o scrisoare din New York, de la Beth Pergolesi. Coresponda de cîţiva ani cu nepoata lui *miss* Angelina. Scrisorile o ajutau foarte mult să-şi exerseze cunoştinţele de limba engleză.

Nu o dată, Beth îi scrisese cât de mult îşi dorea să vină în Italia ca s-o cunoască pe mătuşa sa. Acum, în schimb, îi transmise: „Ştii şi tu cât de singură se simte Angelina de când mama ei s-a stins. Aşa că s-a hotărât să vină aici, să locuiască la noi, în oraşul în care s-a născut. De ce n-o însoţeşti? Ar fi o ocazie cum nu se poate mai potrivită ca să ne cunoaştem, în sfârşit. Ai putea sta la noi cât vrei, pentru că avem o casă mare şi este loc suficient..."

Liliana desfăcuse plicul de cum îl luase din cutia de scrisori şi citea în timp ce urca scările spre casă. Se opri brusc la mijlocul treptelor. Nu ştia nimic despre hotărârea lui *miss* Angelina de a pleca în America. De fapt, nu mai ştia nimic de ea de mai bine de o lună. Fusese ocupată

până peste cap: îşi pregătea lucrarea de diplomă şi căuta să descifreze ce se afla de fapt în spatele comportamentului infantil al lui Danilo. Dintr-odată afla că *signorina* Pergolesi era pe cale să-şi schimbe viaţa. Se întoarse brusc şi o rupse la fugă în jos, pe scări. Nu se opri din alergat până când nu ajunse în faţa casei profesoarei ei de engleză.

– E ora trei, o anunţă Luisella când îi deschise uşa. *Signorina* se odihneşte.

– Mda, e adevărat, oftă Liliana, amintindu-şi că, de când murise maică-sa, Angelina îşi permitea să tragă câte un pui de somn după-amiaza. Femeia spunea că în felul acesta zilele petrecute în singurătate i se păreau mai scurte.

– Intră, îţi fac o cafea, o invită menajera.

Fata intră în bucătărie. Nerăbdătoare, începu să bată darabana pe masa de marmură.

– Ce se întâmplă cu tine? o întrebă femeia, în timp ce umplea cafetiera. Te văd cam nervoasă.

Signorina Pergolesi apăru în prag.

– Ce bucurie să te revăd, exclamă ea, în culmea fericirii.

Liliana sări în picioare şi se duse s-o îmbrăţişeze. Apoi îi spuse pe un ton mustrător:

– Acum câteva minute am primit o veste. A venit tocmai de peste ocean, or eu, care locuiesc la câţiva paşi de aici, ar fi trebuit s-o aflu mai demult.

Îi arătă scrisoarea pe care o primise de la Beth, iar bătrâna domnişoară din faţa ei zâmbi.

– Luisella ne va aduce cafeaua în salon, zise şi se îndreptă spre camera de la capătul celălalt al coridorului. Hai, drăguţă, vino dincolo.

– Așadar, spuneți-mi când v-ați hotărât să plecați din Italia? o întrebă tânăra, așezându-se lângă ea, pe canapea.

– Știi, e ceva vreme de când mă gândesc că ar trebui să mă întorc în orașul meu natal, începu Angelina.

– Da, însă de la vorbe la fapte... o întrerupse Liliana.

– Ai timp de gândire, completă bătrâna. Apoi continuă: Îți mărturisesc că, atunci când mama s-a stins, mi-am spus că în sfârșit pot trăi ca o femeie adultă, pe picioarele mele, și nu ca o copilă bătrână căreia maică-sa îi ghidează pașii în toate cele. Sunt mulțumită de mine însămi, pentru că, una peste alta, m-am descurcat destul de bine. Totuși, anii trec și pentru mine, iar Luisella pare din ce în ce mai obosită...

– Și cred că aș avea și eu dreptul să ies la pensie, nu? o întrerupse menajera, care tocmai intra în salon cu cafeaua când o auzise pe Angelina vorbind despre ea.

– Așa că am hotărât, continuă *signorina* Pergolesi, să mă alătur familiei mamei mele – mă rog, celor ce au mai rămas din familia ei. Făcu o pauză, apoi zise: Voiam să-ți dezvălui totul cu prima ocazie în care ne-am fi întâlnit, mai ales că vreau să-ți fac și o propunere.

– Știu: să vă însoțesc în Statele Unite, făcu Liliana, clătinând din cap. Apoi îi explică: Numai că nici nu poate fi vorba de așa ceva. Peste două săptămâni îmi prezint lucrarea de diplomă și imediat după aceea încep să să-mi caut o slujbă.

– Nu despre asta e vorba, îi răspunse Angelina. Aș vrea să vând apartamentul ăsta și mă întrebam dacă nu cumva familia Corti ar vrea să-l cumpere.

Familia Lilianei, ca și ceilalți locatari ai clădirii din corso Lodi, fuseseră înștiințați oficial că urmau să fie

evacuaţi din apartament până la sfârşitul anului. Încercaseră să protesteze, dar proprietarii edificiului fuseseră de neclintit. Unii dintre vecinii lor se mutaseră deja, în timp ce alţii, cum era cazul familiei Corti, se înscriseseră într-o cooperativă care construia blocuri pe un teren la capătul străzii Ripamonti. „O să fim nevoiţi să ne înglodăm într-un împrumut pe treizeci şi cinci de ani", se lamentase Ernestina. „O să fiu mort înainte să apucăm să-l plătim", spusese Renato. Niciunul dintre ei nu era bucuros să locuiască într-un bloc anonim, la periferie. Dar erau obligaţi să facă pasul ăsta, căci chiriile din centru deveniseră mult prea mari. Propunerea Angelinei stârni entuziasmul Lilianei, dar era imposibil de acceptat.

– Nu-mi puteaţi spune ceva mai frumos, exclamă fata. Numai că ştiţi foarte bine condiţia noastră. Nu ne putem permite un apartament că acesta. Oricum, vă mulţumesc că v-aţi gândit la noi.

– Nu mai vorbi pe tonul ăsta plin de resemnare, o dojeni blând bătrâna. Mai bine ascultă până la capăt ce am de spus. Îşi drese vocea, apoi continuă: După cum ştii, banii nu-mi lipsesc sau, mă rog, nu sunt o prioritate pentru mine. Eu m-am gândit să vărsaţi în contul meu rata pe care trebuie s-o plătiţi cooperativei pentru apartamentul din via Ripamonti. În felul ăsta, eu aş primi lunar un fel de rentă viageră, din care mi-aş putea permite micile mele capricii. Nu ţi se pare e o propunere demnă de luat în seamă?

În seara aceea, în timp ce întreaga familie stătea la masă, Liliana le povesti tuturor despre intenţia Angelinei Pergolesi.

– Hm, făcu Renato, după câteva clipe de tăcere adâncă. Are mai mult aerul unui cadou decât al unei afaceri.

– Dacă vom accepta, oamenii ar putea spune că am tras pe sfoară o bătrână singură, observă Ernestina. În plus, eu nu mă văd deloc locuind într-un palat seniorial, ca acela.

– Eu, în schimb, mă văd, și încă cum! sări în sus Rosellina, îmbujorată de fericire.

– Când tovarășii mei vor afla că mi-am cumpărat o casă în corso di Porta Romana, vor crede că am furat sau că am făcut afaceri necurate, clătină sceptic din cap Renato. Apoi spuse, cu o undă de regret în glas: Nu, nu putem accepta, Liliana. În plus, cooperativa ne-a atribuit deja un apartament.

– *Papà*, la periferie, blocurile se înmulțesc ca ciupercile după ploaie, replică fata. Apoi își expuse raționamentul: Sunt o mulțime de cereri de apartamente, iar prețurile sar de la o zi la alta. Dacă revindem cota noastră altcuiva la prețul actual al pieței, obținem un profit foarte bun. Iar tovarășii tăi, *papà*, nu te-ar bănui niciodată de furt, pentru că te cunosc prea bine.

– Când pleacă *signorina* Pergolesi? interveni Ernestina.

– În septembrie, răspunse Liliana. Ne lasă tot ce-i în casă, cu excepția câtorva tablouri pe care vrea să le expedieze în America.

– Avem tot timpul să spunem că nu acceptăm oferta, se întoarse femeia spre Renato. Hai să ne mai gândim!...

În noaptea aceea, înainte de a adormi, Rosellina îi șopti surorii sale mai mari:

– Să sperăm că mama și tata vor accepta propunerea profesoarei tale. Îți dai seama cum ar fi să locuim într-un palat domnesc? Abia aștept să le spun prietenelor mele!

2

Liliana ajunsese un fel de navetist de duminică. La ora nouă dimineaţa lua trenul din gara Cadorna din Milano, iar o oră mai târziu cobora la Varese, unde o aştepta Danilo. Apoi se îndreptau spre casa bunicii. Bătrâna murise cu doi ani înainte, iar pentru băiat fusese o adevărată tragedie. Timp de mai multe săptămâni, Danilo se îndepărtase de toţi cunoscuţii, refuzând să vadă pe cineva. Liliana îşi pusese la încercare toată răbdarea pentru a-l convinge să iasă din izolarea în care se refugiase. Îi telefona seară de seară şi îi asculta resemnată lungile tăceri, în timp ce Ernestina, exasperată, bombănea: „Ăla e nebun. Iar tu, dacă ai avea o fărâmă de bun-simţ, l-ai lăsa în plata Domnului."

Bunica lui Danilo murise după ce tânărul a absolvit facultatea şi a început să predea istoria şi filozofia la un liceu din Varese. Bătrâna se stinsese ca şi cum acela fusese rolul său – să fie alături de băiat până când el îşi va fi luat diploma – dar n-o făcuse înainte de a-l avertiza: „Trebuie să-ţi găseşti o femeie liniştită, în banca ei, care să aibă grijă de tine şi să-ţi facă copii."

Când i-a povestit Lilianei întâmplarea, fata l-a întrebat: „De ce bunica ta nu m-a acceptat niciodată?" Danilo s-a dat de ceasul morţii să-i dovedească fetei că lucrurile nu stăteau deloc aşa cum credea ea şi că, de fapt, *nonna* o aprecia foarte mult, dar nu reuşise s-o convingă. Bătrâna femeie o tratase întotdeauna ca pe o străină şi, întrucât nu scăpa nicio ocazie să-i repete că o fată cumsecade nu-şi oferă nimănui virtutea înainte de măritiş, Liliana nu i-a permis niciodată lui Danilo s-o atingă atât

timp cât se aflau în casa ei. Când voiau să rămână singuri, cei doi se întâlneau în casa vreunui prieten îndatoritor de-al lui Danilo.

În camerele acelea Liliana nu se simțea niciodată în largul său. După ce făceau dragoste, el adormea, iar ea rămânea mult timp trează, întrebându-se ce viitor îi așteaptă. În clipele lor de intimitate, Danilo îi șoptea vorbe dulci, mieroase, dar atunci când ea aducea în discuție un proiect de viitor, el tăcea brusc sau schimba subiectul. În momentele acelea, Liliana își spunea: *Dă-l naibii! De ce îl mai suport?* Să-l piardă însă, i se părea prea dureros.

– Mă simt o păcătoasă oarecare, i se plânse odată, după ce au făcut dragoste.

– Păi, chiar ești! îi replică Danilo, făcându-i glumeț din ochi.

– Dacă eu păcătuiesc, atunci păcătuiești și tu.

– Când e vorba de chestia asta, bărbatul nu păcătuiește niciodată, îi răspunse el, cu o urmă de cinism în voce.

– Și mai zici că ești socialist?! sări ea ca arsă. *Tu* ești cel care susține că femeile au drepturi egale cu bărbații? Ești un bigot conservator, un mascul plin de sine care consideră că femeile sunt bune doar pentru sex.

Danilo nu se lăsă impresionat de izbucnirea fetei și îi replică pe un ton dur:

– Și ce? Tu crezi cumva că ești fata modernă, stăpână pe ea însăși și capabilă să se descurce în viață de una singură, așa cum vrei să-mi demonstrezi încă din ziua în care ne-am cunoscut?! Nici vorbă de așa ceva, ascultă-mă pe mine.

Se certară urât, dar în duminica următoare Liliana acceptă să se întâlnească din nou cu el, într-o altă casă

necunoscută. Îl iubea peste măsură și nu-și putea imagina viața fără el. Era suficient ca Danilo s-o țină de mână atunci când se plimbau prin parc sau să-i șoptească vorbe meșteșugite; atunci, toate temerile ei se risipeau ca un fum.

Liliana sperase că Danilo se va schimba după moartea bunicii sale. Ar fi vrut să-l vadă maturizându-se, devenind în sfârșit un bărbat în toată puterea cuvântului. Primul pas fu acela că nu se mai întâlniră în camere sordide și necunoscute, ci puteau petrece duminicile împreună în vila Liberty de la poalele Muntelui Sacru. În cele din urmă, Liliana se convinse că aceasta era singura noutate; Danilo nu se schimbă deloc.

În duminica aceea, Liliana adusese cu sine o copie a lucrării sale de diplomă. Era mândră de rodul muncii sale și voia să împărtășească cu el rezultatul cercetărilor și eforturilor care duraseră luni bune. Spera că Danilo avea s-o răsfoiască măcar. *Dacă nu cumva ar trebui s-o citească din scoarță-n scoarță,* se gândi. Avea nevoie de câteva confirmări din partea lui, mai ales că subiectul tezei sale făcea referire la dreptul muncii, iar ea îl tratase aducând în discuție câteva dintre ideile fundamentale ale doctrinei socialiste.

Când coborî în gara din Varese, constată mirată că Danilo nu era acolo, s-o aștepte. Îl sună, iar el răspunse într-un târziu cu voce stinsă:

– Cât e ceasul ?

– E ora zece, răspunse ea, enervată. Ca în fiecare duminică, atunci când ajung eu la Varese.

– Așteaptă-mă acolo, spuse Danilo. Îmi trag paltonul pe mine și ajung cât pot de repede.

Liliana ieși din gară și privi în jur. Piața din fața ei începea să se aglomereze, iar soarele strălucea peste munții care înconjurau orașul. Era atât de frig, încât ochii începură să-i lăcrimeze. Văzu micul Seicento al lui Danilo ieșind brusc de pe o stradă laterală, luând curbă strâns și intrând cu viteză în piață. Opri chiar lângă ea, cu un scrâșnet de cauciucuri.

Băiatul avea părul ciufulit și părea nebărbierit de câteva zile. De sub palton se iveau pijamalele de flanel în dungi alb-azurii. Se așeză pe locul din dreapta și se întoarse spre el, zâmbindu-i.

– Iartă-mă, zise el, sărutând-o în fugă pe obraz. Azi-noapte n-am putut să adorm și am luat un somnifer. Sunt confuz încă.

– Nu puteai dormi pentru că ardeai de nerăbdare să mă vezi? se amuză ea. Sau erai îngrijorat și te întrebai: „Femeia visurilor mele va veni sau o să-mi dea cu tifla?"

Danilo scoase niște bolboroseli de neînțeles, apoi apăsă brusc pedala de accelerație și porni ca din pușcă.

Ca în fiecare duminică, odată ajunși la vila de la poalele Muntelui Sacru, Liliana se apucă să spele mormanul de farfurii și oale stivuite peste săptămână în chiuvetă, culese hainele și lenjeria aruncate peste tot, goli scrumierele înțesate de mucuri de țigară și aerisi toate camerele. Danilo se închise în baie și ieși abia când fata îl anunță că terminase de pregătit micul dejun. Intră în bucătărie, înfășurat în halatul de baie și se lăsă să cadă leneș pe un scaun. Liliana îi puse în față o ceașcă de cafea fierbinte, apoi îi dădu câteva felii de pâine prăjită cu unt și miere și se așeză de partea cealaltă a mesei, aprinzându-și o țigară.

– Tu nu mănânci? o întrebă el.

– O să beau o ceașcă de cafea, răspunse ea. Am mâncat ceva de dimineață. În plus, țin dietă.

– De ce? se miră Danilo. N-ai niciun gram de grăsime.

– Preventiv, spuse fata. Apoi îl întrebă: Spune-mi de ce n-ai putut dormi azi-noapte?

– Am avut tot felul de gânduri, răspunse băiatul, mușcând dintr-o felie de pâine.

– Spune-mi-le și mie, îi ceru ea.

– Tu ești o femeie perfectă; dar ești prea frumoasă și prea inteligentă pentru unul ca mine.

La radio se transmitea un concert de Chopin. Pentru câteva clipe, în bucătărie nu se auziră decât acordurile pianului. Pe urmă, Liliana păru să se dezmeticească și spuse, cu un râs care nu era al ei:

– Aș vrea să te audă și elevii tăi spunând asta. Am aflat că sunt cam terorizați de profesorul lor de filozofie.

– M-ai întrebat la ce mă gândeam azi-noapte și ți-am răspuns, replică Danilo. Apoi spuse din nou: Nu te merit, Liliana.

– Știi, spuse Liliana după o clipă de gândire, acum două seri am fost la cinematograf. Am văzut un film în care personajul principal, un fante care schimba femeile una după alta, îi spunea logodnicei sale, îndrăgostită lulea de el: „Nu te merit, draga mea." Biata fată nu voia să priceapă cu niciun chip că, de fapt, cu acele cuvinte, nemernicul îi dădea papucii. Numai că tu, iubire, nu vrei să mă părăsești. Așa că, eu zic să termini cu prostiile.

Danilo nu răspunse nimic. Continuă să mănânce în tăcere.

Liliana nu se simțea niciodată în largul său atunci când intra în casa aceea. Avea mereu impresia că bunica lui Danilo o cerceta din cine știe ce ungher, cu o privire acuzatoare. Își aminti că, odată, îi arătase carnetul de student. Bătrâna examinase cu răbdare notele – un șir neîntrerupt de zece – și comentase pe un ton dezaprobator: „Ce rost are ca o fată să vrea să ajungă avocat? Vai de bietul bărbat care o va cere în căsătorie, pentru că nu va fi nici o soție, nici o mamă bună. O femeie trebuie să știe să stea la locul ei: cu o treaptă mai jos decât bărbatul."

Danilo termină de mâncat, se ridică de la masă și se îndreptă spre salon. Ea îl urmă.

– Miercuri îmi prezint lucrarea de diplomă, îi comunică ea. Vor veni să asiste mama, tata, frații mei și *signorina* Pergolesi. Mi-ai face o mare bucurie dacă ai putea veni și tu. Îi arătă lucrarea legată în piele. Ai chef să arunci o privire peste ea? îl întrebă.

El luă lucrarea în mână, o privi o clipă apoi o lăsă pe masă și privi în jos, fără să scoată niciun cuvânt.

– Deci? insistă Liliana.

– Știi bine că miercuri sunt toată ziua la școală, răspunse el.

Stătea tolănit în vechiul fotoliu al bunicii sale, cu capul sprijinit pe spătarul decorat cu un elegant macramé de dantelă albă. Părea că are o aureolă deasupra capului, iar Lilianei i se păru o imagine caraghioasă. Surâse, înghițindu-și astfel dezamăgirea care o cuprinsese. Nu se întristase prea tare, însă; era obișnuită cu atitudinea lui defetistă. Ca și defuncta lui bunică, Danilo nu-i ierta Lilianei felul ei de a se implica în tot ceea ce făcea, setea ei

de cunoaștere și, mai ales, faptul că terminase facultatea atât de repede, cu note maxime.

– După aceea mergem la *Alemagna,* în Piața Domului, îi dezvălui ea. Mama a rezervat un separeu întreg. Liliana se înroși ușor, apoi urmă cu o voce entuziastă: Ar fi un prilej cum nu se poate mai bun să-mi cunoști familia, iar ei vor vedea, în sfârșit, ce prieten chipeș am eu.

– O să vină și midineta? întrebă Danilo pe un ton disprețuitor, în timp ce-și aprindea o țigară.

Liliana tresări. Băiatul făcea aluzie la Giuseppe, fratele ei. După ce absolvise liceul, Giuseppe fusese angajat pe un post de stilist la fabrica de tricotaje în care lucra Ernestina. În scurtă vreme, reușise să elaboreze o linie nouă de vestimentație de damă, care se vânduse foarte bine, aducând un profit semnificativ fabricii.

Liliana îi povestise adesea lui Danilo despre familia ei și nu-i ascunsese faptul că Giuseppe era homosexual. Vorbise despre problema fratelui său cu delicatețe și afecțiune, descriind anii lungi de suferință ascunsă și felul în care el, în cele din urmă, își acceptase diversitatea. Crezuse, în naivitatea ei, că Danilo – un băiat cult, inteligent și fără idei preconcepute – înțelegea mai bine ca oricine dificultățile prin care trecuse fratele ei, pe care îl iubea nespus de mult. Acum, însă, Danilo îl insultase fără niciun motiv.

– Ești vulgar, îi spuse cu amărăciune.

– Îmi cer scuze că nu m-am străduit să găsesc alte cuvinte de alint pentru adoratul tău frățior, replică Danilo, sarcastic.

Se ridică din fotoliu și ieși din salon, trecând fără să clipească pe lângă Liliana, rămasă fără glas. În timp ce cobora scările, îi strigă:

– Mă întorc în pat. Dacă ai chef de una mică, știi unde mă găsești.

Fata rămase împietrită, privind în gol. Apoi se dezmetici, își aprinse o țigară și trase cu sete din ea, fumând până la filtru. Se ridică, își puse paltonul și bereta, apoi culese de pe masă geanta și lucrarea de diplomă și ieși în stradă trântind cu putere ușa vilei de la poalele Muntelui Sacru. Nu avea s-o mai deschidă niciodată.

3

Trenul de prânz pentru Milano se pusese deja în mișcare când Liliana ajunse în fugă pe peron. Se repezi spre ușa ultimului vagon, dar nu reuși să sară pe scară. Continuă să alerge pe lângă tren, iar un bărbat de pe culoar o văzu și se repezi la ușă, întinse mâna, o prinse de încheietură și o trase înăuntru.

– *Grazie,* spuse ea gâfâind. N-aș fi reușit să-l prind dacă nu erați dumneavoastră.

– Ei, lăsați, făcu străinul cu modestie. N-am făcut mare lucru. Apoi ridică din sprâncene și exclamă admirativ: Adevărul este că aveți un fuleu de sprinter.

Liliana îl privi cu atenție. Bărbatul avea un chip senin, surâzător, care îi dădu siguranță. Era îmbrăcat într-un elegant palton din păr de cămilă, de sub care ieșea în evidență gulerul imaculat al cămășii scumpe. Trecu pe lângă el atingându-l ușor și înaintă pe culoar în căutarea unui loc liber. Își dădu seama că urcase într-un vagon de clasa întâi. Se întoarse spre el și spuse:

– Vă mulțumesc din nou, dar trebuie să vă părăsesc, pentru că am bilet la clasa a doua.

– Sunteți extenuată, observă bărbatul. Eu zic să vă așezați comod într-unul din fotoliile astea și eu vă garantez că n-o să vă deranjeze nimeni.

Intrară într-un compartiment gol și se așezară, unul în fața celuilalt. Liliana simți mirosul abia perceptibil al unui parfum delicat pe care îl folosea și tatăl ei. Necunoscutul scoase un ziar din buzunar, îl despături și, înainte să se afunde în lectură, o întrebă:

– E totul în regulă, *signorina*?

– Astăzi e una dintre cele mai negre zile din viața mea, răspunse fata cu sinceritate.

Omul din fața ei zâmbi încurcat, apoi îi întinse ziarul.

– Nu, mulțumesc, refuză ea. Nu mă simt în stare să adaug și necazurile altora celor pe care le am deja.

Celălalt începu să răsfoiască ziarul. Trecu și controlorul, iar Liliana se văzu nevoită să achite diferența de clasă. După un timp, necunoscutul ridică privirea din paginile jurnalului și comentă:

– Să știți că aveți dreptate. Lumea e într-adevăr plină de nenorociri. Uitați-vă, aici e un amplu reportaj despre dezastrul provocat de o maree apocaliptică în Marea Nordului. Nu mai puțin de șase sute de victime între Bremen și Hamburg, ca să nu mai vorbim de case, fabrici și alte construcții distruse. Oare câți copii or fi murit în tragedia asta?

Liliana nu făcu niciun comentariu. Pricepu că bărbatul încerca să-i abată atenția de la gândurile ei întunecate, dar era prea plină de amărăciune și deziluzii, prea furioasă la gândul atâtor ani pierduți cu unul ca Danilo.

Într-un târziu, ajunseră la Milano. Coborâră împreună din tren, iar bărbatul îi adresă un zâmbet încurajator și îi spuse:

– *Signorina*, vă doresc din toată inima să aveți parte de o duminică frumoasă.

Apoi se îndepărtă cu pași sprinteni.

Liliana își dădu seama că nu avea niciun chef să se ducă acasă. O luă spre centru. Intră într-un mic restaurant lacto-vegetarian din via Dante și comandă un ou ochi la capac. Nu reuși să-l mănânce pe tot. Ieși din nou pe străzile bătute de vântul înghețat și se îndreptă spre Piața Domului. În ciuda vremii, corso Vittorio Emanuele era plin de lume: grupuri de puști și fetișcane, doamne elegante, machiate cu grijă, familii însoțite de copii gălăgioși. Un chinez își făcea loc printre trecători, oferindu-le cravate, un vânzător ambulant își expusese taraba plină cu jucării, iar un bătrân orb, ghemuit pe un scăunel, cânta din muzicuță, sperând că cineva se va opri să cumpere unul din răvașele sale aducătoare de noroc.

Liliana privi lung în jur și simți că îi invidiază pe toți cei ce se bucurau de ziua aceea de sărbătoare. În schimb, ea își simțea umerii striviți sub apăsarea unei pietre de moară. Își spuse că Danilo o culesese ca și cum ar fi rupt o floare sălbatică de pe câmp și, după ce o ținuse în palme timp de patru ani lungi cât o viață de om, o aruncase cât colo. *A scăpat de mine pentru că nu-i mai serveam la nimic*, se gândi Liliana. În clipa aceea, își dădu seama că în inima lui Danilo nu era loc decât pentru propria aroganță și pentru mulțumirea de sine care îi inunda existența, făcându-l incapabil să iubească și să fie fericit.

– *Ciao*, Liliana.

Fata tresări și își înălță privirea. În fața ei stătea un bărbat impozant, cu fața bucălată, ca de copil. Îl recunoscu: era Bruno D'Azaro, șeful tinerilor socialiști din oraș. Cu el mai erau două persoane: Giovanni Santi, un activist, și prietena lui, Marina Serpieri. Liliana îi cunoscuse când începuse să participe la întrunirile socialiștilor de la Casa de Cultură.

– Unde l-ai lăsat pe Danilo? o întrebă Bruno.

Bărbatul se apropia de patruzeci de ani și era însurat cu o fată cumsecade, o siciliancă de-a lui.

– E la Varese, răspunse Liliana.

– Aha! exclamă bărbatul, râzând. Înseamnă că astăzi ești toată a mea!

O prinse de braț și o făcu să-l urmeze. Nevasta lui Bruno ieșea rareori din casă. Stătea aproape tot timpul cu copiii; în timp ce el colecționa fugare și pasionale aventuri, dar numai cu femei cu forme opulente. Liliana nu era deloc genul lui, așa că fata nu-și făcu probleme.

– Am luat prânzul la Galleria și acum mergem la Zucca, să bem o cafea, o informă Marina.

Se lăsă condusă de trioul acela de prieteni plini de voioșie. Știa că erau cu toții mândri de faptul că deveniseră niște personalități pe scena politică italiană a acelor ani, dominată de democrat-creștini. Cu puțin timp în urmă, liderul acestora, Fanfani, formase primul guvern care se bucura și de sprijinul socialiștilor.

Se așezară cu toții într-un separeu de la etajul barului. Făcură glume gălăgioase unul pe seama altuia și sporovăiră întruna. Liliana reușea cu greu să urmărească firul conversației. Din când în când, Bruno o mângâia pe braț, cu un aer patern.

Într-un târziu, Giovanni și Marina îi salutară și se retraseră, lăsând-o singură cu Bruno.

– Așadar, ce se întâmplă cu tine? o întrebă el direct, privind-o în ochi.

Purta niște ochelari cu dioptrii mari, de miop, cu rame groase, negre, în contrast cu ochii săi albaștri, pătrunzători, care păreau să-i citească gândurile.

– Povestea mea de dragoste cu Danilo s-a sfârșit, recunoscu ea cu glas scăzut. Apoi, adăugă: un faliment cum nu se poate mai dureros.

– Hm! se încruntă Bruno. Danilo se crede încuscrit cu Dumnezeu, dar adevărul e că nu-i altceva decât un cretin. Clătină din cap, apoi o întrebă: oare cum e posibil ca o fată atât de inteligentă ca tine să nu-și fi dat seama de asta până acum? Se opri o clipă, apoi continuă: Îl cunosc bine. E un om fără coloană vertebrală, unul care caută întruna pe cineva care să-l întrețină. Nu va ieși niciodată din mediocritate, deși e destul de slab și pentru un asemenea rol, pentru că plesnește de aroganță. Pe când tu, Liliana, ești o învingătoare.

– Învingătorii nu suferă înfrângeri, ca mine, observă ea cu tristețe.

– S-o crezi tu! exclamă Bruno. Uită-te în jurul tău! În politică, de exemplu, sunt numai câțiva oameni de excepție care au fost loviți de nenumărate ori, dar care și-au adunat de fiecare dată forțele și s-au întors să lupte pentru idealurile lor cu și mai multă putere decât înainte. Încrederea în propriile convingeri și onestitatea morală învinge întotdeauna. Să ții minte asta!

– Îți mulțumesc, Bruno, spuse Liliana, ridicându-se. Când ajunse acasă, în corso Lodi, urcă scările sperând că

maică-sa o va îmbrăţişa, spunându-i: „Bine că a dat Domnul şi, în sfârşit, istoria asta urâtă s-a terminat. Era şi timpul să încetezi să-ţi mai pierzi vremea cu unul care nu te apreciază la adevărata ta valoare." Intră în casă şi, închizând uşa în urma sa, avu o revelaţie: Danilo aparţinea deja trecutului.

4

– De când s-a despărţit de Danilo, cu fiică-ta nu se mai poate înţelege nimeni, se plânse Ernestina.

– Înţelege-o şi tu! îi răspunse Renato. La urma urmelor, e prima sa mare dezamăgire din viaţă. Reacţionează şi ea cum poate.

– E o încăpăţânată, insistă femeia. Dacă m-ar fi ascultat de la început, acum n-ar mai suferi atât.

– N-a făcut altceva decât să-şi urmeze glasul inimii, care era mai răsunător decât sfaturile tale, o ironiză el.

În duminica aceea, soţii Corti fuseseră la cinematograf. La Corvetto rula un film la modă, cu Sophia Loren în rolul principal. Era actriţa favorită a Ernestinei, dar acum, întorcându-se spre casă, femeia uitase deja de film şi de după-amiaza relaxantă pe care o petrecuse, lăsându-se pradă obişnuitelor sale nelinişti. Ca de obicei, încerca să-l antreneze în discuţie şi pe Renato, care însă o exaspera cu optimismul lui înnăscut.

Bărbatul avea motive să fie mulţumit. În perioada aceea se petrecea un eveniment care nu mai avusese loc de mulţi ani: toate formaţiunile sindicale din Italia s-au

coalizat în scopul realizării unor obiective importante: creşterea salariilor şi a numărului locurilor de muncă, reducerea programului de lucru sau recunoaşterea calificărilor profesionale.

Renato era de-a dreptul fericit că se realizase această uniune sindicală, iar neliniştile soţiei sale nu reuşeau să-i strice buna dispoziţie. Îi spuse:

– Ai avut şi tu vârsta ei, îţi mai aminteşti?

– Îmi amintesc, cum să nu, răspunse iritată Ernestina. Atunci mi-am pierdut eu liniştea sufletească, pentru că am fost suficient de oarbă ca să urmez un iresponsabil ca tine.

– Păi, în cazul ăsta, ar trebui să fii mulţumită că Liliana l-a părăsit pe Danilo ăla, sau cum Dumnezeu l-o fi chemând, replică Renato. Ca să nu mai zic de faptul că apoi s-a licenţiat cu *magna cum laudae* şi şi-a găsit şi o slujbă...

– Da, ce să zic! exclamă femeia. Şi-a luat o slujbă într-un cabinet individual de avocatură de mâna a doua.

Ernestina nu putea uita cuvintele rectorului Universităţii, după ce Liliana îţi prezentase lucrarea. „Păcat că e femeie, îi spuse el arătând spre fiica acesteia. Dacă ar fi fost bărbat, cu inteligenţa şi pregătirea pe care le are, ar fi avut un viitor strălucit." O astfel de observaţie, venită din partea unui om de cultură de o asemenea valoare, o înfuriase pe Ernestina, urmărind-o obsesiv.

Liliana nu se lăsase descurajată de remarca rectorului şi se încăpăţânase să-şi caute un loc de muncă. În cele din urmă reuşise să capete o slujbă plătită, spre deosebire de majoritatea absolvenţilor de Drept, care se angajau la cabinete de avocatură doar ca practicanţi neretribuiţi.

– Mă întreb dacă în viaţa ta a existat vreodată vreun moment în care să fi fost mulţumită de ceva, spuse Renato, înălţând vocea. Apoi, aproape că-i strigă: Nimic nu-ţi convine. Niciodată.

– *Per favore,* scrâşni Ernestina, strângându-l de braţ. Nu face scene în mijlocul străzii! Apoi continuă: E adevărat că nu sunt niciodată mulţumită, dar nu-i vina mea că totul merge anapoda, altfel decât vreau eu. De exemplu, Pucci: mâine-poimâne termină liceul de contabilitate. Şi? La ce-i foloseşte? Îţi imaginezi cumva c-o să-şi găsească de lucru, cu tot şomajul ăsta care ne sufocă pe toţi?

– Pucci are o mulţime de idei bune, observă Renato. Dacă n-o să-şi găsească repede o slujbă, o să inventeze una şi tot n-o să moară de foame.

– Dar Rosellina? întrebă femeia. De ea ce-o să se aleagă? Nu are inteligenţa Lilianei şi e mereu cu capul în nori. Nu are în cap decât haine noi, dans şi băieţi. Ştie pe de rost o mulţime de melodii stupide şi nu ştie altceva decât twist. Twist de dimineaţă până seara!...

– Twist? se încruntă Renato. Asta ce mai e?

– Ei, e un dans la modă, îl lămuri Ernestina. Dac-ai vedea-o cum se zbânţuie ca o smintită, fără să-şi desprindă picioarele de pe podea!... Îşi scutură tot corpul şi răcneşte prin casă: *„Guarda come dondolo, con le gambe ad angolo."* În jurul ei mişună numai amorezi; vorbeşte cu ei la telefon ore întregi, apoi, după câteva zile, uită şi cum îi cheamă. Ernestina tăcu o clipă, rămânând pe gânduri. Apoi continuă: Ştii ce mi-a spus deunăzi? Că o să-şi ia diploma de învăţătoare, dar numai ca să fim noi mulţumiţi, pentru că, de fapt, ea vrea să ajungă cântăreaţă. Ce zici de asta?

– Ai terminat? făcu Renato.

– Să zicem că da, răspunse femeia, după o pauză.

– Ba eu cred că nu, replică bărbatul. Despre Giuseppe n-ai suflat nicio vorbă.

Ernestina nu zise nimic. Dacă despre ceilalți copii vorbise cu năduf, când își amintea de Giuseppe, o năpădea tristețea. Suferea știind că diversitatea lui îi crea multe probleme, chiar dacă, în ultimul timp, băiatul părea că se împăcase cu soarta. Cât despre serviciu, Ernestina reușise să-l ia sub aripa ei protectoare și lucrau împreună la fabrica de tricotaje, dar ea își dădea bine seama că nu era o slujbă care să-l mulțumească. Giuseppe avea înclinații artistice, îi plăcea să picteze, și Ernestina era convinsă că ar fi putut ajunge un scenograf renumit.

Totuși, întrebarea soțului ei nu se referea la cariera lui Giuseppe.

De câtva timp, băiatul nu mai locuia cu ei. Într-o zi, i-a spus maică-sii:

– Am un prieten cu care mă înțeleg foarte bine, chiar dacă are de două ori vârsta mea. E un renumit specialist în amenajări interioare și locuiește într-o casă splendidă din via Magenta. Suntem fericiți împreună. Am de gând să mă mut la el, dar nu vreau să iasă prea mare zarvă pe tema asta.

Ernestina l-a ajutat, limitându-se să-i informeze sec pe ceilalți membri ai familiei că Giuseppe va sta în gazdă la un coleg cât timp dura mutatul în casa lui *miss* Angelina, din corso di Porta Romana.

Renato știa bine că nu acela era adevărul, iar acum îi cerea soției sale lămuriri. Nici pentru el nu fusese deloc ușor să accepte diversitatea jenantă a celui mai tăcut

şi enigmatic dintre copiii săi. Atitudinea lui Giuseppe îi atrăsese atenţia cu mulţi ani în urmă şi, de atunci, îl ţinea sub observaţie. Intuise care erau adevăratele probleme ale băiatului.

Odată, imediat după ce Giuseppe a absolvit liceul artistic, Renato îl invitase să ia masa în oraş. Sfătuit de un lider de sindicat, a ales un restaurant şic din centru. Când *maître* i-a condus la masă, Giuseppe, copleşit de luxul localului, i-a şoptit lui taică-su:

– *Papà,* cina asta o să te coste o avere.

– Sunt unele momente în viaţă în care nu trebuie să te uiţi la bani, i-a răspuns Renato.

Cu toate astea, amândoi au ales felurile de mâncare şi vinurile cele mai ieftine. După ce au mâncat, Renato a scos din buzunar un pachet legat cu o fundă mare de mătase şi l-a pus pe masă.

– E pentru tine, i-a spus.

Era un ceas placat cu aur. Când şi l-a pus la mână, pe Giuseppe l-au năpădit lacrimile.

– De ce faci toate astea pentru mine? a întrebat.

– Pentru că mi-am dorit din toată inima ca şi tatăl meu să fi făcut la fel pentru mine, a răspuns simplu Renato.

Restaurantul era împărţit în separeuri micuţe, cu puţine mese. Clienţii vorbeau cu voce joasă.

– Şi acum, hai să dăm cărţile pe faţă, a zis dintr-odată Renato, după ce chelnerul care le adusese îngheţată şi cafele s-a îndepărtat. Să spunem adevărul!...

Giuseppe s-a înroşit şi după câteva momente de tăcere, i-a şoptit:

– *Papà,* îţi cer iertare pentru o vină de care, ca să fiu drept, nu sunt deloc responsabil.

Renato i-a zâmbit încurajator.

– Nu am de ce să te iert, i-a răspuns. Tu eşti un băiat chipeş; mergi pe drumul tău fără teamă şi fără să te ruşinezi că eşti altfel decât ceilalţi bărbaţi. Nu-ţi trăi viaţa cărând o piatră de moară pe umeri sau gândindu-te că ne faci probleme mie, familiei noastre sau restului lumii. Fii onest, aşa cum ai fost tot timpul. A! Şi încă ceva: pentru numele lui Dumnezeu, zâmbeşte şi tu mai des!...

– *Grazie, papà!* a răspuns Giuseppe, emoţionat. Lasă-mi puţin timp şi voi reuşi să fac toate astea. Numai că acum îmi vine să plâng, iar dacă n-am fi fost în restaurant, cred că m-aş fi năpustit să te îmbrăţişez.

Acum, Renato îi cerea Ernestinei veşti despre el. Trecuse ceva timp de când nu-l mai văzuse.

– Se pare că Giuseppe şi-a găsit un cămin cum nu se poate mai bun, îl informă femeia. Ne-a invitat să-i facem amândoi o vizită, numai că, sincer vorbind, nu sunt sigură că o să am vreodată chef de aşa ceva.

Renato se încruntă.

– Ce nu-ţi convine, mă rog? o întrebă.

– Păi, bietul băiat munceşte pe brânci toată ziua, iar nopţile şi le pierde prin cluburi, însoţindu-l pe partenerul ăla al lui, spuse cu năduf Ernestina. Stilul ăsta de viaţă îl face să nu-şi mai urmărească obiectivele. Femeia dădu nervoasă din cap, apoi încercă să-i explice celuilalt: În fine, Giuseppe are talent şi resurse să facă ceva mai bun în viaţă decât să deseneze întruna modele de vestimentaţie.

Renato se opri brusc, apoi trecu în faţa ei, îi puse mâinile pe umeri şi îi zise:

– Priveşte-mă în ochi. Obiectivele astea de care vorbeşti sunt ale lui sau ale tale?

– Sunt ale noastre, răspunse scurt Ernestina. Ale mele şi ale lui Giuseppe.

– Minţi!

– Ei bine, e ceea ce am eu în minte, şopti femeia. Dar e numai spre binele lui...

Bărbatul zâmbi, apoi o strânse în braţe.

– Halal familie mai avem şi noi, zise. Oare va veni vreodată ziua aceea în care să te văd măcar o dată mulţumită de ceva?

5

Cabinetul avocatului Romolo Asetti se afla la cel de-al treilea etaj al unui palat din secolul al XIX-lea din via Leopardi. Liliana se angajase acolo în toamnă, după ce familia Corti se mutase în apartamentul doamnelor Pergolesi. De atunci, îi scria în fiecare lună câte o scrisoare lungă Angelinei, povestindu-i noutăţile din viaţa sa. Odată cu scrisorile îi trimitea şi suma de bani asupra căreia se înţeleseseră. Fosta sa profesoară de engleză îi răspundea regulat, mulţumindu-i şi spunându-i că i-a trimis câteva cadouri: discuri, cărţi, haine extravagante, genţi artizanale pe care bătrâna continua să le confecţioneze. Era mulţumită că familia Corti aprecia comoditatea noului lor apartament. Practic, se mutaseră acolo aducându-şi doar hainele şi bunurile personale, pentru că Angelina lăsase casa complet mobilată. Se limitase să expedieze în Statele Unite câteva tablouri de valoare ale unor pictori

lombarzi de prin anii 1800 și porțelanurile franțuzești care erau moștenire de familie.

Ernestina nu îndrăznise să le destăinuie lui Fermo și celorlalți vecini din corso Lodi despre faptul că urmau să se mute în Porta Romana. În schimb, se gândise Rosellina la asta; mersese din ușă în ușă și ridicase în slăvi eleganța noului apartament în care urma să locuiască.

Cu numai câteva zile înaintea plecării familiei din corso Lodi, Fermo, infirmierul, a bătut la ușa lor și le-a spus, zâmbind:

– Cine trage lozul cel mare trebuie să dea de băut.

Așezați în jurul mesei, membrii familiei Corti s-au privit întrebător. Toată lumea știa că, sâmbătă de sâmbătă, Renato completa un bilet de Totocalcio[1]. Sperând să prindă un treisprezece care să-i îmbogățească peste noapte, bărbatul se consulta cu Rosellina, care era pasionată de fotbal. Nu câștigase însă nimic, niciodată.

Fermo continua să zâmbească, așteptând ca vecinii lui să spună ceva, dar, cum toată lumea tăcea, a continuat:

– Rosellina ne-a spus despre apartamentul cel mare pe care l-ați cumpărat în corso di Porta Romana. Ne-a descris în cele mai mici amănunte candelabrele din cristal de Boemia, oglinzile uriașe cu rame aurite, tapiseriile de mătase și pavimentele din marmură de Carrara, acoperite cu covoare persane. Spunea că a dat norocul peste voi, pur și simplu.

De la locul său, Rosellina a încuviințat afișând un zâmbet mulțumit. Părea mândră de gestul ei.

---

[1] Totocalcio – joc de pariuri sportive, echivalentul Pronosportului din România (n. tr.).

Ernestina a întins un deget acuzator spre fată şi i-a şuierat printre dinţi:

– Tu! Mereu tu! Oare când vei deveni şi tu o persoană serioasă şi responsabilă?

Apoi însă, expresia ameninţătoare de pe chipul său s-a transformat într-un hohot de râs care i-a molipsit pe toţi. Rosellina a spus, dezvinovăţindu-se:

– Eu n-am făcut altceva decât să mai îndulcesc un pic pilula pe care le-am servit-o. Altfel, ce rost mai avea să le vorbesc despre noul nostru apartament?

Odată risipit misterul câştigului neaşteptat al familiei Corti, Ernestina i-a explicat lui Fermo de ce evitase să povestească vecinilor despre casa din corso di Porta Romana.

– Tu şi celelalte familii de aici vă veţi muta în apartamente mici de la periferie, în timp ce nouă ni s-a ivit o asemenea ocazie unică, chiar dacă ne costă la fel ca şi creditul ipotecar. Nu aş fi vrut ca vreunul dintre vecinii noştri să spună: „Ălora din familia Corti nu le mai poţi ajunge la nas." Tu, Fermo, ne cunoşti bine şi ştii că, în afară de zănatica asta de Rosellina, niciunuia dintre noi nu-i place să se laude. La urma urmelor, n-avem niciun motiv, pentru că nu e meritul nostru.

– Oricum, a intervenit Renato, e o veste care trebuie sărbătorită. Aşează-te aici, cu noi, Fermo. Desfac imediat o sticlă de vin.

– Aşteaptă, a răspuns celălalt. Îmi aduc şi chitara, poate îi tragem şi o cântare.

Chitara aştepta afară, în faţa uşii, sprijinită de balustradă. A adus-o înăuntru, apoi li s-au alăturat şi alţi vecini, şi au avut parte cu toţii de o seară plină de veselie.

Când s-au mutat în apartamentul doamnelor Pergolesi, Liliana a avut, în sfârșit, o cameră numai a ei: fostul dormitor al Angelinei.

Cheltuielile cu mutatul în corso di Porta Romana au epuizat și ultimele economii ale familiei Corti, așa că Liliana s-a resemnat cu slujba de la cabinetul avocatului Asetti, chiar dacă era nevoită să presteze activități pentru care nu era nevoie de studii superioare. Era în stare să facă orice, numai să primească un salariu, fie el și minim.

Nu-i plăcea deloc de șeful ei. I se adresa cu „dragă colega" și, în loc să se uite în ochii ei atunci când îi vorbea, privirea i se fixa pe sânii ei și nu se mai dezlipea de acolo. Când trecea pe lângă ea, nu scăpa niciodată ocazia să-i atingă, ca din întâmplare, umărul sau brațul.

Nici cabinetul nu i se părea cine știe ce. Era întunecos, cu mobilier închis la culoare, masiv, într-o imitație proastă de stil renascentist. Pe pereți erau agățate câteva picturi care s-ar fi vrut cu subiect mitologic; în realitate însă, erau mai degrabă niște zugrăveli vetuste de orgii închipuite, în care atributele sexuale ale domnițelor și cavalerilor erau bine evidențiate. În biroul său, avocatul postase la loc de cinste un bust de bronz al lui Mussolini și mai multe fotografii cu autografele Ducelui și ale colaboratorilor săi credincioși.

Liliana îl considera pe avocatul Asetti un bădăran spurcat și fascist, dar nu îndrăznise să sufle nicio vorbă despre asta acasă. Cu toate acestea, Ernestina părea că intuise faptul că fiică-sa nu se simțea tocmai în largul său la noul loc de muncă.

Primise și o însărcinare care i se părea umilitoare: trebuia să meargă din casă în casă și din birou în birou, ca să

recupereze credite scadente ale unor societăți financiare care aveau contract cu biroul de avocatură. Liliana însă se considera norocoasă că avea o slujbă și un salariu, pentru că avusese înainte o mulțime de interviuri în urma cărora nu primise niciun răspuns. Fusese o experiență cu adevărat înjositoare. Licența sa *magna cum laudae* nu părea să intereseze pe nimeni, iar faptul că vorbea la perfecție engleza și franceza se dovedise irelevant. Toate interviurile se desfășuraseră după același șablon. Prima întrebare era:

– Spuneți-mi, *dottoressa,* sunteți înscrisă în vreun partid?

Fusese înscrisă odată. Avea de patru ani legitimație de membru al Partidului Socialist, dar nu din convingere, ci pentru că pe vremea aceea voise să-i facă pe plac lui Danilo. După ce se despărțiseră, nu-și mai înnoise legitimația. Pe cea veche o mai păstra încă, împreună cu câteva fotografii – amintiri ale vremurilor când crezuse că era fericită.

– Nu, răspundea ea, spunând adevărul.

– Aveți simpatii politice? insistau examinatorii.

– La fel ca oricare dintre noi, replica Liliana, evaziv.

– Și, în cazul dumneavoastră, care ar fi acestea?

Fata nu știa să mintă și mărturisea candid:

– Îmi plac comuniștii.

Cei care o intervievau afișau întotdeauna fețe imposibile la acest răspuns și continuau cu întrebările:

– Sunteți logodită?

Ea răspundea sec:

– Nu mai sunt.

Dar ei insistau:

– Prezentabilă și finuță cum sunteți, probabil că veți avea curând un nou logodnic.

– Sper și eu asta, spunea.

– Așadar, veți intenționa să vă căsătoriți și să faceți copii, nu-i așa?

– Bineînțeles.

– Foarte bine, venea răspunsul lor. Interviul s-a terminat. Vă anunțăm noi rezultatul.

Povestea se repetase, întotdeauna identic. Seara, când maică-sa se întorcea de la lucru, găsea casa în perfectă ordine, cina pregătită, lenjeriile călcate și toate paturile pregătite de noapte. O privea în ochi și o întreba:

– Ei, cum a fost azi la interviu?

– O să mă anunțe ei, răspundea fata cu un aer de înmormântare.

Într-una din zile, îl întâlni la Galleria pe Bruno D'Azaro. Bărbatul o invită să ia împreună un aperitiv la barul Zucca. La masă, Liliana îi povesti despre încercările sale sortite eșecului de a-și găsi o slujbă.

– Vor să știe totul despre mine, se plânse. Mai lipsește să mă întrebe marca săpunului cu care mă spăl. Eu le răspund cât pot de sincer, iar ei mă expediază scurt, fără explicații.

Bruno ajunsese între timp subsecretar al Partidului Socialist. Devenise un personaj influent și i-ar fi putut găsi un serviciu bun dând un simplu telefon.

– Lasă-mă să te ajut, îi zise.

– Nu, Bruno, nu vreau să-mi găsesc o slujbă prin pile și recomandări, răspunse Liliana. E un impuls mai puternic decât voința mea.

Bruno zâmbi, apoi îi luă mâna și i-o atinse cu buzele.

– Dacă nu te-aș cunoaște, aș spune că, de fapt, faci mofturi, rosti el. Lasă-mă, atunci, măcar să-ți dau un sfat: când te duci la următorul interviu, să minți cu nerușinare. Le spui că habar n-ai ce-i aia politică, nu ai un logodnic și nici n-ai de gând să-ți găsești unul. Cu siguranță nu te vei căsători niciodată, dar dacă totuși se va întâmpla asta, nici vorbă de copii, pentru că doctorii au descoperit că nu poți rămâne însărcinată; și, le mai zici, oricum nu-ți plac copiii. Bruno schiță un gest amenințător cu degetul, apoi îi zise: E un sfat cât se poate de bun și ai să-l răsplătești reînnoindu-ți legitimația de partid.

– Mulțumesc pentru ajutor, îi răspunse Liliana. Am asimilat conceptul care stă la baza succesului la interviuri: un sac de minciuni. Cât despre legitimație, dragul meu Bruno, n-ai nicio nevoie de ea. Îți suflă vântul în pânze și așa; nu ți-e de niciun folos un membru în plus.

– Ba, când e vorba de tineri ca tine, ne e de foarte mare folos, replică bărbatul. Oricum, să știi că ușa mea îți va fi întotdeauna deschisă.

Când își luară rămas-bun, Bruno îi ținu îndelung mâna între palmele sale, privind-o drept în ochi, cu duioșie. Deodată, se aplecă spre ea și o sărută moale pe buze. Lilianei nu-i displăcu, dar se sperie.

– Ce faci, Bruno? îl întrebă.

Se simțea peste măsură de stingherită. Se aflau chiar în piața din fața Operei Scala, iar trecătorii îi priveau curioși, căci Bruno era un personaj cunoscut.

– Îmi încerc și eu norocul; doar mă cunoști, râse el.

– Dar eu n-am fost niciodată genul tău de femeie, observă Liliana.

– Așa crezi tu.

– Mai bine păstrează-ți eforturile pentru alta; și tu mă cunoști la fel de bine.

– Mda, făcu Bruno. Ești un aisberg, știu asta. Cu toate astea, odată te-ai topit, nu-i așa?

Se refera, desigur, la povestea cu Danilo. Bărbatul îi mângâie obrazul cu o delicatețe care o făcu să șovăie o clipă. Apoi scutură din cap și se îndepărtă de el.

– Rolul de amantă nu mi se potrivește, să ții minte asta, spuse ea pe un ton ferm.

– Ești o milaneză sadea, dintr-o bucată, constată Bruno, admirativ. Apoi adăugă: Să nu-ți risipești niciodată inteligența. Eu simt întotdeauna persoanele care au o viteză în plus față de alții, iar tu ești una dintre ele.

În aceeași zi, Liliana găsi în *Corriere* un anunț: „Important cabinet de avocatură caută proaspătă absolventă de Drept pentru o activitate profesională stimulativă. Se oferă salariu de bază și bonusuri."

Puse mâna imediat pe telefon, apoi se prezentă la interviu la avocatul Asetti, minți așa cum o învățase Bruno și fu angajată pe loc. *Păcat că e un cabinet de duzină*, își spuse ea acum. Cu toate astea, era hotărâtă să strângă din dinți și să-și păstreze slujba aceea. *Până când voi găsi ceva mai bun...*

VIA LEOPARDI

1

Liliana coborî din tramvai în corso Garibaldi și căută numărul înscris în documentația pe care i-o pusese în brațe avocatul Asetti. Blestemă ploaia pătrunzătoare de octombrie, care dura de câteva zile bune. Știa că urmează o nouă zi mohorâtă în care se va uda până la piele mergând de colo-colo, prin tot orașul, căutând să recupereze bani de la debitorii societăților financiare cu care firma se afla sub contract. Impermeabilul Pirelli își făcea încă bine datoria, iar prin pantofii de piele bine tăbăcită, cu talpă cauciucată, nu trecea deloc apa. Doar genunchii îi erau uzi.

La numărul pe care îl căuta descoperi o casă populară care semăna izbitor cu cea în care crescuse. Intră într-un antreu și ciocăni la ghișeul portarului. Se deschise o ușă și în prag apăru o femeie între două vârste.

– Ce doriți? o întrebă cu voce răstită.

– Îl caut pe *signor* Gino Comolli, răspunse Liliana.

– În fundul curții, ultima ușă pe stânga. Dacă atelierul e închis, urcați pe scara din dreapta, la etajul doi.

Femeia îi întoarse spatele și trânti ușa. Liliana apucă să simtă o aromă îmbietoare de supă de legume. *Gătește*, își spuse, simțind că începe să saliveze. Sărise peste masa de prânz, mulțumindu-se cu un măr pe care și-l adusese de acasă. Avea pauză de masă, dar era mult prea scurtă ca să poată ajunge acasă, să mănânce și să se întoarcă la timp. Mirosul de supă o făcu să simtă o durere vie în stomac, dar înghiți în sec și traversă curtea pustie a casei. Văzu o ușă în două canaturi, vopsită într-un gri-tern, cu o firmă veche deasupra: MARIO COMOLLI ȘI FIUL – EBENIȘTI. Ciocăni de câteva ori. Nu-i răspunse nimeni. Apăsă clanța, iar ușa se deschise, descoperind vederii un atelier luminat doar de razele palide care pătrundeau prin două ferestre mari, zăbrelite cu gratii de fier forjat. Simți un miros greu, un amestec de lemn, chit, clei, solvenți și cine știe ce alte esențe. Cutii de vopsea, pensule și scule de tâmplărie stăteau aliniate pe un banc mare de lucru. Văzu câteva scaune vechi, de anticariat, o servantă care aștepta să fie restaurată și un sfeșnic imens, aurit. Într-un colț al încăperii, pe un birou prăfuit, descoperi o veioză și un telefon. Păreau că nu mai fuseseră folosite de multă vreme. De altfel, întreg atelierul părea un loc abandonat.

Deodată, își dădu seama că apa șiroia din umbrela sa, făcând o băltoacă mare pe pavimentul de ciment al atelierului. Ieși din încăpere, trase ușa după ea și, adăpostindu-se de ploaie sub streașina casei, căută scara despre care îi spusese portăreasa. O găsi, urcă la etajul al doilea și bătu la o ușă. Dinăuntru se auzeau voci zglobii de copii.

După un timp, o copilă de-o şchioapă, cu un aer ghiduş, se ivi în prag şi o privi curioasă.

– Aici locuieşte *signor* Comolli? o întrebă Liliana.

Fetiţa se întoarse brusc şi strigă:

– *Papà*, te caută o doamnă. Apoi o privi din nou pe Liliana şi-i zise: Acum, *papà* îl hrăneşte pe Giuseppe.

– Şi eu am un frate care se numeşte Giuseppe, îi mărturisi Liliana, zâmbindu-i încurajator.

– Pe mine mă cheamă Maddalena, se prezentă simplu copila, apoi deschise larg uşa, lăsând-o să intre pe tânăra din faţa ei.

Liliana îşi sprijini umbrela de balustrada din faţa uşii, îşi şterse tălpile pe covoraşul de la intrare şi pătrunse într-o cameră largă. Era o bucătărie.

Văzu un bărbat slab, cu un chip scofâlcit, care stătea în faţa unui scăunel hrănind un băieţel de vreo doi ani. Alte trei fetiţe, niciuna mai mare de şapte ani, stăteau în jurul unei mese şi desenau cu creioane colorate.

– *Buon giorno*, se adresă Liliana bărbatului. Vin din partea avocatului Asetti. Am încercat să vă găsim la telefon, dar nu răspunde niciodată nimeni. Ştiţi, continuă ea, am venit în legătură cu un împrumut pe care l-aţi primit acum doi ani de la Progefin.

Se feri să adauge: „Pe care încă nu l-aţi achitat." Fără îndoială că *signor* Comolli ştia prea bine asta.

– Luaţi loc, o invită bărbatul. Imediat ce termin să-i dau de mâncare lui Peppino, vă ascult. Apoi se întoarse spre micuţ şi îl întrebă, cu chipul zâmbitor: Bună păpica, nu-i aşa?

Copilul scoase un scâncet vesel.

După ce termină cu micul Giuseppe, bărbatul îl ridică de pe scăunelul lui, îl ţinu în braţe şi îl aşeză pe un scaun la masa unde desenau fetiţele.

– Ea e Maddalena, cea mai mare dintre fetele mele, spuse bărbatul, iar celelalte sunt Cristina şi Francesca. Tăcu o clipă, apoi oftă şi spuse, cu chipul înnegurat: Când, în sfârşit, s-a născut şi un băiat în familia noastră – el ar fi trebuit să ducă mai departe meşteşugul pe care l-am deprins de la tata – s-a stins soţia mea. Deh, o boală care nu iartă... Ăsta micu' avea pe atunci doar două luni. Făcu un gest resemnat şi continuă: Cum să se descurce un bărbat singur, cu patru copii de crescut?! Odată, au venit pe aici surorile de caritate. Să vă păziţi de ele! Au vrut să mi-i ia pe toţi – singurele raze de soare din viaţa mea! – şi să-i trimită într-un orfelinat. Le-am fugărit pe scări. Pe urmă, au venit cei de la Asistenţa socială. Acelaşi discurs, acelaşi rezultat. „Afară din casa mea!" le-am zis. Biata mea Rosa s-ar răsuci în mormânt dacă ar şti că-i închid copiii într-un loc sinistru ca acela. I-am ţinut cu mine, numai că a trebuit să mă descurc cu spălatul hăinuţelor, să le fac de mâncare, să mă trezesc în nopţile când ăsta micu' şi Francesca plângeau sau aveau febră şi toate celelalte. Aşa că, în timp, am început să neglijez munca în atelier. Copiii erau mult mai importanţi pentru mine.

Bărbatul îi povestise totul dintr-o suflare, ca şi cum s-ar fi aflat în faţa duhovnicului.

– Nu aveţi nicio rudă care v-ar putea ajuta? îl întrebă Liliana, gândindu-se la familia sa şi la ce s-ar fi ales de ea şi de fraţii săi dacă Ernestina ar fi murit pe vremea când Rosellina era încă în faşă.

– O mai am pe mama, mărturisi omul, dar ea e în convalescență de mai bine de opt ani, când a fost lovită de paralizie. Soția mea nu avea părinți. A crescut într-un orfelinat și de aceea îmi și spunea mereu: „Dacă o fi să mi se întâmple ceva, să nu cumva să trimiți copiii în locul acela. Mai degrabă să-ți iei altă nevastă." Glumea, desigur, când mă îndemna să fac una ca asta, pentru că nici ea, nici eu nu ne-am imaginat că ne-ar putea lovi vreodată o asemenea nenorocire. După cum știți, un necaz nu vine niciodată singur. Așa că, la numai două luni după ce biata Rosa s-a prăpădit, hoții mi-au prădat atelierul. Bărbatul tăcu o clipă, clătinând abătut din cap. Apoi continuă cu voce stinsă: Nu erau lucrurile mele, înțelegeți? Nu aveam nici măcar asigurare. Dar noi, cei din familia Comolli, suntem persoane oneste. Am plătit până la ultima liră despăgubirile pentru mobilierul pe care tâlharii mi-l furaseră. Numai că am rămas fără niciun ban. Așa că am cerut un împrumut de la Progefin ăștia, sau cum Dumnezeu i-o fi chemând. M-am gândit așa: în doi ani am suficient timp să achit tot, pentru că fata cea mare va merge la școală, cele mijlocii – la grădiniță, pe ăsta micu', Peppino, îl las în grija unor vecini, iar eu mă apuc din nou de lucru. Numai că mi-am pierdut toți clienții. Dacă înainte să se prăpădească biata Rosa am fost nevoit să refuz o mulțime de comenzi, pentru că nu le puteam face față, acum, când am nevoie de lucru, toată lumea mă ocolește. Cred că oamenilor le e frică de nenorocirile altora; îi îndepărtează. Omul ridică din umeri, o privi în ochi pe Liliana și zise: Spuneți-mi, ce pot eu să fac în situația asta? Dumneavoastră ați venit să-mi cereți bani, iar eu n-am nici măcar o liră...

Fata își spuse că bărbatul din fața sa avea un aer onest și părea un om de încredere. Nu se putea să mintă într-o asemenea măsură. Își aminti de vremea când începuse să fie conștientă de nedreptățile sociale din jurul său, hotărându-se să-i apere pe cei slabi de prepotența celor bogați și puternici. Progefin era una dintre așa-zisele societăți financiare care se îmbogățea prin jafuri legalizate, iar avocatul Asetti era un complice care se mulțumea cu firimiturile rămase de pe urma acelor jafuri. Își spuse că ea nu era cu nimic mai presus, din moment ce lucra pentru el. Înainte de a ajunge în casa lui Gino Comolli, mai făcuse trei vizite care îi lăsaseră un gust amar, dar niciunul dintre cazurile acelea nu fusese atât de dramatic ca cel al bărbatului care stătea acum în fața sa, privind-o deznădăjduit. *E umilitor să-ți câștigi pâinea în felul ăsta: cerând bani de la cei ce nu au,* își spuse Liliana.

Privi în jur – o casă curată, cu lucruri ținute în ordine. Cele trei fetițe erau îngrijite, la fel și băiețelul care acum adormise în brațele tatălui său.

– Oare nu puteți nici măcar să-mi dați o sumă oarecare, cât de mică, drept avans? întrebă ea fără să vrea, mai mult în șoaptă. Știți, în felul ăsta ați mai putea câștiga timp.

– N-am alți bani decât cei de chirie și pentru cheltuielile casei, răspunse *signor* Comolli. Mai am câteva bijuterii de aur rămase de la soția mea, dar le păstrez ca pe ochii din cap. N-o să le vând niciodată, pentru că vor rămâne fetelor. Își coborî privirile în pământ și oftă: Dacă aș mai avea ceva de lucru... spuse el apoi. Uitați, vreau să vă arăt ceva.

Se ridică încet și îl puse cu atenție pe micul Giuseppe în pătuțul de lângă soba încinsă.

Deschise sertarul unui bufet și scoase de acolo un album gros. Îl deschise și trase dinăuntru mai multe fotografii înfățișând câteva piese deosebite de mobilier de epocă, înainte și după restaurare.

– Vedeți? făcu *signor* Comolli. Am fotografiat toate lucrările pe care le-am făcut, și nu numai pentru clienți, ci pentru mine, pentru că îmi iubesc meseria.

– Mă lăsați să iau cu mine câteva fotografii? îl întrebă Liliana, ezitând.

– De ce? se miră bărbatul.

– Stați liniștit, vi le aduc înapoi cât pot de repede, spuse Liliana cu un aer misterios, fără să-i răspundă la întrebare.

O străfulgerase o idee. Pentru ea însăși n-ar fi cerut vreodată cuiva vreun serviciu, dar era hotărâtă să ajute familia aceea nevoiașă.

– Hm! zise bărbatul, dând din umeri. Nu știu de ce, dar am încredere în dumneavoastră.

– Îmi garantați că puteți să vă reluați lucrul, în ciuda problemelor cu copiii și cu casa? îl chestionă ea.

– Desigur.

– Atunci, îi zise Liliana cu un aer misterios, să răspundeți la telefon atunci când va suna.

Și ieși, lăsându-l pe Gino Comolli cu gura căscată. Afară ploua în continuare; în plus, se înteți și vântul.

Când intră în birou, era udă până la piele.

– Bine că ați ajuns, *dottoressa,* o întâmpină noua funcționară a avocatului Asetti, o tânără stagiară.

– Ce s-a întâmplat?

– Eu plec de aici, izbucni tânăra. Îmi dau demisia. M-am săturat până-n gât de porcul ăsta. Astăzi s-a dat

la mine de două ori: o dată când m-am urcat pe scară, ca să ajung la raftul cu dosarul Boschi, iar a doua oară când s-a prefăcut că verifică textul pe care îl băteam la maşina de scris.

– Ţi-ai găsit un alt loc de muncă? o întrebă Liliana.

– Aş vrea eu! exclamă cealaltă. Aş fi tulit-o demult de aici.

– Îţi dau un sfat: dacă mai face o singură dată asta, arde-i două palme sănătoase peste mutră. Dacă după aceea te concediază, mergem împreună la Camera de Muncă, îi facem reclamaţie şi o să dea de dracu'. Îţi promit!

– Mda, că doar sunteţi şi dumneavoastră avocat, spuse tânăra, răsuflând uşurată.

– Abia am trecut examenul de stagiar, dar cunosc bine codul, o asigură Liliana. Apoi o întrebă: Unde-i acum fantele?

– În biroul lui, cu un alt avocat.

Liliana intră în camera unde-şi avea biroul, ridică telefonul şi formă numărul lui Giuseppe.

– Am nevoie de ajutorul tău, îi spuse imediat ce fratele său îi răspunse.

– Păi, atunci te aştept la cină, diseară. Adresa o ştii, tăie scurt Giuseppe şi închise.

2

Liliana se opri în faţa unei porţi masive de lemn antic, lustruit cu ceară, deasupra căreia scria: PORTAR. Sună şi aşteptă răbdătoare să-i deschidă cineva. Nu după mult

timp, apăru în prag un bărbat masiv, îmbrăcat într-o uniformă gri.

– Pe cine căutaţi? o întrebă el, respectuos.

– Pe arhitectul Fioretti, răspunse.

– A, da! făcu portarul. Vă aşteaptă. Poftiţi.

Omul deschise larg poarta şi o lăsă să intre. Liliana pătrunse într-un atrium înalt, cu tavanul decorat în basoreliefuri şi cu aplice de cristal lucrate manual, care răspândeau o lumină moale. Pe marmura de pe jos, de la intrare până la ascensor, fusese întins un covor de catifea verde, pe care Lilianei îi fu milă să calce. Portarul o conduse spre lift şi îi deschise uşa din fier forjat. Fata intră timidă în cabina în care se afla o canapea mică, îmbrăcată tot în catifea verde.

– Ultimul etaj, îi comunică bărbatul, în timp ce închidea uşa ascensorului.

Giuseppe o aştepta în uşa apartamentului şi o întâmpină cu o îmbrăţişare caldă. Apoi intrară amândoi într-un vestibul larg, în care plutea o mireasmă de flori proaspete.

– Ce lux! exclamă Liliana.

– Tu, în schimb, ce dezastru! răspunse Giuseppe, privind-o scrutător din cap până-n picioare.

– Sunt pe drumuri de azi-dimineaţă, se dezvinovăţi fata, dându-i umbrela. Ai văzut şi tu cum plouă afară. Am avut o zi groaznică, ce mai!

Privi în jur. Vestibulul i se păru imens; în centru, o frumoasă masă în stil Liberty, din lemn deschis la culoare, pe care era aşezată o vază mare de cristal, plină de volbură, liliac şi crini albi.

– Parcă ar fi un decor dintr-un film, remarcă Liliana, plină de admiraţie. Apoi, privindu-l pe Giuseppe, spuse: Iar tu eşti frumos ca un star de cinema.

– În schimb, replică el amuzat, tu pari adunată de pe drumuri. Își trecu mâna prin părul ei pleoștit din cauza ploii, apoi îi privi picioarele ude. Îi spuse: Urmează-mă. O să încerc să te fac cât prezentabilă. Vreau ca Filippo să vadă ce soră plină de grație am.

O luă de braț și o conduse de-a lungul unui coridor lung, acoperit cu o mochetă crem. Ajunseră la o ușă pe care o deschise.

– Asta e baia, îi zise.

– E mare cât o piață de defilare pentru armată, remarcă Liliana.

Își aminti de luxosul apartament din Varese, în care petrecuse prima noapte de dragoste cu Danilo. Pe vremea aceea, avea doar nouăsprezece ani și era convinsă că el avea să fie bărbatul ei pentru tot restul vieții.

– Descalță-te și dă-ți jos ciorapii ăia murdari, o îndemnă Giuseppe, ajutând-o să-și dezbrace impermeabilul. Apoi adăugă: Între timp, spune-mi despre ce fel de ajutor îmi vorbeai astăzi, la telefon.

– E o poveste cam lungă, replică fata.

– Atunci o să vorbim mai târziu despre asta. Acum, cât timp îți dau eu pantofii la curățat, spală-ți picioarele și fața. O prinse de umeri și o întoarse cu fața spre el, spunându-i: Ia să vedem! Mda! Cu hainele e în regulă, iar părul o să ți-l usuc cu un foehn. Îi arătă un raft de cristal pe care erau aliniate o mulțime de flacoane închise la culoare și îi zise: Ai acolo câte parfumuri vrei. Alege unul care-ți place.

Apoi ieși. Liliana se spălă sumar, bucurându-se de căldura apei care îi alunga frigul ce o pătrunsese până la oase și de moliciunea bureților de baie. Apoi trecu în revistă

flacoanele de pe policioara de cristal şi alese un parfum de lăcrămioare. Se numea *Lily of the Moor*.

Giuseppe se întoarse după câteva minute. Îi aduse o pereche de ciorapi de nylon, de un bej-arămiu încântător şi îi puse la picioare pantofii curaţi-lună.

– Nu sunt prea potriviţi pentru cină, remarcă el, dar cred că Filippo va trece cu vederea. Acum lasă-mă să te fac frumoasă. Hm! Ai ales un parfum foarte bun. Ţine minte însă: o femeie de clasă foloseşte mereu acelaşi parfum.

– Cine mi-a curăţat pantofii? îl întrebă Liliana, în timp ce băiatul îi usca părul cu foehnul.

– Menajera, îi răspunse el. Vine dimineaţa, devreme şi pleacă după ce termină de pregătit cina. În seara asta, o să mâncăm rizoto cu fructe de mare, peşte fript cu garnitură de legume şi prăjitură cu nuci.

– Hei! exclamă soră-sa. Pare meniul unui hotel de lux.

– Păi aici chiar că e Grand Hotel: oameni care vin şi pleacă întruna. De exemplu, în seara asta o vom avea oaspete pe Mariuccia Cuneo.

– Cine e?

– O ziaristă care scrie tot felul de cancanuri din înalta societate, despre modă, tendinţe şi bune maniere. Giuseppe ridică din umeri, apoi îi explică: E destul de în vârstă, iar Filippo spune că îi este ca o a doua mamă.

– Ştii ceva? făcu Liliana, clipind vesel. Nu te-am văzut niciodată într-o asemenea bună dispoziţie.

Continuară să sporovăiască până când Giuseppe consideră că soră-sa era destul de prezentabilă ca să o poată înfăţişa prietenului său. Ieşiră din baie şi se îndreptară spre salon. Mariuccia Cuneo, ziarista, îşi făcu o intrare

zgomotoasă la brațul unui bărbat de vreo patruzeci de ani, care Lilianei i se păru pur și simplu fascinant. Era la fel de înalt ca Giuseppe, bronzat și purta pantaloni eleganți de flanel, cu cămașă azurie și un cardigan albastru, de lână. *Acesta e deci partenerul lui Giuseppe*, își zise, iar în clipa următoare și-i imagină pe amândoi stând pe marginea unui pat și sărutându-se cu pasiune. Era aceeași scenă pe care o surprinsese cu mulți ani în urmă și care nu-i ieșise din minte: Giuseppe – încă un adolescent – în dormitorul părinților lor, împreună cu un coleg de școală. Roși brusc, chiar în clipa în care fratele său făcea prezentările.

– Ea este Liliana, sora mea mai mare, anunță el.

Arhitectul Filippo Fioretti o privi lung, admirativ, în timp ce ziarista în vârstă, fardată strident, îi zâmbi, spunând:

– E într-adevăr o fătucă plină de grație.

Salonul era despărțit de sala de prânz de un perete de sticlă, de-a lungul căruia stăteau aliniate plante exotice, somptuoase. În surdină se auzea o simfonie pe care Liliana își aminti că o ascultase cu Angelina Pergolesi, pe vremea când mergeau împreună la concerte: *Simple Symphony* de Britten. În clipa aceea avu un soi de revelație: acordurile muzicii păreau că seamănă cu armonia vieții lui Giuseppe în casa aceea mare, alături de un partener rafinat, care era pentru el un mentor, un ghid demn de încredere, sigur pe sine. Liliana înțelese și rezervele părinților săi, care refuzau cu îndărătnicie să-i viziteze pe Giuseppe și pe partenerul său în casa din via Magenta. În ambianța aceea de lux orbitor, nu s-ar fi simțit deloc în largul lor.

Îşi aminti că, în urmă cu o săptămână, într-o duminică, atunci când Giuseppe luase prânzul cu ei, la casa din corso di Porta Romana, Renato fusese foarte explicit, văzând că băiatul insistă ca el şi Ernestina să-l viziteze.

– Dacă tu şi prietenul tău vreţi să veniţi să ne vedeţi, i-a spus Renato, află că uşa noastră vă este întotdeauna deschisă şi că vom fi fericiţi să vă avem musafiri. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi cere să pătrund într-o lume care nu e a mea. În viaţă, fiecare trebuie să stea pe locul care îi este rezervat.

– Şi care este locul tău, mă rog? l-a întrebat Giuseppe.

– Eu sunt cel care lucrează fierul, în timp ce tu lucrezi mătasea. M-am făcut înţeles oare?

– Eu însă spun altceva: tu lucrezi cu mintea şi cu forţa idealurilor în care crezi, răspunse băiatul. Află că idealurile astea sunt şi ale mele, *papà*...

Renato l-a lovit amical în umăr.

– Lasă, că ai înţeles cât se poate de bine că spuneam adevărul, i-a zis.

Acum, în atmosfera aceea fastuoasă, la masa plină de dantelărie şi tacâmuri de argint, nici Liliana nu se simţea în largul său.

Fratele ei o smulse din meditaţie. Punându-i în faţă o felie de prăjitură cu nuci, îi spuse:

– Deci, Liliana, voiai să-mi spui ceva...

– E o problemă de serviciu, ezită ea. Nu ştiu dacă se cuvine...

Arhitectul Fioretti schiţă un zâmbet încurajator.

– Hai, te ascultăm, o îndemnă.

Le spuse povestea lui Gino Comolli şi, la sfârşit, concluzionă:

– Omul trebuie să-şi recapete clientela, să aibă de lucru, iar eu m-am gândit...

– Te-ai gândit bine, o întrerupse Filippo. Eu am câteva piese preţioase de mobilier, din secolul al XVIII-lea, pe care vreau să le restaurez. Pot să-i trimit un obiect de probă, ca să văd mai întâi cum lucrează...

Liliana căută în geantă şi scoase de acolo fotografiile pe care le împrumutase de la ebenist. Mariuccia Cuneo îşi puse pe nas o pereche de pince-nez şi examină fotografiile cu un aer de cunoscător. Scoase câteva exclamaţii admirative, apoi se întoarse spre Filippo şi îi spuse entuziasmată:

– Dragă, uită-te puţin în ce hal era acest Maggiolini şi cum arată după restaurare. I-a redat toată splendoarea de odinioară, ce mai! Sau ce să mai zicem de această piesă Ludovic al XIV-lea! De-a dreptul fantastic! Femeia se îmbujorase la faţă. Ridică privirea spre Liliana şi-i zise: Vreau neapărat să scriu un articol despre acest meşter. Fetiţo, dă-mi repede adresa omului ăstuia, pentru că trebuie să fac imediat un interviu cu el. Va fi o descoperire senzaţională pentru cititoarele mele.

Entuziasmul femeii îl molipsi şi pe Felippo.

– Da, şi eu vreau să-l cunosc pe omul ăsta, spuse. Fără îndoială că îi voi da mult de lucru.

Giuseppe o privi pe Liliana şi clipi mulţumit din ochi.

– S-a rezolvat, surioară! zise.

– S-a rezolvat, dar nu pe de-a-ntregul, replică fata. Apoi explică: *Signor* Comolli are nevoie de un avans, pentru că altfel îi închide atelierul.

– Un avans? ridică din sprânceană Filippo. Nu prea se obişnuieşte.

Liliana nu se lăsă intimidată.

– În plus, mai are nevoie de niște bani ca să-și facă asigurare, insistă ea, convinsă deja că va obține tot ce cerea, pentru că își dăduse seama că Filippo avea de gând s-o ajute. *Doar sunt sora partenerului său,* se gândi ea.

– Sigur că da! exclamă Mariuccia, care îmbrăcase subit straie de Mecena.

– Bine, de acord, declară Filippo, luând mâna ziaristei între palmele sale și ducând-o apoi spre buze.

– Ei, acum ești mulțumită? interveni Giuseppe.

Fata încuviință, surâzând fericită.

După cină, fratele său o duse acasă cu mașina.

– Vrei? îl întrebă Liliana, când ajunseră în fața casei din corso di Porta Romana.

– E târziu, răspunse Giuseppe. În plus, am rămas în urmă cu lucrările și vreau să mă ocup de asta la noapte. Oricum, salută-i pe toți din partea mea și, dacă nu ți-e prea greu, vorbește-l de bine pe Filippo.

– Fii sigur de asta, îl asigură soră-sa.

Se întoarse să deschidă ușa intrării în bloc. Giuseppe coborî brusc din mașină și veni spre ea.

– Ai uitat asta, spuse el, punându-i în palmă parfumul.

Ea râse și îl sărută pe obraz.

– Mulțumesc pentru ajutor, îi șopti.

– N-ai pentru ce, spuse Giuseppe, dând din umeri. Ai făcut totul de una singură. Ți-ai susținut cauza cum nu se putea mai bine.

– Ha! exclamă Liliana. Crezi că aș putea deveni un avocat bun?

– Și asta. Dar, mai degrabă, un bun lider de sindicat, îi spuse Giuseppe, îmbrățișând-o.

3

Liliana bătu la uşa biroului avocatului Asetti, dar nu primi niciun răspuns. Ştia că e înăuntru, aşa că apăsă clanţa şi intră.

Bărbatul stătea la masă, adâncit în lectura periodicului său preferat: o revistă pornografică. Liliana tuşi uşor, iar avocatul tresări şi înălţă spre ea o privire absentă.

– Am redactat întâmpinarea în cauza Ferrari-Lovati, îi comunică tânăra. Trebuie s-o sunaţi.

Toţi angajaţii cabinetului ştiau că şeful lor colecţiona materiale pornografice. Avocatul nu se grăbi să închidă revista, aşa cum făcea de obicei. O examină lung, din cap până în picioare. Liliana tresări violent şi trânti dosarul pe birou.

– Semnătura, vă rog! se răsti ea, dezgustată de ocheada vulgară a omului din faţa sa, pe care îl considera emblema josniciei.

În clipa următoare, avocatul Asetti se ridică brusc şi se postă în faţa ei, aproape atingând-o cu trupul său. Privirea lui însă îi rămase fixată pe decolteul Lilianei. Tânăra se feri, dând un pas înapoi. Apoi înşfăcă un cuţit pentru corespondenţă şi îl îndreptă spre pieptul avocatului.

– Dacă vă apropiaţi, vă tai, şuieră ea, fulgerându-l cu privirea.

Bărbatul ridică braţele, semn că se recunoştea învins. Apoi zâmbi, cu un aer ghiduş.

– Cu dumneata nu se poate glumi. Asta-i sigur! exclamă el.

– Nu, nu am deloc simţul umorului, replică sec Liliana.

Vocea îi era aspră, dar cu toate astea era speriată, dându-și seama că în sediu nu se aflau decât ei doi. Secretara ieșise să facă niște comisioane.

Avocatul se întoarse la biroul său, semnă hârtiile și îi întinse dosarul Ferrari-Lovati, spunându-i:

– Sunteți sărită de pe fix dacă v-ați ambalat așa pentru nimica-toată.

Liliana nu-i răspunse. Ieși din încăpere și se duse în biroul ei. Încuie ușa cu cheia, aruncă dosarul pe masă și începu să se plimbe de colo-colo, încercând să-și stăpânească lacrimile de dezgust. Trecuse deja un an de când se angajase la cabinetul avocatului Asetti și îi era din ce în ce mai greu să reziste acolo, dar nu voia să renunțe până când nu-și găsea o slujbă mai bună. Avea nevoie de salariul pe care, de bine, de rău, îl primea regulat și știa foarte bine cât de greu le era proaspeților absolvenți de Drept să-și găsească de lucru.

Auzi telefonul sunând îndelung. Își aminti că secretara era plecată pe teren, așa că răspunse ea.

– Sunt de la cabinetul consultantului financiar al firmei dumneavoastră, auzi ea vocea unei femei. V-am sunat pentru declarația de venit a avocatului Asetti. Ne lipsesc două facturi.

– O voi informa pe secretara domnului avocat și vă va suna ea pentru lămuriri, îi comunică Liliana.

Catia, noua secretară, se întoarse destul de repede. Liliana o auzi, descuie zgomotos ușa biroului și îi ieși în întâmpinare.

– De ce v-ați încuiat pe dinăuntru, *dottoressa?* o întrebă tânăra.

– Ghici! făcu Liliana.

– Of! exclamă secretara. Şi cu dumneavoastră a încercat? Păi, atunci e porc de-a dreptul.

– Las-o baltă, spuse Liliana, apoi o anunţă: Au sunat de la cabinetul consultantului financiar. Le lipsesc nişte facturi.

– Oh, doamne! zise fata, punându-şi mâinile în cap. Ce mă fac? Am o grămadă de corespondenţă de rezolvat.

Liliana rămase o clipă pe gânduri, apoi se hotărî.

– Dă-mi-le mie, îi spuse. O s-o fac eu pe curierul. Şi aşa simţeam nevoia să ies de aici. Am nevoie de aer.

– Şi dacă vă caută domnul avocat, ce să-i spun? întrebă Catia.

– N-o să mă caute, fii fără grijă, îi aruncă ea peste umăr în timp ce ieşea.

Cabinetul expertului financiar se afla în via San Vittore, iar Liliana hotărî să facă un ocol larg prin centru. Trecu prin piaţeta Cadorna şi admiră faţadele clădirilor din secolul al XIX-lea scăldate de razele strălucitoare ale soarelui de iunie. Intră într-un bar de pe via Carducci şi comandă un cappuccino şi o brioşă. Savură spuma moale, evanescentă, a laptelui amestecat în cafea şi prăjitura cu gust de vanilie, încercând să se bucure de vremea frumoasă şi să uite de vulgaritatea şefului său. Câţiva clienţi stăteau cu capetele întoarse spre televizorul aflat într-un colţ al barului. Păreau absorbiţi, iar Liliana îşi dădu seama că se transmitea o relatare de la Vatican despre agonia lui Ioan al XXII-lea, Papa cel Bun.

Liliana ieşi din local şi, oprindu-se din când în când în faţa unor vitrine, ajunse într-un târziu în via San Vittore. Găsi clădirea în care era cabinetul consultantului financiar. O plăcuţă de bronz în holul de la intrare

indica etajul la care se găsea cabinetul Brioschi. Urcă şi sună la uşă.

– Sunt de la cabinetul avocatului Asetti, o anunţă pe tânăra care îi deschise.

– Aha, facturile, chicoti fata. Haideţi, intraţi. *Dottor* Brioschi vorbeşte la telefon, dar imediat ce termină va fi în întregime al dumneavoastră.

Apoi o lăsă singură. Liliana privi de jur împrejur. Era o anticameră tipică: pereţi deschişi la culoare, pe care atârnau nişte reproduceri ale vechiului Milano, cuiere, câteva fotolii joase şi două măsuţe pline cu ziare şi reviste.

Se aşeză şi începu să răsfoiască *Corriere della Sera.* Auzi o uşă deschizându-se şi zgomotul unor paşi care se apropiau. Ridică privirea şi văzu un bărbat care venea drept spre ea. Avea un chip senin, părul grizonant şi purta un costum gri-închis şi o cămaşă imaculată.

– *Buon giorno,* îi spuse el, zâmbind.

– *Buon giorno,* răspunse Liliana, ridicându-se de pe fotoliu.

– Ne cunoaştem? o întrebă bărbatul, privind-o cu atenţie.

Liliana simţi un miros cunoscut de aftershave. Era acelaşi pe care îl folosea tatăl ei, Renato. Ezită o clipă, apoi avu o străfulgerare.

– Dumneavoastră sunteţi cel care m-aţi ajutat să sar din fugă în tren, în gara din Varese, îşi aminti ea.

– Aha, exclamă omul, strângându-i mâna. Acum îmi amintesc de fuleul acel de sprinter. Ce mai faceţi?

– Mult mai bine ca atunci, îi mărturisi Liliana.

– Nu ştiam că sunteţi clienta noastră, spuse el.

– A, nu eu, precizã ea. Avocatul Asetti, pentru care lucrez, e clientul dumneavoastrã.

– Urmaţi-mã atunci, zise bãrbatul. Numele meu e Sandro Brioschi.

Liliana intrã în biroul consultantului financiar, o camerã vastã, cu ferestre mari care dãdeau spre strada mãrginitã de arbori. Pe podea, o mochetã moale, azurie, iar pe pereţi, din loc în loc, în spaţiile neacoperite de rafturi, vãzu afişele expoziţiilor unor pictori renumiţi: Klimt, Chagall, Poliakoff, Tancredi, Fontana.

– Numele meu e Liliana Corti, se prezentã ea. Când ne-am întâlnit prima datã, eram pe cale de a mã licenţia în Drept. Între timp, am trecut şi examenul de stagiaturã.

– Felicitãri! îi spuse, invitând-o sã ia loc. Apoi se aşezã la birou şi întinse mâna, cerându-i dosarul cu facturile lui Asetti. E totul aici? o întrebã.

– Probabil cã da, rãspunse Liliana, dând din umeri. Apoi îi explicã: Trebuia sã vinã secretara, dar m-am oferit sã le aduc eu, pentru cã simţeam nevoia sã fac o plimbare.

– Cum vã înţelegeţi cu Asetti?

– Chiar vreţi sã ştiţi? întrebã ea, ezitând.

Bãrbatul zâmbi, continuând s-o privească.

– Rãu, declarã Liliana. Cum nu se poate mai rãu.

El dãdu din cap încuviinţând, semn cã se aştepta la un asemenea rãspuns.

– Pentru mine, spuse, orice client e bun, numai cã instinctul îmi spune cã dumneavoastrã meritaţi sã lucraţi într-un cabinet mai onorabil.

– Aş vrea eu, mãrturisi Liliana, fixând cu privirea o fotografie înrãmatã de pe birou, în care se vedeau doi tineri: bãrbatul din faţa ei şi o fatã cu pãrul lung, blond.

– Era soţia mea, îi explică el, observând că Liliana privea fotografia. Apoi adăugă: Am fost colegi la Universitatea Bocconi, am absolvit amândoi odată, dar când ne-am căsătorit, ea era deja bolnavă de leucemie. S-a prăpădit la doi ani după ce am făcut nunta. Sandro Brioschi oftă, apoi continuă: Au trecut doisprezece ani de atunci. Nu m-am recăsătorit.

– Vă înţeleg, murmură Liliana, întristată.

– Ei, viaţa ne oferă întotdeauna a doua şansă, spuse el, încercând să-i alunge negura de pe chip.

– Numai că dumneavoastră n-aţi avut-o încă, rosti tânăra.

– Poate că nici n-am căutat-o, recunoscu Sandro Brioschi.

4

Pe o firmă mare, albastră, de metal, citi cuvintele: TANZ SCHULE. Nu era nevoie să ştie germană ca să le traducă, cu atât mai mult cu cât, prin ferestrele deschise, se auzeau până în stradă acordurile unui vals vienez.

– O şcoală de dans! exclamă Rosellina, iar ochii îi străluciră de bucurie.

Se afla în excursie cu clasa în Alto Adige. La sfârşitul anului şcolar, profesoara de istorie, Armida Scarpa, o femeie cam trecută, cu un aer sever, le-a comunicat:

– După cum ştiţi, este o tradiţie în şcoala noastră să organizăm o excursie în vacanţa de vară. Am hotărât ca în acest an să nu mai mergem la Roma, ca de obicei, ci să

vizităm Trento și Bolzano. De aproape cincizeci de ani, aceste teritorii aparțin Italiei, fiind cucerite cu sângele bravilor noștri soldați. E greu de spus dacă pentru a mări granițele țării merită să trimiți la moarte milioane de tineri, dar jocurile puterii se fac dintotdeauna, peste voința poporului. În orice caz, ținuturile acelea sunt ale noastre de la sfârșitul anului 1918 și merită să le cunoașteți.

Auzind acestea, elevele din penultimul an de liceu au protestat, dar nu de dragul ruinelor Romei antice, ci pentru că știau că programul excursiei tradiționale prevedea și două zile la mare, la Ostia. Acasă, Rosellina s-a plâns maică-sii:

– Nu zic, o fi adevărat și că guvernele plăsmuiesc jocuri politice peste voința popoarelor, dar ceea ce știu cu siguranță e că madam Scarpa își face interesele deasupra voinței elevilor.

Douăzeci și două de fete s-au văzut astfel nevoite să descindă în zona montană din nordul Italiei, unde, sub privirea de cerber a profesoarei de istorie, au asistat la interminabile pledoarii despre patrie și valorile sale, despre măreția Imperiului Habsburgic, despre Primul Război Mondial – numit așa nu pentru că ar fi implicat toate țările mapamondului, ci pentru că a marcat sfârșitul unei lumi care s-a bazat pe alte idealuri.

În dimineața aceea, după două zile întregi de lecții de istorie masacrante, Rosellina văzu, în sfârșit, ceva interesant: o firmă pe care scria: TANZ SCHULE. Nu stătu pe gânduri: păși în holul uriaș al palatului habsburgic, urcă în fugă treptele de marmură roz și dădu în lături ușile încăperii de unde se auzeau ritmurile de vals. Rămase în prag, mută de uimire: câteva perechi de tineri

dansau cu eleganţă, în timp ce o doamnă cu înfăţişare sobră trecea agale printre ei, observându-i cu atenţie. Când şi când, cu o baghetă, atingea umerii, braţele sau coapsele unuia sau altuia dintre balerini, spunându-le ceva în germană. Atenţionaţi astfel, ei îşi corectau poziţia sau mişcarea trupului. Rosellinei i se păru că perechile de adolescenţi plutesc pe notele muzicii vieneze şi rămase stană de piatră în prag, privindu-i vrăjită. Într-un târziu, muzica se opri, iar profesoara de dans le făcu câteva observaţii elevilor săi. Simţind parcă o prezenţă străină, femeia se întoarse spre Rosellina, îi zâmbi şi întrebă ceva în germană.

– Îmi pare rău, tresări fata, dezmeticindu-se. Eu sunt italiancă.

– Păi, şi noi suntem italieni, preciză profesoara.

Două colege de la şcoala Rosellinei urcară în grabă scările de marmură şi îi făcură semne disperate să se grăbească.

– Mi-ar plăcea foarte mult să pot dansa aşa, mărturisi ea, ignorându-le pe fete.

– De unde eşti? o întrebă femeia, în timp ce balerinii începură să vorbească între ei cu voce joasă, făcând câteva exerciţii de relaxare.

– Din Milano.

– În oraşul tău cunosc o *shule* foarte bună de *tans*, o anunţă cealaltă. Te învaţă vals, tango, polcă şi latino-americană. Dacă te interesează, îţi pot da *atresa*.

Rosellina încuviinţă bucuroasă din cap. Profesoara de dans traversă sala, păşind cu dezinvoltură pe parchetul lucios, se opri la o masă şi răsfoi filele unui caiet. Scrise ceva pe un petic de hârtie pe care i-l dădu Rosellinei.

– *Ecco, signorina,* spuse, dacă vrei cu adevărat să înveți să *tansezi*, înscrie-te la școala asta. *Auguri.*

Mezina familiei Corti coborî scările în fugă, ținând în pumnul strâns prețiosul petic de hârtie. Cele două colege o urmau îndeaproape.

– Ți-ai pierdut mințile? o mustrară ele. Dacă madam Scarpa vede că lipsim, ce-o să-i spunem?

– O să-i spunem că istoria nu e făcută numai din războaie, răspunse ea afișând un aer imperturbabil. Apoi adăugă: Și muzica, și dansul au istoria lor.

Până la urmă, își spuse, *excursia asta pe care am făcut-o împotriva voinței mele tot a avut un rost.* În clipa aceea, Rosellina știu că va deveni balerină.

Se întoarse la Milano cu gândul să se înscrie imediat la școala de dans din via dell'Orso, în zona Brera.

Își anunță familia într-o seară, când stăteau cu toții la masă. Taică-su și Pucci izbucniră în râs, Liliana nu scoase nicio vorbă, în timp ce Ernestina se înfurie brusc.

– Trezește-te, fată dragă! izbucni ea. Ai rămas o dată repetentă și numai Dumnezeu știe dacă anul ăsta vei promova sau nu.

– O să promovez, stai liniștită, răspunse Rosellina, sigură pe sine. O să învăț zi și noapte, dacă îmi plătiți cursurile de dans.

– Cum aș putea oare să te cred? întrebă Ernestina, cu disperare în glas.

– Pentru că mi-am dat seama, în sfârșit, că dansul e tot ceea ce vreau să fac în viață.

– Când vei ști să dansezi, ai să mă înveți și pe mine? întrebă Pucci.

– Și tu, Brutus?! îl fulgeră cu privirea maică-sa.

– Prietenii merg în fiecare sâmbătă la dans, iar eu nu pot să-i însoțesc, pentru că nu mă pricep, se plânse băiatul.

Ernestina se uită rugătoare spre soțul său, cerându-i din priviri să intervină. Renato păru să-și cumpănească bine cuvintele, apoi se întoarse spre Rosellina și-i spuse:

– Vreau să-ți găsești drumul în viață, iar dacă drumul ăsta e dansul, atunci urmează-l! Îți vom plăti noi cursurile de balet, dar trebuie să promiți că te vei pune serios pe învățat.

– Atunci, Dumnezeu să ne aibă în pază, oftă Ernestina, resemnată.

Rosellina sări de pe scaun chiuind de bucurie.

– Măi, să fie! strigă ea. Uite că mi-a ieșit... Apoi le destăinui: Eram convinsă că nici n-o să vreți să auziți de școala de dans.

– Și în cazul acela, ce-ai fi făcut? interveni Liliana.

– Aș fi fost în stare să fac curățenie pe scările blocurilor, numai să pot plăti taxele, răspunse soră-sa, cu hotărâre în glas.

Și se înscrise la școala de dans.

După o vreme, într-o seară, întorcându-se de la cursuri, pufni:

– Îmi trebuie un *partner*.

– Un *ce*? întrebă Ernestina, privind-o lung.

– N-am pereche, îi explică fata. Am încercat cu vreo trei colegi, dar nu am reușit să ne coordonăm. E foarte important să mă înțeleg perfect cu partenerul meu de dans, dacă se poate.

Ernestina clătină din cap, resemnată.

– Am înțeles ce vrei de fapt să spui, făcu ea. Deci, pe care dintre amorezii care îți dau târcoale l-ai ales?

– Pe cel mai bun: frate-miu, Pucci, râse fata.

– Taman asta ne mai lipsea, sări ca arsă maică-sa. Fratele tău e un bărbat cu capul pe umeri și, ascultă-mă bine, vai de tine dacă îl strici și pe el...

– În cel mai rău caz, îl mai îndrept de spate, zise Rosellina pe un ton hâtru. O să ajungă un cocoșat, așa cum stă, aplecat peste acte, de dimineața până seara, la biroul lui posomorât de la bancă. În plus, ca și cum n-ar fi fost de ajuns, își mai ia de lucru și acasă. Nu zic, câștigă mulți bani, dar sunt sigură că nu e deloc fericit.

– Fratele tău nu va accepta niciodată o propunere trăsnită ca asta, rosti Ernestina sigură pe sine. Apoi adăugă: Din fericire pentru el!...

Femeia nu mai știa cum să mulțumească Grației Divine pentru norocul care dăduse peste cel de-al treilea copil al ei, Pucci. Lucra deja de câteva luni la o bancă, avea o slujbă sigură și bine plătită. În plus, acasă ținea contabilitatea câtorva firme mici. Cifrele nu aveau niciun secret pentru el; jongla cu ele și contabilitatea i se părea chiar distractivă. De când sora lui mai mică îl învățase pașii de bază, lui Pucci îi plăcea și să danseze. Ernestina putea însă face prinsoare pe orice că nu ar fi pierdut câteva ore de lucru ca să meargă la cursurile de balet.

Auziră ușa deschizându-se, iar Pucci se ivi în pragul ei. Rosellina îl abordă direct:

– Am nevoie de un *partner*. Te simți în stare să vii la cursuri cu mine? Avem la dispoziție numai două luni ca să ne pregătim pentru concursul de la Cesenatico, din august. Au o cupă enormă, drept premiu. Hai, îl rugă fata, spune-mi că accepți și îți garantez c-o să câștigăm concursul.

Pucci o ascultă cu atenţie. Nu părea prea convins.

– O cupă?! pufni el, într-un târziu. Şi bani? *Niente?*

– Ha! făcu Rosellina. Bani trebuie să aducem noi de acasă, pentru că avem nevoie de costume. Dar, crede-mă, Pucci, merită! O să ne distrăm pe cinste.

– Bate palma, *sorellina,* se hotărî deodată Pucci. Ce naiba, ai dreptate: în viaţă, nu trebuie să te gândeşti numai la bani!...

5

Liliana formă numărul de telefon al Facultăţii de Drept. Îi răspunse o voce pe care o cunoştea bine: *signorina* Grisafulli, secretara.

– Hei, ce bucurie să te aud! exclamă femeia. Ce mai faci tu, *cara?*

– Foarte bine, minţi Liliana. Apoi trecu direct la subiect: Aş vrea să-mi aranjaţi o întâlnire cu *professor* Romani. Credeţi că puteţi să-i smulgeţi câtea minute pentru mine?

– Pentru o studentă ca dumneata, *il professore* îşi găseşte întotdeauna timp, se auzi de la celălalt capăt al firului. Acum e plecat la un congres la Urbino, dar săptămâna viitoare te sun neapărat, ca să-ţi spun data şi ora întâlnirii.

După scurta întâlnire cu *dottor* Brioschi, Liliana se întorsese la birou abătută. Se hotărî să-şi calce pe orgoliu şi să ceară o recomandare. *Nu credeam să ajung vreodată să apelez la pile,* îşi spuse cu amărăciune. După ce a vorbit

cu *signorina* Grisafulli, se închise în birou și se afundă în lucru. Abia pe la șapte seara se ridică de la masă, făcu ordine printre dosare și se pregăti să plece spre casă.

Stătu în cumpănă câteva clipe, apoi își luă inima în dinți și bătu la ușa lui Asetti.

Avocatul vorbea la telefon, dar îi făcu semn să aștepte. Peste un minut, puse receptorul în furcă, se ridică de la biroul său și-i spuse:

– Îmi pare rău pentru gestul meu incalificabil de azi-dimineață. Vă rog să mă iertați, *dottoressa.*

Liliana îl privi înmărmurită, nevenindu-i să creadă ce auzise. Se gândi că atitudinea spășită a șefului său se datora faptului că omul se temea ca ea să nu-și dea demisia.

– Scuze acceptate. Bună seara, răspunse sec și ieși din birou.

Când ajunse în stradă, răsuflă ușurată. Nu făcuse decât câțiva pași, când auzi o voce de bărbat strigând-o pe nume. Sandro Brioschi o ajunse din urmă.

– Vă așteptam chiar lângă ieșirea din clădire, îi spuse. Dar ați plecat ca din pușcă și nici nu m-ați băgat în seamă.

Liliana surâse.

– Sunteți foarte grăbită sau aveți câteva minute pentru un aperitiv? o întrebă consultantul financiar.

– De acord cu aperitivul, răspunse.

– Să știți că m-am gândit mult la dumneavoastră, îi destăinui bărbatul, când se așezară la o masă, într-un bar din via Boccaccio.

– Trebuie să mă simt măgulită? chicoti Liliana.

– Mi-ar plăcea să fie așa, clătină el din cap, numai că aș vrea să remarcați că sunt mult mai în vârstă decât dumneavoastră și că nu arăt chiar ca un star de cinema.

Cu toate astea, tot gândindu-mă la dumneavoastră, mi-am spus că aş putea – desigur, dacă îmi veţi permite – da câteva telefoane. Ştiţi, printre clienţii mei se numără şi câteva cabinete de avocatură de prestigiu şi cred că m-aş putea interesa dacă nu au nevoie de un avocat practicant tânăr ca dumneavoastră. Dintr-odată, bărbatul roşi, apoi o întrebă: Vi se pare cumva că mă amestec în treburile dumneavoastră? Dacă e aşa, vă rog să-mi spuneţi, dar credeţi-mă, v-aş ajuta bucuros să vă găsiţi o slujbă mai bună.

– Se pare că aşa e scris, zâmbi trist Liliana, să vă întâlnesc exact în cele mai nefericite momente din viaţă. Anul trecut, când am sărit din mers în tren, în gara din Varese, tocmai pusesem punct primei şi singurei mele poveşti de iubire. Azi-dimineaţă, înainte de a veni la cabinetul dumneavoastră, am scăpat ca prin urechile acului de avocatul Asetti, care, înfierbântat, era gata-gata să sară pe mine.

– Aşadar, o întrerupse Brioschi, să vă fixez câteva întâlniri?

Liliana nu-i răspunse. Îl privi cu atenţie pe bărbatul din faţa sa. Ochi căprui, mari şi blânzi, faţă pătrată, masculină, bărbie fermă, nas uşor acvilin şi buze mereu pregătite să se destindă într-un surâs. Sandro Brioschi îi transmisese o senzaţie de siguranţă şi, privindu-l, simţea că o cuprinde o binecuvântată pace interioară. Părea, într-adevăr, o persoană demnă de toată încrederea.

Bărbatul aştepta un răspuns; în schimb, Liliana îl întrebă brusc:

– *Dottor* Brioschi, întotdeauna sunteţi atât de îndatoritor cu aproapele dumneavoastră?

Sandro izbucni în râs.

– Impresia asta v-am dat-o, oare? se miră el. Ei, bine, greșiți radical. Dacă ați ști pe câți îi trimit la dracu'! Mai ales persoanele arogante, pe cei zgârciți și pe mincinoși. Și, Dumnezeu mi-e martor, mulți dintr-ăștia mi-a fost dat să cunosc. Vedeți dumneavoastră, cabinetul meu de consultanță financiară e unul mic – n-am vrut niciodată să mă extind mai mult decât e nevoie – iar dacă un client mă supără, îi sugerez politicos să-și găsească pe altcineva.

– Și ce anume vă poate face să vă supărați, *dottor* Brioschi? întrebă Liliana.

– Evaziunea fiscală, de exemplu, răspunse bărbatul prompt, pătruns dintr-odată de importanța civică a meseriei sale. În plus, nu-mi plac plicurile burdușite strecurate pe sub mână și alte șmecherii tipice italienilor.

Un ospătar îl întrerupse, aducând la masă paharele cu un aperitiv la modă: vin spumant sec combinat cu o umbră de gin și câteva picături de lichior de mentă. Băură încet, continuând să sporovăiască de parcă ar fi fost vechi prieteni.

– Săptămâna viitoare am programată o întâlnire cu profesorul meu de la facultate, îi mărturisi Liliana. Sper din toată inima că mă va putea ajuta. Sigur că, în visele mele de tânără studentă, nu-mi imaginam că poate fi atât de greu să-ți găsești o slujbă potrivită. Și, mai ales, nu aș fi crezut că mediul acesta este atât de ostil femeilor. Tăcu o clipă, gândindu-se, apoi spuse: Aș accepta ajutorul pe care mi-l oferiți ca o a doua posibilitate, în cazul în care prima mea încercare se va solda cu un eșec.

– Faceți cum credeți că e mai bine pentru dumneavoastră, repetă Sandro Brioschi. În orice caz, eu vă urez să vă rezolvați problema cât mai repede cu putință. Cât

privește ostilitatea față de femei, aveți dreptate: există dintotdeauna. Cred că e vorba, de fapt, despre un zid de apărare ridicat pentru a proteja hegemonia masculină, prezentă în toate domeniile.

– Oare nu cumva bărbații își încordează mușchii și o fac pe durii tocmai pentru că le este teamă de femei? întrebă Liliana, mai mult pentru sine.

– Ei, făcu bărbatul, privind-o cu duioșie, o femeie puternică, e de-a dreptul extraordinară. Apoi, coborând vocea, Sandro Brioschi adăugă: Așa, ca dumneavoastră, *dottoressa* Corti.

Liliana roși, dându-și seama că bărbatul îi face curte. Șovăi.

– În seara asta – ca în fiecare joi – mă întâlnesc cu frații mei la pizzerie, spuse dintr-o suflare și se ridică. E mai bine să plec.

– Pot să vă însoțesc? o întrebă el, sărind în picioare.

Comportamentul Lilianei însă se schimbă brusc. Părea confuză și pusă în dificultate.

– Nu e nevoie, răspunse ea sec. Pizzeria e chiar aici, după colț. Îi întinse mâna, în semn de despărțire, și adăugă: mulțumesc pentru tot.

Sandro îi reținu mâna între palmele sale calde.

– *Eu* vă mulțumesc, zise. Și vă rog să mă scuzați dacă am fost prea flecar. De obicei, vorbesc puțin. Mii de scuze, *dottoressa.*

Simțise schimbarea bruscă de atitudine a Lilianei și nu reușea să-și dea seama ce făcuse de îi provocase acea reacție.

– Vă voi informa despre rezultatul întâlnirii cu profesorul meu de la facultate, mai spuse tânăra și se îndreptă spre ieșire.

Sandro Brioschi rămase cu privirea aţintită asupra siluetei zvelte şi elegante care se îndepărta cu paşi repezi. Se întrebă din nou cu ce greşise, de a reuşit s-o pună pe fugă.

6

O dată pe săptămână, joia, cei patru fraţi Corti se reuneau în pizzerie, pentru plăcerea de a flecări vrute şi nevrute fără să-i aibă în preajmă pe Ernestina şi Renato. Ca întotdeauna, Giuseppe şi Liliana ajunseră primii.

Se aşezară la o masă şi, în aşteptarea lui Pucci şi a Rosellinei, Liliana îl informă pe Giuseppe despre îngrijorările care îl măcinau în ultima vreme pe tatăl lor.

– Reformele propuse de sindicate au fost blocate şi există pericolul unei grave recesiuni, îi comunică fata. Deocamdată, nimeni nu spune nimic, dar se pare că e liniştea dinaintea furtunii.

– Ei şi? ridică din umeri Giuseppe. Va fi un nou val de greve. Fără niciun rezultat, ca de obicei.

– Bine-ţi stă să gândeşti aşa, protestă vehement soră-sa, privindu-l furioasă. Fără luptă de clasă, am trăi şi astăzi sub o dictatură care nu ne-ar lăsa nici măcar să respirăm liberi.

Frate-su zâmbi. Îi plăcea s-o provoace pe Liliana când venea vorba despre muncitori şi sindicate. Alese din farfuria cu aperitive o floare de dovleac prăjită. O gustă, închise ochii, savurându-i aroma, apoi zise:

– Mâine plec la Londra cu Filippo.

– Mi-a zis şi mama. Să ştii că sunt puţin invidioasă pe tine.

– Ei, oftă Giuseppe, nu-i vorba de o vacanţă. Mergem la o licitaţie ţinută de Sotheby's; un client de-al lui Filippo e interesat de peisajele unor pictori englezi din secolul al XVIII-lea. Spune că trebuie neapărat să-l însoţesc ca să mă familiarizez cu moda masculină britanică. Dând din umeri, Giuseppe îi explică: Ştii, cred că are structura mentală a unui profesor...

– Eu credeam că te ocupi de moda feminină, replică Liliana, bătându-l pe umăr. Apoi îl consolă: Lasă, gândeşte-te că eu îmi voi petrece sfârşitul de săptămână făcând curăţenie în casă, ca întotdeauna. Dar mă bucur că tu eşti fericit cu partenerul tău.

– Uneori ne certăm tare de tot, îi mărturisi tânărul. Apoi se încruntă şi adăugă: E obsedat de viaţa luxoasă, ostentativă, de recepţii, de înalta societate...

– De Mariuccia... adăugă maliţios Liliana.

– Gândeşte-te că femeia asta e aproape întotdeauna acolo, acasă, şi se bagă întruna între noi, parcă ar fi o soacră, spuse cu amărăciune Giuseppe. Filippo o adoră, eu – nu. Pentru el, tot ce spune Mariuccia e sfânt, pentru că e prietena prinţesei Margaret a Marii Britanii. Băiatul făcu o pauză, apoi exclamă: Apropo, ghici cine merge mâine cu noi la Londra?

– Mariuccia, punctă Liliana.

– Exact! O să părem un cuplu de homosexuali de mânuţă cu mămica...

– Mă, tu eşti gelos!

– Un pic, da. Dar hai s-o lăsăm baltă. Mai bine, povesteşte-mi despre tine.

Liliana își adună tot curajul de care era în stare și, cu voce coborâtă, îi mărturisi:

– Am un petitor.

De când povestea sa de dragoste cu Danilo se sfârșise, Liliana se închisese în ea însăși, ca un arici gata să-l înțepe pe orice intrus care îndrăznea să se apropie de ea. Gândul la o nouă iubire o înspăimânta, pentru că îi era teamă de o nouă suferință. Printre foștii săi colegi de facultate și frații prietenelor sale se găsea mereu câte unul care îi cerea o întâlnire, dar îi respingea pe toți, fără excepție. Nu fusese niciodată îngâmfată, dar față de bărbații care încercau să-i facă curte aborda o mină rece, trufașă, fapt pentru care prietenii o porecliseră „avocăteasa". La început, suferise din cauza poreclei, dar, cu timpul, se obișnuise. Cu câteva minute mai devreme, la barul din via Boccaccio, când își dăduse seama că Sandro Brioschi îi făcea curte, fusese pentru prima dată când nu se grăbise să ridice un zid de apărare împotriva unui bărbat. În schimb, se grăbise să plece pentru că își dăduse seama că Sandro îi plăcea. I se părea un om de încredere, îi dădea aceeași siguranță ca și tatăl ei și, la fel ca Renato, avea o privire surâzătoare și părea plin de viață.

Pe drumul spre pizzerie se gândise la maică-sa. Ce reacție va avea Ernestina când îi va povesti despre *dottor* Brioschi? Comentariile ei defetiste o enervau adesea, dar experiența o învățase că trebuia să țină cont de ele.

– Ce fel de om e? o întrerupse din gânduri Giuseppe, curios.

– Ar putea fi... începu Liliana, dar se opri, căci Pucci și Rosellina năvăliră gâfâind în local. Apucă să-i șoptească

lui Giuseppe: O să-ţi povestesc altă dată. Acum însă, mut ca peştele, înţeleşi?

Nu era nevoie să spună mai mult. Încă de pe vremea adolescenţei, Liliana şi Giuseppe îşi împărtăşeau micile lor secrete, ştiind că nu s-ar fi trădat unul pe celălalt nici în ruptul capului. Rosellina, în schimb, nu era capabilă să-şi ţină gura, în timp ce Pucci nu rezista tentaţiei de a-i lua în zeflemea.

– Scuzaţi întârzierea, rosti Rosellina, aruncându-şi pe podea, la piciorul mesei, geanta de pânză în care îşi ducea echipamentul de dans: o pereche de pantofi şi salopeta.

– În seara asta, am încercat câţiva paşi de rumba catalană, dar profesoara nu a fost deloc mulţumită, adăugă Pucci, trântindu-se, frânt de oboseală, pe un scaun.

– Pare uşor, îi ţinu isonul mezina, numai că e foarte dificil să-ţi coordonezi mişcările braţelor, a umerilor şi a şoldurilor. Pucci nu vrea să se laude, dar se descurcă de minune. Ah, cât aş vrea să-l vadă înfumuraţii ăia de colegi ai lui!

– Cum să nu! exclamă Pucci. Să aibă de ce râde, nu-i aşa?

– Din invidie, preciză Rosellina. Pentru că niciunul dintre ei nu-i atât de chipeş ca tine. Eu le spun tuturor: noi, fraţii Corti, suntem cu toţii frumoşi. Se întoarse spre chelner, care se apropiase de masă, aşteptând comanda, şi îl întrebă: Dumneavoastră ce credeţi? Nu-i aşa că suntem incredibil de frumoşi?

Liliana şi Giuseppe dădură stânjeniţi din cap, în timp ce chelnerul zâmbi amuzat: erau clienţi vechi şi ajunsese să-i cunoască.

În timp ce mâncau, Rosellina nu vorbi despre nimic altceva decât despre concursul de dans la care se înscrisese împreună cu Pucci.

– Se ține în august, la Cesenatico, le aminti ea din nou. Vă dați seama ce-o să fie acolo? Va veni televiziunea și ne va vedea toată țara, vor apărea interviuri cu noi în ziare, ne vor aplauda sute de spectatori. Vom deveni celebri și ne va ovaționa toată lumea, pentru că vom fi cei mai buni. Eu, cel puțin, îi voi lăsa pe toți cu gura căscată, mai ales dacă Giuseppe îmi va confecționa veșmintele acelea ca-n povești.

De câteva săptămâni, Giuseppe îi lucra o rochie de concurs din organdi alb, întărită cu paiete de argint care să-i scoată în evidență croiala dezinvoltă și sexy. De obicei, pentru concursurile de o asemenea amploare, costumele erau făcute de case de modă specializate și costau enorm. Rosellina însă nu lucra nicăieri și nici nu avea bani, așa că se lăsase pe mâna fraților săi, care păreau fericiți s-o ajute.

– Duminică vin acasă, la prânz, și îți aduc rochia s-o probezi, o anunță Giuseppe.

Pucci hotărâse să închirieze un costum. Nu cheltuia niciodată mai mult decât strictul necesar și își drămuia banii cu zgârcenie.

Cei patru frați Corti rămaseră în local până târziu, sporovăind, râzând și glumind unul pe seama celuilalt. La urmă, împărțiră nota de plată la trei, așa cum făceau întotdeauna, acoperind astfel și partea surorii lor mai mici, protejata lor.

Înainte de a se despărți, Giuseppe o trase deoparte pe Liliana.

– N-ai apucat să-mi povesteşti despre curtezanul tău, îi spuse el în şoaptă. Mor de curiozitate. Îmi spuneai mai devreme că ar putea fi... Ce anume?

– E... ezită Liliana, e cu mult mai mare decât mine, să zicem. Undeva, pe la patruzeci de ani, ca să ne înţelegem.

– Ei, întocmai ca Filippo! exclamă frate-su. Apoi îi dădu un ghiont şi zise, clipind: Crede-mă pe cuvânt, ăştia de patruzeci de ani sunt fantastici!...

7

În seara aceea, întinsă pe pat, Liliana rememoră ziua abia încheiată: începuse cum nu se putea mai rău, dar se sfârşise cu o speranţă neaşteptată. Chipul bonom al lui Sandro Brioschi nu-i dădea pace şi parcă îl auzea întruna spunând: „O femeie puternică, e de-a dreptul extraordinară. Aşa, ca dumneavoastră, *dottoressa* Corti."

Nu se putea abţine să-l compare cu Danilo. *Din fericire, nu are nimic în comun cu el,* concluzionă în gând.

– Un văduv, mormăi, foindu-se în pat.

Îşi aminti de fotografia pe care o zărise pe biroul lui şi se gândi că Sandro a avut o soţie frumoasă: delicată, blondă, cu părul lung. Oare cum fuseseră cei doi ani pe care *dottor* Brioschi îi petrecuse lângă o soţie despre care ştia că va muri? *Fără îndoială că a iubit-o enorm, din moment ce a hotărât să se căsătorească cu ea, cu toate că ştia că e condamnată. Iar în cei doisprezece ani de văduvie, oare chiar n-o fi căutat o altă partidă? Dacă nu, de ce? Ca să nu-şi trădeze nevasta? De teamă să nu sufere încă o dată?*

Şi totuşi, îşi spuse Liliana, continuând să se întoarcă în pat de pe o parte pe alta, *o fi avut şi el vreo poveste de amor, căci un bărbat nu rezistă fără o femeie lângă el. O fi avut numai nişte aventuri? Nu pare genul de bărbat care frecventează prostituatele. Aşadar, cu cine a fost în toţi anii ăştia? Câte femei au trecut prin patul lui? Şi de ce a ales să mă curteze tocmai pe mine? Dar oare îmi face curte cu adevărat sau e numai o impresie de-a mea?* Deodată, tresări, scuturată de un gând negru: probabil că omul se însurase cu o femeie bolnavă incurabil tocmai pentru că nu voia o căsnicie de durată, iar apoi nu se recăsătorise pentru că îi plăceau viaţa de burlac şi aventurile de o noapte.

Într-un târziu, măcinată de atâtea întrebări fără niciun răspuns, adormi.

Dimineaţa o găsi însă senină, chiar veselă. Ernestina o auzi fredonând sub duş. Când fata intră în bucătărie, maică-sa o privi lung, pe sub gene, curioasă.

– Cum de eşti aşa de bine dispusă în dimineaţa asta? o întrebă.

Liliana nu răspunse, în schimb îi puse, la rândul ei, o întrebare care o luă prin surprindere:

– Mamă, câţi ani ai?

– Mulţi. Prea mulţi. De câte ori ţi-am spus să nu întrebi niciodată o doamnă ce vârstă are?

– Eu parcă ţin minte că ai patruzeci şi unu, continuă Liliana, imperturbabilă.

– Patruzeci şi doi, o corectă Ernestina.

Liliana se gândi că *dottor* Brioschi era aproape de-o seamă cu părinţii ei.

– Patruzeci de ani sunt, într-adevăr, prea mulţi, oftă ea, clătinând din cap.

– Ce înseamnă asta?! o întrebă cu asprime maică-sa. Ce-ţi trece prin minte?

Fără să-i dea atenţie, Liliana continuă să-şi depene gândurile cu voce tare, căutând să le dea o logică.

– De la un bărbat de patruzeci de ani n-ar trebui să mă aştept la surprize neplăcute, nu-i aşa?

– Despre ce tot vorbeşti acolo? făcu Ernestina, dând nerăbdătoare din picior. Ce-i cu tine în dimineaţa asta? Hm! Tu îmi ascunzi ceva. Oare de ce nu pot să-mi găsesc şi eu o dată liniştea? Hai, scuipă broasca râioasă din gât şi spune-mi tot! Şi să nu care cumva să mă minţi!

– Mamă, încetează! ripostă Liliana, ridicând vocea. Când faci aşa, pur şi simplu nu te suport! Bombăneşti, ameninţi, faci reproşuri în stânga şi-n dreapta şi nu eşti mulţumită niciodată. Are dreptate tata. Fata se opri o clipă să-şi tragă sufletul, apoi continuă: Vrei să afli ce gândesc? Ei, bine, n-o să-ţi spun.

– Vreau să ştiu cine-i cavalerul ăsta tomnatic de patruzeci de ani care îţi dă târcoale şi care te face să cânţi sub duş, insistă Ernestina, fulgerând-o cu privirea.

– Ha! Mergi la cacealma, ripostă fiică-sa.

– Mie nu-mi scapă nimic. Am ochi de pisică.

– Ce să spun! strigă Liliana. De pisică oarbă.

Înşfăcă furioasă geanta şi ieşi în fugă din casă. Nu apucă s-o mai audă pe Ernestina spunând:

– M-am săturat până peste cap de copiii ăştia. Atâtea sacrificii pentru ei, o viaţă întreagă de muncă numai ca lor să nu le lipsească nimic şi cu ce m-am ales? Am ajuns a cincea roată la căruţă.

Fu o zi obişnuită de lucru la cabinetul Asetti. Adică acelaşi calvar dintotdeauna. Se întâlni cu câţiva colegi

de-ai avocatului pentru a pune la punct două viitoare înfățișări în instanță, apoi se ocupă de recuperarea unor credite. Gândul că urma un sfârșit de săptămână tihnit, în familie, o mai consolă. Spera ca după weekend să se întâlnească cu *professor* Romani.

Luni dimineața, chiar când se pregătea să plece la cabinet, sună telefonul. Era *signorina* Grisafulli.

– Să fiți aici la ora zece, îi spuse. *Il professore* vă așteaptă.

– *Grazie, signorina!* aproape că strigă Liliana.

Apoi se întrebă cum să-și justifice absența de la serviciu în dimineața aceea. Se hotărî și ridică receptorul. Îi răspunse chiar Asetti.

– Am programare pentru un control medical la spital, pentru că mi-a fost rău zilele astea, minți ea.

Ieși din casă și se îndreptă pe jos spre via Festa del Perdona.

Păși cu inima strânsă în atriumul Universității din Milano. Îi veniră în minte frumoșii ani de studenție petrecuți între zidurile acelea impunătoare. Își spuse cu amărăciune că pe vremea aceea credea că e suficientă o diplomă de licență pentru a cuceri lumea și că era convinsă că se va mărita cu Danilo, singurul bărbat de care fusese îndrăgostită.

Acum traversa curtea interioară a Universității cu o singură speranță: aceea că *professor* Romani o va ajuta să-și găsească o slujbă demnă.

Profesorul o aștepta în biroul său, învăluit într-un fum gros, strângând între degete obișnuita havană. Era un bărbat masiv, uriaș chiar, cu o voce tunătoare care semăna cu cea a lui Mangiafuoco, tiranicul păpușar al lui

Pinocchio. Cu toate astea, se mişca cu graţia unei libelule, iar privirea îi era limpede şi inocentă.

Îi strânse mâna cu putere, o invită să se aşeze şi îi oferi o ceaşcă din cafeaua pe care *signorina* Grisafulli tocmai o luase de pe foc.

Liliana îşi vărsă tot năduful în faţa mentorului său. Omul o ascultă cu luare-aminte, scoţând din când în când câte un nor de fum gros, pestilenţial, printre buzele ascunse de o barbă sură, bogată. O stima mult. Fusese o studentă eminentă, iar el îşi pusese mari speranţe în ea.

– Daţi-vă imediat demisia şi plecaţi cât mai repede din haznaua aceea, îi spuse el dintr-odată, înainte ca Liliana să termine tot ce avea de zis. Apoi adăugă: Indivizii de genul lui Asetti ăsta fac de ruşine tagma avocaţilor, dar, credeţi-mă pe cuvânt, sunt alţii şi mai răi decât el. Cu cât ajungeţi mai sus, cu atât veţi da mai des peste putreziciune, până când, la sfârşit, veţi ajunge la marii intriganţi, cei care trag sforile puterii din sediile lor tenebroase şi care folosesc legea ca să-i protejeze pe marii nelegiuiţi. Apoi îi spuse din nou, pe un ton ferm, care nu admitea replică: Daţi-vă demisia!

– Nu-mi pot permite să renunţ la slujbă, murmură Liliana. Am nevoie de salariul pe care îl iau de acolo.

Bărbatul ridică o mână, făcându-i semn să se oprească. Apoi răsfoi agenda de pe birou, ridică receptorul telefonului şi formă un număr.

– Sunt Romani. Dă-mi-l pe Eleuteri. Aşteptă câteva clipe, apoi zise: *Ciao, caro.* Ţi-am găsit proaspătul licenţiat pe care ţi-l doreai. Cum îl cheamă? Liliana Corti *o* cheamă. Sigur că e o femeie. Şi chiar una graţioasă. Zâmbi, privind spre Liliana, apoi îi explică omului de la celălalt

capăt al firului: Nu-ţi va crea niciun fel de complicaţii dacă o vei trata cu respectul care i se cuvine. Garantez eu pentru ea. E avocat practicant. Când vrei să te întâlneşti cu ea? Bine. La prânz va fi la tine. A! Şi încă ceva... Serviciul ăsta te costă o masă în oraş.

Închise şi se întoarse spre Liliana cu un aer mulţumit.

– Sunteţi încă aici?! exclamă. *Dottor* Eleuteri vă aşteaptă. Grăbiţi-vă, nu mai ardeţi gazul de pomană pe aici.

Liliana se ridică încet de pe scaun, temându-se că, de emoţie, nu va reuşi să se ţină pe picioare. Începu să se bâlbâie, ca o şcolăriţă timidă:

– Eu... nu ştiu... e totul atât de... *Professore*, dumneavoastră sunteţi... Eu sunt...

– Plecaţi odată, domnişoară! spuse pe un ton imperativ Romani, care detesta momentele penibile în care cineva îşi căuta cuvintele ca să-i mulţumească.

– Unde, *professore?* se impacientă ea. Care e adresa?

Din pieptul de taur al celui din faţa sa răsună un hohot de râs sănătos.

– Aveţi dreptate! exclamă. Uitasem tocmai asta!...

Mâzgăli ceva pe un petic de hârtie şi i-l întinse. Liliana îl înşfăcă şi se făcu nevăzută.

Părăsi clădirea Universităţii tremurând de emoţie şi plină de speranţe. Citi din nou adresa pe care i-o dăduse profesorul şi nu-i veni să-şi creadă ochilor. Avea întâlnire cu nimeni altul decât directorul de la Collevolta, o companie gigantică, la fel de mare ca Fiat, în Italia sau ca General Motors, în America. Sediul din Milano al companiei se afla în via Paleocapa. Ajunse acolo fix la ora douăsprezece şi îl anunţă pe portarul în uniformă strălucitoare că are întâlnire cu *dottor* Eleuteri.

Bărbatul îi ceru un act de identitate, apoi o pofti într-o cămăruţă cochetă de lângă cabina sa, spunându-i:

– Aşteptaţi aici, *per favore.*

Închise uşa, lăsând-o singură.

Liliana se aşeză pe un fotoliu mic, roşu, deasupra căruia atârna o stampă de epocă ce înfăţişa Castelul Sforza. De emoţie, inima îi bătea, gata să-i spargă pieptul. Se întrebă dacă arăta cât de cât prezentabilă. Giuseppe o tunsese cu câtva timp în urmă, însă acum coafura sa părea destul de rebelă, iar o şuviţă îi cădea mereu pe frunte. Purta o fustă bleu de in şi o jachetă scurtă de bumbac, de aceeaşi culoare. Se posomorî gândindu-se că nu fusese inspirată să aleagă o vestimentaţie ceva mai potrivită pentru o asemenea ocazie. Singurul lucru care îi dădea o oarecare siguranţă era mirosul mângâietor al parfumului ei preferat: *Lily of the Moor.*

Deodată, uşa se deschise şi în prag apăru o femeie distinsă, cu o înfăţişare severă. Era gri din cap până-n picioare: taiorul, părul, pantofii. Semăna cu o profesoară dintr-un pension de fete. Liliana sări în picioare.

– *Dottoressa* Corti? se interesă femeia, schiţând un surâs. Numele meu e Carla Dotti şi am venit să vă spun să mai aveţi puţină răbdare, pentru că *dottor* Eleuteri e prins încă într-o şedinţă. Iată, vă înapoiez cartea de identitate.

Apoi se făcu nevăzută, înainte ca Liliana să apuce să răspundă ceva. Se prăbuşi pe fotoliu şi se gândi: *Asta nu-i a bună. Deloc.* Îşi privi ceasul: douăsprezece şi douăzeci. Apoi începu să se joace, nerăbdătoare, cu brăţara de aur pe care Ernestina şi Renato i-o dăruiseră la absolvirea facultăţii. Şi se puse pe aşteptat.

Pe la ora unu fu tentată să plece. O cuprinsese deja deprimarea și își spuse că graba cu care fusese chemată la interviu nu fusese decât o formă prin care directorul companiei aceleia imense își bătuse joc de ea și de *profesor* Romani. *De fapt, voia să scape într-un fel de o obligație,* se gândea cu amărăciune.

Se ridică de pe fotoliu și se îndreptă spre ușă, spunându-și: *N-avea cum ca tocmai aroganților de la Collevolta să le pese de noi, ăștia neajutorați și sărmani.* Apăsă clanța ușii, pregătindu-se să iasă, când portarul în uniformă intră brusc și se găsiră față în față, cu obrajii aproape atingându-li-se.

– Vă conduc, o anunță el. Urmați-mă!

Traversară o curte interioară uriașă, plină cu mașini de mare tonaj și intrară într-o altă clădire. În atrium, portarul îi făcu un semn spre ascensor.

– Etajul al patrulea, îi spuse.

Când ascensorul se opri, ușile se deschiseră și o revăzu pe *signorina* Dotti. O aștepta. Liliana privi în jur, admirând vestibulul foarte mare și nu se putea hotărî cu ce să-l compare: cu o galerie de artă – datorită tablourilor abstracte de pe pereți – sau cu o grădină botanică – din cauza numeroaselor plante de interior, de un verde-viu, strălucitor.

– Vă însoțesc la *signor direttore,* o anunță femeia în gri, cu un aer solemn.

O introduse într-o cameră cu pereții îmbrăcați în lambriuri de lemn auriu. Liliana observă trei bărbați stând relaxați pe două canapele de piele așezate una în fața celeilalte, despărțite de o măsuță joasă. Vorbeau aprins, dar cu voce scăzută. Îi cercetă sumar, întrebându-se care

dintre ei era bărbatul cu care vorbise *professor* Romani. Toți trei erau îmbrăcați elegant, la patru ace și gesticulau cu dezinvoltură.

– *Dottoressa* Corti, anunță secretara, pe un ton care amintea mai degrabă de un mare șambelan.

Doi dintre cei prezenți se ridicară și o salutară murmurând câteva vorbe pe care Liliana nu le înțelese, în timp ce al treilea se îndreptă spre ea și se prezentă.

– Sunt Eleuteri, spuse el, strângându-i mâna. Apoi îi explică: Am avut o ședință neprogramată. Vă rog să mă iertați că v-am făcut să așteptați.

Era înalt și osos, cu trăsături delicate, dar cu o voce cam răgușită. Liliana avu senzația că îl cunoaște de mult.

– Dumnealor sunt *dottor* Conforti, șeful de personal și *ingegner* Passeri, director responsabil cu securitatea muncii, făcu Eleuteri prezentările, iar cei doi bărbați se apropiară să-i strângă mâna. Pe *signorina* Dotti, secretara mea, ați cunoscut-o deja.

Femeia în gri se retrăsese într-un colț al încăperii, în poziție de drepți, străduindu-se parcă să se confunde cu piesele de mobilier.

– Luați loc, *dottoressa,* o invită Eleuteri, arătându-i una din canapele.

Liliana se așeză, privind pe rând la cei trei bărbați și zâmbind încurcată. Să scoată vreun cuvânt nu era, oricum, în stare, dar se consola cu gândul că, la urma urmelor, nu era acolo ca să întrețină conversația. Aștepta întrebări.

– *Signor* Romani a fost profesorul dumneavoastră la Facultatea de Drept, nu-i așa? se interesă directorul.

– A fost coordonatorul lucrării mele de licență, care a avut ca temă dreptul muncii, îi explică ea.

Se pregăti sufletește pentru obișnuitele rafale de întrebări pe care le îndurase la toate interviurile la care se prezentase. În schimb, Eleuteri îi zise:

– Romani mi-a spus o mulțime de lucruri frumoase despre dumneavoastră și, cum îl stimez foarte mult, nu pot să nu-l cred pe cuvânt. Săptămâna trecută am fost împreună la un congres și l-am rugat să-mi recomande pe cineva pentru partea legată de accidentele de muncă. Așadar, se pare că dumneavoastră sunteți persoana pe care o căutam. Zâmbi, apoi își încrucișă brațele, ca și cum problema ar fi fost rezolvată, și spuse: Bine. Foarte bine.

În acest timp, Passeri și Conforti o studiau.

– Aveți un curriculum, *dottoressa* Corti? întrebă șeful de personal, un bărbat nu prea în vârstă, dar cu chip ce părea veșnic obosit.

– Regret, dar mă tem că nu am niciun fel de curriculum, replică Liliana. Am absolvit facultatea acum un an și de atunci lucrez la cabinetul de avocatură Asetti. Asta-i tot.

Cei trei bărbați râseră reținut, cu îngăduință.

– Ce salariu anual aveți? se interesă Conforti.

– Unul rușinos, veni prompt răspunsul de o sinceritate care îi surprinse pe ceilalți. Apoi, Liliana continuă: Vă rog, aș prefera să-mi spuneți mai întâi dumneavoastră cât îmi oferiți.

O văzu pe *signorina* Dotti trăgând cu coada ochiului la director și lăsând să-i scape un zâmbet.

Conforti, în schimb, făcu un gest de nerăbdare, se foi pe canapea, apoi spuse:

– Compania Collevolta vă poate angaja ca stagiar, cu sarcina de a vă ocupa de aspectele juridice relative la securitatea muncii. E vorba de nouăzeci de mii de lire pe lună,

paisprezece salarii pe an, plus o serie întreagă de bonusuri și facilități pe care vi le vom face cunoscute la timpul lor.

Propunerea nu era deloc rea, dar Liliana se hotărî să valorifice recomandarea profesorului Romani.

– Am absolvit cu notă maximă, zise. Ba, mai mult: *magna cum laudae*. Înțeleg de la dumneavoastră că voi munci din greu și pentru ultimul bănuț din salariul meu, ceea ce îmi convine de minune, pentru că îmi iubesc meseria. În concluzie, cred că o sută patruzeci de mii pe lună ar fi o compensare rezonabilă a eforturilor mele.

Jucase la risc și acum simțea un nod aspru în gât. Pricepuse însă că era cea mai importantă partidă a vieții și, ca niciodată, avea mână bună.

– O sută treizeci, interveni în discuție Eleuteri, tăindu-i lui Conforti orice posibilitate de a mai negocia.

Liliana își confecționă cel mai încântător zâmbet de care era în stare, dar se strădui să nu dezvăluie bărbaților din fața ei fericirea care o cuprinsese dintr-odată.

– Felicitările mele, *dottoressa,* spuse Passeri, făcându-și auzită, în sfârșit, vocea. Știți cum nu se poate mai bine să vă faceți apreciată valoarea.

Ingegner Passeri urma să fie șeful ei direct. Liliana îl studie și-și spuse că n-avea deloc aerul unui om prea binevoitor. În ceea ce-l privea pe Conforti, șeful de personal părea să nu fi apreciat deloc intervenția lui Eleuteri. Nici măcar nu se străduia să-și ascundă nemulțumirea că directorul luase o hotărâre ce-l privea de fapt pe el. Liliana își spuse că se vedea de la o poștă că cei doi nu prea se suportau. Cântări rapid situația și se hotărî să facă în așa fel încât Conforti să nu apuce să facă vreo remarcă neplăcută. Se întoarse spre Eleuteri și zise:

– E o onoare pentru mine să fac parte din colectivul de la Collevolta.

Întâlnirea dură douăzeci de minute. Tânăra cu zâmbet luminos dovedi o promptitudine care îi încântă pe toţi cei trei interlocutori. La final, o informară că urma să se prezinte la lucru luni, peste exact o săptămână.

Ieşi în via Paleocapa şi se îndreptă ţintă spre primul bar. Comandă o cafea tare şi, în clipa următoare, se albi la faţă. Simţi un gol imens în stomac, iar creierul parcă stătea să-i explodeze. Genunchii i se înmuiară, nu-şi mai simţi corpul şi o cuprinse ameţeala. Cu un gest repezit, apucă să se prindă cu vârful degetelor de tăblia barului, înainte de a se prăbuşi, fără simţiri, la pământ. Îşi recăpătă luciditatea în câteva clipe, dar încă nu reuşea să creadă că ceea ce se întâmplase era adevărat: dăduse piept cu trei directori de la Collevolta şi o făcuse cu o dezinvoltură de care nu se credea în stare.

– Vă simţiţi rău? o aduse la realitate barmanul, care o văzuse clătinându-se.

– Nu m-am simţit niciodată mai bine ca acum, îi răspunse zâmbind.

Apoi sorbi cafeaua dintr-o înghiţitură şi ieşi în strada mărginită de copaci de un verde strălucitor. Era fericită.

8

Trecuse de ora două după-amiază când intră în cabinetul avocatului Asetti, în via Leopardi. Ştia că nu-l va găsi acolo. Avocatul obişnuia să ia masa de prânz acasă, cu

familia, iar după masă îşi permitea câte un pui de somn. Nu se întorcea niciodată la birou înainte de ora patru.

O surprinse pe tânăra secretară cu ţigara aprinsă între degete. Fata roşi instantaneu şi se grăbi s-o stingă.

– Sunt singură, stai liniştită, o asigură Liliana.

Avocatul era obsedat de igienă şi prin urmare nu admitea să se fumeze în sediu.

– Era să fac pe mine de frică, îi mărturisi tânăra, răsuflând uşurată. Apoi o întrebă: Cum vă simţiţi? Domnul avocat mi-a spus că azi-dimineaţă aţi fost la spital.

– Mă simt excelent, mulţumesc de întrebare. Ba chiar am o propunere: ce-ar fi să comandăm ceva rece de la bar? Eu aş cere ceva hrănitor, pentru că n-am mâncat nimic la prânz. Ce zici de un frappé de căpşuni? Fac eu cinste.

Simţea nevoia să se calmeze, să-şi reia preocupările cotidiene, ca să nu se lase purtată de valurile entuziasmului.

În timp ce savurau spuma densă şi rece a frappé-ului, secretara o informă:

– Pe la prânz, a telefonat consultantul financiar, pentru că îi lipseau din nou vreo două documente justificative pentru plata impozitelor. L-am chemat pe domnul avocat să-i dea lămuriri, dar înainte de asta a întrebat de dumneavoastră. Când i-am spus că nu vă simţiţi bine, a părut îngrijorat.

– E o persoană foarte gentilă, răspunse laconic Liliana.

– Când intru în cabinetul lui, continuă cealaltă, am impresia că am păşit în paradis. În schimb, când mă întorc aici, mi se pare că intru la închisoare. Oftă: Dacă nu aţi fi dumneavoastră, *dottoressa*, n-aş mai sta niciun minut în locul ăsta.

Liliana se ridică de pe scaun şi-i zise pe un ton ferm:

– Atunci, caută-ţi repede altă slujbă, pentru că în clipa asta intru pentru ultima dată în biroul meu şi scriu o ditamai demisia.

– *Dottoressa* Corti, nu pot să cred că faceţi una ca asta! exclamă secretara.

– Azi-dimineaţă nu am fost la spital, ci la un interviu, o anunţă Liliana. Plec de aici, *cara*. Îmi pare rău pentru tine, dar, fie vorba între noi, sunt cât se poate de fericită că n-o să mai am nimic de-a face cu cabinetul ăsta.

– Oh, Doamne! se cutremură secretara. Pe Asetti o să-l apuce toţi dracii...

– Da, dar eu nu voi fi aici, ca să-l văd.

– Şi eu? făcu cealaltă, îngrozită.

– Lasă, ai să supravieţuieşti, o încurajă Liliana. Apoi, îţi vei găsi un serviciu mai bun. Asta ţi-o garantez. Ştii numărul meu de telefon. Sună-mă într-o zi şi o să ne întâlnim. Numai să fie cât mai departe de aici.

Câteva minute mai târziu, cele două tinere se îmbrăţişară de rămas-bun, iar Liliana îi încredinţă celeilalte scrisoarea de demisie. Pe urmă, plecă spre casă.

Apartamentul de la primul etaj din palatul rezidenţial din corso di Porta Romana era pustiu. Niciodată până în clipa aceea, Liliana nu se bucurase mai mult de lumina care pătrundea prin ferestrele uriaşe, de armonia discretă şi ordinea acelor camere. Se opri în salon, se aşeză pe canapeaua rococò pe care se cocoţa pe vremea când era o copilă şi formă numărul companiei telefonice. Ceru o convorbire internaţională şi îi dictă centralistei numărul de telefon al lui *miss* Angelina, de la New York. Făcuse un calcul şi ştia că pe coasta de Est a Americii era ora nouă dimineaţa. Era sigură că o va găsi acasă.

Şi, într-adevăr, răspunse chiar fosta ei meditatoare de engleză.

– Am o veste extraordinară, începu Liliana, apoi precizează: Dumneavoastră sunteţi prima căreia i-o spun.

Îi povesti cum fusese angajată la Collevolta, iar bătrâna, care trăia mereu cu intensitate bucuriile celor dragi, se arătă şi de această dată emoţionată. Liliana continuă:

– Dumneavoastră mi-aţi prezis că orizonturile mi se vor deschide şi că voi face carieră, iar acum se pare că, în sfârşit, a apărut luminiţa de la capătul tunelului. Apoi adăugă: Şi asta nu e tot, *miss* Angelina. Am cunoscut un bărbat: unul cumsecade. Nu foarte tânăr, dar demn de toată încrederea.

– Povesteşte-mi despre el, o îmboldi Angelina. Are farmecul acela tipic bărbaţilor maturi? Hai, descrie-mi-l!

– Vi-l amintiţi pe Cary Grant, actorul? Ei, bine, nu-i seamănă nici măcar un pic, făcu Liliana, amuzată de găselniţa care îi venise în minte. E cu puţin mai înalt decât mine, are părul grizonant şi aspectul unui bun cap de familie. În plus, foloseşte acelaşi aftershave ca şi *papà*.

– Iar tu, nici una, nici alta, te-ai îndrăgostit! exclamă *miss* Angelina.

Urmară câteva secunde de tăcere. Liliana îşi aminti cum se simţise cu ani în urmă după prima întâlnire cu Danilo. Nimic din tot ceea ce trăise atunci nu se repetase în cazul lui *dottor* Brioschi.

– Îmi place mult de el, răspunse. Îmi dă un sentiment puternic de siguranţă.

– Cu prima ocazie când îmi vei scrie, trimite-mi o fotografie de-a lui, îi ceru bătrâna. Iar dacă te măriţi cu el, vă aştept pe amândoi la New York. De data asta nu mai

poți amâna venirea în America. De aici, de la mine, vei putea merge și la Los Angeles, traversând Statele Unite. Acolo te așteaptă Beth, care acum scrie scenarii de film. Doamne, exclamă *miss* Angelina, sunt atât de fericită că fac parte încă din viața ta! Și, ascultă ce-ți spun: lumea e a ta, Liliana. Să-ți amintești întotdeauna asta.

După ce termină convorbirea, se hotărî să-l sune și pe *professor* Romani. Știa că, la ora aceea nu putea fi în altă parte decât în biroul său de la Universitate. Auzi un *Pronto* rostit cu voce tunătoare și, în loc de salut, Liliana îi strigă în receptor:

– *Professore,* am reușit!

– Știu totul, replică Romani. Mi-a telefonat Eleuteri ca să-mi mulțumească pentru că i te-am trimis. Se pare că pur și simplu i-ai lăsat cu gura căscată pe toți, *dottoressa.* Atenție, însă: nu vă culcați pe laurii victoriei și fiți întotdeauna în gardă. La Collevolta bărbații sunt atotputernici; acolo domnește misoginismul absolut, iar când își vor da seama că vă descurcați mai bine decât unul de-al lor, vă vor face viața un calvar.

– Cuvintele dumneavoastră sunt lege pentru mine. Vă mulțumesc pentru tot, *professore.*

Ieși din salon și se îndreptă spre bucătărie. I se făcuse foame. Frigiderul însă era aproape gol. Se gândi că, probabil, Ernestina urma să facă cumpărăturile când ieșea de la fabrică. Găsi totuși un măr, îl spălă și mușcă din el. În clipa aceea, sună telefonul.

Răspunse din vestibul și imediat simți că inima îi stă în loc. Era Asetti. O întrebă furios:

– Ce-i cu hârtia asta pe care mi-ați lăsat-o? De când vă permiteți dumneavoastră să părăsiți un loc de muncă fără preaviz, așa cum prevede legea?

– De când șeful meu își permite să aibă o atitudine necuviincioasă față de mine, răspunse cu calm Liliana.

– Dar v-am cerut deja scuze pentru ceea ce s-a întâmplat săptămâna trecută, se miră avocatul. Nu ajunge?

Liliana nu răspunse. Asetti păru să se fi calmat și continuă:

– Haideți, n-o mai faceți pe nebuna. Vreți o mărire de salariu. Gata, s-a făcut! Acum, veniți repede la cabinet, pentru că avem de lucru până peste cap...

– Nici vorbă, i-o tăie ea scurt.

– Ăsta e ultimul dumneavoastră cuvânt? se auzi vocea lui Asetti, cuprins din nou de furie.

– Chiar așa, *avvocato,* răspunse ea ferm. Ultimul meu cuvânt.

– Atunci, știți ce? strigă Asetti în receptor. Aflați că nu sunteți altceva decât o cretină plină de ifose, o incompetentă care nu va face niciodată carieră.

Liliana închise telefonul. Rămase pe gânduri. Cu toate că nu avea pic de respect pentru acel personaj josnic, insultele lui o răniseră.

Fugi în dormitorul său, se aruncă pe pat și izbucni în plâns. Își aminti vorbele pe care i le spusese odată Ernestina: „Toți bărbații sunt niște ticăloși: dacă femeia le-o dă, atunci e curvă; dacă nu le-o dă, e o cretină." Minutele se scurgeau, dar Liliana nu reușea să-și stăpânească lacrimile.

Auzi din nou țârâitul telefonului. Nu avea niciun chef să răspundă. Dar aparatul continua să scoată sunete acute, prelungi. Cel care suna părea că nu are de gând să

renunțe. Își șterse lacrimile, se întoarse în salon, ridică receptorul și întrebă răstit:

– Cine e?

– Ăă... numele meu e Sandro Brioschi și o caut pe *dottoressa* Corti, auzi ea vocea consultantului financiar, care n-o recunoscuse.

– Eu sunt, zise. *Buona sera, dottore.*

– I-am cerut numărul dumneavoastră secretarei lui Asetti, se justifică bărbatul. Voiam să știu cum vă simțiți. Apoi , după o scurtă pauză, întrebă: Oare v-am sunat într-un moment nepotrivit?

– Sunteți una dintre puținele persoane cu care îmi face mare plăcere să vorbesc, îl asigură Liliana.

– Am aflat că v-ați dat demisia. Mă bucur că ați avut curaj s-o faceți.

– Da, numai că acum câteva minute m-a sunat Asetti și m-a împroșcat cu insulte.

– Cunoscând personajul, trebuie să mărturisesc că era de așteptat așa ceva, zise Sandro. Apoi, după o clipă de tăcere, o întrebă: Nu vreți să-mi povestiți tot ce s-a întâmplat azi la o porție de spaghete? Neprimind niciun răspuns, continuă: În fine, asta ar fi trebuit să sune a invitație la cină, dacă sunteți de acord.

– Mda, vă mulțumesc pentru precizare, făcu Liliana, pe un ton ușor ironic. Apoi îl anunță: Accept invitația.

– Atunci, trec să vă iau pe la șapte și jumătate. În regulă?

– E perfect, *dottore,* șopti Liliana. *Grazie.*

Lăsă receptorul în furcă, se întoarse și în clipa aceea dădu cu ochii de Ernestina. Stătea în pragul salonului, cu

două sacoşe imense în mâini şi o privea cu o expresie de nespusă uimire.

– Vă mulţumesc, accept invitaţia, e perfect, *grazie*... o imită maică-sa, cu o grimasă care se voia comică. Deci?... N-ai nimic să-mi spui?

Liliana se hotărî să nu-i spună nimic, deranjată de faptul că Ernestina continua să se amestece în viaţa sa. Ridică din umeri, în semn că nu era nimic de comentat, şi se îndreptă spre camera sa.

9

Sandro Brioschi o aştepta în faţa intrării. Părea întinerit. *Oricum, nu-şi arată vârsta,* îşi spuse. Purta un sacou de culoarea tutunului, pantaloni albaştri, o cămaşă azuriu-pal şi o cravată *regimental,* cu dungi albastre şi maronii. Mai mult decât eleganţa hainelor, pe Liliana o uimi strălucirea pantofilor lui, tipic englezeşti, perfect lustruiţi. Când o zări, buzele bărbatului se destinseră într-un zâmbet vesel. Se salutară simplu, cu o strângere de mână.

Câţiva metri mai încolo, fata zări un Alfa Romeo gri-metalizat. Sandro deschise portiera din dreapta şi o invită să urce. O jumătate de oră mai târziu, se aflau pe terasa unui restaurant de pe Darsena dei Navigli, sub o încântătoare boltă de viţă canadiană. Bărbatul trase un scaun de la masa pe care o rezervase, o aşteptă pe Liliana să se aşeze, apoi luă loc în faţa ei.

– Sunteți foarte elegantă, *dottoressa,* constată el, observându-i bluza simplă de mătase albastră, tivită cu alb.

– Fratele meu a creat modelul, iar mama l-a croit și l-a cusut, îi explică ea.

La masa lor își făcu apariția însuși proprietarul localului. Le propuse un aperitiv din crevete, apoi *tagliolini all'astice* și pește la grătar, totul acompaniat de o sticlă de pinot-gris abia scos de la frigider.

Liliana ardea de nerăbdare să-i povestească bărbatului din fața sa despre slujba pe care o primise la Collevolta. Începu să vorbească și nu se mai opri. Când ospătarul le aduse salata de fructe cu înghețată, trasase deja un tablou complet al existenței sale: părinții muncitori, tatăl sindicalist, casa veche din corso Lodi, prietenia cu doamnele Pergolesi, noul apartament din corso di Porta Romana, povestea de iubire cu Danilo, homosexualitatea lui Giuseppe, felul băgăcios al mamei, optimismul tatei, hotărârea ei de a da tot ce avea mai bun la locul de muncă.

– Acum, că știți totul despre mine, trase ea o concluzie, cred că putem să ne tutuim.

– Mulțumesc, răsuflă ușurat Sandro. Apoi îi zise: Îmi place foarte mult numele tău. E atât de dulce! Li-lia-na – seamănă cu niște note muzicale. Clătină din cap și-i spuse râzând: Te rog să apreciezi puseul poetic al unui arid consultant financiar.

– Hei, e un comportament foarte frumos, replică Liliana, amuzată.

Urmară câteva clipe de tăcere, după care Sandro o întrebă, brusc:

– Îți fac curte, ți-ai dat seama?

– Aşadar, eşti convins că viaţa îţi oferă a doua şansă, comentă Liliana, făcând aluzie la întâlnirea din cabinetul lui din via San Vittore.

– Poate că da, dădu el din cap. Apoi adăugă: Bineînţeles, dacă tu îmi vei permite...

– Ştii, zise Liliana după o clipă de gândire, mi-ar plăcea să ne cunoaştem încetul cu încetul, zi după zi. Am un caracter destul de dificil, ştiu asta, dar ştiu exact ceea ce vreau: o familie frumoasă şi o slujbă care să-mi dea satisfacţii. Îl privi drept în ochi şi-l întrebă: Crezi că am şanse să realizez toate astea?

– Nu ştiu, răspunse Sandro, privind-o fermecat, dar tare aş vrea să te ajut să-ţi îndeplineşti visele.

Peste un timp, bărbatul o conduse acasă.

– Eşti atât de tânără şi atât de entuziastă! spuse el când ajunseră în faţa intrării blocului. Dacă nu-ţi vei pierde cutezanţa pe drum, sunt sigur că vei ajunge pe acoperişul lumii.

Liliana îi întinse mâna în semn de rămas-bun, dar Sandro îşi apropie faţa de a ei. O sărută pe frunte. Apoi făcu un pas înapoi.

– Oare am fost prea îndrăzneţ? o întrebă, surâzând.

– Sper să-ţi iasă mai bine data viitoare, replică ea, sarcastic.

– Ca să fiu sincer, sunt puţin cam încurcat, explică el. La urma urmelor, aş putea să-ţi fiu tată.

– Numai că, din fericire, nu eşti, făcu Liliana, cu un aer maliţios.

Trecu pragul intrării, închise uşa şi se sprijini cu spatele de ea. Trase puternic aer în piept şi rămase câteva

clipe pe gânduri. Îi era teamă să recunoască faptul că, în sfârșit, era fericită.

Nu apucă să intre bine în casă, că Rosellina îi ieși în întâmpinare și îi spuse cu voce joasă:

– Mama era pe balcon și a văzut tot.

– Ce, tot? se miră Liliana.

– Te sărutai cu un bărbat, zise cealaltă, înghiontind-o.

– Nu te băga *și tu* unde nu-ți fierbe oala, *per favore!* se arătă indignată Liliana. Asta nu e casă de oameni, e un cuib de vipere.

Se îndreptă direct spre baie, fără să dea ochii cu nimeni altcineva din casă. Ieși peste un sfert de oră și se refugie în dormitorul său. Rosellina era acolo, întinsă pe pat, așteptând-o.

– Ieși afară!

– Te rog, nu mă alunga, o imploră fata. Mor de curiozitate. Spune-mi tot!

– Cum să nu?! făcu Liliana. Ca apoi să răspândești în toate cele patru vânturi minciunile și fanteziile tale bolnave... Hai, afară!

Liliana nu era atât de supărată pe cât voia să pară. Se aștepta la indiscreția maică-sii și la întrebările pline de curiozitate ale Rosellinei, dar avea de gând să le lase să fiarbă în suc propriu. Se întinse în pat, trase pătura peste ea și, curând, adormi.

VIA PALEOCAPA

1

– Vedeţi dumneavoastră, *dottor* Crucillà, compania noastră este preocupată mai presus de orice de siguranţa muncitorilor, care, nu trebuie s-o mai spun, reprezintă patrimoniul nostru cel mai de seamă.

Era primul examen important al Lilianei în calitate de consilier juridic pe probleme de siguranţa muncii şi a instalaţiilor.

– *Dottoressa* Corti, răspunse bărbatul din faţa ei, eu nu m-am născut ieri, aşa că nu-mi turnaţi mie baliverne dintr-astea. Patrimoniul companiei Collevolta e cu totul altul; muncitorii vin şi pleacă.

Funcţionarul de la Inspectoratul Muncii era un sicilian uns cu toate alifiile. De-a lungul carierei sale, se luase de piept cu mulţi patroni care ocoleau legea şi cunoştea perfect trucurile la care recurgeau ca să scape de răspundere.

– Muncitorii sunt patrimoniul nostru, vă repet, continuă Liliana, deloc intimidată de replica aspră a bărbatului.

Apoi precizã: Cheltuim o avere cu formarea lor profesionalã. Vedeţi dumneavoastrã, e de-ajuns ca unul dintre ei, unul singur, sã greşeascã conectarea unui cablu şi sare în aer toatã reţeaua. În concluzie, profesionalismul şi siguranţa lor înseamnã o garanţie pentru noi. Insist asupra acestui punct pentru cã, dacã vom cãdea de acord asupra lui, fãrã îndoialã cã ne vom înţelege şi asupra celorlalte aspecte din dosar.

Era sfârşitul lui iulie, iar cãldura umedã a verii începea sã se facã simţitã şi între zidurile groase ale Inspectoratului Muncii. Din când în când, *dottor* Crucillà, un bãrbat robust, îşi ştergea energic cu o batistã sudoarea de pe faţã. Pe scaunul din faţa biroului sãu, Liliana, cu o expresie imperturbabilã pe chip, fãcea tot ce puteea sã-şi ascundã tensiunea din clipele acelea. Era prima sa negociere cu un funcţionar al statului, şi de rezultatul acesteia depindea prestigiul sãu la Collevolta.

Petrecuse o lunã întreagã studiind şi analizând mecanismele complicate care asigurau funcţionarea secţiilor de producţie, acordând o atenţie sporitã sectorului care intra în atribuţiile ei. Seará de seará, fãcea acasã o listã cu întrebãri, iar dimineaţa urmãtoare dãdea buzna în biroul inginerului Passeri, cerându-i rãspunsuri precise, punctuale. Uneori, şeful ei direct dãdea semne de nerãbdare, deranjat de insistenţa ei şi de rãspunsurile exagerat de amãnunţite pe care Liliana le pretindea.

– *Basta, dottoressa,* izbucnea el, uneori, la capãtul rãbdãrii. Pur şi simplu aţi scos untul din mine, cu atâtea întrebãri.

– Vã cer scuze, replica tânãra, afişând un zâmbet dezarmant, dar sunt nevoitã sã corelez toate aspectele

muncii de aici cu noile normative legale, care se schimbă de la o zi la alta. În plus, limbajul folosit în legislație este atât de neprofesionist și ambiguu, încât lasă loc unor interpretări contradictorii. Așa că, vă rog din suflet, mai acordați-mi câteva minute din timpul dumneavoastră prețios.

– Dar dumneavoastră nu vă odihniți niciodată? o întrebă o dată Passeri.

– Nu-mi pot permite luxul ăsta, răspunse. Apoi se justifică: Mai am o mulțime de lucruri de învățat.

Sosea prima la birou și pleca ultima. Învățase să se îmbrace cât mai anonim cu putință, în stilul *signorinei* Dotti: taior și cămașă, nici urmă de farduri și de tocuri-cui. Doar câteva picături de parfum...

Cu toate acestea, funcționarii de la Collevolta se opreau s-o privească atunci când trecea cu pasul ei hotărât de-a lungul coridoarelor. Bărbații nu se jenau să facă deschis comentarii pe seama ei. Chiar dacă vorbeau cu voce joasă și în dialect milanez, Liliana le auzea, sau măcar le intuia, dar trecea mai departe cu fruntea sus, ignorându-i.

La ora cinci și jumătate după-amiaza, birourile rămâneau pustii. În liniștea de mormânt care se așternea dintr-odată în clădire, Liliana se apuca să studieze cazuistica din arhivă.

Într-una din zile, dădu buzna în biroul inginerului Passeri, cerându-i socoteală pentru un lot de căști de protecție cumpărate cu un an în urmă.

– S-au comandat cinci mii de bucăți și s-a plătit cu douăzeci la sută mai puțin pe bucată decât acum doi ani, când s-au cumpărat opt mii de bucăți. Cum e posibil una ca asta? întrebă ea nedumerită. Apoi observă: Furnizorul

este același, modelul de cască e identic, numai că de data asta lipsește documentația privind probele de rezistență ale produsului. Mi se pare cel puțin ciudat că prețul căștilor a scăzut, când în mod normal ar fi trebuit să fie mai mare.

– Pentru lămuriri suplimentare adresați-vă Departamentului Achiziții, o concedie scurt Passeri.

Liliana nu se dădu bătută.

– Am făcut-o deja, îi comunică. Directorul de acolo știe la fel de puține ca și mine despre cazul ăsta, pentru că a fost angajat cu doar trei luni în urmă. L-am căutat pe vechiul director, dar e plecat în concediu. Se opri cât să-și adune gândurile, apoi încercă din nou să-l lămurească: Problema e că pentru lotul acesta de căști de protecție lipsește expertiza controlului de calitate. Dacă au vreun defect? Știu ce vreți să spuneți: că sunt defetistă. Dar eu am un principiu: când pui răul înainte, nu greșești niciodată. Așa că eu vreau să dezleg acest mic mister, ca să am sufletul împăcat.

– *Dottoressa,* probele de rezistență a căștilor au fost făcute la achiziționarea lotului precedent, așa că nu a mai fost nevoie s-o facă și a doua oară, o informă Passeri. Apoi o privi întrebător: Acum e clar?

– Se pare că da, oftă Liliana. Apoi, îndreptându-se spre ieșire, mormăi: Totuși, de ce oare nu mă liniștește deloc explicația asta?

Șeful său direct nu dădu niciun răspuns.

Câteva zile mai târziu, se produse un accident grav de muncă. În timp ce verifica niște cabluri de înaltă tensiune, un muncitor fu surprins de o descărcare electrică. Șocul l-a aruncat de pe stâlpul pe care lucra, iar omul a căzut de

la o înălţime de aproape zece metri. Casca de protecţie nu a rezistat impactului cu solul, iar muncitorul suferi un traumatism cranian grav.

– Am presimţit asta! exclamă Liliana, când află vestea.

Completă de îndată documentaţia cerută de lege pentru astfel de situaţii. Între timp, condiţiile rănitului erau din ce în ce mai critice, iar societatea de asigurări ridica problema căştii de protecţie. În momentul acela intră pe fir Inspectoratul Muncii şi se declanşă un mecanism birocratic care ar fi putut să se întindă la nesfârşit în timp. Lilianei însă îi plăcea să clarifice lucrurile cât mai repede cu putinţă, aşa că, în numele companiei Collevolta, făcu o plângere împotriva furnizorului căştilor de protecţie.

Apoi, obţinu o audienţă la inspectorul Crucillà. În companie, omul avea faima unui nemilos vânător de capete şi fusese supranumit Javert – aidoma implacabilului comisar din *Mizerabilii.*

Acum, Liliana stătea faţă în faţă cu el, hotărâtă să rezolve contenciosul o dată pentru totdeauna.

– Collevolta nu e în niciun caz colţul de rai pe care vreţi dumneavoastră să mi-l descrieţi, observă inspectorul Crucillà, pe un ton aspru. Cunosc perfect subterfugiile la care recurgeţi ca să eludaţi normele de securitate a muncii. Respectarea normelor ăstora implică, desigur, nişte costuri, dar compania voastră face parte dintre acelea care caută să obţină profit maxim cu cheltuieli minime. Oare am reuşit să mă fac înţeles? o întrebă el, clipind.

– Am absolvit facultatea cu o lucrare pe tema dreptului muncii, replică Liliana. Cum vă gândiţi că m-aş putea prezenta aici să susţin o cauză, dacă n-aş fi convinsă că suntem în regulă?

– Nu numai că gândesc asta; sunt convins că așa e, ripostă implacabil cel poreclit Javert.

– În locul dumneavoastră, poate că și eu aș gândi la fel, continuă tânăra. Apoi, scoase din geantă un dosar și îi zise: În această situație, vă rog să luați act, în mod neoficial, de acest raport despre care compania la care lucrez nu știe absolut nimic și care nu va ajunge niciodată pe biroul celor de la firma de asigurări, pentru că ar fi în dezavantajul muncitorului accidentat.

Crucillà luă dosarul și îl citi cu atenție. Era o scurtă relatare a accidentului în care se dezvăluia faptul că muncitorul căzuse pentru că uitase să blocheze cârligul de siguranță ce l-ar fi ținut legat de stâlpul electric.

Liliana era convinsă că cei din conducerea companiei aveau partea lor de vină pentru că nu ceruseră garanții pentru căștile de protecție cumpărate, dar recunoștea totodată că nenorocirea omului ar fi fost evitată dacă el n-ar fi comis acea neglijență gravă.

– Bravo, *dottoressa!* zâmbi ironic inspectorul. Iată-vă scoțând iepurele din pălărie, ca un abil iluzionist.

– În concluzie, cum procedăm? întrebă Liliana fără să ia în seamă comentariul malițios al bărbatului.

Era hotărâtă să nu dea în vileag neglijența muncitorului, cu condiția ca Inspectoratul Muncii să treacă cu vederea întâmplarea.

Crucillà îți desfăcu brațele într-un gest resemnat și oftă:

– *Va bene, dottoressa* Corti! De data asta clasăm cazul fără niciun fel de consecințe pentru Collevolta, numai să dea Domnul ca muncitorul dumneavoastră să scape cu viață.

Liliana ieși din clădirea Inspectoratului și telefonă de îndată la *ingegner* Passeri.

– Am scăpat fără nicio sancțiune, de data asta, îl anunță.

– Cum ați reușit una ca asta ? se miră șeful ei direct.

– Am spus adevărul, răspunse.

Adevărul la care se referea îl cunoșteau doar trei persoane: colegul muncitorului accidentat, care declarase cum s-a produs incidentul, ea și *dottor* Crucillà. Niciunul dintre ei n-ar fi scos un cuvânt.

2

Eleuteri, directorul, își împreună palmele, apoi și le frecă mulțumit.

– Bine, foarte bine, îi zise el Lilianei. Ați reușit s-o scoateți la capăt ca un adevărat maestru.

Accidentele de muncă produse din neglijența conducerii unei companii erau sancționate dur de Inspectoratul Muncii. Nu era deloc simplu să găsești o cale de ieșire din astfel de situații, mai ales de când de incidentele grave, cum era cel al muncitorului căzut de pe stâlp, se ocupa Crucillà. Niciunul dintre șefii de la Collevolta nu se așteptase la un asemenea rezultat pozitiv în urma confruntării dintre Liliana Corti și Crucillà.

Tânăra îl privea lung pe director, întrebându-se din nou de ce îi era atât de familiar chipul acela. Dintr-odată își dădu seama că Eleuteri semăna perfect cu actorul ei preferat: Charlton Heston.

– Ca două picături de apă, îi scăpă.

– Ce spuneți, *dottoressa?* întrebă Eleuteri, ridicându-și sprâncenele.

Liliana se dezmetici pe dată și reluă firul discuției.

– Spun că ar trebui eliminate superficialitatea dezastruoasă de care dă dovadă conducerea companiei în unele domenii, răspunse ea pe un ton ferm. Apoi, coborând vocea, adăugă: Nu sunt deloc sigură că a făcut bine comisarul Javert, clasând dosarul fără să facă o anchetă aici.

Directorul, *ingegner* Passeri și directorul Departamentului Achiziții păliră pe loc și o priviră înmărmuriți.

– Fără îndoială că i-ați dat argumente cât se poate de solide, zâmbi ironic șeful de la Achiziții, aruncând o privire hulpavă spre decolteul Lilianei.

Chipul lui Eleuteri se întunecă brusc. Observația colegului său i se păruse total inoportună și de cel mai jalnic prost-gust cu putință. Tânăra, în schimb, nu păru să aibă nevoie de un avocat al apărării.

– Chiar așa, răspunse ea, privindu-și drept în ochi interlocutorul. I-am oferit argumente juridice cât se poate de solide, cu toate că nu am fost deloc ajutată de cei care aveau datoria să ia în serios suspiciunile mele.

Aluzia, rostită pe un ton sarcastic, îl făcu pe șeful Departamentului Achiziții să roșească brusc. Bărbatul își trase instinctiv capul între umeri, ca o broască țestoasă speriată.

Telefonul din biroul directorului întrerupse liniștea stânjenitoare care se așternuse în încăpere. *Signorina* Dotti, martor mut la toate ședințele, se grăbi să răspundă. Acoperi cu mâna microfonul și-i șopti lui Eleuteri:

– *Il presidente.*

Din doi paşi, Eleuteri ajunse la telefon, înşfăcă receptorul din mâna secretarei, îl duse la ureche şi, bătând din călcâie ca şi cum s-ar fi aflat în prezenţa unui general, rosti cu voce tunătoare:

– *Buon giorno, presidente.*

În încăpere se auzi apoi monologul distorsionat al şefului cel mare. Eleuteri asculta cu răsuflarea tăiată, mereu în poziţie de drepţi, permiţându-şi doar să rostească din când în când: „Desigur, *presidente. Grazie, presidente.*"

Într-un târziu, toţi cei prezenţi auziră un clic în receptor şi apoi tonul. Directorul rămase cu receptorul la ureche, năuc.

La Collevolta se ştia foarte bine că *dottor* Eleuteri îşi datora cariera faptului că făcea parte dintr-o familie importantă, care numărase printre membrii ei, de-a lungul timpului, un episcop, un parlamentar şi un general de armată. Se mai ştia, de asemenea, că directorul companiei frecventase în tinereţe Academia Militară de la Cuneo şi că, împotriva voinţei tatălui său, abandonase uniforma pentru a prelua prestigioasa funcţie de la Collevolta. Cu toate acestea, obedienţa faţă de superiorii săi devenise o a doua sa natură, întunecându-i pur şi simplu judecata atunci când era vorba de preşedintele companiei.

Signorina Dotti îi luă receptorul din mână şi-l puse în furcă. Eleuteri se dezmetici, îşi împreună palmele, apoi le frecă, mulţumit, şi repetă:

– Foarte bine, foarte bine. Se întoarse spre cei prezenţi, cu o privire descumpănită, şi spuse, bâlbâindu-se: Aşadar... pre... *signor presidente* a... a spus...

– A spus să i se dea o secretară personală domnişoarei Corti şi să fie propusă, în toamnă, pentru avansare,

clarifică lucrurile *signorina* Dotti, care, aflată în apropierea telefonului, auzise instrucțiunile pe care președintele companiei i le dictase lui Eleuteri.

– Foarte bine, foarte bine, repetă directorul. Apoi păru să-și fi revenit complet din consternare și adăugă: După cum vedeți, *dottoressa* Corti, în familia aceasta mare meritele fiecăruia sunt recompensate pe măsură. Ei, și acum, eu zic că putem să ne întoarcem cu toții la muncă.

Înainte să se întoarcă în biroul său, Liliana se opri la parterul clădirii. Bău o cafea și se gândi la ce avea să urmeze, evitând să se lase pradă emoțiilor. Când intră în încăperea care îi servea drept birou – o cameră minusculă, cu o masă, două scaune și câteva rafturi metalice – găsi un bărbat care o aștepta.

Se numea Bonfanti și era șeful comisiei de control intern. Liliana îl știa din vedere, dar nu-și vorbiseră niciodată până atunci.

– Deci așa, vă avansează în grad, spuse omul în loc de salut.

La compania de electricitate Collevolta, veștile zboară mai rapid decât viteza luminii, își zise Liliana, deloc amuzată de observația sa.

– *Buon giorno,* Bonfanti, făcu ea, așezându-se la masă.

Bărbatul tocmai fuma o țigară, întinzându-și mâna pe fereastră și scuturând scrumul pe pervaz.

Liliana luă farfurioara de sub ghiveciul unei plante rămase în cameră de la predecesorul său și i-o întinse lui Bonfanti.

– În compania asta îți dau voie să fumezi? întrebă ea, incredulă.

– De ce nu? se miră omul.

Până atunci nu îndrăznise niciodată să fumeze în birou. Se grăbi să-şi scoată pachetul de ţigări din geantă. Bonfanti i-o aprinse, iar Liliana trase un fum adânc în piept, apoi explică celuilalt:

– Toţi aspirăm să avansăm în grad. Manipulantul speră să ajungă magazioner, muncitorul vrea să ajungă şef de echipă, un BS[1] ca mine ţinteşte la funcţia de A1[2]. Ştiu că e un mod ciudat de a vedea viaţa, dar eu aşa văd lucrurile. Chiar şi dumneavoastră aveţi oarecare ambiţii în cadrul sindicatului, sunt sigură de asta. Făcu o pauză, cât să tragă două fumuri din ţigară, apoi continuă: Cine lucrează într-un oraş mare ca ăsta trebuie să fie competitiv ca să poată supravieţui. Adevărul este că, încetul cu încetul, am pierdut cu toţii noţiunea unei lumi în care omul e măsura tuturor lucrurilor. Scuturã din cap, părând că se trezeşte dintr-un vis, şi îl întrebă: Şi acum spuneţi-mi: cărui fapt datorez plăcerea acestei vizite?

– E doar o vizită de curtoazie, preciză Bonfanti. Întâi de toate, voiam să ştiţi că am aflat cu toţii că sunteţi fiica lui Renato Corti. Toţi ai noştri îl cunosc. Acum trebuie să vă salut, *dottoressa.*

Bărbatul dispăru brusc, aşa cum de altfel şi apăruse în biroul ei.

În seara aceea, Liliana îi povesti tatălui său despre vizita şi comportamentul ciudat al lui Bonfanti.

– Funcţia ta ar trebui să fie una pur tehnică, rosti Renato, după ce cumpăni câteva clipe cele relatate de fiica sa. Numai că într-o companie mare, o slujbă ca a ta capătă

[1, 2] BS, A1 – categorii profesionale în nomenclatorul Codului Muncii italian (n. tr.).

conotații politice, așa că e normal ca sindicatele să te țină sub observație.

– Ei nu știu decât că am negociat cu Inspectoratul Muncii, observă Liliana.

– Ei știu mult mai multe decât îți imaginezi tu, o contrazise Renato. De exemplu, știu că ai acoperit neglijența unui tovarăș de-al lor. Îți sunt recunoscători și, prin vizita asta, ți-au dat de înțeles că ai sprijinul lor.

– Crezi într-adevăr că sunt atât de bine informați? se miră ea.

Renato încuviință din cap. Apoi zise:

– Eu cred că, de fapt, tu ești persoana potrivită la locul nepotrivit. Cei de la Collevolta ți-ar putea oferi Biroul Personal. Acolo ai avea posibilitatea să faci lucruri mai interesante.

În clipa aceea, Ernestina intră în salon, ducând o tavă cu două cești de cafea. Geloasă pe conversația lor intimă, reacționă ca întotdeauna: bombănind.

– Ce tot aveți de șușotit voi doi acolo? Îl privi pe Renato și-i spuse cu reproș: Mi-ai promis că în seara asta mă duci la cinematograf. Apoi se întoarse spre Liliana și o întrebă cu o urmă de sarcasm: Și tu? Cum de nu ești în oraș cu amorezul ăla bătrân al tău?

Renato și Liliana schimbară o privire și zâmbiră cu subînțeles. Ernestina nu se dezmințea niciodată. Găsea întotdeauna un moment prielnic pentru a-și manifesta nemulțumirea. Așa se petrecură lucrurile și acum.

– Pe Giuseppe îl văd numai la fabrică, începu ea. Ce să mai zic de Pucci și de Rosellina, plecați mereu pe coclauri să găsească un ring de dans pe care să se zbânțuie. Voi doi vorbiți întruna despre muncă, dar, până una alta,

stați cu burta la soare, ca belferii și așteptați să vă servească cineva. Cine spală, cine face curățenie, cine calcă, gătește și face cumpărăturile în casa asta, mă rog? Eu! Întotdeauna eu și numai eu! Dar și când o să se umple paharul, atunci să vă țineți...

Nu apucă să-și termine amenințarea. Ieși din cameră trântind ușa, iar vocea nu i se mai auzi.

Renato și Liliana rămaseră din nou singuri în salon. Păreau mândri unul de celălalt.

– Într-una din zile o să ți-l prezint pe Sandro, îl anunță Liliana.

– Nu e tocmai marea ta pasiune, am dreptate? o întrebă taică-su.

– Încă nu, recunoscu ea. Dar o să fie. Îmi place mult de el. E un bărbat de modă veche, îmi dă siguranță și e demn de încredere.

În clipa aceea, Renato se gândi că el nu-i oferise niciodată Ernestinei siguranța despre care vorbea Liliana și, cu toate astea, nevastă-sa îl iubise întotdeauna.

– Păcat, murmură.

– De ce? se miră Liliana.

– Pentru că nimic nu-i mai frumos decât să fii îndrăgostit nebunește de cineva.

3

Restaurantul de pe Darsena devenise locul tradițional de întâlnire, lunea. Liliana și Sandro își trăiau povestea cu seninătate, obișnuindu-se unul cu celălalt, zi după zi.

Era sfârșitul lui iulie, iar consultantul financiar se pregătea să-și închidă cabinetul și să plece în concediu. Își programase cu mult timp înainte obișnuitul voiaj cu mașina prin nordul Europei, în compania a doi vechi prieteni și a soțiilor lor. Până în anul acela, Sandro avusese mereu o parteneră de vacanță, întotdeauna aceeași. Se numea Denise Gattoni, o elvețiancă ce locuia la Lugano, unde conducea filiala locală a unui lanț de supermarketuri. Denise locuise mulți ani la Milano, unde se măritase cu un funcționar de bancă italian. Aveau doi fii. Într-o zi, soțul său a dispărut de acasă, luând cu el tot ce se găsea în seiful din casă. Femeii nu i-au rămas decât copiii. Nu a mai primit nicio veste de la el, așa că s-a întors în Elveția, în casa părinților. Apoi însă, a fost nevoită să se întoarcă în repetate rânduri la Milano pentru a rezolva chestiunea partajului. Avocatul său a sfătuit-o să ceară ajutorul unui consultant financiar, recomandându-i-l pe Sandro Brioschi.

În scurt timp, între cei doi s-a așternut o relație liniștită, împăcată. În afara vacanțelor de vară, Sandro și Denise petreceau împreună aproape fiecare zi de sâmbătă, într-o casă mică de țară, pe care femeia o deținea la Gaggiolo, la granița italo-elvețiană. Duminica dimineața, Denise îl ducea cu mașina la gara din Varese, de unde el lua trenul spre Milano, în timp ce ea se întorcea la Lugano.

Așa s-a întâmplat ca prima întâlnire dintre Liliana și Sandro să se petreacă în trenul care-i ducea de la Varese la Milano.

Relația lui Sandro cu Denise dura de câțiva ani buni, fără proiecte comune de viitor și fără promisiunea de a-și uni vreodată viețile.

De când în viaţa lui Sandro apăruse Liliana, el mai fusese o singură dată la Gaggiolo. El şi Denise au petrecut toată ziua pe lac, în barcă, pescuind. Au schimbat puţine cuvinte, au prins câteva ştiuci şi s-au întors acasă. Femeia a intrat în bucătărie ca să gătească peştele, iar el s-a aşezat pe terasă, cu un pahar de vin în faţă, privind apusul. După un timp, Denise s-a apropiat şi l-a întrebat direct:

– S-a întâmplat ceva ce trebuie să ştiu şi eu?

Sandro a încuviinţat.

– Poate că e prematur s-o spun, dar m-am îndrăgostit, i-a mărturisit. Apoi a urmat: Îmi pare rău, Denise. Mi-ai fost o prietenă de suflet şi îţi sunt recunoscător pentru asta. Ne-am ţinut de urât unul altuia pentru mulţi ani, dar nu ne-am făcut niciodată planuri de viitor. Te rog, lasă-mă să merg pe drumul meu!

A simţit că-i dau lacrimile şi nu a putut spune mai mult.

După câteva clipe de tăcere, Denise i-a spus doar atât:

– Îţi doresc să nu ţi se întâmple niciodată să fii dat deoparte, aşa cum faci tu cu mine, acum.

În restaurantul de pe Darsena, Sandro mângâia mâna Lilianei, căzut pe gânduri. Ea îl iscodi:

– Te îngrijorează ceva?

– Aş... aş vrea să ştii, se bâlbâi el, că în ultimii ani am avut o... o... o relaţie cu o femeie.

– Mi-am imaginat, răspunse sec tânăra. Apoi îl întrebă: S-a terminat?

– Da, răspunse Sandro plecându-şi privirea. Mai bine zis, nici n-a început vreodată, în sensul că nu ne-am gândit niciodată să trăim împreună. Făcu o pauză, apoi spuse: Cu toate astea, nu e uşor pentru ea să rămână singură,

după ce am fost împreună atâta vreme. Şi îmi pare foarte rău pentru ea, pentru că mi-a fost o bună prietenă.

– De ce mi-ai spus de ea?

– Pentru că nu-mi place să am secrete şi vreau să salvez prietenia asta.

– Mi se pare corect, răspunse sec Liliana. Apoi adăugă: În cazul ăsta, n-o lăsa aşa, lipsită de ajutorul tău.

În seara aceea, întorcându-se acasă, Sandro îşi aminti cuvintele Lilianei şi se hotărî să-i urmeze sfatul: o va ajuta în continuare pe Denise atât timp cât ea va mai avea nevoie de el.

4

Întinşi pe şezlonguri, sub o umbrelă imensă, Pucci şi Giuseppe citeau ziarele din ziua aceea, ignorând larma de pe plajă. Când şi când, schimbau câte o vorbă între ei. Era prima vacanţă adevărată pentru Pucci, şi băiatul avea de gând s-o trăiască din plin. În copilărie, el şi Giuseppe erau trimişi cu forţa în tabără la Cesenatico şi amintirea acelor aşa-zise vacanţe i se părea şi acum traumatizantă. Fraţii Corti trăiau atunci despărţirea de familie ca pe un exil şi, strânşi unul într-altul, numărau zilele care îi despărţeau de întoarcerea acasă. Instructoarele din tabără îi numiseră „cei doi orfani" şi chiar aşa se simţeau pe atunci Pucci şi Giuseppe departe de casă.

Când au trecut de vârsta când puteau merge în tabere, erau fericiţi să-şi petreacă verile în oraş. Apoi, vacanţele din copilărie deveniseră amintire.

În anul acela, Giuseppe a plecat la mare cu Filippo, pe Coasta de Azur. Câteva zile mai târziu însă, i-a telefonat lui Pucci, spunându-i: „Peste câteva zile pleci cu Rosellina la Cesenatico, pentru concursul de dans. Ce-ai zice dacă am pleca împreună cu câteva zile mai devreme şi am petrece acolo o scurtă vacanţă? Surioara noastră dragă poate veni mai târziu, cu trenul."

Acum, Pucci privea în lungul ţărmului, imaginându-şi că se află pe o plajă din Miami şi că pensiunea de familie unde locuia era un hotel de lux. De câteva ori, Giuseppe îl auzise oftând resemnat: „Asta-i viaţa!"

– Asta-i viaţa! repetă Pucci, dând din cap.

Giuseppe îşi ridică privirea din paginile revistei de modă pe care o răsfoia şi spuse:

– Dacă e s-o zicem pe-a dreaptă, hotelul ăsta al nostru nu e chiar cel mai tare de pe Coasta Adriatică. Pe mine nu mă deranjează, mai ales că tu şi Rosellina aţi rezervat cu mult timp în urmă camerele astea. În plus, ştiu că ţi-ai fi muşcat pumnii de ciudă dacă ai fi fost nevoit să cheltuieşti câteva lire în plus.

– Ia te uită unde stătea Rockefeller, ripostă iritat Pucci, care se întuneca la chip atunci când cineva îl acuza că e zgârcit.

Giuseppe îşi aminti de vila din Cannes în care fusese găzduit, împreună cu Filippo, de un industriaş milanez. *Aia chiar părea reşedinţa lui Rockefeller*, îşi spuse el. Cu toate acestea, nu se simţise deloc în largul său în casa aceea luxoasă, într-o ambianţă căreia simţea că nu-i aparţine. Prefera modesta pensiune din Cesenatico.

– Ştii bine că nu mi-ar plăcea să fiu miliardar, se răsti el.

– Mie, în schimb, da, replică sec Pucci.

– Dacă ai cunoaşte mediul, ai lua-o la sănătoasa şi tu, te asigur, spuse Giuseppe. Nu e altceva decât un carusel de fandoseli găunoase, afişate fie din obişnuinţă, fie din complezenţă, dar fără implicaţii emoţionale. E o eternă căutare înfrigurată a „locului potrivit", a „oamenilor potriviţi" şi a „hainelor potrivite", iar zilele eşuează, una după alta, într-o înşiruire nesfârşită de banalităţi.

Izbucnirea lui Giuseppe îl surprinse nu numai pe Pucci, ci şi pe el însuşi. De mai mult timp se întreba cum avea să evolueze relaţia sa cu Filippo. Îi părea rău să recunoască, dar după primele luni de euforie, relaţia lor părea să se îndrepte spre o rutină implacabilă. În mintea lui Giuseppe, principala cauză erau persoanele pe care Filippo le frecventa, oameni care îşi inventau noi şi noi extravaganţe ca să poată supravieţui.

– Stai să vezi că acu' o să-mi spună că toţi bogătaşii sunt plictisitori! făcu Pucci, ironic.

– Cei pe care i-am cunoscut eu chiar sunt, răspunse fratele său. M-am săturat de hoteluri somptuoase, de căsoaie care seamănă mai mult cu nişte muzee, de indivizi aroganţi, cu căpăţâni goale şi mers legănat.

Pucci îşi lăsă ochelarii de soare pe vârful nasului şi îi adresă fratelui său o privire perplexă.

– Cred că am pierdut firul evenimentelor, zise. La ce punct al vieţii tale ai ajuns?

– Sincer, nici eu nu ştiu prea bine, dădu din umeri Giuseppe. Apoi spuse cu voce scăzută: Cred că mi-ar displăcea să mă întorc să locuiesc acasă...

– Asta nu! sări celălalt, alarmat. Camera mea e *a mea* şi nu am nici cea mai mică intenţie să o împart cu tine.

Apoi îşi dădu seama că exagerase şi întrebă: Ai probleme cu partenerul tău?

– Ne certăm cam des de la un timp încoace, recunoscu Giuseppe. Dar nu e neapărat vina lui. Ideea e că vrea să fiu altfel de cum sunt.

– De ce? făcu Pucci. Cum eşti tu?

– Eu sunt un Corti, cum zice mereu mama, şi îmi place să spun lucrurilor pe nume. În schimb, am de-a face numai cu indivizi care jonglează cu aluzii, vorbesc cu subînţeles făcându-ţi cu ochiul sau joacă teatru. Eu ţin foarte mult la Filippo, dar nu cred că suntem făcuţi să trăim împreună. La început, m-au fascinat luxul, bunele maniere, înalta societate. Apoi însă, am început să-i măsor pe oamenii aceea, descoperindu-le adevărata valoare.

– A, da, asta-i specialitatea ta, râse Pucci. De mic copil te învârteai de colo-colo cu un metru de croitorie atârnat de gât.

– În cele din urmă, continuă imperturbabil Giuseppe, am înţeles că trebuie să mă întorc pe drumul meu. Dacă nu-mi schimb acum traiectoria, când s-o mai fac?

– Nu cumva aştepţi un răspuns de la mine? întrebă celălalt, privind spre cer. Sincer vorbind, eu simt în aer miros de furtună, şi nu doar în sens metaforic. Pucci întinse mâna, arătând în zare şi spuse: Ia uite acolo, ce nori negri vin spre noi. Eu mă duc să mai fac o baie în mare, înainte să înceapă vijelia.

Se ridică şi începu să alerge pe nisipul fierbinte, făcând slalom printre cârdurile de copii, mame şi bunici care umpluseră plaja. Giuseppe îl urmă, apoi, cei doi fraţi înotară umăr lângă umăr, spărgând voinicеşte valurile încă mici. Se îndepărtară de ţărm, spre larg, unde apa era limpede.

Când se întoarseră la mal, plaja se golise de oameni, umbrelele de soare și șezlongurile fuseseră deja strânse, iar cerul era brăzdat de fulgere înspăimântătoare. Furtuna se înteți brusc, iar Pucci și Giuseppe se acoperiră cu prosoapele, își luară hainele în mână și se adăpostiră în fugă sub acoperișul terasei din apropiere.

– Îți mai amintești verile pe care le-am petrecut în copilărie pe plaja asta? întrebă Giuseppe, cuprins brusc de nostalgie.

– Da, acolo, dincolo de gard, răspunse Pucci arătând în depărtare, spre zona rezervată taberei de elevi.

– Aș fi murit de supărare, dacă nu ai fi fost tu, își aminti Giuseppe.

– Oare de ce ne trimiteau în tabără?

– De sadici ce erau. Pe Liliana și Rosellina nu le-au trimis niciodată în tabără.

Pucci rămase puțin pe gânduri, apoi spuse:

– Cu toate astea, am învățat ceva din experiențele acelea: să ținem mai mult unul la celălalt și să ne apreciem familia.

– Îți mai amintești de fata aceea cu șuvițe blonde, care ne aducea întruna bomboane? întrebă Giuseppe.

– A, da! își aminti Pucci, pocnind din degete. O chema Sabina. Era îndrăgostită de tine. Mie îmi aducea bomboane cu lămâie, iar ție – cu zmeură. Știa că nu-ți plac lămâile. Ca să fiu sincer, nici mie nu-mi plăceau, zâmbi Pucci. Mie îmi plăcea ea.

– Când mama și tata veneau să ne ia de la autocar, în Piazza Castello, simțeam pur și simplu că îi urăsc, continuă Giuseppe să-și depene amintirile.

– Și eu la fel.

– Dar eram fericiţi că ne întorseserăm, în sfârşit, acasă. Îţi mai aminteşti cum ne întâmpina Liliana? „Ia te uită, s-au întors domnişorii, graşi, frumoşi şi bronzaţi!" Îmi venea s-o zgârii pe faţă când o auzeam.

– Ei, până la urmă, au fost nişte ani frumoşi, dacă-i privim cu mintea de astăzi, medită Pucci.

Acum, cei doi puşti singuratici şi melancolici de altădată, cu uniformele de tabără atârnând triste pe ei, deveniseră tineri chipeşi după care se scurgeau ochii fetişcanelor de pe plajă şi din pensiunea în care erau cazaţi. Unele dintre ele nu se sfiau să le facă ochi dulci. Pe Giuseppe nu-l interesau; Pucci, în schimb, se prefăcea că nu le vede, pentru că avea ochi numai pentru Ariella, o fată de optsprezece ani din Forlì, aflată în vacanţă la mare cu maică-sa.

Furtuna încetă brusc, iar pe cer se înfiripă, cutezător, curcubeul.

Cei doi fraţi se îndreptară spre pensiune. Ceilalţi turişti cazaţi acolo se aflau deja la masă, iar Giuseppe şi Pucci fură nevoiţi să facă faţă reproşurilor gazdei. Femeia le aduse câte o porţie de rizoto cu stridii, apoi îi avertiză:

– Casa asta nu e o societate de telefonie, iar eu nu sunt aici ca s-o fac pe centralista sau pe secretara şi să le dau lămuriri tuturor celor care vă caută.

Îi anunţă că telefonul sunase toată dimineaţa şi întrebaseră de ei, pe rând: mama, Liliana, Rosellina şi „nelipsitul *signor* Filippo."

– *Signor* Filippo ăsta a sunat de trei ori, dar ceilalţi au spus că nu era ceva urgent, preciză femeia.

Apoi se îndepărtă cu iuţeală, pentru că părea să aibă o mulţime de lucruri de făcut: să-l împingă de la spate pe

fiu-său care se mișca prea încet, s-o plesnească pe fiică-sa care tocmai spărsese un pahar, să strige la bărbată-su care nu pusese încă pe farfurii felul al doilea.

– Asta nu-mi place, mormăi Giuseppe.

– Ba, mie mi se pare delicios, îi replică Pucci, cu gura plină.

– Nu la rizoto mă refeream, deșteptule, îl înghionti frate-su. De Filippo vorbesc: telefonează întruna aici și asta mă irită peste măsură. Ridică din umeri, apoi schimbă vorba: Ce crezi că voiau fetele noastre?

– Să ne spună când s-o așteptăm pe Rosellina și că Filippo le-a stresat și pe ele cu telefoanele. Prefă-te că nu-ți pasă.

Pucci îi răspundea absent, pentru că atenția îi era captată de Ariella, aflată de partea cealaltă a mesei. Când privirile li se încrucișau, băiatul îi zâmbea timid. Într-un târziu, se aplecă spre Giuseppe și-i șopti:

– Cred c-o să-mi iau inima-n dinți și o s-o invit diseară la dans.

– Ba nu! răspunse celălalt. Invitația o fac eu, pentru că am metode mai convingătoare decât tine.

După prânz, clienții pensiunii se mutară în grădină, sub o prelată, unde se serviră cafele. Începuseră să facă conversație, fără să se sinchisească de țipetele copiilor care se îmbrânceau și alergau printre mese.

Giuseppe se apropie de masa unde stăteau Ariella și mama sa. Își confecționă o expresie cuminte și spuse:

– Diseară, la Florida, cântă orchestra și se dansează. Fratele meu și cu mine am fi cum nu se poate mai bucuroși să vă însoțim acolo, dacă dumneavoastră ați avea bunăvoința să acceptați invitația noastră respectuoasă.

Ariella roși pe loc, în timp ce maică-sa, o casnică voinică, autentică, răspunse:

– Asta chiar că e o idee grozavă! *Grazie, signor* Giuseppe. Abia așteptăm să mergem acolo.

Giuseppe se întoarse la masa unde Pucci aștepta cu înfrigurare rezultatul.

– De maică-sa mă ocup eu, îl asigură Giuseppe.

Seara, la clubul Florida, în timp ce Pucci își etala toate calitățile de balerin deprinse la școala de dans din Milano, strângând-o în brațe pe Ariella, Giuseppe se chinuia din răsputeri să execute câteva volute decente împreună cu impozanta ei mamă. Nu-și pierdu nicio clipă zâmbetul de pe chip și nu uită să-și exprime admirația pentru grația „de libelulă" a femeii.

Deodată, încremeni. De pe marginea ringului îl priveau înmărmuriți Rosellina și arhitectul Filippo Fioretti.

5

Se apropia mijlocul lui august și Liliana avea concediu o săptămână. Nu-și propuse decât să se odihnească. Se trezea târziu, apoi ieșea să se plimbe pe străzile și prin piețele pustii, scăldate de soare, din centrul orașului.

Milano fără milanezi era un oraș superb.

Când reușea să găsească vreun bar deschis, făcea un popas pentru un cappuccino și o brioșă. Ospătarii păreau mult mai prietenoși când aveau puțini clienți, iar Liliana se bucura de o servire ca la carte, apoi savura o țigară și citea relaxată câte un ziar.

În ziua aceea, întorcându-se acasă, o găsi pe Ernestina vorbind la telefon cu Renato.

– Dă-mi-l și mie, îi ceru ea. Când auzi vocea tatălui său, îl întrebă: Pe unde ai ajuns?

– Acum sunt la Cortina d'Ampezzo, răspunse Renato. La noapte voi dormi într-un refugiu, pe stâncile Tofane.

În fiecare an, Renato Corti își petrecea singur o parte din concediu, făcând expediții cu bicicleta în munți. Doar așa se deconecta de problemele de serviciu, chiar și de presiunea familiei, și nimeni, nici măcar Ernestina, nu îndrăznea să-i conteste acest drept. Tot anul aștepta expediția din luna august. Cu câteva zile înainte de plecare, începea să-și pregătească rucsacul cu meticulozitate, în care strângea tot ce-i putea servi pentru supraviețuire.

De-a lungul anilor, își trasase mai multe itinerarii, care îi garantau popasuri peste noapte în pensiuni decente.

Obișnuia să pedaleze zi-lumină, oprindu-se în câte un sătuc doar ca să trimită o vedere sau să telefoneze acasă. Seara, înainte de culcare, deschidea un jurnal de buzunar în care își nota câteva impresii; mai mult niște reflecții asupra lumii civilizate de care se îndepărtase pentru o vreme. Pe urmă, se întindea în pat, gândindu-se la Ernestina și la copii. Și-ar fi dorit să-i poată convinge și pe ei că cel mai bun leac pentru liniștea sufletească era mersul pe bicicletă, zile la rând, prin inima pădurilor.

La telefon, Renato îi spuse Lilianei, pe un ton exaltat:

– Ce mult mi-aș dori să vezi și tu spectacolul munților noștri! Nu găsesc cuvinte să ți-l descriu...

După ce termină de vorbit cu tatăl său, Liliana se duse în salon, se întinse pe canapeaua rococò și se cufundă în lectură. Citea *Fratelli d'Italia* de Alberto Arbasino.

Nu trecu nici o jumătate de oră şi maică-sa îşi făcu simţită prezenţa în cameră. Se învârtea fără niciun rost, de colo-colo.

– O cafea? o întrebă.

Liliana surâse amuzată, închise cartea şi îi făcu semn să se aşeze lângă ea.

– Hai, vino aici, îi zise. Parcă eşti un copil răsăcit de mamă.

– Păi, se plânse Ernestina, a devenit un adevărat privilegiu să schimbe omul două vorbe cu tine. Puse pe măsuţa joasă tava cu ceştile de cafea. Apoi continuă: Mai-mai că-mi pare rău după vechea noastră casă din corso Lodi. Acolo găseai oricând pe cineva cu care să stai la taifas. Aici, în schimb, mă trezesc uneori vorbind cu muştele din bucătărie. Dădu din umeri, justificându-se: Tu ştii că eu, dacă nu vorbesc, explodez...

– Nu-i deloc aşa, o corectă Liliana, amestecând zahărul din ceaşca sa de cafea. Tu explodezi dacă nu faci investigaţii. Îţi bagi mereu nasul în treburile altora, asta-i realitatea.

– Nu-i adevărat, protestă maică-sa. Mă interesează doar ceea ce ţine de viaţa copiilor mei. Pe urmă, tu eşti cea care mă întărâtă cel mai mult dintre toţi. Eşti atât de misterioasă! Rosellina, de exemplu, o fi ea mitomană, dar măcar vorbeşte cu mine de n-o mai pot opri. Pucci e ca o carte deschisă. Giuseppe nu are secrete nici chiar atunci când tace ca mutu'! Numai tu eşti ascunsă şi secretoasă. Nu pot pricepe de la cine ai moştenit caracterul ăsta ciudat...

– Atunci, mamă, ca să scurtăm povestea, spune-mi ce vrei să afli şi eu te lămuresc, cedă în cele din urmă Liliana.

– Păi, spune-mi, de exemplu, de ce ești acasă, singură-singurică, în plin august, în loc să fii cu bătrânul tău amorez?

– Pentru că e plecat în voiaj în nordul Europei, împreună cu niște amici și cu fosta lui prietenă, răspunse tânăra cu sinceritate. Apoi îi explică: I-aș fi putut spune că nu-mi convine situația, iar el m-ar fi ascultat și nu s-ar fi dus. Dar lucrurile nu stau așa. De fapt, eu cred că-i datora bietei femei aceste zile de vacanță, după ce i-a distrus viața, părăsind-o pentru mine.

– Oh, Doamne Sfinte! se cruci Ernestina. Asta e... Doamne, în ce lume am picat? Ce aveți oare în cap, voi, ăștia tineri?... Fă-mă, te rog, să înțeleg: tu îți faci planuri de viitor cu un bărbat care își petrece vacanța cu fosta sa logodnică?

– Uite, vezi?! izbucni Liliana, sărind în picioare. Asta se întâmplă dacă vorbesc cu tine despre viața mea. De acum încolo să nu mai fii atât de mirată dacă nu-ți voi mai spune nimic despre mine. Oricum, nu pricepi o iotă...

De fapt, lucrurile nu stăteau chiar așa cum le descrisese Liliana. Într-una din zile, Sandro Brioschi i-a spus: „Sper din toată inima ca Denise să-și găsească un bărbat cu care să-și împartă viața. Numai că, deocamdată, ea și-a planificat să petreacă vacanța de anul acesta împreună cu mine și prietenii mei. Ce-ai spune dacă i-aș propune să meargă singură în voiaj? Astfel, eu aș rămâne la Milano, cu tine." „Îți mulțumesc, dar nu mi-ar plăcea să știu că ți-ai ratat concediul din cauza mea", i-a răspuns ea. Apoi, mințindu-l, a adăugat: „Nu sunt deloc geloasă pe fosta ta prietenă."

– Eu nu mai înţeleg nimic, făcu Ernestina ridicându-se de pe canapea şi pregătindu-se să iasă din salon. Totuşi, ai o mutră care nu-mi place deloc.

Apoi ieşi, trântind uşa.

Liliana pufni, resemnată. Maică-sa avea din nou dreptate: de fapt, nu făcea altceva decât să sufere de gelozie şi aştepta cu nerăbdare întoarcerea lui Sandro.

6

La Cesenatico, fraţii Corti o aşteptau pe Rosellina pentru concursul de dans, dar n-aveau nici cea mai mică bănuială că ea va sosi cu o zi mai devreme de data stabilită şi, pe deasupra, însoţită de arhitectul Filippo Fioretti. Giuseppe se trezi faţă în faţă cu ei în timp ce dansa cu mama Ariellei şi rămase privindu-i ca pe nişte fantasme. Fără un cuvânt, o conduse pe femeie la masa ei, dar Pucci îi ajunse din urmă şi salvă situaţia. Îi prezentă pe soră-sa şi pe Filippo, atribuindu-i celui din urmă rolul de antrenor personal de dans.

– De ce-mi faci asta? îi şopti Filippo. Eu nici măcar nu-s în stare să deosebesc polca de mazurcă.

– De acum încolo le vei deosebi, îi şuieră printre dinţi Giuseppe, privindu-l fioros. Şi, drept pedeapsă, îi vei face curte mamei Ariellei.

– Ispăşesc bucuros pedeapsa asta. Doar mă cunoşti: doamnele în vârstă sunt specialitatea mea, îi şopti arhitectul, zâmbind. Apoi adăugă: În altă ordine de idei, să ştii că trebuia neapărat să te văd. Simţeam că înnebunesc fără tine.

Încetul cu încetul, când se întorceau spre pensiune, Giuseppe și Pucci aflară explicația acelei vizite neașteptate: Filippo le mărturisi că o terorizase cu telefoanele pe Liliana, iar când aflase că Rosellina urma să se întâlnească la Cesenatico cu frații săi, părăsise imediat Monte Carlo. Ajuns la Milano, a urcat-o pe fată în a sa De Tomaso Pantera și au traversat toată Romagna, până la Cesenatico.

– Am luat o cameră cu două paturi la Hotelul Mare e Pineta, anunță Filippo.

Era deja miezul nopții când cei trei frați Corti, însoțiți de Filippo, se plimbau în zona portului.

– Ca să fiu sincer, răspunse Giuseppe, eu am venit în vacanță aici cu frate-miu și mă simt excelent la pensiunea noastră.

– În cazul ăsta, interveni Rosellina pe un ton rugător, n-aș putea veni eu să dorm la Mare e Pineta? E superb acolo! Tot personalul îmbrăcat la patru ace, covoare persane, lume șic. Te implor, Giuseppe, lasă-mă pe mine să merg cu Filippo. Apoi se întoarse spre Pucci, cerându-i să intervină: Hai, spune-i și tu că mor de necaz dacă nu înnoptez la un hotel de lux.

Pucci nu răspunse. Gândul îi rămăsese la Ariella.

– Filippo nu te vrea cu el și nici eu nu vreau să dormi cu el, i-o tăie scurt Giuseppe.

– Îți jur că nu fac sex cu el, strigă fata, în pragul isteriei.

– Rosellina, potolește-te! tună dintr-odată vocea lui Filippo, care o suportase până atunci din dragoste pentru Giuseppe.

– Tu să nu ridici vocea la soră-mea! replică furios tânărul, privindu-și amenințător partenerul.

– Iartă-mă, Rosellina, spuse spășit Filippo. Apoi se apără: Adevărul însă e că tu l-ai face și pe un sfânt să-și iasă din pepeni.

Fata zâmbi, aruncându-i o privire binevoitoare.

– Știu, spuse. Asta-i specialitatea mea: să le scot tuturor peri albi. Acum însă, vă las singuri, pe tine și pe Giuseppe, dar atât vă mai spun: să știți că mi-ați făcut un mare rău. Hotelul acela luxos era tot ce-mi doream mai mult.

Apoi, trăgându-l de mână pe Pucci, se îndepărtă.

Rămași singuri, Rosellina începu să-l tachineze:

– Ești căzut în cap după Ariella asta, n-am ce zice! spuse pe un ton zeflemitor. E bine măcar că-i drăguță. Ba chiar frumușică-foc, numai că eu sunt un pic geloasă pe ea. Atâtica, puțin de tot, dar sunt geloasă, mărturisi fata, apoi îl îmboldi: Hai, ce mai stai? Povestește-mi tot!

Îl prinse de braț și se îndepărtară agale spre pensiune.

– Păi, ce să-ți spun? începu să povestească Pucci. A dat examenul de maturitate[1] anul ăsta și l-a luat cu notă maximă. Are o soră măritată care locuiește la Bologna. La toamnă, se va duce să locuiască la ea, pentru că se va înscrie la Facultatea de Litere. Știi, îi explică el, de la Milano la Bologna sunt numai două ore de mers cu trenul. Aș putea să mă duc s-o văd în fiecare weekend.

Ceva mai târziu, Rosellina o cunoscu pe proprietăreasa pensiunii. Femeia era frântă după o zi grea de muncă. Cu toate acestea, ascultă amuzată flecăreala tinerei milaneze care făcea o școală de învățătoare, dar visa să

[1] În instituțiile de învățământ mediu tehnic, examenul de maturitate este echivalentul bacalaureatului din liceele teoretice (n. tr.).

ajungă un star al show-business-ului, și care urma să participe a doua zi la concursul de dans de la clubul Florida.

Când proprietăreasa se interesă de bărbatul distins, cu aer aristocratic, care o adusese cu mașina de la Milano, Rosellina rezistă tentației de a-i spune adevărul gol-goluț și se mulțumi să confirme versiunea lui Pucci.

– Filippo e antrenorul nostru de dans, spuse.

În seara următoare, pe ringul de dans de la Florida, Rosellina și Pucci stăteau drepți, nemișcați, unul în fața celuilalt, pregătiți să-și înceapă reprezentația pentru care se pregătiseră luni de-a rândul. În sală, o mulțime de spectatori și un juriu de experți. Luminile se stinseră, iar din public se auziră murmure nerăbdătoare. Apoi, fasciculul orbitor al unui proiector de scenă îi încadră pe cei doi, iar orchestra execută primele note ale unui vals vienez. Spectatorii amuțiră, îndreptându-și atenția spre ringul de dans.

Pucci purta o cămașă albă, cu guler *alla rossa*, și pantaloni negri mulați, care îi scoteau în evidență șoldurile înguste și musculatura picioarelor.

Din sală, Ariella îl sorbea din priviri.

– Doamne, cât e de frumos! îi șopti ea maică-sii.

– Adevărul e că nu seamănă deloc a contabil, comentă femeia, care ar fi preferat totuși pentru fiică-sa un absolvent de facultate.

Rosellina purta o rochie albă de organdi, creată special pentru ea de Giuseppe, împodobită cu arabescuri și paiete de argint. Părul, strâns la ceafă într-un *chignon* sever, lăsa vederii toată splendoarea chipului său ca de porțelan, cu trăsături delicate.

Chiar și spectatorii nefamiliarizați cu dansul își dădură seama că au în față o pereche de dansatori de clasă,

iar eleganţa cu care cei doi executară primii paşi stârni un ropot de aplauze.

Parcă plutind, valsară cu paşi siguri, în timp ce publicul părea extaziat de măiestria lor.

După vals, urmă un boogie-woogie dezlănţuit.

Rosellina şi Pucci se lăsară purtaţi într-un joc cu un ritm drăcesc, presărat cu torsiuni de trupuri şi figuri acrobatice care le puseră în valoare mobilitatea extraordinară. Publicul ovaţiona întruna, în timp ce membrii juriului schimbau priviri încântate şi dădeau mulţumiţi din cap.

Urmă tangoul argentinian şi, în fine, veni rândul fox-trotului. Atunci se petrecu dezastrul: Rosellina greşi pasul, se dezechilibră şi căzu. Din sală se înălţă la unison un oftat de dezamăgire. Pucci se aplecă spre ea, întinzându-i mâna şi-i şopti:

– Hai, curaj! N-o fi ăsta sfârşitul lumii...

Un fior scutură trupul Rosellinei. Izbucni în plâns, se ridică fără să-l ia în seamă pe fratele său şi părăsi ringul cu lacrimile şiroindu-i pe obraji. După o clipă de stupoare generală, spectatorii începură să bată din palme, ritmic, din ce în ce mai repede, în semn de încurajare. Pucci o urmă pe sora sa, încercând s-o convingă să revină pe ring.

În sală, publicul continua să aplaude ritmic, iar unul dintre organizatori dădu buzna peste ei, în vestiar.

– Pe voi vă vor, exclamă el. Juriul v-a penalizat pentru căzătură, dar publicul vă cheamă înapoi, pe ring. Hai, grăbiţi-vă, pentru că avem şi o ziaristă de la *Carlino* care va scrie despre concursul ăsta şi n-avem nevoie de probleme.

– O ziaristă! sări ca arsă Rosellina.

Pentru ea, acesta era un cuvânt magic. Îşi şterse lacrimile, îşi confecţionă un zâmbet de scenă şi, la braţul fratelui

său, se întoarse cu pasul sprinten pe ringul de dans. Făcură amândoi reverențele de cuviință, în timp ce spectatorii strigau în cor:

– Bravo! Bravo! Bravo!

– Unde e presa? șopti Rosellina la urechea lui Pucci.

– Nu te ambala, nu e decât cineva de la un ziar local, încercă să o lămurească tânărul.

Președintele juriului luă microfonul și anunță:

– În afara concursului, doar pentru plăcerea noastră și pentru a potoli vacarmul din sală, îi rog pe frații Corti să repete ultima probă a concursului: foxtrotul.

De data aceasta, totul decurse perfect, iar spectatorii păreau că nu se mai îndură să-i lase pe cei doi să se retragă în culise.

Rosellina și Pucci tocmai își schimbau hainele de scenă, când unul dintre organizatorii concursului se apropie de ei cu o expresie misterioasă pe chip și le șopti:

– E unul afară care vă caută. Zice că e coregraf și vrea să stea de vorbă cu voi.

– Cine e? Cum îl cheamă?

– Habar n-am. Dar e aici, la ușă.

Atunci îl cunoscură pe Max Garcia, omul care făcea coregrafia spectacolelor de varietăți de la RAI.

7

Sandro se întoarse mai devreme din vacanță. Într-o seară, Liliana se pomeni față în față cu el, când ieșea pe poarta principală de la Collevolta.

Era bronzat și fata îl găsi de-a dreptul fermecător. Ea, în schimb, lucrase douăsprezece ore fără să facă nici măcar o pauză de gustare și era extenuată. Părul era ciufulit, fusta albastră de in, încinsă în talie cu un brâu, era boțită, iar cămașa albă, cu guler dantelat, nu se prezenta nici ea în condiții mai bune. Era frântă de oboseală.

– De când mă aștepți? îl întrebă de parcă abia se despărțiseră.

Era ora nouă seara.

– Cam demult, recunosc, răspunse el, privind-o cu duioșie.

Era 20 august. Umbrele serii cădeau peste oraș, dar căldura umedă de peste zi persista încă.

Sub braț, Liliana ținea un dosar gros cu documente, pe care voia să le studieze acasă. Ca întotdeauna, își luase de lucru pentru acasă.

– Pari în formă, îi spuse ea, zâmbindu-i.

Sandro clătină sceptic din cap. Părea îngândurat.

– Mă așteptam la o primire mai călduroasă, dar e bine și așa, comentă el, deschizând portiera automobilului său, Alfa Romeo, și făcându-i semn să urce.

Se urcă la volan, dar nu roti cheia în contact. Se întoarse spre Liliana și, mângâindu-i fața, îi zise:

– Mi-a fost dor de tine.

Fata își lăsă capul pe pieptul lui.

– Bine ai venit, îi șopti.

Sandro o îmbrățișă cu putere.

– Pari atât de firavă în brațele mele, rosti el, cuprins de emoție. Apoi îi mărturisi: M-am gândit la tine în fiecare clipă, ți-am scris câte o scrisoare în fiecare zi.

– N-am primit niciuna, tresări Liliana.

– Păi, dacă nu ţi le-am trimis... zâmbi Sandro. Apoi întinse mâna spre torpedoul maşinii şi-i spuse: Sunt toate acolo.

În clipa aceea, pe poarta principală a companiei Collevolta ieşi însuşi Eleuteri, directorul. Îndreptându-se spre limuzina albastră care îl aştepta, bărbatul o observă pe Liliana, împreună cu un domn distins, într-o maşină elegantă. Tresări nemulţumit la gândul că preţioasa lui subalternă ar putea fi pe punctul de a se căsători. Asta însemna că ar putea urma cât de curând şi un copil, lucru care nu ar fi fost deloc în avantajul companiei. Clătină din cap şi îşi văzu de drum.

Liliana deschise torpedoul. Descoperi un teanc de scrisori legate cu panglică albastră. Alături, o cutie mică din piele, de culoarea fildeşului.

– Scrisorile le poţi citi mai târziu, când vei rămâne singură, spuse Sandro. Cutiuţa aceea însă aş vrea s-o deschizi chiar acum. E un cadou cumpărat special pentru tine de la Paris.

Era un inel de platină, cu un safir mare montat pe centru, şi două briliante de-o parte şi de alta.

Liliana se uită înmărmurită la minunăţia aceea de giuvaier. De uimire, era incapabilă să scoată vreun cuvânt. Privirea îi căzu pe numele imprimat pe căptuşeala de mătase a cutiei: era o marcă prestigioasă, cunoscută în toată lumea.

– Doamne, făcu ea, fără să-şi poată desprinde privirea de la bijuterie, ai cheltuit o avere. Dar eu nu merit asemenea sacrificii.

– Greşeşti, îi răspunse Sandro. Tu meriţi mult mai mult.

Îi luă inelul din palmă și i-l potrivi cu delicatețe pe degetul inelar stâng. Safirul și briliantele străluceau tremurat, iar Liliana crezu că-i vor da lacrimile.

– Mă faci să mă simt ca o prințesă din povești, murmură ea. Apoi, parcă trezită dintr-un vis, își drese vocea și spuse: Hai să plecăm de aici. N-aș vrea să iasă cineva pe poartă și să ne vadă.

Sandro roti cheia în contact și se îndepărtară.

Făcură popas la obișnuita lor masă a restaurantului de la Darsena.

– Ce ți-ai propus, în privința noastră? îl întrebă direct Liliana, după ce chelnerul le aduse o salată de crevete de apă dulce, aromatizată cu frunze de roiniță.

– Să ne căsătorim, răspunse prompt Sandro. Apoi, plecând privirea, murmură: Bineînțeles, dacă nu cumva asta ți se pare o propunere hazardată.

Liliana rămase cu furculița în aer, nevenindu-i să creadă ce auzise. Se dezmetici repede și, în sfârșit, enunță întrebarea care o frământa de câteva zile:

– Ce mai face Denise?

– A, făcu bărbatul, lucrurile au mers mai ușor decât mă așteptam.

Și începu să-i povestească.

După ce au ieșit din Milano – el și cele două cupluri de vechi prieteni – mica lor caravană compusă din trei autoturisme s-a oprit la Gaggiolo, unde îi aștepta Denise. Au luat micul dejun la casa de pe lac, apoi au plecat mai departe. Denise era foarte tăcută. Din când în când însă, repeta:

– Nu mi se pare deloc în regulă să mergem împreună în excursia asta.

Sandro și prietenii săi nu au vrut s-o lase singură, iar felul delicat în care se comportau cu ea o stinghereau. În prima noapte s-au oprit la Lyon. Sandro rezervase din timp un apartament pentru ei doi, într-un vechi hotel *avec beaucoup de tradition.* El a dormit în sufragerie, iar Denise în dormitor.

O zi mai târziu – trecuseră de Paris, parcurgeau valea râului Orne – Denise s-a hotărât dintr-odată.

– Du-mă înapoi la Paris, te rog, i-a spus.

A condus-o până la Aeroportul Orly, de unde ea a luat un zbor spre Barcelona.

– Am niște colegi de serviciu acolo, i-a explicat. Am vorbit la telefon cu ei și mă așteaptă. O să-mi petrec vacanța cu ei, pe Costa Brava.

Și a plecat.

Întors la Paris, Sandro a cumpărat inelul cu safir și briliante pentru Liliana. Apoi s-a alăturat prietenilor săi, care îl așteptau la Bayeux. Au vizitat biserici străvechi, castele și ruine romane, și au hoinărit prin păduri seculare. După câteva zile, prietenii i-au zis:

– Ce mai cauți tu pe aici? Nu vezi că nu-ți găsești locul? Întoarce-te la Liliana.

Și el s-a întors la Milano.

Liliana așează pe masă teancul de scrisori pe care Sandro îl păstrase în torpedou.

– O să le citesc la noapte, zise.

– Am încercat să te fac să înțelegi ce fel de om sunt și ce simt pentru tine, îi explică el. Apoi adăugă: Nu vei regreta dacă mă vei păstra lângă tine.

– Nu voi fi deloc o parteneră de viață comodă. Știi asta, nu-i așa?

– Sunt pregătit pentru orice, glumi Sandro, mângâindu-i degetele.

În lumina palidă a lumânărilor de pe masă, Liliana admiră strălucirea moale a pietrelor de pe deget. Dintr-odată izbucni în râs. Sandro o privi încremenit.

– Mă gândeam la sora mea, îl lămuri ea. Când va vedea inelul ăsta, sunt sigură că va povesti câte-n lună şi-n stele tuturor cunoscuţilor ei. E în stare să spună că a fost inelul Mariei Callas sau a prinţesei Soraya. Fata asta are o imaginaţie bolnavă...

În seara aceea, în faţa casei, sărutul lui Sandro fu unul cald, special, iar Liliana înţelese în clipa aceea că el era bărbatul cel mai potrivit pentru ea.

8

În prima duminică din septembrie, în casa Corti era agitaţie mare.

După un lung şi furtunos consiliu de familie, Ernestina acceptase, în sfârşit, să-i invite la prânz pe Sandro Brioschi şi pe Ariella Spada. De asemenea, fu chemat şi arhitectul Filippo Fioretti. „Fac asta ca să punem cu toţii lucrurile la punct, odată pentru totdeauna", precizase. Ca întotdeauna, soţul Ernestinei nu a avut nimic de obiectat.

Încă de sâmbătă, femeia se puse pe trebăluit în jurul cuptorului, ignorându-l pe Renato, care îi sugerase o soluţie practică.

– Ernestina mea dragă, spuse el, o să fim unsprezece la masă. De ce să-ţi iroseşti timpul şi să munceşti ca o

roabă în bucătărie, când am putea foarte bine să comandăm totul la o rotiserie sau la un restaurant? Desigur, o să ne coste mai mult, nu zic nu, dar la urma urmelor e o ocazie specială.

– Nici în ruptul capului, ripostă Ernestina. N-am de gând să umflu buzunarele negustorilor ăstora avizi după bani. În plus, am de gând să servesc un prânz în stil rustic, cum îmi place mie, iar așa ceva nu găsești la restaurante.

– De ce unsprezece? interveni Rosellina. Am numărat din nou: nu suntem decât nouă.

– I-am invitat și pe Fermo, cu nevastă-sa, îi comunică Renato. În asemenea ocazii importante, prietenii de suflet nu se uită. Și uite-așa, după masă vom avea și puțină muzică. Așa, ca pe vremuri...

Fermo, infirmierul din corso Lodi, se recăsătorise în cele din urmă și rămăsese în relații strânse cu Renato.

Meniul zilei cuprindea aperitive, un rizoto cu carne de vițel, salată – „cât să ne clătim gura" – și *zuppa inglese* cu pandișpan.

Ernestina și cele două fete au făcut curățenie-lună în toată casa. Au spălat și călcat perdelele, au lustruit oglinzile și au scuturat covoarele. Ore întregi Liliana a curățat cu migală candelabrul de cristal din salon, moștenit de la *miss* Angelina, apoi a pregătit căruciorul și serviciul pentru ciocolată caldă. Voia să reînnoade tradiția de pe vremea doamnelor Pergolesi, care desăvârșeau zilele de sărbătoare cu o delicioasă ceașcă de ciocolată fierbinte.

– Nu e corect, pufni Rosellina, în timp ce-și ajuta sora mai mare să împăturească șervețelele din pânză de Flandra. Toți vă aduceți perechea, iar eu n-am pe nimeni.

– Ești încă atât de tânără! o consolă Liliana. La vârsta ta, eu nu mă gândeam decât la școală.

– Tu ești tu, eu sunt eu, replică mezina. Eu am nevoie de aer, de libertate, vreau să-mi trăiesc viața, iar mama pur și simplu mă sufocă. N-o mai suport, crede-mă! Imaginează-ți: marele Max Garcia m-a chemat la Roma ca să dau o probă pentru emisiunea lui la care se uită o țară întreagă, și ea mai-mai să mă ia la palme. „Tu trebuie să te gândești la diploma ta de învățătoare", o imită ea, grotesc, pe Ernestina. Apoi continuă: Altceva nu știe să spună. Iar *papà*, ca să nu-și aprindă paie în cap, se preface că n-aude nimic. Mie n-o să-mi folosească niciodată diploma aia de învățătoare. Nu fac altceva decât să pierd timpul degeaba, în timp ce luminile rampei mă așteaptă. Fata puse o mână pe umărul Lilianei și rosti cu voce mieroasă: Te rog, Liliana, pune o vorbă bună la mama pentru mine...

– Nici nu mă gândesc, veni prompt răspunsul. Tu nu știi nimic despre show-business. E o lume cum nu se poate mai periculoasă pentru o fată nechibzuită ca tine.

– Ce să spun, uite unde stătea aia care le știe pe toate, ripostă Rosellina, sarcastic. Știi tu ce se petrece în lumea show-businessului, tu, care-ți consumi viața între casă și serviciu! Apoi coborî vocea: Tu îți poți închipui că eu sunt încă virgină la vârsta asta? Toate prietenele mele au făcut deja pasul cel mare. Eu, în schimb, nimic... Și știi de ce? Pentru că de fiecare dată când ajung acolo, pe punctul de a se înfăptui minunea, îmi apare în fața ochilor chipul încruntat al mamei. Atunci, pur și simplu o iau la fugă. Ți se pare corect? Uită-te în jur: suntem în 1963, Iuri Gagarin și Alan Shepard au călătorit deja în

spațiu, mâine-poimâine omul o să pășească pe Lună, iar eu sunt obligată să trăiesc între patru pereți, ca o castelană cucernică din Evul Mediu. Nici măcar Pucci nu mai are timp pentru mine; în fiecare sâmbătă, mort-copt, e în trenul de Bologna, ca s-o vadă pe mândra lui... Oh, Doamne, oftă teatral Rosellina, n-o să ajung niciodată o vedetă și asta numai din cauza voastră...

Liliana se alarmă.

– Ziua de astăzi ar trebui să fie una specială, dacă se poate chiar liniștită, spuse. Te rog, nu strica totul!... O privi pe sub sprâncene pe Rosellina, apoi schimbă subiectul, apostrofând-o: Ai așezat greșit cuțitele. Se pun cu tăișul spre farfurie, nu spre exterior.

– Oh, scuzați ignoranța, luminăția-voastră, răspunse ironic mezina, schițând o plecăciune prefăcută. Apoi trecu la contraatac: Acum, că porți pe deget un inel care costă o căruță de bani, nu se cuvine să treci cu vederea bunele maniere, nu-i așa?

Liliana surâse, ușor încurcată. Rosellina reușise să-i abată atenția de la reuniunea de familie de care, la urma urmelor, se temea foarte tare. Își punea tot felul de întrebări: *Dacă mama n-o să-l placă pe Sandro? Dacă Filippo va avea o criză de gelozie și îi va reproșa lui Giuseppe că nu mai vrea să locuiască împreună? Dacă Ariella se va arăta scandalizată de homosexualitatea lui Giuseppe? Dacă Rosellina va dori să iasă în evidență și îi va acoperi pe toți cu lăudăroseniile sale?*

De fapt, duminică, totul decurse normal. Musafirii au avut numai cuvinte de laudă pentru bucatele pregătite de Ernestina. Sandro păru să se înțeleagă de minune cu Renato și cu Fermo. Ariella nu-și mai dezlipea privirile de la

Filippo, care se pricepea ca nimeni altul să conducă o conversație, iar Ernestina, cu câteva priviri încruntate, reuși să domolească cele câteva momente de entuziasm exagerat ale Rosellinei.

Seara, în timp ce strângeau masa și puneau toate lucrurile în ordine, Liliana o auzi pe maică-sa spunându-i:

– Mie, acest *dottor* Brioschi, cum îi zice toată lumea, îmi pare cu adevărat o persoană cumsecade. Nu mai sta pe gânduri: grăbește-te să-l iei de bărbat, pentru că a venit vremea să te așezi și tu la casa ta și să-mi faci nepoți. Ernestina făcu o pauză, făcându-și ceva de lucru în bucătărie, apoi o sfătui: Văpăile iubirii se sting repede, amintește-ți mereu lucrul ăsta. Ceea ce contează într-o căsnicie e înțelegerea și ajutorul pe care bărbatul și femeia și-l dau unul celuilalt. Eu cred că el e omul cel mai potrivit pentru o femeie ca tine, care a hotărât să pună pe primul plan cariera.

Liliana nu făcu niciun comentariu.

Luni dimineața, când intră în birou, zări un bilet pe masă. Recunoscu scrisul secretarei lui Eleuteri, *signorina* Dotti:

„*Il direttore* vă așteaptă în biroul său la ora zece, pentru comunicări cu caracter personal."

Oh, Doamne! se gândi, pălind brusc. *Oare ce-o fi vrând de la mine?* Într-o clipită rememoră toți pașii pe care îi urmase în dosarele pe care le avea în lucru și bătăile inimii i se domoliră; cu actele, era totul în regulă.

Eleuteri îi veni în întâmpinare arborând un zâmbet care se voia cuceritor.

– Luați loc, *dottoressa,* îi spuse, făcând un gest larg spre o canapea. Apoi se întoarse spre secretară: Fiți amabilă, *signorina,* aduceți-ne două cafele. Se așeză pe cealaltă canapea, chiar în fața Lilianei, îi oferi o țigară și continuă: Sunt anumite lucruri despre care trebuie să vorbim. O s-o facem între patru ochi, după ce *signorina* Dotti ne aduce cafeaua. Observând neliniștea din ochii Lilianei, adăugă: A! E vorba despre câteva noutăți, cu caracter confidențial deocamdată, dar vreau ca dumneavoastră să fiți informată asupra lor.

Apoi o fixă cu privirea, studiind-o de parcă atunci o vedea prima dată.

– Sunteți foarte tânără, *dottoressa,* observă bărbatul, clătinând imperceptibil din cap. Prea tânără pentru ce și-a propus președintele nostru să vă ofere. Apoi, gândindu-se puțin, Eleuteri adăugă: Oricum, trebuie să recunosc că, deși abia ați fost angajată la Collevolta, ați dat deja dovadă de mult profesionalism. Iar acest lucru, desigur, v-a ridicat semnificativ cota. Sunteți și dumneavoastră conștientă de acest fapt, nu-i așa?

Signorina Dotti ciocăni discret la ușă, apoi pătrunse în încăpere, ducând tava cu cafele, pe care o lăsă pe măsuța dintre canapele.

– Bine, foarte bine, rosti Eleuteri, făcându-i un semn discret secretarei, care îi lăsă de îndată singuri. Apoi, o întrebă pe Liliana: Cât zahăr?

– Dacă-mi permiteți, mă ocup eu de asta, răspunse tânăra, trăgând zaharnița spre ea.

– Mie să nu-mi puneți, *dottoressa,* îi ceru Eleuteri. Știți, trigliceridele mele... Pe urmă, am de-a face cu nevastă-mea. De fiecare dată când analizele de sânge nu-mi

ies cum trebuie, se uită la mine ca la un proscris, de parcă aş avea eu vreo vină...

Se duse la cuier şi scoase din buzunarul lodenului o cutiuţă cu zaharină.

Băură cafeaua într-o tăcere aproape solemnă, în timp ce Liliana se întreba ce turnură avea să ia întrevederea lor.

– Foarte bine, foarte bine, repetă bărbatul, lăsând jos ceaşca. Acum, să ne întoarcem la oile noastre. Iată cum stau lucrurile: Collevolta se află pe punctul de a fuziona cu Zenit, şi – de acum, hotărârea s-a luat deja – va deveni proprietate publică. Va urma o perioadă de reorganizare a tuturor secţiilor şi trebuie să ştiţi că ne aşteaptă o muncă susţinută.

Despre aşa-zisa noutate se şuşotea de mult timp pe la colţuri, iar Liliana aflase despre viitoarea fuziune încă de când se angajase la Collevolta. *Asta nu e deloc o comunicare cu caracter confidenţial*, se gândi ea, aşteptând încordată ce avea să urmeze.

– De acum încolo, continuă Eleuteri, pe un ton insinuant, colaboratorii noştri cei mai eficienţi vor avea posibilitatea să-şi consolideze poziţiile. Dumneavoastră veţi fi promovată la categoria A1. Recunosc, nu s-a mai întâmplat niciodată până acum ca un proaspăt absolvent de facultate, abia angajat în firmă, să avanseze la această categorie în numai câteva luni. Directorul se opri, privind-o pe Liliana drept în ochi, apoi rosti, pe un ton la fel de misterios: Bineînţeles că promovarea va avea loc numai dacă veţi fi şi dumneavoastră de acord. Vreau să zic, dacă nu cumva aveţi alte priorităţi...

Liliana îl privea consternată; nu pricepea nimic din pledoaria ezitantă a bărbatului din faţa sa. Văzând că

nu primește niciun răspuns, Eleuteri continuă, la fel de nesigur.

– De exemplu, să spunem că intenționați să vă căsătoriți, apoi să aveți copii... În fine, aspirațiile dintotdeauna ale unei tinere... Pentru că, vedeți dumneavoastră, *dottoressa,* femeile se plâng că bărbații le pun bețe în roate când e vorba de cariera lor, numai că, atunci când ai de ținut o familie... În fine... Înțelegeți ce vreau să spun, nu-i așa?

– Înțeleg perfect, răspunse Liliana, întunecându-se. Apoi întrebă: Aveți copii?

– Doi, zâmbi mândru Eleuteri. Foarte reușiți, mulțumesc de întrebare.

– Totuși, asta nu v-a împiedicat să vă vedeți mai departe de cariera dumneavoastră, meditä ea. Am dreptate?

– Eu vorbeam despre rolul femeii în familie, se justifică Eleuteri. Ea se ocupă de casă și de copii, în timp ce bărbatul – scutit de o asemenea povară, nu-i așa? – e cel care trebuie să-și vadă de carieră.

– Eu, în schimb, ripostă Liliana, cred că există bărbați capabili să-și sprijine soțiile în carieră, chiar dacă ar fi să se coboare într-atât, încât să preia din sarcinile casnice care aparțin, prin tradiție, soțiilor.

Agitat, Eleuteri își aprinse o țigară, uitând să-i ofere și ei una, așa cum făcuse mai devreme. Își lăsă privirile în pământ, afișând o mină bosumflată, de școlar ofensat. În cele din urmă, zise:

– Ceea ce vreau eu să știu e dacă aveți intenția să vă căsătoriți.

– Cred că da, răspunse ea sec.

– Veți dori să aveți și copii, presupun, insistă el.

– Nu mai faceți atâtea presupuneri, *dottore*, îi răspunse Liliana, privindu-l suav. Atât timp cât mă achit de sarcinile ce-mi revin, nimeni nu are autoritatea să facă supoziții privind viața mea personală. Se ridică brusc și, îndreptându-se către ușă, adăugă: Mulțumesc pentru cafea, *dottore*. Și pentru promovare, desigur.

Și îi adresă cel mai irezistibil surâs de care era în stare.

9

Liliana trase ușa după ea. Rămas singur, Eleuteri începu să-și frece palmele, murmurând:

– Foarte bine, foarte bine.

Deodată, păli. Își dădu seama că tocmai fusese îngenuncheat de o tinerică ce părea că nu se teme nici de diavolul însuși. Se încruntă, apoi rosti, frecându-și palmele:

– Rău, foarte rău.

Președintele companiei insista de mult timp s-o promoveze. Dacă ar fi fost după el, după întâlnirea de mai devreme, ar fi concediat-o. Eleuteri însă era un funcționar inteligent și știa să treacă peste antipatiile personale, dacă avea de-a face cu subalterni capabili.

Înțelese că Liliana era mult prea valoroasă pentru Collevolta, ca să se lase influențat de afrontul pe care ea tocmai i-l adusese. Înghiți în sec, convins că nimic și nimeni – nici măcar o familie numeroasă – nu ar fi clintit-o pe *dottoressa* Corti din hotărârea ei de a-și clădi o carieră strălucită.

În timpul acesta, Liliana se îndrepta cu paşi mari spre biroul său. Spumega de furie. Ura din toată fiinţa sa misoginismul şi puterea absolută a bărbaţilor, care le obliga pe femei să accepte o poziţie umilitoare, anexă, în societate.

– *Buon giorno, avvocatessa,* o salută Bonfanti.

Şeful comisiei de control intern era acolo, în biroul ei, cu eterna ţigară între buze.

Liliana se aşează pe scaunul său şi oftă resemnată.

– Numele meu este Corti şi sunt doar avocat practicant, preciză ea, iritată.

– Nu vă faceţi sânge rău din atâta lucru! replică omul. Aici, înăuntru, toţi au o poreclă. Făcu o pauză, apoi o întrebă, zâmbind ironic: Bună cafeaua acolo, sus, la direcţiune?

Tânăra se minună din nou de rapiditatea cu care circulau veştile.

– Oare e aşa de greu să vă vedeţi de treburile voastre? îl repezi ea.

– Aş zice că e imposibil, din moment ce treburile noastre sunt strâns legate de ale voastre, observă Bonfanti, strivind mucul ţigării în scrumiera de pe masă.

– Ce se vorbeşte despre fuziunea asta cu Zenit? îl întrebă Liliana.

– Că proprietatea publică e mai bună decât cea privată, răspunse absent bărbatul, ridicând din umeri.

– Şi dumneavoastră? Dumneavoastră ce credeţi? se interesă ea, precaută.

– Că cei care o fac pe independenţii sau, mă rog, cei care nu sunt pe placul şefilor – de la zilieri până la „gulerele albe" – vor fi măturaţi. Bonfanti o privi drept în ochi şi o întrebă: Nu sunteţi de acord cu mine?

– Dumneavoastră încercaţi să forţaţi o uşă care vă e deja deschisă, murmură Liliana.

– Mai cred, continuă bărbatul, că muncitorii – mai ales cei care lucrează în schimburi – vor băga zâzanie în toate secţiile şi va fi zaraveră mare dacă nu vom reuşi să întocmim un contract colectiv de muncă mai bun şi să salvăm un număr cât mai mare de locuri de muncă.

– De ce îmi spuneţi toate astea?

– Sunt multe „de ce"-uri, meditä bărbatul. Apoi îi răspunse: Pentru că, stând în biroul ăsta, sunteţi un talent irosit. Ca să fiu sincer, aş vrea să fiţi partenerul nostru de dialog pe probleme sindicale. Dar asta e doar o dorinţă personală, aşa că răspunsul la întrebarea dumneavoastră este: pentru că îmi sunteţi simpatică.

– Şi mie îmi face plăcere să discut cu dumneavoastră, recunoscu Liliana. Numai că, vedeţi, eu sunt doar o angajată a Departamentului de Securitate a Muncii.

– Atunci, zâmbi Bonfanti, haideţi să punem săbiile în teacă. Spuneţi-mi, mai bine, dacă aţi acceptat.

– Ce să accept?

– Promovarea. Şi tot ce rezultă din asta: un birou mult mai mare, cu plante ornamentale, salariu dublu etcetera.

Liliana surâse.

– Oarecum, răspunse.

– Eleuteri îşi cunoaşte bine interesele, o puse în gardă Bonfanti. Apoi o sfătui: Acceptaţi-o, *dottoressa*, şi, pe viitor, ţintiţi tot mai sus! Avem nevoie de interlocutori demni de încredere.

Apoi îi strânse mâna grăbit şi dispăru pe uşă.

Liliana rămase pe gânduri, privind fix peretele alb din faţa sa. Se întrebă de ce Bonfanti avea mereu aerul acela

misterios. *Oare ce urmăreşte, de fapt?* îşi zise. *La urma urmelor, eu sunt complet pe dinafară în ceea ce priveşte strategiile companiei.*

Ca întotdeauna, răspunsul îl obţinu acasă, seara, de la Renato.

– Bonfanti e un politician de rasă, vizionar, o lămuri taică-su. A venit la tine, dar mai trece şi pe la alţii care, mai devreme sau mai târziu, vor fi avansaţi, obţinând poziţii din ce în ce mai puternice. Aşa cum ţi-a spus chiar el, sindicaliştii au nevoie de interlocutori de încredere.

– În curând, îl informă Liliana, în companie vor avea loc restructurări importante. Va fi o adevărată furtună, se vor pune la cale tot felul de jocuri de culise, se vor forma alianţe, se vor purta războaie. Cât timp voi rămâne invizibilă, în banca mea, nu risc nimic. Vreau să mă ţin departe de toate astea, ca să nu fiu lovită pe la spate cândva, mai târziu, după fuziune.

– Eu ţi-aş propune altă strategie, îi răspunse Renato, surâzându-i. Căsătoria. Mie, Sandro al tău chiar îmi place, ştii?

Tânăra încuviinţă din cap, apoi zâmbi:

– Am vrut să mă mărit cu el încă din clipa în care l-am cunoscut, dar nu vreau să mă grăbesc.

De câtva timp, între Roma – unde era sediul celor de la Zenit – şi Milano – oraşul în care îşi avea cartierul general Collevolta – începuse un du-te vino de directori şi experţi financiari. Consecvenţi vechiului principiu „E bine să ai încredere în aproapele tău, dar să nu ai încredere în nimeni e şi mai bine", acţionarii majoritari de

la Zenit preferau să vadă cu ochii lor care era adevărata situaţie economică a viitorilor parteneri.

La o zi după întâlnirea cu Eleuteri, Liliana primi un telefon de la Biroul Personal. Era convocată în cabinetul lui *dottor* Conforti.

– Trebuie să facem formalităţile legate de promovare, îi spuse directorul de personal.

Când intră în biroul lui, observă că nu era singur. Fusese chemat şi Passeri, şeful ei direct.

– Şi acum, ce mai urmează? întrebă ea, privindu-i, pe rând, bănuitoare.

Se simţea în cea mai bună formă şi capabilă să-i înfrunte pe amândoi, chiar dacă simţea că Passeri şi Conforti îi întinseseră o capcană.

Directorul de la Securitatea Muncii îi comunică:

– Trebuie să mergeţi la Roma. Cei de acolo vor să studieze mai bine sectorul nostru şi ne suspectează de faptul că nu respectăm normele legale.

– Şi m-aţi găsit tocmai pe mine! se miră Liliana, iritată. Eu, ultima venită...

– Dumneavoastră aveţi, începând de astăzi, categoria A1, aşa că sunteţi la înălţimea interlocutorilor pe care îi veţi avea acolo, replică *ingegner* Passeri, punându-i în braţe două dosare groase.

Mai târziu, secretara îi înmână biletele de tren, rezervarea la hotel şi banii de diurnă.

– Ştiţi, *dottoressa*, îi spuse femeia privind-o cu admiraţie, nu s-a mai întâmplat niciodată până acum ca o femeie să primească o misiune atât de delicată.

– Greşiţi, o corectă Liliana. Nouă, femeilor, ne sunt rezervate misiunile cele mai ingrate. Aflaţi că pe mine

m-au promovat atât de repede ca să aibă cine să scoată castanele din foc în locul lor.

Ajunse la Roma în aceeași seară, târziu, călătorind cu Settebello, cel mai rapid tren din Italia acelor ani.

Mai fusese în capitală numai de două ori până atunci: o dată când era elevă, și apoi în timpul studenției. Fuseseră sejururi turistice, petrecute cu vizite la muzee și biserici vechi.

Când coborî din taxi în fața Hotelului Forum, situat chiar lângă anticele Fori Imperiali, oboseala de peste zi i se risipi ca prin minune. Pătrunzând în palatul somptuos, se simți ca o prințesă, minunându-se de luxul din jurul său.

Primi însă o cameră single care dădea spre o curte interioară și care emana un miros pestilențial. Coborî la parter și se ceartă cu recepționerul până când primi o cameră dublă, cu vedere spre ruinele romane. Își goli geamantanul, aranjându-și hainele în dulapul și comoda din cameră, îi sună pe Ernestina și pe Sandro, apoi intră sub duș. În cele din urmă, se întinse în pat, însă nu reuși să adoarmă. Trecu mental în revistă întreaga documentație pe care o primise de la *ingegner* Passeri. Sentințe judecătorești, dări de seamă, procese-verbale, expertize tehnice, și le amintea pe toate, încercând să descopere punctele slabe pe care cei de la Zenit le-ar fi putut exploata.

Hotărât lucru, nu pot să dorm, își zise în cele din urmă și aprinse veioza. Își luă dosarele în pat și începu din nou să le studieze, notându-și, din când în când, câteva observații în agendă. Spre ziuă, somnul o învinse.

La ora șapte, telefonul sună. Recepționerul îi dădu deșteptarea. Dormise două ore.

Avu parte de o zi furtunoasă. Funcţionarii de la Zenit studiară cu minuţiozitate exagerată documentaţia adusă de Liliana, adresându-i întruna întrebări incomode. Liliana înţelese că vizita ei de lucru la Roma urma să se prelungească. Seara, întorcându-se în camera sa de la hotel, era atât de obosită, încât se hotărî să nu mai coboare la cină. Ceru să-i fie aduse în cameră nişte fructe. Îşi îngădui o baie lungă, relaxantă, apoi îşi trase pe ea halatul de casă din *piqué* alb pe care i-l dăruise Giuseppe de ziua ei şi se întinse în pat.

Auzi un ciocănit în uşă.

– E deschis, spuse.

În clipa următoare, uşa se deschise încet şi în prag se profilă silueta unui bărbat, care îşi ascunsese faţa în spatele unui uriaş buchet de trandafiri albi.

– Sandro! tresări Liliana.

Apoi sări în picioare şi se repezi spre el.

10

– Pot intra? întrebă Sandro Brioschi.

În spatele său, un chelner aştepta răbdător, ducând pe o tavă un vas plin cu fructe proaspete.

– Şi dacă nu eram singură? îl provocă Liliana.

– La asta chiar că nu m-am gândit, recunoscu bărbatul. Totuşi, nu mi-ai răspuns la întrebare.

– Mă mai gândesc, glumi ea, ducându-şi o mână la tâmplă şi prefăcându-se că reflectează. Apoi consimţi: *Va bene*, puteţi intra amândoi.

Chelnerul zâmbi și puse vasul cu fructe pe măsuța joasă aflată în fața a două fotolii minuscule de catifea bleu. Apoi, rămase în mijlocul camerei, privindu-i pe tânăra din fața sa și pe bărbatul elegant care părea fermecat de frumusețea ei.

– Așteaptă bacșișul, îi șopti Liliana lui Sandro.

El tresări, apoi scoase o bancnotă din buzunar și i-o întinse chelnerului, spunându-i.

– Aduceți-ne o sticlă de șampanie, *per favore.*

– *Sì, signore.* Imediat, *signore,* se bâlbâi omul uluit de bacșișul atât de mare pe care îl primise. Apoi zise: O să aduc și o vază pentru trandafirii aceștia superbi.

– Până astăzi, n-am mai făcut niciodată asemenea nebunii, recunoscu Sandro, roșind.

– Mie mi-e teamă că va trebui să-ți mai iei un serviciu, dacă vei continua să mă tratezi regește, observă Liliana, râzând.

Se așeză într-unul din fotolii și luă o căpșună din fructieră. Sandro o imită.

– Am ceva bani puși deoparte, spuse. Pe urmă, să recunoaștem: n-aș fi singurul care muncește mai mult decât trebuie. Uită-te la tine!...

– Se vede? păru ea îngrijorată.

– Ai ochii roșii de oboseală.

– Și tu la fel, replică Liliana.

– Asta pentru că am venit cu mașina, povesti Sandro, iar prin Appennini am dat peste sfârșitul lumii: mai întâi ceață, pe urmă ploaie torențială, și, ca să fie tacâmul complet, a mai bătut și grindina.

Se auzi o nouă bătaie în ușă. Sandro se ridică și, dând cu ochii de chelner, îi spuse:

– Vă rog să duceţi toate astea sus, la ultimul etaj, la apartamentul patruzeci şi şase. Apoi se întoarse spre Liliana şi-i explică: Cei de la Collevolta nu ţi-au oferit condiţiile pe care le meriţi. Hai, că te ajut să-ţi duci lucrurile sus.

Apartamentul, mobilat în stil baroc, avea două dormitoare, două băi şi un mic salon. Era cel mai bun apartament al hotelului. Lilianei ambientul i se păru cam pretenţios, dar plăcut totuşi. Apăru o cameristă care pregăti paturile pentru noapte şi, la plecare, lăsă pe fiecare pernă câte o bomboană de ciocolată Perugina. Vaza cu trandafiri fusese aşezată în salon, pe o comodă antică.

– De ce nu mi-ai spus imediat că ai rezervat apartamentul ăsta minunat? întrebă Liliana.

– Nu ştiam cum vei reacţiona, se justifică Sandro. L-am rezervat, e adevărat, dar n-am fost sigur că vrei să-l împarţi cu mine.

– Ştii ceva? Nu sunt deloc sigură că te merit, îi mărturisi ea, emoţionată de dragostea pe care i-o arăta Sandro, un bărbat de vârsta tatălui ei, dar care se purta ca un adolescent cuprins de primii fiori ai iubirii.

– Mă duc să fac un duş, o anunţă el, îndreptându-se spre unul din dormitoare.

Rămasă singură în salon, Liliana roti sticla de şampanie din frapieră, citindu-i eticheta. Făcu ochii mari de mirare, apoi se duse în celălalt dormitor, dădu drumul la radio şi se întinse în pat. Se transmitea un concert de muzică clasică şi se lăsă purtată de notele unui sonate de Mozart.

Câteva minute mai târziu, Sandro îşi făcu apariţia în pragul uşii. Purta un halat de baie, iar în mâini ţinea două cupe pline cu şampanie.

Liliana dormea dusă.

Sandro lăsă paharele pe comodă, închise radioul, apoi mângâie cu duioșie părul negru al fetei pe care o iubea cu pasiune. Ieși în vârful picioarelor și se duse în camera sa. Se băgă sub pătură și, frânt de oboseală, adormi îndată.

Când se trezi, aprinse veioza de pe noptieră și se uită la ceas. Era nouă dimineața. Dădu să se ridice din pat, dar simți o mână care îl mângâia pe spate.

– Liliana, murmură el.

– Dacă am văzut că tu nu vii la mine, mi-am luat inima-n dinți și am năvălit eu peste tine, mormăi fata, cu vocea somnoroasă.

Sandro trase pătura și începu s-o mângâie. Era moale și caldă, ca apa mării, vara.

– Știi cât e ceasul? întrebă el, șoptit.

– Nu. Și nici nu vreau să știu.

Petrecură dimineața unul în brațele celuilalt, fericiți cum niciunul din ei nu mai fusese vreodată.

Părăsiră apartamentul târziu, după ce luară micul dejun. În holul hotelului, recepționerul îi înmână Lilianei o listă cu persoanele care o căutaseră la telefon. Sunaseră și cei de la Zenit, și cei de la Milano, de la Collevolta.

– Dacă sună din nou, spuneți-le că *dottoressa* Corti și-a luat o zi de vacanță, zise ea pe un ton vesel, apoi îl luă de braț pe Sandro și îl trase spre ieșire.

Era o zi frumoasă de toamnă. Briza ce cobora dinspre coline împrospăta aerul și mângâia tremurat frunzele copacilor.

Amestecându-se printre turiști, o luară la pas pe lângă palatele opulente ale Romei, pe lângă fântânile ce aruncau perdele de apă strălucind în lumina soarelui, pe

străduțe înguste unde lumini și umbre se înlănțuiau într-un joc încântător și colindară printre prăvăliile vechi de când lumea, care vindeau flori și băuturi răcoritoare.

– Ce senzație! exclamă Liliana, radiind de fericire. Parcă aș fi călare pe un nor, departe de lume.

– Eu parcă sunt deja în rai, îi răspunse Sandro cuprinzându-i umerii și trăgând-o spre el.

Într-un birt de pe malul Tibrului, mâncară flori de dovleac fripte, umplute cu *mozzarella* și sardele, *carciofi alla giudia*, salată de rucola și crevete imperiale.

Pentru cafeaua de după prânz, Sandro ținu morțiș s-o ducă la cafeneaua Rosati, în Piazza del Popolo. Erau acolo poeți, ziariști cunoscuți, pictori, producători de film și multe fete tinere care-și căutau norocul acolo, la Rosati.

– Nu te lăsa păcălită de ce vezi, o avertiză Sandro. Printre oamenii ăștia, altfel renumiți, pe cei inteligenți îi numeri pe degetele de la o mână. Restul, niște nulități.

– Nu mă cunoști, replică Liliana. Eu sunt milaneză pur-sânge, nu mă impresionează nimic din ce e ostentativ. Totuși, atmosfera asta, de folclor, e fascinantă. Dacă Rosellina ar fi aici, ar leșina de fericire. Eu, în schimb, nu. Îl privi pe Sandro drept în ochi și adăugă: Trebuie să-ți mărturisesc că astăzi nu am lucrat nicio secundă, dar nu-mi pare rău deloc.

– O! Înfricoșător, n-am ce zice, răspunse Sandro și izbucni într-un hohot sănătos de râs.

– Ba, e pur și simplu minunat. Și asta datorită ție.

Se întoarseră la hotel. Între timp, lista celor care o căutaseră la telefon se lungise. Luă hârtia pe care scrisese recepționerul și o băgă în geantă fără s-o citească. Apoi urcară în apartamentul lui și se iubiră din nou.

După un timp, Sandro prinse faţa Lilianei între palmele sale şi, privind-o în ochi, îi şopti:

– Sunt îndrăgostit de tine la fel ca...

– La fel ca ?... repetă Liliana, uitându-se la el cu ochi întrebători.

– La fel ca un studenţaş aflat la prima lui poveste de iubire. Sandro făcu o pauză, uitându-se încurcat în jos. Apoi, luându-şi inima-n dinţi, o întrebă temător: Crezi că mă poţi suporta aşa pentru tot restul vieţii ?

Liliana simţise că cererea aceea în căsătorie plutea în aer de multă vreme. Acum, că Sandro făcuse pasul cel mare, tânăra ezită. Zâmbi, apoi îl întrebă:

– Trebuie să-ţi dau răspunsul imediat ?

Descumpănit, Sandro nu ştiu ce-ar fi trebuit să spună. Atunci, Liliana îşi ascunse faţa în pernă, iar bărbatul percepu un „Da" înfundat.

– Da ?! strigă el, nevenindu-i să creadă, şi-i smulse perna din mâini. Da ?!

Liliana râdea în hohote.

– Da, mă mărit cu tine, spuse.

Se despărţiră a doua zi, dimineaţa. Sandro o porni spre Milano, în timp ce Liliana îşi duse lucrurile înapoi, în camera rezervată de compania Collevolta.

11

Urmară câteva zile de lucru intens. Liliana fu nevoită să facă faţă investigaţiilor amănunţite ale funcţionarilor de la Zenit, oferindu-le răspunsuri bine documentate sau

ocolind cu diplomație punctele sensibile ale anchetei. De la Milano primea zilnic telefoane de la șeful său, nerăbdător să afle cum decurg întâlnirile.

– Mă întorc mâine la Milano, îi comunică ea într-una din zile.

– Cu ce rezultat? o întrebă Passeri, tensionat.

– Am scăpat ca prin urechile acului, replică Liliana, iritată.

– Adică? se miră celălalt. E ceva în neregulă?

– Nimic nu e în regulă, și dumneavoastră știți asta foarte bine, răspunse ea pe un ton acuzator. Le vindem celor de la Zenit o barcă plină de găuri. Eu mi-am făcut treaba, m-am achitat de sarcină. Însă sunt alții care trebuie să astupe găurile astea.

Sandro o aștepta în gară. Se îmbrățișară, apoi o ajută să ducă la mașină o cutie mare, plină de dosare.

– Totuși, ce e în cutia asta? se miră. Mi-a rupt spinarea de grea ce e...

– Maculatură, răspunse Liliana, gânditoare. Apoi îi explică: M-au trimis la Roma ca să salvez aparențele. Fuziunea e o hotărâre luată deja, numai că eu sunt suficient de cinică să asist nepăsătoare la jocurile de culise.

– Hm! se întristă el. Înseamnă că asta nu e tocmai o seară potrivită pentru surprize...

Liliana tresări.

– Ba da, răspunse, cuprinsă de curiozitate. O surpriză plăcută mi-ar mai ridica moralul.

Se urcară în mașină și se îndreptară spre Porta Venezia, unul din cartierele antice ale orașului.

– Am nevoie de liniște, rosti ea deodată, lăsându-și capul pe umărul lui Sandro.

– Așa-mi place, zâmbi el, cu un aer misterios.

Automobilul intră pe corso Venezia, apoi traversă Piazza San Babila și viră la stânga, pe corso Monforte, oprindu-se în cele din urmă în fața unei clădiri înalte, moderne.

– De ce am venit aici? îl întrebă ea, privind nedumerită în jur.

– Ți-am spus, doar, că am o surpriză pentru tine, îți amintești? râse el. Apoi, luând o mină aparent serioasă, îi ordonă: Nu mai pune întrebări!

Coborâră din mașină și urcară cele câteva trepte până la ușa mare de la intrare, din lemn masiv, deschis la culoare. Sandro scoase din buzunar o legătură de chei și avu nevoie de câteva secunde până s-o găsească pe cea potrivită. Când o deschise, pășiră într-un atrium imens, îmbrăcat în marmură roz cu irizații cenușii.

Un ascensor silențios îi purtă până la ultimul etaj. Ușile glisante ale liftului lunecară în lături și le descoperi vederii palierul înalt, strălucind de curățenie. Părea total izolat de zgomotul străzii, iar Liliana își putu auzi bătăile inimii, din ce în ce mai repezi. În fața unei uși, Sandro își făcu din nou de lucru cu legătura de chei din buzunar. Reuși s-o deschidă și pătrunseră într-un vestibul amplu, fără niciun fel de mobilier, luminat palid de un bec ce atârna, stingher, din tavan.

– Unde m-ai adus? murmură Liliana.

O latură a vestibulului, în formă de arcadă, se deschidea spre un coridor amplu, înțesat cu rafturi și dulapuri albe, lăcuite. De-o parte și de alta a coridorului – uși ce dădeau în camere spațioase, dar nemobilate. Liliana clătină din cap.

– Acum îmi spui totuşi de ce am venit în locul ăsta? îl întrebă, dând semne de nerăbdare.

– Am închiriat apartamentul ăsta, îi destăinui Sandro. Desigur, trebuie mobilat şi mai sunt de făcut câteva mici reparaţii. Făcu o pauză, privind-o drept în ochi, apoi exclamă: Va fi casa noastră.

– Dar e imensă! constată Liliana.

– E multă linişte aici, în schimb, răspunse el. Iar parcul din spatele blocului e o minunăţie! O să ţi-l arăt. Avem cinematografe şi teatre la numai câţiva paşi de aici. În fine... Am vrut să fie o casă potrivită pentru tine. Îţi place?

Liliana îşi desfăcu larg braţele şi începu să se învârtească, râzând ca o copilă.

– Doamne, e atât de frumos! exclamă ea, în culmea fericirii. Nu-mi vine să cred că voi locui într-un asemenea loc. Nu pot să nu-mi amintesc de casa noastră prăpădită din corso Lodi... Apoi scutură din cap, redevenind serioasă şi zise: Asta totuşi e prea mult pentru mine. Apoi se repezi la Sandro, îl îmbrăţişă şi îl sărută apăsat pe obraji. *Grazie, grazie, grazie!* strigă.

– Şi încă nu ai văzut tot! o anunţă el.

O conduse într-o cameră cu pereţii ca de ambră, în mijlocul căreia trona un pat matrimonial uriaş. Era încă acoperit cu folii mari de plastic. În cameră mai era o lampă înaltă, cu abajur, şi, pe podea, o frapieră cu o sticlă de şampanie, acoperită pe jumătate cu gheaţă.

– Ce facem? întrebă Sandro, îmbrăţişând-o. Sărbătorim de casă nouă?

Pereţii erau proaspăt văruiţi şi în cameră încă mai persista un miros greu. Traseră foliile de plastic de pe pat şi

le aruncară într-un colţ al camerei. Îşi lăsară hainele să cadă pe podea şi se iubiră pe îndelete, până adormiră.

Când se deşteptară, era deja o nouă zi.

– Oh, Doamne, se impacientă Liliana. Mama mă aşteaptă acasă încă de aseară. Privi ceasul şi sări în picioare. Trebuie să fug! Întârzii la serviciu.

– Calmează-te, *ragazzina,* încercă Sandro s-o domolească. Te duc eu la birou, cu maşina, iar când vei ajunge acolo, îi vei telefona mamei tale. Calm, totul e sub control.

Dar cea care telefonă mai întâi fu Ernestina. Liliana abia intrase în micul său birou.

– În sfârşit, am dat de tine, o auzi pe Ernestina, care părea foarte supărată. Era atât de greu să mă suni şi să mă anunţi că nu vii acasă?!

Rămăsese trează toată noaptea, aşteptând-o. Sunase de mai multe ori şi acasă la Sandro, dar nu-i răspunsese nimeni. În cele din urmă, se consolase cu gândul că cei doi au întârziat pe undeva, prin oraş.

– Ai dreptate, mamă, îşi recunoscu vina fata. Te rog să mă ierţi. Totuşi, ţi-am spus că nu ştiu sigur dacă ajung, îţi aminteşti?

– Pot să ştiu şi eu pe unde ai umblat? o chestionă Ernestina.

– Sandro şi cu mine am hotărât să ne căsătorim, îi dezvălui ea. Am fost să vedem apartamentul în care o să ne mutăm după nuntă şi apoi... am adormit...

Ernestina nu scoase niciun sunet.

– Mamă, ai auzit ce-am spus?

– Da, am auzit perfect, veni răspunsul. Apoi, Ernestina adăugă pe un ton întristat: Problema e că mi s-au

cam înecat corăbiile şi aş fi vrut să mă sfătuiesc cu tine. La ce oră vii acasă?

– Destul de devreme, dacă nu cumva mai apar probleme pe aici.

– Ştii ce? Hai, mai bine să ne întâlnim în oraş, propuse maică-sa. La restaurantul acela micuţ din via dell'Orso, la ora opt.

După ce închise, Liliana rămase pe gânduri, intrigată de tonul resemnat al mamei. O cunoştea destul de bine şi ştia că face din ţânţar armăsar. Cu toate acestea, îşi aminti că Ernestina nu se lăsa cuprinsă de panică decât dacă era ceva în neregulă cu soţul ei sau cu cei patru copii. Liliana îşi spuse că, probabil, maică-sa îşi făcea griji pentru Giuseppe. *Poate că a rupt-o definitiv cu Filippo,* se gândi. *Sau poate că e vorba de Pucci.* Îşi aminti că prietena fratelui ei cel mic făcea presiuni asupra lui ca să se mute la Bologna. *Sau poate că Rosellina a mai făcut vreun pocinog,* îşi mai spuse Liliana, apoi, privind la ceas, sări în picioare. Avea o mulţime de lucruri de făcut. *În primul rând, trebuie să clarific nişte lucruri cu Passeri,* se gândi ea, întunecându-se la chip.

Uită pe dată de problemele familiei şi deschise cutia pe care o cărase de la Roma, alese câteva dosare şi porni cu paşi hotărâţi spre biroul şefului ei.

– Bine aţi revenit printre noi, o întâmpină directorul de la Securitatea Muncii.

O invită să se aşeze, dar Liliana îl ignoră şi rămase în picioare. Ochii îi scăpărau de mânie.

– Ce trebuia să fac eu, de fapt, la Roma? îi ceru ea socoteală bărbatului din faţa sa.

– Nu înţeleg, făcu el, nedumerit. Explicaţi-vă!

– Dumneavoastră să-mi explicați, i-o întoarse Liliana. Știți foarte bine că le vindem celor de la Zenit un cufăr pe jumătate gol. Ei au înțeles perfect că, de fapt, șefii de la Collevolta îi trag pe sfoară, dar se fac că plouă. Patronatul vinde o companie al cărei patrimoniu se află doar pe hârtie. În toți anii ăștia, v-ați umflat buzunarele cu profituri uriașe, dar nu v-ați îndurat să cheltuiți nici o liră pentru investiții. Depozitele sunt aproape goale, dotările privind protecția muncii sunt zero barat, iar eu voi face un raport clar despre toate astea.

Își vărsase năduful care o chinuia de zile bune și simțea că-și luase o piatră de pe inimă. Se gândea că ar fi putut foarte bine să tacă, prefăcându-se că nu-i pasă. Ar fi putut scrie un raport cuminte, urmând atitudinea ipocrită care domnea la nivelul conducerii companiei, iar apoi să primească felicitări pentru că s-a achitat conștiincioasă de sarcină.

Passeri o privea lung, într-o tăcere plină de înțelesuri, iar Liliana șovăi. Își zise că, probabil, a greșit lăsându-se pradă emoțiilor. *La urma urmelor,* se gândi cu părere de rău, *abilitatea unui lider se măsoară și prin capacitatea sa de autocontrol. Eu însă m-am lăsat dusă de val.*

Își mai spuse, mustrându-se pe sine însăși, că dacă ținea cu tot dinadinsul să arate că e o persoană cu verticalitate, ar fi putut pur și simplu să-și dea demisia. Apoi clătină din cap: nu era totuși atât de naivă, încât să creadă că situația de la Collevolta era o excepție. Lucrurile ar fi stat la fel și dacă își găsea altă slujbă. *Tot sistemul economic din țara asta e clădit pe jumătăți de adevăr,* își spuse. *Dar cu toate astea – de-a dreptul*

incredibil! – sistemul ăsta putred creează o mulţime de locuri de muncă.

– Vă înţeleg foarte bine revolta, îi spuse *ingegner* Passeri, care o urmărise atent. Îmi amintesc că atunci când am venit prima dată aici, aveam cam aceeaşi vârstă pe care o aveţi dumneavoastră şi eram în stare să mut munţii din loc. Făceam spume de furie: mi se părea că toate merg anapoda în compania asta. Apoi însă, anii au trecut, iar eu am devenit asemenea unei bărci duse de valuri. Am învăţat să plutesc de colo-colo, să am grijă de persoanele din subordinea mea şi atât. Restul, nu-i treaba mea. Continuând s-o privească drept în ochi, adăugă: Eu am grijă de dumneavoastră, *dottoressa*. Să ţineţi minte asta! Acum, îngrijiţi-vă să treceţi cu bine peste criza asta de personalitate şi pregătiţi ce fel de raport vreţi dumneavoastră. Atât doar: de data asta, poate că veţi folosi un limbaj ceva mai puţin violent ca cel de adineauri.

Înfrântă, Liliana se lăsă să cadă pe un scaun.

– Am un caracter urât, ştiu asta, murmură.

– E în regulă, zâmbi Passeri.

– Mă simt ca un figurant într-un joc cu o miză mult prea mare pentru mine, i se confesă Liliana. Apoi recunoscu: Habar n-am ce să scriu în raport.

– N-are nicio importanţă ce scrieţi acolo, răspunse el, dând din umeri. Faceţi însă în aşa fel încât să reiasă cât de eficient e sectorul nostru în această fază de trecere de la proprietatea privată la cea publică. Asta ne va fi de folos pe viitor.

Liliana îşi petrecu restul zilei notându-şi observaţii pentru raportul către direcţiune. Spre seară, porni spre Trattoria dell'Orso. Abia aştepta să-şi revadă mama.

12

Într-o seară, cu ceva timp înaintea plecării Lilianei spre Roma, Ernestina se duse la culcare cu o durere aprigă de dinți. Peste noapte, durerea deveni insuportabilă și nu putu să mai doarmă. Se ridică din pat, se duse în baie și încercă să-și aline durerea cu tinctură de iod diluată. Fără niciun efect, însă. Dimineață, chinuită de durere, se prezentă la Clinica de Urgență. Doctorul de gardă îi spuse că nu e vorba de vreo carie, ci de ceva mult mai grav: paradontoză.

– Urâtă treabă, spuse el, clătinând din cap. Când începe, n-ai cum s-o mai oprești. Apoi îi explică: Boala asta se mai cheamă și pioree – poate ați auzit de ea. Osul maxilarului se retrage, trăgând după el și gingia, apoi rădăcina dinților rămâne descoperită, se inflamează și se formează pungi de puroi. După aceea, un adevărat calvar. Acum, vă prescriu niște antibiotice, pe urmă o să scoatem cele două măsele deja infectate.

– Oh, Doamne! se îngrozi Ernestina. O să sfârșesc ca biata maică-mea, care la cincizeci de ani nu mai avea niciun dinte în gură.

– O să încercăm să evităm asta, încercă s-o liniștească stomatologul. O să tratăm gingiile și să sperăm că veți ajunge la proteză mai târziu decât mama dumneavoastră.

– Păi, da! Să sperăm! Nu mai sunt tânără, e adevărat, dar la urma urmelor nici o babă nu sunt!

– În fișa dumneavoastră scrie că aveți patru copii, observă dentistul. Sarcinile consumă aproape tot calciul din oasele femeii. Așa că, eu zic să vă duceți la medicul de familie să vă prescrie câteva medicamente care să vă oprească decalcifierea.

Apoi, scrise o reţetă şi îi ceru să revină peste o săptămână, când urma să-i scoată două măsele.

Ernestina se duse imediat la medicul de familie, un bărbat în vârstă pe care îl cunoştea de multă vreme.

– Stomatologul mi-a comunicat deja condamnarea, se plânse ea.

– Uneori, dinţarii ăştia sunt nişte brute, încercă omul s-o bine dispună. Nu vă impacientaţi. Cu vârsta, toţi pierdem calciu din organism. Vom remedia lucrurile, fiţi fără grijă.

Urmă o consultaţie amănunţită şi, în cele din urmă, medicul îi zise:

– Sunteţi sănătoasă tun, *signora*. În afară de dinţi, vă mai supără ceva?

Ernestina medită câteva clipe.

– Nu am mai avut menstruaţie de vreo două luni, recunoscu ea. Mi-am zis că poate am intrat la menopauză.

– Hm! făcu doctorul, clătinând din cap. Mi se pare cam devreme pentru aşa ceva. Oricum, veţi face un examen de urină.

Peste câteva zile, sosi rezultatul analizelor. Ernestina era gravidă.

Îi venea să intre în pământ de ruşine. La vârsta ei, cu patru copii aproape maturi, un bebeluş în familia Corti nu putea fi altceva decât un motiv de ocară.

– Strugurii se culeg la vremea lor, spuse, clătinând din cap şi hotărî să nu spună nimănui nimic.

Din când în când, îşi privea lung soţul, imaginându-şi cum ar reacţiona dacă i-ar spune că a rămas însărcinată. De fiecare dată, în faţa ochilor vedea aceeaşi scenă: Renato izbucnind într-un hohot de râs, luând-o în braţe

și spunând: „Asta da, minune! Ernestina mea mă face tată pentru a cincea oară." *Hm!* își spuse. *Ăsta ar fi în stare să-și cheme toți colegii și să dea o petrecere pe chestia asta.*

Era din ce în ce mai convinsă că nu trebuie să sufle o vorbă. Pe urmă, se duse din nou la medic.

– La vârsta mea, i se plânse, când am deja copii care curând îmi vor dărui nepoți, mi-e imposibil să cred că aș mai putea naște din nou.

– Ați vorbit cu soțul dumneavoastră? se interesă doctorul.

– Nu, recunoscu Ernestina. Și nici n-o s-o fac. E o problemă care mă privește numai pe mine.

Era cuprinsă de îndoieli și foarte tristă. Doctorul o știa ca fiind o fire hotărâtă și nu făcu niciun comentariu. În schimb, îi propuse să repete examenul de urină.

– Poate au fost greșite analizele, îi zise. O să mai vorbim când primim rezultatul.

Când se întoarse acasă, Ernestina avu o hemoragie. Fără să se piardă cu firea, telefonă după un taxi și ajunse la Urgențe. Pierduse sarcina, au informat-o. I-au făcut un chiuretaj complet și i-au prescris câteva zile de odihnă.

Nu se ridică din pat timp de două zile. Singură, în liniștea întunecată a dormitorului, plânse întruna, cuprinsă de remușcări. Mai întâi, fusese convinsă că nu vrea să păstreze sarcina; acum, se simțea vinovată și era încredințată că numai gândurile sale negre îi provocaseră avortul.

Încet-încet viața reintră în normal, dar Ernestina purta în suflet o povară de care simțea că nu va putea scăpa niciodată.

Din nou, își alungă gândul că ar putea să i se confeseze lui Renato. Bărbatul ar fi strâns-o în brațe, ar fi mângâiat-o și s-ar fi străduit s-o consoleze, dar nu ar fi înțeles cu adevărat chinurile sufletești prin care trecea. Trebuia să vorbească cu o femeie. Atunci, o sună pe Liliana la birou și îi propuse să se întâlnească în oraș, departe de casă. Acolo putea vorbi fără teama că ar putea fi surprinse de cineva.

O văzu pe fiică-sa intrând în restaurant și căutând-o din priviri. De la masa unde stătea, se ridică și îi făcu semn cu mâna.

– Știi la ce m-am gândit? o întrebă Liliana, așezându-se pe scaunul din fața ei. Că noi două n-am mai fost niciodată la restaurant. Singure, vreau să zic, doar noi...

Ernestina stinse apăsat țigara și turnă un deget de vin roșu în pahare.

– Am comandat *minestrone* de linte și rasol de vită cu sos de verdeață, o informă, absentă.

– Foarte bine. Sunt lihnită de foame.

– Pe unde ți-ai lăsat logodnicul? se interesă femeia, după câteva clipe de tăcere.

– O fi acasă, zise Liliana, dând din umeri. Cel puțin, așa presupun.

Un chelner apăru ca din senin lângă masa lor.

– Doriți niște aperitive? întrebă.

Femeile clătinară din cap, în semn că nu. Liliana luă o țigară din pachet, iar chelnerul se grăbi să-i ofere un foc. Apoi, se făcu nevăzut.

– Aș vrea să-ți pun o întrebare cam indiscretă... începu Ernestina, și ți-aș fi recunoscătoare dacă mi-ai răspunde cu toată sinceritatea. Făcu o pauză, apoi,

privind-o drept în ochi, murmură: Ai avut vreodată... ştii tu, vreun incident neplăcut... un... cum să spun?... legat de menstruaţie...

– A! se lumină la faţă Liliana. Vrei să ştii dacă am rămas vreodată însărcinată?

Ernestina încuviinţă din cap.

– Ce-ţi veni, mamă? se miră tânăra. Ai fi fost prima care ai fi aflat.

– Uite că eu nu sunt aşa de sigură, ripostă maică-sa.

– Mi-a fost întotdeauna frică să rămân gravidă, atunci când eram cu Danilo, îi mărturisi Liliana. Ştiam că nu îşi doreşte copii. Cu Sandro, în schimb, sunt liniştită în privinţa asta, fiindcă ştiu că ar fi cum nu se poate mai fericit. Apoi, adăugă: Pregăteşte-te pentru asta, căci, la urma urmelor, ne vom căsători curând.

– Am avut un avort spontan, zise brusc Ernestina. În timp ce tu erai la Roma...

Liliana rămase cu gura căscată. Apoi plecă privirea, stânjenită. Nu scoase niciun cuvânt.

Pentru ea, mama şi tata erau fiinţe asexuate. Copilă fiind, nu i se părea un lucru ieşit din comun s-o vadă pe maică-sa învârtindu-se de colo-colo cu burta la gură şi apoi aducându-i pe lume, unul după altul, pe cei trei fraţi ai ei. Dar nu se gândise niciodată să asocieze graviditatea Ernestinei cu un eventual raport sexual cu Renato. Refuza să-şi imagineze că părinţii săi ar fi putut vreodată să se tăvălească, dezbrăcaţi, prin aşternuturi, făcând sex.

– Nu zici nimic? o întrebă Ernestina.

– Am rămas fără grai, recunoscu ea. Apoi, o privi în ochi şi zise: De ce mi-ai spus asta?

– Pentru că, la început, nu mi-am dorit copilul, dar, după ce am pierdut sarcina, mă simt vinovată şi simt că-mi pierd minţile. Pe Liliana o trecu un fior de emoţie. Îi luă mâna maică-sii între palmele sale şi i-o strânse cu tandreţe.

– Patru copii înseamnă deja o contribuţie importantă la perpetuarea speciei, încercă ea să glumească, în semn de încurajare. Eu cred că eşti norocoasă că s-a întâmplat aşa. La vârsta ta, o nouă sarcină ar fi fost periculoasă nu numai pentru tine, ci şi pentru copil.

– Aşa crezi? întrebă Ernestina, ridicând din sprâncene.

– Sunt sigură, îşi întări Liliana spusele, afişând un zâmbet care îi dădu siguranţă maică-sii.

Femeia scoase o batistă din geantă şi şi-o apăsă peste pleoape, încercând să-şi reţină lacrimile.

În seara aceea, îndreptându-se spre dormitorul său, Ernestina speră să doarmă, în sfârşit, liniştită.

13

Când fusese la Londra cu Filippo şi Mariuccia, Giuseppe privise cu mare atenţie în jur. Îl interesa felul în care se îmbrăcau tinerii britanici şi îşi dădu seama că vestimentaţia lor nu avea nimic în comun cu stilul tradiţional.

Într-una din zile au fost toţi trei la un concert cu Rolling Stones, iar Giuseppe a rămas profund impresionat de urletele şi de entuziasmul publicului. La rândul ei, Mariuccia a rămas perplexă.

– Fără îndoială că zurbagiii ăştia au un stil şi un mesaj care merită studiate cu atenţie.

– De acord cu tine, i-a răspuns Giuseppe.

Filippo, în schimb, era îngrozit.

– Pentru numele lui Dumnezeu! a exclamat el, care adora muzica clasică și se îndura cu greu să asculte, când și când, câte o cantonetă. Dacă asta e muzica pe care ne-o rezervă viitorul, atunci s-a zis cu noi...

În timpul excursiei la Londra, Giuseppe a schițat câteva linii ale unei vestimentații pentru tineret. Întors în Italia, începu să-și elaboreze ideile. Fără să renunțe la bunul-gust al modei tradiționale, se hotărî să îndulcească numeroasele contraste ireconciliabile, dintre vechi și tendințele moderne.

Rezultase o serie de modele provocatoare, pe care, acum, Marta Scanni, proprietara fabricii de tricotaje, tocmai le studia. Nu reușea să scoată niciun cuvânt. I se părea o inovație mult prea radicală.

– Ne-am orientat întotdeauna spre stilul tradițional, zise ea, în cele din urmă. Tu vii și ne propui să abandonăm definitiv cuvântul „clasic" din vocabular. Ce te face să crezi că-i vom convinge pe clienți să cumpere așa ceva?

– Vor fi nevoiți s-o facă, dacă vor să le mai intre vreun tânăr în magazin, observă Giuseppe. La urma urmelor, noi propunem o cale de mijloc între stilul vechi, obosit, și tendințele extreme ale modei de avangardă. Modelele astea sunt și pe placul *teenager*-ilor, și al mamelor lor, cele care le cumpără, de fapt, hainele. O să vindem *alla grande*, veți vedea!

Patrona fabricii se obișnuise să se încreadă orbește în el, așa că dădu undă verde producției de serie.

În ziua aceea, în atelierul său de creație, Giuseppe primi un telefon neașteptat. Lorenzi, un industriaș bogat,

foarte influent în lumea modei, voia să vorbească cu el. Giuseppe știa că Lorenzi era o marcă celebră de vestimentație masculină.

– Cred că trebuie să ne vedem, îi spuse pe șleau industriașul.

Se întâlniră la un festival internațional de modă. Lorenzi se oprise la standul fabricii lor, iar Marta Scanni îi șoptise la ureche lui Giuseppe: „Îl vezi? Își bagă nasul peste tot. Să te ferești de omul ăsta. E unul dintre cei care își infiltrează spioni peste tot și fură ideile altora. Un borfaș, ce mai!"

Cu toate acestea, Lorenzi era o marcă foarte cunoscută și vindea masiv în toată lumea. Cu câtva timp în urmă, scosese pe piață și o linie de vestimentație feminină, care însă nu se bucurase de prea mare succes.

La telefon, Giuseppe îi răspunse:

– Nu-mi văd capul de treburi și timpul meu e foarte limitat.

– Ha! făcu celălalt. Imaginează-ți că și al meu e cel puțin la fel de limitat. Așa că n-o să pierdem vremea și vom trece imediat la subiect. Eu zic așa: veniți acasă la mine. Îmi spuneți o zi și o oră, iar eu vă voi aștepta negreșit.

– Ce spuneți de luni dimineață, la șase și jumătate? propuse Giuseppe, pe un ton ironic, sigur că omul va renunța să-l mai deranjeze vreodată.

Lorenzi nu ezită nicio secundă.

– Îmi convine cum nu se poate mai bine, răspunse. Atunci, luni dimineața șoferul meu va veni să vă ia de acasă. Cunosc adresa.

Și închise.

În seara aceea, în timp ce o ajuta să facă ordine în bucătărie, Giuseppe îi vorbi Ernestinei despre întâlnirea cu Lorenzi. Părea pus pe jar, însă maică-sa zâmbea.

– Cred că lumea începe să te privească cu alți ochi, remarcă ea. Faci foarte bine că te întâlnești cu el. Atât doar: să nu te lași tras pe sfoară. Ăștia din lumea modei sunt în stare să calce și peste cadavre ca să-și atingă scopul, iar Lorenzi se pricepe de minune la asta. Despre el rareori auzi o vorbă bună; lucruri urâte însă, cu toptanul...

– Adevărul e că multe bârfe se nasc și din invidie, medită Giuseppe.

– Ai dreptate, dar nu-i numai asta, îi explică ea. Lumea modei e mică și toți se cunosc între ei. Nu e greu să afli, de exemplu, că Lorenzi se folosește de mijloace ilegale ca să-și atragă clienții. În plus, e unul dintre cei care iau pielea de pe om, iar muncitorii din fabricile lui știu asta cel mai bine.

– În timp ce noi, la madam Scanni, o ducem ca-n paradis, nu-i așa?! ripostă, sarcastic, băiatul. Ne mângâie părintește pe creștet și ne pupă-n bot cât e ziua de lungă...

– Pe ea măcar o cunoaștem și-i putem frâna pornirile despotice, atunci când le are, îl lămuri Ernestina. Despre Lorenzi, în schimb, se zice că nu poate fi ținut sub control. Toți stiliștii care au lucrat pentru el au fugit ca din pușcă după numai câteva luni.

– În concluzie, ce mă sfătuiești să fac? o întrebă Giuseppe.

Tonul vocii și expresia chipului său erau aceleași ca pe vremea când, copil fiind, îi cerea maică-sii să-l ajute la problema de matematică pentru a doua zi, la școală.

Ernestina se înduioșă. Închise robinetul – spăla câteva farfurii – și se sprijini cu mâinile de marginea chiuvetei, plecându-și capul.

– Lasă-mă să mă gândesc, spuse, închizând ochii.

Era în continuare convinsă că fiul ei își irosește talentul în lumea modei. Spunea adesea: „Până și cei mari – Chanel, Cassini sau Dior – nu sunt altceva decât niște meșteșugari ceva mai răsăriți și cu un pic de simț estetic. În schimb, au fost suficient de șmecheri ca să-și facă un nume și, la luat bani, nu-i întrece nimeni." Însă Giuseppe nu era deloc viclean și nu știa să-și urmărească interesele. După părerea sa, el era un mare artist, dar era nevoită să-i facă pe plac.

Spuse:

– Când te duci la Lorenzi, îl vei lua și pe Pucci cu tine.

– Ce legătură are Pucci cu treaba asta? se miră Giuseppe. El e contabil, îți amintești?

– Tocmai de aceea, precizează Ernestina. Jonglează cu cifrele ca un circar. Contracte, clauze contractuale, apostile, toate astea nu au secrete pentru el; e pâinea lui de zi cu zi. Îi puse o mână pe umăr și, privindu-l cu subînțeles, îi zise: Giuseppe, fratele tău e un om cu picioarele pe pământ și e exact persoana de care ai nevoie la întâlnirea cu Lorenzi.

Giuseppe stătu în cumpănă câteva clipe, apoi chipul i se lumină dintr-odată. Maică-sa avusese o idee genială, ca întotdeauna. O cuprinse după umeri, o îmbrățișă cu putere și o sărută zgomotos pe frunte, în timp ce ea se zbătea să scape din strânsoare, prefăcându-se că protestează.

– Lasă-mă în pace! chicoti ea, străduindu-se să afișeze o mină serioasă. Ce-i cu dulcegăriile astea?

– Tu eşti îngerul meu păzitor, îi spuse Giuseppe. Întotdeauna ai fost îngerul meu păzitor.

Luni dimineaţă, în zori, cei doi tineri erau pregătiţi să înceapă noua aventură.

Limuzina lui Lorenzi, un Jaguar negru şi luxos, apăru în faţa casei fix la ora şase. Şoferul, îmbrăcat în uniformă, îi conduse spre zona San Siro. Trecură de poarta unei proprietăţi şi ajunseră într-un parc uriaş şi atât de bine întreţinut, încât părea pregătit pentru turnarea unui film. Se opriră în faţa unei uriaşe vile în stil modern, văruită într-un alb-strălucitor.

Linguşitor, Lorenzi îl întâmpină pe Giuseppe afişând un zâmbet larg. Când dădu cu ochii de Pucci, rămase perplex.

– El e fratele meu, Palmiro, îl lămuri Giuseppe. Se ocupă cu formalităţile legate de slujba mea.

– Vă invit să luăm micul dejun împreună, răspunse Lorenzi, cu voce pierită.

Îi invită în living, o încăpere imensă, cu ferestre ample, prin care putură admira splendoarea parcului care înconjura vila. Un servitor împietrit în poziţie de drepţi aştepta ordinele stăpânului.

Cei doi tineri savurară micul dejun şi-l ascultară în tăcere pe Lorenzi, care i se adresă lui Giuseppe:

– Intenţionez să investesc în dumneata toată credibilitatea numelui meu.

Apoi dădu glas unui întreg repertoriu de promisiuni care tinerilor li se părură fantasmagorice. Le vorbi despre călătorii şi sejururi în locuri luxoase din străinătate, despre campanii publicitare de anvergură şi programe de televiziune în care urma să apară.

– Tradus în bișțari, interveni Pucci, punând capăt fabulațiilor lui Lorenzi, cam cât ar urma să câștige frate-miu?

Lorenzi pronunță o cifră care îi lăsă cu gura căscată pe cei doi. Era exact dublul salariului pe care Giuseppe îl câștiga la Fabrica Marta Scanni.

– Nici nu se discută, replică Pucci, calm.

– Spuneți dumneavoastră o sumă, îi ceru industriașul.

Pucci rosti o cifră și, de data aceasta, Lorenzi simți că se înecă.

– Giuseppe a mai primit o propunere care include și un procent de trei la sută din fiecare obiect de îmbrăcăminte vândut, îl lămuri Pucci, mințind fără să clipească.

– Regret, dar o sumă ca asta nu-mi pot permite, afirmă Lorenzi.

Pucci nu se arătă descumpănit. Se ridică și spuse:

– Vă mulțumesc pentru masă. Eu trebuie să ajung la birou, iar fratele meu are o slujbă la care nu vrea să întârzie. Îi făcu un semn din cap lui Giuseppe, apoi se întoarse din nou spre gazdă: A fost o plăcere să vă cunosc, *signor* Lorenzi.

Șoferul în uniformă îi duse în centru. De cum rămaseră singuri, Giuseppe se repezi la Pucci, gata să-l ia la bătaie.

– Ești nebun de legat! îi strigă, spumegând de furie. Unde ți-a fost mintea când ai blufat în halul ăla? O dată în viață dă norocul peste mine și te trezești tu să arunci totul în aer. Piei din ochii mei! Îmi vine să-ți sucesc gâtul...

Giuseppe urla de-a binelea. Se aflau în plin centru, în Piazza Medaglie d'Oro, înconjurați de o mulțime de mașini blocate în trafic și de tramvaie pline cu călători.

Trecătorii îi priveau curioşi. Pucci răspunse, cât se poate de liniştit:

– De ce nu te gândeşti că, de fapt, te-am salvat din ghearele unui negustor de sclavi? Lorenzi ăsta nu mi-a plăcut deloc, şi toată flecăreala lui cu sejururi în străinătate, televiziune, succese pe toată linia, nu era altceva decât un mod de a te prosti şi de a te exploata pe un preţ de nimic. Apoi îi puse o mână pe umăr, îl privi în ochi şi adăugă: Tu valorezi mult mai mult decât ţi-a oferit el. De aceea am plusat atât de mult. Ţi-am salvat viaţa şi, bietul de tine, nici nu ţi-ai dat seama de asta.

Apoi îi întoarse spatele şi o porni pe corso di Porta Romana, spre bancă.

Peste câteva ore, Giuseppe îl sună la birou.

– Mi-a telefonat Lorenzi, îl informă. A acceptat propunerea ta.

– Oricum, trebuie să fim cu băgare de seamă, răspunse Pucci, fără entuziasm. Va trebui să facem un contract cu el şi să analizăm la sânge fiecare clauză, înainte de a-l semna.

– Eşti un drac împielităt, *fratello!* exclamă Giuseppe.

Era fericit.

14

Din fuziunea companiilor Collevolta şi Zenit luă fiinţă Collenit, care deveni o societate a domeniului public. Schema de personal a noii companii suferi modificări importante.

Liliana fu din nou promovată. Deveni membru al direcţiunii, chiar dacă nu avea încă drept de semnătură pe documente oficiale. Noile responsabilităţi îi ocupau întreaga zi. Seara, în schimb, ajungând acasă, era nevoită să aibă grijă de Ernestina, care, în ultima vreme, suferea crize de melancolie.

Într-una din zile, ieşind pe poarta companiei, se trezi faţă în faţă cu Renato. O aştepta.

– Am venit să te invit să bem ceva împreună, îi spuse.

Intrară într-un bar din via Carducci. Renato se prefăcu interesat de situaţia de la Collenit, dar Lilianei i se păru evident că, de fapt, voia să-i vorbească despre cu totul altceva. Aşteptă răbdătoare.

– Maică-ta are vreun amant? o întrebă brusc Renato. Apoi o lămuri: De un timp, se poartă ciudat, mă ţine mereu la distanţă şi abia dacă schimbă câteva vorbe cu mine.

– Nu se simte prea bine în ultima vreme, răspunse ea.

– E bolnavă? tresări taică-su, albindu-se la faţă.

– Nu. Doar că a cam obosit...

– Îmi vinzi gogoşi, se supără Renato. Pur şi simplu îmi întoarce spatele. S-a întâmplat dintr-odată, de pe o zi pe alta, şi nu înţeleg de ce. Mă întreb dacă am jignit-o cumva, fără să-mi dau seama... Dar, fie şi aşa, nu-i stă în obicei să tacă. Mi-ar fi întors-o cu vârf şi îndesat. O privi pe Liliana în ochi şi o întrebă: Ţi se pare normal? Dacă ştii ceva, spune-mi. Te rog...

Văzându-l cum se frământă, tânăra îi povesti despre sarcina pe care Ernestina o pierduse.

Renato ascultă cu atenţie. Pe urmă, întinse mâna spre vasul aşezat în mijlocul mesei, luă un *chips* şi îl mestecă pe îndelete. Sorbi o gură de Aperol şi, într-un târziu, spuse:

– Sunt un dobitoc. Îmi pare rău că te-am obligat să-mi vorbești despre un subiect atât de... intim. Iartă-mă, Liliana. Apoi, adăugă: Acum se explică totul. O s-o scot eu la capăt cu maică-ta. Fii liniștită, nu va afla în veci că noi doi am vorbit despre asta.

Liliana simți că i se luase o piatră de pe inimă.

Peste câteva zile, într-o dimineață, Ernestina îi telefonă la birou.

– Sună-l pe logodnicul tău și veniți amândoi diseară, la cină, îi zise. Fac *lasagne* și știu cât de mult îi plac lui Sandro.

– Cum te simți? o întrebă fiică-sa.

– Bine, o asigură ea. Apoi, adăugă: Ca în vremurile bune.

Ziua de lucru începuse sub cele mai bune auspicii. Coborî la barul de la parter, să bea o cafea. Acolo se întâlni cu *ingegner* Passeri.

– M-au contactat cei de la Politehnică, îi spuse bărbatul. Voi ține niște cursuri de formare în Securitatea Muncii. N-am reușit decât să arunc niște idei pe o coală de hârtie, dar nu sunt în stare să le pun cap la cap. Oare n-ați vrea să mă ajutați, *dottoressa*, să le dați o formă inteligibilă?

Era cea de-a doua veste bună în ziua aceea.

Pentru Liliana, să compună texte era o distracție. Avea un stil dezinvolt și fluent. Prin birourile direcțiunii, toți îi citeau încântați rapoartele. Șeful ei, în schimb, nu avea nicio înclinație spre scris și, în plus, nu era la curent cu ultimele norme legislative în domeniu. Liliana redactă pentru el un text de care era ea însăși mândră.

A doua zi după susținerea cursului, Passeri bătu la ușa biroului ei.

– Am fost la înălțime, îi spuse. Au rămas toți cu gura căscată. *Grazie!* Apoi, continuă: Dacă nu vă e cu supărare, v-aș lăsa câteva notițe și pentru cursul următor.

Liliana nu-l refuză. Știa bine că toate cursurile urmau să fie adunate într-un volum și publicate. Spera că Passeri îi va propune să semneze cartea. Însă îi fu dat să audă cu totul altceva.

– Eleuteri a hotărât să rămână alături de vechea gardă, o informă Passeri. E dintre cei care consideră cariera de la Collevolta un trandafir de purtat la butonieră. Dumneavoastră ce aveți de gând?

O parte din patrimoniul fostei companii Collevolta rămăsese în proprietate privată și mulți dintre vechii funcționari considerau că e de demnitatea lor să continue umăr la umăr cu vechii patroni. În schimb, cei tineri se călcau în picioare ca să încapă pe noua organigramă de la Collenit. Liliana nu se hotărâse încă pe ce drum să apuce. Sandro îi spuse: „Proprietatea publică e mai puțin sufocantă decât cea privată. Ți-ar prinde bine să treci cu arme și bagaje la Collenit, mai ales că în felul acesta ai sta mai puțin la birou și ai avea mai mult timp pentru noi doi."

Ridică din umeri și-i răspunse lui Passeri:

– N-o să fac nimic, pentru că nimeni nu m-a întrebat nimic.

– Eu trec de partea cealaltă, îi comunică bărbatul, apoi continuă: Voi cere să lucrați în continuare cu mine. Vă asigur că n-o să vă pară rău.

Liliana nu-i dădu niciun răspuns, preferând să aștepte să se liniștească apele.

Într-o seară, pe când se pregătea să iasă din birou, sună telefonul de interior.

– Sunt Torquati, auzi o voce imperioasă în receptor.

Anselmo Torquati era noul șef de personal de la Collenit. Liliana nu se întâlnise niciodată cu el.

– Veniți în biroul meu, îi ceru vocea. Trebuie să vă vorbesc.

– Când? întrebă ea, impacientată, pentru că Sandro o aștepta deja la poartă.

– În clipa asta, *dottoressa*, răspunse Torquati, pierzându-și răbdarea.

Omul venise de puțin timp în companie, dar pe seama lui circulau deja o mulțime de bârfe. Se spunea că, de tânăr, fusese un fascist înfocat și că, după război, trecuse în barca socialiștilor, așteptând vânturi mai bune. Se mai șoptea pe la colțuri că avea o slăbiciune pentru femeile frumoase și că, dacă acestea se arătau docile și nu se opuneau avansurilor sale, aveau perspective serioase în carieră. În fine, vocile de pe culoare schițaseră trăsăturile unui personaj malefic.

De când lucrase la cabinetul de avocatură Asetti, Liliana construise în jurul său un zid de netrecut pentru indivizi de teapa avocatului. Își luă inima în dinți și porni spre biroul lui Torquati.

Bărbatul ocupa biroul care, cu puțin timp în urmă, aparținuse lui Eleuteri. Privi în jur și observă că fuseseră eliminate toate plantele ornamentale, fotografiile de epocă ale vechii companii Collevolta, fanioanele cu însemnele Rotary Club și toate perdelușele apretate de muselină.

Dând cu ochii de noul șef de personal, pe Liliana o impresionară ochii săi albaștri, ageri, și se miră văzându-i chipul roșu ca focul, de parcă ar fi stat prea mult la soare, craniul rotund și strălucitor ca o bilă de biliard.

Dottor Torquati era numai în cămașă, fără cravată, cu mânecile suflecate.

– Intrați, intrați, îi strigă el când o văzu în prag și se ridică s-o întâmpine. Îi strânse mâna, apoi spuse: În sfârșit, ne cunoaștem...

Se așezară de-o parte și de alta a biroului, față în față, iar bărbatul o cercetă îndelung cu privirea, fără să scoată o vorbă. Într-un târziu, rosti:

– Excelent, parfumul dumneavoastră.

Liliana își strânse palmele în poală și încetase să mai respire. Era încordată. Bărbatul continuă:

– Aveți rezultate foarte bune în activitate, iar vizita dumneavoastră la Roma a făcut o impresie excelentă. Cred că, de fapt, vă irosiți talentul în calitate de vasal al inginerului Passeri. O privi intens, apoi o întrebă, ridicându-și sprâncenele: Ceva obiecții?

Liliana continuă să tacă, gândindu-se că, în realitate, noul șef de personal nu era nici pe departe așa cum îl descriau vocile răuvoitoare.

– Din câte am aflat, continuă Torquati, ați absolvit examenul de avocat practicant, iar eu am nevoie ca de aer de o minte luminată ca a dumneavoastră, care să dirijeze Departamentul nostru Juridic din Città Studi. Ce spuneți? Sunteți de acord cu funcția asta?

Urmară câteva clipe lungi de tăcere. Încercând să treacă peste momentul de stupoare care urmase propunerii lui Torquati, Liliana nu fu în stare decât să se întrebe dacă nu cumva rujul cu care se dăduse înainte i se ștersese de pe buze. *Am căutat luni de zile un ruj care să se potrivească tenului meu*, se gândi. În cele din urmă, nu reuși să spună altceva decât:

– *Va bene.*

Bărbatul din fața ei surâse satisfăcut, se ridică și îi întinse mâna.

– Bine ați venit pe corabia noastră, zise, scuturându-i bărbătește, mâna.

15

C a toate cuplurile care se pregătesc de nuntă, Liliana și Sandro își petreceau toate sfârșiturile de săptămână colindând magazinele și făcând cumpărături pentru noua lor casă.

Arhitectul Filippo Fioretti se oferise să le mobileze și să le amenajeze apartamentul.

– Pot spune că te cunosc suficient de bine, îi răspunsese Liliana, așa că nu am deloc intenția să mă las înșelată de arta ta de seducător. E adevărat că Sandro e expert financiar, dar în casa noastră eu țin socotelile. În concluzie, nu ai nicio șansă să ne faci să cheltuim cât ai vrea tu. Îți mulțumesc pentru bunele tale intenții, dar ne descurcăm singuri.

Liliana își stabilise o limită a cheltuielilor peste care nu voia să treacă cu niciun chip.

În plus, Sandro se dovedi partenerul ideal pentru cumpărături. Îi aprecia opțiunile, se entuziasma în aceeași măsură ca și ea de orice obiect insolit și îi dădea sfaturi bune. Incursiunile prin magazine și atelierele artizanale, alegerea perdelelor, a covoarelor, tapiseriilor și a obiectelor de mobilier punctară cât se poate de plăcut zilele toamnei

aceleia îndelungate. Liliana ajunse să cunoască laturile cele mai ascunse ale caracterului lui Sandro și îl simțea din ce în ce mai apropiat sufletului său. Uneori, nu-și putea reține o exclamație:

– Oare ce am făcut eu ca să merit un bărbat ca tine?!

El îi zâmbea duios și-i răspundea:

– Mie nici acum nu-mi vine să cred că trăiesc minunea asta: să te am numai pentru mine.

Într-o seară, înaintea unei îmbietoare farfurii de rizoto cu ciuperci, în obișnuitul lor restaurant de pe Darsena, Liliana spuse:

– Trebuie să rezervăm biletele de avion pentru voiajul din luna de miere.

Hotărâseră să se căsătorească la jumătatea lui decembrie, iar Crăciunul urmau să-l petreacă la New York, unde îi aștepta *miss* Angelina, nerăbdătoare să-i găzduiască și s-o îmbrățișeze din nou pe draga ei Liliana.

– Am făcut-o deja, o anunță Sandro, punând pe masă două bilete la clasa întâi.

– Ești nebun de legat! exclamă femeia, încremenită.

– Asta, în loc de „mulțumesc"? întrebă el, nedumerit. Mă așteptam la chiote de bucurie.

– Ai cheltuit aiurea o căruță de bani, protestă ea vehement.

– Păi, atunci, mă întreb ce-ai să zici când ai să vezi asta? zise Sandro, arătându-i rezervarea unui apartament la Hotelul Pierre.

– Nu mă mai mărit cu tine! pufni Liliana, aruncându-i priviri fals-amenințătoare.

– Păcat! râse Sandro. Habar n-ai ce pierzi...

– Totuși, de unde răsar banii ăștia? îl interogă ea.

– Din peștera fermecată unde-mi ascund eu tezaurul, răspunse el, fără să clipească.

Pe sub sacoul gri-petrol, bărbatul îmbrăcase un pulover cu guler înalt, după moda lansată în perioada aceea de filmul *La dolce vita.*

Liliana îl privi lung și spuse, râzând:

– N-am știut că viitorul meu soț e, de fapt, milionar.

– Ca să-ți spun drept, recunoscu el, reluându-și tonul serios de mai devreme, nu sunt nici pe departe milionar. Dar am niște bani puși deoparte și am de gând să-i folosesc ca să-ți fac, din când în când, câte o surpriză.

Spunând acestea, îi prinse între palmele sale mâna pe care strălucea superbul inel de logodnă.

– Nu știi cât de mult regret că nu ai fost tu prima mea iubire, murmură Liliana, cuprinsă de emoție.

Petrecură noaptea în noul lor apartament. Se iubiră pe îndelete, apoi Liliana îl mângâie pe față, și-i șopti:

– Eu... eu te iubesc, Sandro!

El o strânse cu putere în brațe și-o mângâie până adormi.

A doua zi, întreaga lume află cu stupoare că John Fitzgerald Kennedy, președintele Statelor Unite, fusese asasinat. Peste o săptămână, Liliana primi o scrisoare de la *miss* Angelina.

Printre altele, îi scrisese:

„... Nu mă mai recunosc în nația asta despre care am crezut că-mi va oferi liniștea de care aveam nevoie la bătrânețe. America era o țară de oameni liberi, născută pentru a oferi adăpost celor care fugeau de tiranie și de mizerie. Al nostru *beloved President* a fost ucis

tocmai pentru că era apărătorul acestor idealuri. De azi încolo, cursul istoriei Americii se va schimba, evoluând spre dezastru.

Micuţa mea Liliana, dacă vrei să ne mai îmbrăţişăm vreodată pe lumea asta, grăbeşte-te şi vino să mă vezi cât mai repede, pentru că rândurile astea ţi le scriu de pe un pat de spital. M-au adus de urgenţă aici pentru că am probleme serioase cu inima..."

Liliana se îngrijoră şi telefonă imediat lui Beth, nepoata bătrânei. Vestea pe care o află îi tăie răsuflarea: *miss* Angelina suferise un infarct şi nu mai putuse fi salvată.

– Nu m-a mai aşteptat, murmură Liliana, cu ochii umflaţi de plâns, sprijinindu-şi capul de umărul lui Sandro. Apoi, îi zise: Voiajul nostru de nuntă la New York nu mai are niciun rost.

– Poate că aşa ţi-e scris: să n-ajungi să vezi America, rosti Sandro, căutând s-o consoleze. Unde altundeva ţi-ar plăcea să mergem?

– Ce zici dacă am petrece luna de miere în apartamentul nostru superb? îi propuse ea. Te-aş trezi dimineaţa aducându-ţi micul dejun la pat, cu un trandafir. Şi nu vom fi obligaţi să ieşim din casă nici măcar pentru cumpărături. Se va ocupa portarul de toate.

Se căsătoriră într-o după-amiază de decembrie, la biserica San Gottardo. A fost o ceremonie restrânsă, la care au participat doar familia Lilianei şi cei câţiva prieteni ai lui Sandro.

Era îmbrăcată cu o blană de vizon auriu, dăruită de proaspătul ei soţ, iar el purta un palton lung de caşmir albastru, primit cadou de la mireasă.

Ernestina se ocupă de masa de nuntă, găzduindu-i pe nuntaşi în apartamentul vast al familiei Corti.

După ce toată lumea plecă, Ernestinei îi scăpă un suspin lung.

– Sper să aibă parte de o viaţă mai puţin agitată decât a mea, îi spuse lui Renato.

– Păi, ce? făcu el, sarcastic. Ţie ţi-o fi mers rău, te pomeneşti!...

Dându-şi seama că făcuse o gafă, femeia îl mângâie pe frunte şi-i spuse:

– Am avut noroc că te-am avut pe tine şi asta a fost mai mult decât puteam să doresc de la viaţă. Apoi, clătină din cap, gânditoare, şi zise: Mă întreb totuşi de ce n-or fi plecat în voiajul de nuntă.

– Poate că n-au avut chef de asta, ridică din umeri bărbatul.

– Ehe! exclamă cu nostalgie Ernestina. Ce mi-ar fi plăcut să plecăm în luna de miere atunci, cu ani în urmă, când ne-am căsătorit!... Dar, pe vremea aceea, abia dacă aveam bani de mâncare.

– Am putea pleca acum, îi propuse Renato, fără să stea pe gânduri. Apoi, îşi pocni degetele şi exclamă: Hai la Veneţia! Toţi îndrăgostiţii merg acolo...

Nu erau decât ei doi, în mijlocul sufrageriei, înconjuraţi de farfurii şi pahare murdare, resturi de mâncare şi scrumiere pline-vârf cu mucuri de ţigară.

– Vorbeşti serios? îl întrebă ea, şovăind.

– Hai, pune paltonul pe tine, îi răspunse Renato. Te duc în luna de miere, femeie.

– Păi, și ce fac cu toate astea?... întrebă ea, arătând în jur. Toată dezordinea... bucătăria... trebuie puse toate în ordine... copiii...

– Exact! replică Renato. Se vor ocupa ei de tot. Hai!

Își făcură în grabă geamantanele și ieșiră într-un suflet din casă, temându-se parcă să nu apară ceva neprevăzut care să-i oprească din drum. Pe masa din bucătărie, la vedere, lăsară un bilet. Scurt și cuprinzător:

„Am plecat la Veneția și nu știm când ne întoarcem.
Mama și tata"

CITTÀ STUDI

1

Sucursala Collenit din Città Studi era situată pe o stradă înfundată, amplă, mărginită de impunătoare palate rezidenţiale din secolul al XVIII-lea, care scoteau şi mai mult în evidenţă urâţenia edificiului tern – un amestec inestetic de sticlă şi betoane – care adăpostea funcţionărimea Companiei.

Liliana avusese mult de furcă cu Sandro, care insista s-o ducă la noua slujbă cu maşina.

– Măcar astăzi, în prima ta zi de lucru, încercă el s-o înduplece.

– Nici vorbă, i-o reteză scurt Liliana. O să merg cu autobuzul, ca toată lumea.

La sediul din via Paleocapa era uşor de ajuns: erau numai câteva staţii de autobuz. În schimb, pentru Città Studi era nevoită să schimbe un tramvai şi un autobuz.

– Nu-mi place să te ştiu călcată în picioare de navetişti, îi spuse Sandro.

– Atunci o să merg la serviciu pe bicicletă, dacă așa te simți mai bine, îi replică ea.

– Ești incorigibilă, dădu din umeri, resemnat, bărbatul. *Va bene*, îndărătnico. Fă cum vrei...

Liliana își înmuie tonul și-i zâmbi, observând că Sandro se întunecase la față.

– Am înțeles, exclamă ea. Ții morțiș să vezi locul în care m-au expediat șefii de la Collenit. Bine, n-o să-ți refuz plăcerea asta. Îți dau voie să mă duci cu mașina, dar numai de data asta. Apoi, mângâindu-l pe frunte, îi zise: Oricum, sunt convinsă că vei veni să mă iei de la birou în fiecare seară. Iar ăsta e un privilegiu pentru mine... Un privilegiu de care puține femei se bucură...

Sandro o însoți până la intrarea în sediu. La despărțire, o sărută lung, apoi îi șopti:

– Hai, curaj, *piccolina!* Arată-le cine ești. Știu că arzi de nerăbdare să te arunci în aventura asta.

Liliana recunoscu în sinea sa că pentru Sandro era ca o carte deschisă. *Ba chiar îmi ghicește și gândurile pe care nici eu nu le pot descifra*, își spuse.

Trecu pragul imensei clădiri și se pomeni în fața oficiului portarului. Era o încăpere imensă. Pe lângă ea trecea în grabă un val de funcționari grăbiți. În schimb, muncitorilor le era rezervată o altă intrare, secundară.

Se familiarizase deja cu procedura, atunci când era vorba de un nou loc de muncă, așa că se înființă la ușa directorului sucursalei, *signor* Massaroni.

– Așadar, dumneata ești madam Corti, mormăi bărbatul, aruncându-i o privire rece, aproape disprețuitoare. Cam tinerică, observă el, pe același ton.

Nici măcar n-o invită să se aşeze. Era un omuleţ cu păr cârlionţat şi o privire mereu încruntată, care vorbea o italiană stranie, amestecată cu un dialect milanez neaoş şi care nu ţinea deloc să se facă simpatic.

– *Dottoressa* Corti, dacă nu vă e cu supărare, îl corectă Liliana, hotărâtă să nu tolereze grosolănia bărbatului din faţa sa.

– Sigur că da! exclamă sarcastic Massaroni. Unde nu-i cap, facem rost de-o licenţă!...

– Eu le am pe amândouă, ripostă Liliana.

– *Va bene, va bene,* am înţeles cum stau lucrurile, făcu bărbatul, cu un gest de lehamite. Sunteţi una dintr-alea, înţepate, numai că, ascultaţi la mine: io n-am făcut decât „tecnicu'", da' vă dau clasă la toţi, voi ăştia... Scutură din cap, iritat şi-i spuse: Acum, că am încheiat formalităţile – cum ziceţi voi, ăştia care ştiţi să daţi din papagal – ia ieşiţi frumuşel afară de aici şi aşteptaţi-o pe Ester, secretara mea. O să vă conducă ea la noul birou.

Îi făcu un semn scurt şi neechivoc, arătându-i uşa.

– A fost o plăcere să fiu primită de dumneavoastră, *signor* Massaroni, replică Liliana, zâmbind sarcastic.

Bărbatul nu se obosi să-i răspundă. Îi întorsese deja spatele.

Ester, secretara, se dovedi copia fidelă – de gen feminin – a şefului său. O escortă fără să scoată o vorbă până la biroul său, o cameră rece, inexpresivă – un fel de cub cenuşiu, cu câteva piese de mobilier jerpelite şi un perete întreg de sticlă, care lăsa priveliştii un teren viran, înţesat de gunoaie.

– Dincolo sunt colaboratorii dumneavoastră, o informă secretara, arătând spre o uşă. Haideţi să vi-i prezint.

Intrară în alt birou, în care Liliana văzu doi bărbaţi – unul tânăr, iar celălalt între două vârste – făcându-şi de lucru la mesele lor.

– *Dottor* Valeri şi *signor* Munafò, topograful, spuse scurt secretara, apoi se întoarse şi dispăru.

Bărbaţii se ridicară fără grabă, împăturindu-şi cu atenţie ziarele pe care tocmai le citeau. Păreau evident deranjaţi că fuseseră întrerupţi din lectură. Îi strânseră mâna Lilianei fără entuziasm şi fără să scoată nici măcar un cuvânt.

Liliana le percepu ostilitatea, dar îşi propuse să dea dovadă de răbdare. Spuse:

– V-aş fi recunoscătoare dacă mi-aţi aduce în birou dosarele pe care le aveţi în lucru. *Grazie.*

Le întoarse spatele, intră în biroul său, trase uşa şi se sprijini de perete, punându-şi mâinile în cap: *Doamne, Dumnezeule, unde am nimerit?* îşi spuse, cuprinsă de disperare.

Înşfăcă telefonul şi formă numărul sediului din via Paleocapa, cerând să i se facă legătura cu *dottor* Torquati.

– Aveţi idee unde m-aţi trimis? îi ceru socoteală, când şeful de personal răspunse.

Bărbatul izbucni în râs.

– E ora nouă dimineaţa, observă el, sunteţi acolo de mai puţin de o jumătate de oră şi deja strigaţi după ajutor?

– Voiam numai să vă adresez mii de mulţumiri pentru festa pe care mi-aţi jucat-o, replică Liliana. Fiţi convins că voi fructifica cu vârf şi îndesat oportunitatea pe care mi-aţi oferit-o.

Apoi trânti, furioasă, receptorul în furcă.

Peste câteva clipe, *dottor* Valeri își făcu apariția în biroul ei și îi puse dinainte două dosare groase.

– Știți, *dottoressa,* mormăi el, în semn de justificare, activitatea juridică în departamentul acesta e ca și inexistentă. În realitate, nu e decât o practică de rutină. Cu alte cuvinte, cam tragem mâța de coadă, cum s-ar zice...

Era un bărbat cam la treizeci de ani, cu un aer frustrat, care vorbea ferindu-se s-o privească în ochi.

Liliana îi făcu un semn spre scaunul din fața sa.

– Luați loc, vă rog, îi spuse. Spuneți-mi ce înțelegeți, mai exact, prin „practică de rutină".

Ceea ce îi povesti tânărul o convinse că se afla, așa cum bănuise, în fața unei situații dezolante.

– Asta e tot? îl întrerupse ea, contrariată.

– Eh, ar mai fi ceva, murmură Valeri, cu un aer misterios. Cred că sunt niște probleme legate de administrarea și dreptul de folosință al unor terenuri. E vorba de o suprafață imensă și la mijloc sunt mulți biștari. Munafò se ocupă sigur de dosarul ăsta. Seara, și-l pune în geantă și îl ia cu el acasă. Făcu o pauză, încercă s-o privească în ochi, apoi lăsă capul în pământ și-i mărturisi: Mi-e teamă că n-are niciun chef să colaboreze cu dumneavoastră.

– Dar dumneavoastră, *dottor* Valeri? îl interogă ea. Dumneavoastră veți colabora?

Bărbatul își trase, speriat, capul între umeri. Apoi arătă spre dosarele de pe masă.

– Astea sunt practicile de care mă ocup eu, spuse. Dacă vreți, ne uităm împreună peste ele.

– Nu, mulțumesc, răspunse Liliana. Prefer să le studiez singură. Dacă voi avea nevoie de lămuriri, vă voi chema.

Îi dădu de înțeles că întrevederea se terminase. Simțea nevoia să rămână singură în birou, încercând să treacă peste răceala cu care fusese întâmpinată de colegi.

Răsfoi dosarele și constată că cei din biroul alăturat făceau muncă de mântuială: o mulțime de greșeli de redactare, omisiuni și nicio atenție acordată laturii juridice a cauzelor respective, deși tocmai aspectele legale ar fi trebuit să primeze.

Liliana își scoase taiorul și își suflecă mânecile cămășii. O aștepta o muncă de ocnaș și era deja încredințată că nu va putea conta pe subordonații săi.

Seara, Sandro veni s-o ia cu mașina.

– Ei, cum a fost? o întrebă.

– Tot departamentul trebuie restructurat, îl informă Liliana, preocupată. Va trebui luat totul de la zero și n-am nicio speranță că-mi va da cineva vreo mână de ajutor.

– Păi, râse el, din câte te cunosc, să faci totul de una singură e tot ce-ți dorești mai mult pe lumea asta. Cum de nu ești fericită că ai o asemenea oportunitate?

– Pentru că aș vrea să fiu în două locuri deodată: cu tine, dar și la birou.

– Păi, chiar te afli în două locuri deodată, *ragazzina*. Ai darul ubicuității. Nu știai asta?

– Da, știu, răspunse ea, resemnată. Tu te gândești la mine, eu mă gândesc la tine și, uite-așa, suntem mereu împreună.

– Răspuns corect, exclamă Sandro, rotind cheia în contact. Drept premiu, în seara asta luăm cina în oraș.

Liliana își lăsă fruntea pe umărul soțului și murmură:

– Tare aș vrea să avem un copil.

Sandro se prefăcu a nu auzi. Blestemă cu voce tare traficul aglomerat de la ora aceea și faptul că erau nevoiți să întârzie pe străzi, lihniți de foame. Mult mai târziu, în noapte, când stăteau întinși unul lângă celălalt în uriașul pat matrimonial, o întrebă:

– Nu crezi că sunt prea bătrân s-o mai fac pe tăticul?

Liliana se ghemui la pieptul lui.

– Ai fi un tată minunat, îl asigură ea.

– Și, aș putea continua să mă duc la tenis, să ies, miercurea, la cină în oraș cu prietenii sau să mă duc duminica la pescuit?

– Eu zic că da, îl încredință femeia. Apoi chicoti: Tare mi-ar plăcea să țin în brațe un Brioschi mic, mic de tot!...

– Păi, atunci, de ce să-ți interzic bucuria asta? spuse, zâmbind, Sandro.

Se întoarse spre ea și o cuprinse în brațe.

2

Ernestina se întoarse acasă mai târziu decât de obicei. Ducea în mâini două sacoșe mari cu de-ale gurii. Ieșind de la fabrică, trecuse mai întâi pe la supermarket.

Când o văzu intrând pe ușa blocului, portăreasa îi ieși în întâmpinare și-i întinse un buchet mare de flori.

– Le-a adus un curier pentru dumneavoastră, îi explică. Iar acasă, nu era nimeni. Văzând că femeia are mâinile ocupate, adăugă: Vi le duc eu sus.

Şi o porni înainte, pe scări. În timp ce urcau, Ernestina privea nedumerită buchetul uriaş de cale albe şi trandafiri galbeni din braţele portăresei.

– Sunteţi sigură că le-a adus pentru mine? o întrebă.

– Păi, e şi un plic aici, pe care e scris numele dumneavoastră, preciză femeia.

Ernestina descuie uşa şi intră în casă, urmată de portăreasă. Intrară în bucătărie şi puseră totul pe masă.

– Ce să vă ofer? o întrebă Ernestina. Vreţi ceva de băut sau?...

– Nimic, vă mulţumesc, refuză politicos cealaltă. Trebuie să cobor de îndată, pentru că bărbată-miu a ieşit şi nu e nimeni jos, la intrare. Rămâne pe altădată.

Portăreasa se făcu nevăzută.

Ernestina ardea de nerăbdare să afle de la cine primise florile acelea superbe. Înfrigurată, rupse plicul şi citi biletul:

„Chiar dacă nu ne vedem atât de des pe cât îmi doresc eu, să ştiţi că mă gândesc mereu, cu afecţiune, la dumneavoastră.

Filippo"

Lăsă biletul pe masă şi se întrebă ce-o fi vrând de la ea prietenul fiului ei.

Apoi, aduse vaza cea mai mare pe care o găsi în casă, aranjă florile în ea şi o puse pe servanta de la intrare.

În cele din urmă, se hotărî să înfrunte realitatea. Se duse în salon, luă telefonul şi formă numărul arhitectului. Îi mulţumi pentru flori, apoi îl întrebă:

– Ce pot face pentru dumneavoastră?

– Trebuie să vă vorbesc, *signora,* răspunse omul, șovăind.

– Nu despre Giuseppe, vă implor, îl rugă ea. Întotdeauna m-am ferit să mă amestec în povestea voastră.

– Știu și vă sunt recunoscător pentru asta, spuse Filippo, cu voce tristă. Numai că...

Nu reuși să termine ce avea de spus, iar Ernestina simți cum o cuprinde mila pentru bărbatul acela care părea că suferă intens.

– Dacă aveți probleme cu Giuseppe, îl sfătui ea, vorbiți deschis cu el.

Apoi, mai adăugă câteva fraze de consolare și închise.

Se întoarse în bucătărie și începu să pregătească cina, meditând la relația stranie a fiului său. Filippo i se păru un bărbat de treabă și îi părea rău să știe că suferă din cauza lui Giuseppe. De un timp, acesta își dedica tot timpul pregătirilor pentru prima prezentare cu public a modelelor concepute de el. Lucra deja pentru Lorenzi și câștiga foarte bine; atât de bine, încât își cumpărase deja o nouă casă în via Mario Pagano.

Casa trebuia, într-adevăr, renovată, iar Giuseppe continua să locuiască în apartamentul părinților. Avea însă ore imposibile la care pleca sau se întorcea, iar Ernestina nu reușea niciodată să-l vadă la ochi. În seara aceea, hotărî să-l aștepte în salon, uitându-se la televizor.

Era trecut de miezul nopții când Giuseppe intră pe ușă.

– Ce faci aici, la ora asta? se miră el. De ce nu dormi?

– Nu apuc să te văd niciodată, răspunse Ernestina.

Se ridică de pe canapea, închise televizorul și îl urmă în bucătărie. Pe masă îi păstrase cina.

– Am făcut o *caponata* de vinete şi file de peşte în sos, îi zise. Stai jos şi mănâncă. Apoi, luă din frigider o sticlă de vin alb, sec – un Duca di Salaparuta – şi aduse la masă două pahare. Îi întinse un tirbuşon şi-i spuse: Scoate dopul şi toarnă în pahare.

Giuseppe se supuse fără să crâcnească.

– Am văzut nişte flori superbe în vestibul, rosti el, ducând paharul la buze.

– Mi le-a trimis Filippo, ca să mă îndur de el şi să-l las să-mi plângă pe umăr, îi explică Ernestina. Îl privi cu severitate pe Giuseppe, care plecase privirile, şi încercă să-l descoasă: Ai ceva să-mi spui despre asta?

Băiatul ezită o clipă, apoi izbucni:

– Filippo mă sufocă, mamă! Am greşit atunci când m-am mutat cu el, dar eram fascinat de anturajul lui special şi de ambientul înaltei societăţi prin care se învârtea. Apoi, în timp, mi-am dat seama că lumea aceea nu-mi aparţine: obişnuiesc cu toţii să vorbească şi să se îmbrace într-un anumit fel, să frecventeze mereu aceleaşi locuri şi persoane şi aşa mai departe. Însă sub toate aceste aparenţe de *high-life* nu se află nimic. Zero absolut!... Giuseppe oftă, apoi continuă: E un soi de concubinaj exclusivist între ei, cei câţiva care se consideră „aleşii". Şi-ar da bucuroşi o mână numai ca să apară în paginile ziarelor şi se umflă în pene atunci când atrag atenţia vreunui intelectual de cartier sau a unui reporter de teren. E o viaţă care te poate distruge cât ai bate din palme şi care, la urma urmelor, nu aduce altceva decât o imensă plictiseală. Iar eu m-am plictisit, mamă. Filippo are o viteză în plus faţă de mine şi rezistă. Mai mult decât atât, nu poate sta departe de lumea aceea şi în

felul ăsta eu nu pot să fiu mereu cu el, așa cum își dorește. Giuseppe tăcu o clipă, clătinând din cap, apoi concluzionă: Cred că, de aici înainte, fiecare trebuie să meargă pe drumul lui.

– Și drumul tău, care e? se interesă Ernestina.

– Încă n-am dat de el.

– Giuseppe, îi spuse maică-sa pe un ton aspru, nu-mi vinde gogoși! Recunoaște că, de fapt, ai pe altcineva.

Ușa bucătăriei se deschise brusc și în prag își făcu apariția Renato, în pijama. Avea ochii umflați de somn.

– Uite unde erau complotiștii care uneltesc în noapte împotriva împăratului, mormăi el, ironic, privind printre gene la cei doi care se întrețineau în fața unei sticle de vin. Întrebă: Vă deranjez dacă stau și eu două secunde aici, cât să beau un pahar cu apă?

– De ce nu dormi? îl întrebă Ernestina.

– Pentru că am pipăit prin somn locul din stânga mea și am constatat că e gol, se plânse bărbatul. Nu-i deloc o senzație plăcută, să știi...

– Stau de vorbă cu fiul meu. E interzis, cumva?

Renato nu răspunse. Bău pe nerăsuflate un pahar cu apă, apoi o privi cu reproș pe Ernestina.

– Mi s-a făcut sete de la *caponata* aia a ta, îi zise. Nu vrea să se ducă din stomac. Giuseppe, să nu cumva s-o mănânci!

– Păi, răspunse băiatul, tocmai voiam să-i spun mamei că am mâncat în oraș și că nu mi-e foame. Am stat toată seara să urmăresc cum merg lucrările la casa din via Pagano. Ochii îi străluciră de bucurie și spuse: Dacă vă face plăcere, duminică vă invit să-mi vedeți casa. Chiar am nevoie de câteva sfaturi.

– Mai bine i-ai cere sfaturi lui Filippo, că el se pricepe mai bine decât noi, mormăi Renato, îndreptându-se spre dormitorul său.

Giuseppe se ridică de la masă, o sărută pe frunte pe Ernestina și-i spuse:

– Îți mulțumesc pentru că m-ai așteptat. Și, apropo de întrebarea ta de mai devreme... Stai liniștită, nu am pe altcineva.

Femeia se îndoia că Giuseppe îi spune adevărul, dar nu insistă.

– *Buona notte*, îi ură, zâmbindu-i.

În dormitor, Renato încă nu adormise. Părea că o așteaptă.

– Sunt foarte obosită, oftă ea.

– Dar nu suficient de mult, încât să-ți vezi de treburile tale, nu-i așa? replică Renato, făcând aluzie la convorbirea ei îndelungată cu Giuseppe.

– Eh, oftă ea, prea multe n-am reușit să aflu. Fiu-tu e mai plin de mistere decât mormântul unui faraon.

Se întinse în pat, sub pătură. Bărbatul o prinse cu un braț și o trase lângă el.

– Când vei dori să mai afli ceva despre copiii noștri, întreabă-mă pe mine, Ernestina dragă, îi murmură el la ureche.

– Cum așa? se miră ea. Ei îți fac *ție* confidențe?

– Nu, răspunse bărbatul. Eu am învățat să-i cunosc mai bine decât tine. De exemplu, Giuseppe: ca toți homosexualii, e mereu agitat, dar are principiile sale bine conturate. Acum e într-o situație dificilă pentru că și-a dat seama că nu poate sta alături de un om care are de două ori vârsta lui. Giuseppe e un băiat de zahăr. Lasă-l în apele

lui; sunt sigur că va ști s-o scoată la capăt. Mai bine, continuă Renato, mângâind-o tandru pe pântece, mai bine mi-ai da și mie puțină atenție, dacă tot m-ai trezit...

Ernestina îți trecu mâinile prin părul lui și, privindu-l cu dragoste, îl întrebă:

– Oare până când o să te iubesc așa, ca proasta?

– Atât cât vom trăi, răspunse râzând Renato. N-o să ne săturăm niciodată unul de celălalt.

3

Se apropia examenul de maturitate, iar Rosellina era acasă, învățând împreună cu vecina sa, Roberta, care îi era și colegă de clasă. Își puneau una celeilalte întrebări din materia pentru examen. Din când în când, una dintre ele striga: „Pauză de coca-cola", se duceau în bucătărie, își turnau în pahare, vorbeau de una, de alta, apoi se întorceau în salon să repete.

– Ce poți să-mi spui despre împăratul Frèdèric al II-lea[1]? întrebă Roberta.

Rosellina reflectă câteva clipe, apoi răspunse, cu un aer visător:

– Știu că era cam fustangiu și, ca să fiu sinceră, tare mi-ar fi plăcut să umble și pe sub fusta mea.

Roberta izbucni în râs.

– Ești dusă cu capul! exclamă.

---

[1] Referire la împăratul Frèdèric al II-lea al Sfântului Imperiu Roman (1194–1250), faimos pentru stilul său hedonist de viață (n. tr.).

– Asta știu! răspunse, calmă, Rosellina. Dar aș fi vrut să fiu cea căreia el i-a dăruit inima. Aș fi fost în stare să mă așez în patru labe dimineața, ca el să coboare din pat călcând pe spinarea mea... În fine, l-aș fi adorat ca pe un zeu. O urăsc pe neisprăvita aia de Costance d'Aragon, care n-a priceput niciodată ce personaj măreț a fost soțul ei, ce geniu, frumos și inteligent... Știai că Frèdèric vorbea fluent greaca, latina, araba, germana, italiana, spaniola și franceza? Mare amator de plăceri spirituale – dar și materiale – vânător împătimit, atât de sălbăticiuni cât și de femei...

– Gata, ajunge! o întrerupse Roberta. Văd că știi totul despre el, numai că te sfătuiesc să nu răspunzi în felul ăsta în fața comisiei de examinare. *Va bene!* Acum e rândul meu să răspund la o întrebare. Ascult...

– Vorbește-mi despre Napoleon și despre campania sa în Italia, îi ceru Rosellina.

În clipa aceea, sună telefonul. Fata se repezi în vestibul și răspunse,

– O caut pe *signorina* Corti, auzi o voce cu un pronunțat accent american.

– Sora mea nu e aici, răspunse, din obișnuință Rosellina, care uita adesea că Liliana nu mai locuia acolo și că nu mai era *signorina*. Dacă vreți, puteți să-mi spuneți mie de ce o căutați și îi voi transmite eu. Sunt Rosellina.

– Numele meu e Max Garcia și chiar pe dumneavoastră vă căutam, preciză bărbatul.

Rosellina tresări și simți că o cuprinde un val de căldură. Max Garcia era coregraful american de la RAI pe care îl cunoscuse cu aproape un an în urmă la concursul de dans de la clubul Florida din Cesenatico. Roberta

venise lângă ea și încerca să-și dea seama cu cine vorbește colega sa. Rosellina îi făcu un semn tăios că era vorba despre o convorbire importantă.

– Vă ascult, îi spuse celuilalt.

– Sunt la Milano, la Studiourile RAI de aici, o anunță Garcia. Mi-am amintit de dumneavoastră. Făceați pereche cu fratele dumneavoastră, dacă nu greșesc...

– Nu, cea care a greșit am fost eu, atunci, la Florida, oftă Rosellina, amintindu-și de căzătura din timpul concursului.

– Eh, se întâmplă și la case mai mari. Oricum, erați niște dansatori de clasă.

– Vă mulțumesc pentru compliment, zise fata, fără prea mare entuziasm.

– Dacă tot sunt la Milano, continuă bărbatul, ce-ar fi să veniți la o probă? Mi-ar face o mare plăcere...

Rosellina se abținu cu greu să nu scoată un țipăt de bucurie. Întrebă, cu un calm aparent:

– E vorba de vreun spectacol?

– De fapt, e o serie de spectacole, o lămuri Max Garcia, cele de sâmbăta seara, din grila de programe de la iarnă. Nici nu vă imaginați cât de greu v-am găsit numărul de telefon. Ca să fiu sincer, speram să fiți dumneavoastră cea care să mă căutați, din moment ce v-am lăsat cartea mea de vizită.

Fata se gândi că n-ar fi rău să tragă de timp.

– Știți, zise, mă pregătesc pentru examenul de maturitate și chiar am intrat în criză de timp.

– Nu vă reținem decât o jumătate de oră, insistă el.

– Pe urmă, găsi ea un alt motiv, nu știu dacă fratele meu va putea veni.

– Nici nu-i nevoie. Ne trebuie numai balerine.

– Lăsaţi-mi timp să mă gândesc. Putem să ne auzim mâine?

– Vă sun din nou, *signorina* Corti, replică bărbatul. Mâine sper să vă văd aici, la RAI.

Cât timp a durat convorbirea, Roberta încercase în zadar să înţeleagă din gesturile şi cuvintele Rosellinei cu cine vorbea. Când aceasta închise telefonul, se repezi spre ea, spunându-i:

– Vreau să aflu tot.

– Tu nu ştii, nu ai cum să ştii ce e pe cale să se întâmple în viaţa mea, îi răspunse Rosellina, zâmbind visătoare. La urma urmelor, nici eu nu ştiu... Nu ştiu nici măcar dacă am primit telefonul ăsta, dacă am vorbit cu adevărat cu Max Garcia şi nici dacă e adevărat tot ce mi-a zis. În concluzie, nu-ţi pot spune nimic, pentru că nici eu nu ştiu nimic.

– Hai, nu juca teatru ieftin cu mine, i-o reteză scurt Roberta. Despre ce spectacol vorbeai? Şi cine e Max Garcia ăsta?

– Hai să bem o coca-cola în bucătărie şi îţi povestesc totul. În felul ăsta, poate îmi fac şi puţină ordine în gânduri.

Seara, la cină, în casa Corti se întruni consiliul de familie. Fură chemaţi şi Liliana, şi Sandro.

Ernestina spumega de furie; considera proba pentru spectacolul de balet un atentat la virtutea fiicei sale.

– Cum de toate astea ţi se întâmplă numai ţie?! îi strigă ea Rosellinei. Dintre toţi copiii mei, pentru tine am de tras cele mai mari ponoase...

– Ai ştiut întotdeauna că vreau să ajung balerină?

– Şi de ce tocmai balerină?! De ce nu o bună învăţătoare? De ce nu o bună mamă?

– De ce pământul e rotund, şi nu pătrat, mă rog? ripostă Rosellina.

Ernestina ridică mâna ca s-o lovească, dar Sandro o prinse de braţ.

– Suntem fiinţe raţionale, zise el. Haideţi să judecăm lucrurile cu calm. Urletele nu folosesc la nimic.

– Şi cum pot să fiu calmă, când fata asta nu ascultă niciodată ce-i spun? pufni Ernestina.

– La urma urmelor, interveni Pucci, nu mi se pare deloc o propunere indecentă. E vorba doar de o probă. În plus, RAI e o chestie cât se poate de serioasă şi nici nu e sigur că Rosellina va fi selectată dintre atâtea concurente câte or fi acolo.

– Dacă, în schimb, va fi selectată, pentru ea va fi mai rău decât dacă ar face trotuarul noaptea, ripostă roşie de furie Ernestina. Citiţi şi voi ziarele în fiecare zi; vedeţi şi voi ce se întâmplă în mediul acela.

– Hai, că exagerezi, sări şi Giuseppe. Lumea spectacolului nu e Sodoma şi Gomora, cum crezi tu.

– *Tu* să taci! i-o reteză scurt maică-sa, fulgerându-l cu privirea.

Apoi se întoarse spre Renato care, cufundat într-un fotoliu, răsfoia un ziar, părând total dezinteresat de polemica celorlalţi.

– Şi tu? îl repezi Ernestina. Tu eşti capul familiei; de ce nu intervii? Fata noastră trebuie să-şi ia examenul de maturitate, ca să aibă o diplomă. Spune-i şi tu ceva de bun-simţ, *per favore!*

Cât timp durase cearta, Renato o privise pe sub gene pe mezină. Era frumoasă de îţi tăia respiraţia. Îşi spuse că lumea spectacolului nu era tocmai ceea ce şi-ar fi dorit pentru ea, în schimb, părea să fie singurul ei ţel în viaţă. Se mai gândi că niciunuia dintre copiii săi nu i-a impus să urmeze calea pe care o alesese el în viaţă. La urma urmelor, idealurile copiilor nu-i aparţineau lui, tatăl lor.

Se limită să spună:

– Tu, Rosellina, ce vrei să faci?

– Vreau să dau proba asta la RAI, răspunse fata. Dacă nu mă acceptă, măcar voi fi liniştită că totuşi am încercat. Dacă însă mă vor selecta, voi fi cum nu se poate mai fericită.

– Atunci, voi fi fericit şi eu, concluzionă Renato. Fanteziile astea despre pierzanie nu mă sperie, pentru că te cunosc foarte bine: ai valori morale solide, chiar dacă dai impresia că eşti cam frivolă. Trăieşte-ţi viaţa şi să ştii că vei avea parte întotdeauna de dragostea noastră. Apoi, Renato se întoarse spre Ernestina şi-i spuse scurt: Am încheiat discuţia.

Rosellina participă a doua zi la selecţie, împreună cu o mulţime de concurente. Unora dintre ele li se spunea: „Vă vom căuta noi, dacă e cazul."

Imediat după probă, Rosellina părăsi în fugă sala, grăbindu-se să ajungă acasă şi să se apuce de învăţat pentru examen. Max Garcia alergă după ea, o prinse din urmă şi îi zise:

– Eşti de-a noastră. Îţi vom trimite un contract să-l semnezi.

Apoi i-l prezentă pe dirijorul orchestrei, Cristiano Montenero. Bărbatul o privi lung în ochi, îi ţinu mâna între palmele sale şi-i murmură:

– Sunteţi minunată, *signorina.*

4

Rosellina trecu examenul de maturitate şi obţinu diploma.

– Mi-am făcut datoria faţă de familie, spuse, simţindu-se în sfârşit stăpână pe propria ei viaţă.

Semnă un contract care o lega de televiziunea naţională pe toată durata spectacolelor de sâmbătă seara ce urmau să fie difuzate din luna octombrie până în ianuarie. Era obligată însă să participe la repetiţii, care se ţineau la Roma şi care începeau devreme, în august. Toate balerinele selectate pentru seria de spectacole urmau să fie cazate într-un mic hotel din via Teulada, în vecinătatea studiourilor de televiziune, ca să poată participa zilnic la repetiţii.

Ernestina se găsea în impas: pe de o parte, n-ar fi vrut să-şi lase fiica într-o metropolă în care ispitele pândesc la tot pasul, dar nici n-o putea însoţi, deşi producătorii spectacolului îi făcuseră această invitaţie. Şovăia între dorinţa de a continua să-i supravegheze viaţa şi resemnarea de a o lăsa în seama destinului care, poate, îi era scris. Să vorbească despre temerile sale cu ceilalţi din familie i se părea timp pierdut.

Până şi Liliana i se păruse de un cinism ireverenţios. Într-o zi, ea i-a spus:

– Cel mai rău lucru care i se poate întâmpla Rosellinei e să-şi piardă fecioria. Pentru că – poţi să te mândreşti cu asta – fiica ta cea mică e încă virgină. Şi, aşa cum zice şi *papà*, nu poţi fi tu stăpână pe viaţa ei. Fă-ţi o cruce mare şi împacă-te cu soarta.

– Îţi permiţi să vorbeşti aşa pentru că nu ai copii, a ripostat aspru Ernestina. Când vei fi şi tu mamă, atunci să te văd!...

– Oricum, nu voi fi o mamă sufocantă, ca tine, îi zise tânăra, roşind de furie, căci, fără să ştie, Ernestina atinsese o coardă sensibilă.

Liliana se simţea stânjenită de fiecare dată când cineva aducea vorba despre o eventuală sarcină. Îşi dorea cu ardoare un copil, care însă nu voia să apară. Făcuse o mulţime de analize, încercând să descopere motivul pentru care nu reuşea să rămână însărcinată. „E totul în regulă", o asigurase un medic specialist. „Atât doar: sunteţi mult prea anxioasă. Încercaţi să fiţi mai calmă şi să nu vă mai comportaţi ca şi cum aţi fi intrat în criză de timp."

În cele din urmă, consiliul de familie hotărî: Pucci urma s-o însoţească pe Rosellina la Roma. Trebuia să se asigure că mezina are o cazare decentă şi să asiste la două–trei zile de repetiţii ca să bage de seamă dacă nu cumva colegele ei de trupă sunt prea emancipate sau – Doamne fereşte! – desfrânate.

Şi chiar Pucci fu acela care observă că, din când în când, în sala de repetiţii a balerinelor îşi făcea apariţia, ca din întâmplare, maestrul Cristiano Montenero, îndreptându-şi toată atenţia spre Rosellina.

Montenero era un dirijor celebru, un răsfăţat al emisiunilor de televiziune. Avea în jur de treizeci de ani, părul

negru, ochi migdalați și o constituție atletică. Toate balerinele îl sorbeau din priviri și suspinau când îl vedeau în sala de repetiții. Chiar și coregraful, Max Garcia, nu scăpa prilejul să-i șoptească, mieros: „Tare aș vrea să fiu una dintre fetele astea și, crede-mă, aș ști cum să te fac fericit..."

Înainte de a se întoarce la Milano, Pucci o puse în gardă pe sora sa:

– Vezi că ăla a pus ochii pe tine. Eu cred că vine la repetiții doar să te impresioneze. Să fii cu băgare de seamă și nu cumva să faci vreo prostie!...

– Nu fi și tu ca mama, care vede peste tot numai catastrofe! îl apostrofă Rosellina. N-are el, Montenero, ochi pentru mine. Măcar de-ar fi așa!...

– Așa? se încruntă Pucci. În cazul ăsta, vii cu mine înapoi, la Milano.

Nu părea deloc să aibă aerul că glumește.

– Calmează-te! zise Rosellina. Am vrut doar să te provoc. Nu-ți mai face atâtea griji! N-am de gând să fac altceva decât să mă ocup de cariera mea. Știi bine cât de mult îmi place dansul...

– Trebuie să-mi promiți ceva, îi ceru Pucci. Dacă ți se întâmplă ceva sau vei fi pe punctul de a face un pas greșit, cheamă-mă. Voi veni cât pot de repede și rezolvăm amândoi problema în doi timpi și trei mișcări.

O privi drept în ochi, apoi o îmbrățișă, pregătindu-se să urce în trenul de Milano. Rosellina izbucni în plâns și se agăță de umărul lui.

– Mi-e frică, îi șopti.

– Nu cumva te-ai răzgândit? o întrebă Pucci.

– Nu. Asta, cu siguranță, nu. Dar vreau și să fiu alături de tine, de voi toți. O să-mi fie atât de dor de voi!...

Plângea în hohote.

– Rosellina, rosti Pucci pe un ton aspru, prinzându-i fața între palmele sale. Rosellina, hotărăște-te: fie rămâi aici și încetezi să mai faci scene dintr-astea, fie te urci cu mine în tren și ne întoarcem la Milano.

– Rămân, murmură ea.

Își strecură mâna în buzunarul hainei lui Pucci, scoase o batistă, își șterse lacrimile și își suflă viguros nasul, o împături cu atenție și o puse la loc.

– Ești sigură? insistă fratele ei.

– Să-i povestești mamei ce sacrificii fac eu aici, ca să-mi construiesc un viitor, spuse Rosellina, pe un ton de melodramă.

Pucci izbucni în râs și, în cele din urmă, se molipsi și soră-sa. Trecătorii îi priveau întrebători.

În cele din urmă, Pucci se întoarse la Milano, iar în ziua următoare, Rosellina se prezentă, punctuală, la repetiție.

Max Garcia se dovedea a fi un profesionist rasat, însă era foarte exigent și sever. Uneori, le vorbea pe un ton părintesc, alteori, în schimb, urla ca scos din minți. Balerinele țineau la el, dar îi știau de frică.

Obișnuia să le spună, în limbajul său extravagant, un amestec de engleză americană și dialect roman: „Dansul e o distracție. Dacă vreți să vă distrați până la capăt, faceți-o așa cum trebuie, și atunci se va distra și publicul odată cu voi. Dar dacă dansați fără niciun chef, să știți că vă zbor de-aici în șuturi."

Fetele repetau mereu aceiași pași până la epuizare, în timp ce el comenta, pufnea, critica și striga. Nimic, nici cea mai mică ezitare nu scăpa privirii sale agere. Cu toată

asprimea sa, le iubea pe *girls* și se ocupa de ele ca un adevărat părinte.

– În dimineața asta, ai ochii roșii, o întâmpină el pe Rosellina. Nu cumva ai plâns?

– Fratele meu a plecat acasă, la Milano, îi explică ea.

– În cazul ăsta, diseară iei cina cu mine, râse Max. Te duc într-un restaurant unde se mănâncă cel mai bun *baccalà* din Roma. Și o să ți-o prezint și pe sora mea, Manola. Își duse degetul la buze și-i spuse, în limbajul lui colorat: Să nu cumva să te scapi în fața găinușelor ăstora, că le apucă geloziile.

Seara, pe terasa unui mic restaurant din centru, Rosellina se găsi învăluită de arome și mirosuri îmbătătoare. *Cu siguranță că voi avea parte de altceva decât mâncarea insipidă de la hotel, care mai-mai că-mi iese pe nas,* se gândi.

Descoperi că localul era frecventat aproape în exclusivitate de oameni din lumea spectacolului. Toți clienții păreau să se cunoască între ei și cel mai mult o impresionă faptul că toți se tutuiau.

Văzând de aproape chipul unor vedete de televiziune, Rosellina simți că-și pierde suflul de emoție. *Ce fețe vor face prietenele mele de la Milano, când le voi povesti!* își spuse, imaginându-și cât de mult va crește în ochii lor.

Manola, sora lui Max, era o femeie prosperă și placidă, iar Rosellina observă mirată că toți clienții restaurantului o salutau cu simpatie. Misterul se risipi curând: află că Manola era croitoreasa cea mai renumită din RAI și lucra costumele celor mai frumoși actori ai vremii.

– Pe ăștia îi văd zi de zi în chiloți, îi mărturisi ea Rosellinei. Îl vezi pe cel de colo? Poartă burtieră, ca

să nu i se reverse burdihanul peste turul pantalonilor. Ailaltă e plină de celulită şi, dacă n-ar purta ciorapi medicinali, ar fi trebuit să se lase demult de zbânţuială pe scenă. A! Uite-o pe aia, acolo, în colţ: trebuie să-i îndes un kil de vată în sutien, că e plată ca o scândură. Iar de blondina de la masa cealaltă să te fereşti: e cleptomană; fură mai dihai ca o coţofană.

Rosellina asculta şi abia se ţinea să nu râdă în hohote. Se gândi: *Asta e lumea mea!* Uitase dintr-odată melancolia şi dorul de cei de acasă şi se simţea ca într-o scenă de film.

– Pot să mă aşez la masa voastră? întrebă maestrul Montenero, apărut din senin în spatele Rosellinei.

– Mă rog, zise Max, strâmbând din nas. Ca să fiu sincer, în trei ne simţeam excelent.

– Ei, bine, în patru vă veţi simţi şi mai bine, replică dirijorul, făcându-i cu ochiul.

Apoi o sărută pe obraz pe Manola şi se aşeză pe scaunul din faţa Rosellinei. Îşi puse coatele pe masă şi, sprijinindu-şi capul în palme, schiţă un zâmbet languros şi o întrebă:

– Cum ţi se pare Roma, păpuşico?

– Mă cheamă Rosellina, punctă ea, roşind.

– Asta o ştiu foarte bine, spuse el, zâmbind. Numele tău e sculptat în inima mea!

– Peste câteva clipe, îţi va spune că ai chip de icoană şi privire de panteră, o atenţionă Max. Asta-i eterna lui tactică prin care îşi încolţeşte prada. Nu-l băga în seamă.

– Ha! râse Rosellina. Şi funcţionează?

– Da, interveni Manola. Trebuie să recunosc că, de obicei, are succes.

– Atunci înseamnă că într-adevăr noi, femeile, n-avem creier nici cât o găină, observă Rosellina, strâmbându-se.

– Dar tu... Tu nu eşti ca celelalte femei, se amestecă din nou în discuţie Montenero. Tu eşti inteligentă şi încă nu s-a născut bărbatul care să te prindă în cursă.

Apoi îşi duse, cu delicateţe, la gură o bucăţică din friptura din farfurie.

Rosellina îi observă mâinile. Nu mai văzuse niciodată un bărbat cu degete atât de lungi şi de fine. Se întrebă ce ar simţi dacă mâinile acelea ar mângâia-o cu tandreţe. Până atunci avusese parte numai de prieteni neîndemânatici. Şi niciunul nu o privise aşa cum o privea Cristiano Montenero. Roşi brusc, apoi tuşi încurcată. Se întoarse spre Max şi-i spuse:

– E târziu şi am mâncat mai mult decât trebuia. Vreau să mă întorc la hotel.

– Îmi acorzi onoarea de a te însoţi? se oferi dirijorul, ridicându-se.

– Negativ, interveni Max, pe un ton care nu admitea replică. Pe Rosellina am adus-o eu aici şi tot eu trebuie s-o duc înapoi acasă. Tu ţine-i companie lui Manola, dacă vrei neapărat...

– Vezi că domnişoru' poartă încă jartiere şi înnebuneşte dacă observă că şosetele au cute, o atenţionă Manola pe Rosellina, pe un ton ironic.

Montenero nu se pierdu cu firea, schiţă o reverenţă şi sărută mâna pe care Rosellina i-o întinsese.

– *Ci vediamo,* păpuşico, zise.

– Rosellina, repetă ea, cu glas moale.

La atingerea buzelor lui moi, un fior o străbătuse din creştet până în tălpi.

5

Era sâmbătă. Fetele din corpul de balet aveau liber până luni. Rosellina se împrietenise deja cu două dintre ele: Stefania şi Francesca. Ca şi ea, aveau părinţi muncitori, sufereau din cauza dorului de familie şi aveau puţini bani. Hotărâră să-şi petreacă ziua hoinărind prin oraş, căscând ochii la vitrinele magazinelor. Făcură „cheta" şi-i încredinţară Stefaniei fondurile, care le permiteau să se răsfeţe cu câte un sandviş, la un bar. Păreau trei pui de bogdaproste în vacanţă. Abia păşeau, suspinând de durerile care le străbăteau spinarea, pulpele şi tălpile – urmare a repetiţiilor epuizante. Cu toate acestea, se încăpăţânară să se plimbe pe jos ore întregi, ignorând fluierăturile şi vorbele deocheate ale tinerilor pierde-vară pe care îi întâlneau prin tot locul.

Mâncară câte un sandviş cald la un bar, apoi constatară că îşi pot permite şi câte o coca-cola. Şi nu oriunde, ci chiar la Rosati, un bar vestit. Când sosi nota de plată, Stefania se grăbi s-o achite. Albi pe loc. Portofelul nu mai era. I-l furaseră. Se puse pe plâns.

– Cum o să plătim? întrebă, privindu-şi rugător prietenele.

– Ce penibil! se înspăimântă Rosellina.

– Eu n-am curaj să-i spun chelnerului că am rămas fără niciun ban, spuse Francesca.

Rosellina îşi reveni prima din stupoare. Nu se lăsa niciodată cuprinsă de panică în momentele dificile.

– Voi două vă întoarceţi în clipa asta la hotel şi vă întoarceţi cu banii pentru nota de plată, le ordonă ea. Apoi adăugă: Eu rămân aici şi mă fac că plouă.

Nu trebui să repete. Fetele o zbughiră pe uşă, iar ea rămase la masă, prefăcându-se indiferentă. *Măcar de-aş avea o carte sau o ţigară, să-mi ţin mâinile ocupate cu ceva,* se gândi. Dar ea nu fuma, iar de citit, citea cât se poate de puţin. *Nici măcar ochelari de soare n-am, să nu vadă oamenii ăştia cât de ruşinată sunt,* îşi mai spuse. Se uită în jos şi privirile i se opriră pe mâinile pe care şi le ţinea, timidă, în poală. Purta o rochie *piqué* de bumbac roz, cu buline roz. Începu să le numere, dar nu reuşea să se concentreze. Îşi înălţă capul, apoi mai luă o înghiţitură de coca-cola. Era deja prea mult; stomacul începea să dea semne de revoltă.

Privi în stradă. Barul se învecina cu restaurantul Il Bolognese. Era deja ora trei după-amiază şi, cu toate astea, încă mai erau clienţi care intrau să ia prânzul. Alţii ieşeau, păşind agale, cu mersul îngreunat de cât mâncaseră. Îşi spuse că romanii au obiceiuri stranii: îşi petrec tot timpul în restaurante şi baruri, ghiftuindu-se, dar, mai ales, făcând conversaţie.

Deodată, îl văzu pe Cristiano Montenero. Ieşea din restaurant însoţit de doi bărbaţi şi de o femeie elegantă şi cam trecută, purtând bijuterii cum Rosellina nu mai văzuse până atunci. Discutau cu aprindere, iar femeia gesticula cu o asemenea vitalitate, încât brăţările sale zăngăneau întruna.

Rosellina se făcu mică pe fotoliul de nuiele, cât pe ce să se ascundă sub masă.

Cei trei bărbaţi o conduseră pe femeia elegantă la un taxi parcat chiar în faţa restaurantului. Apoi făcură stânga-mprejur şi în clipa aceea dirijorul o văzu. Îşi luă rămas-bun de la ceilalţi şi veni întins spre ea.

– Ce faci tu aici, singurică-singurea? o întrebă el, zâmbind.

– Admir orașul, răspunse, fără convingere.

El se așeză la masă, chiar lângă Rosellina.

– Pari tristă, observă.

Rosellina îi povesti întâmplarea cu portofelul furat.

– Ne-a fost rușine să spunem că am fost jefuite și că nu putem plăti, îi mărturisi. Așa că eu am rămas să mai beau coca-cola și simt că în curând voi exploda. Sper totuși ca asta să nu se întâmple înainte să se întoarcă Stefania și Francesca.

Montenero făcu un semn unui chelner și comandă un platou cu prăjituri.

– Astea îți vor face bine la stomac, preciză bărbatul. Îți anihilează aciditatea.

Fata îl privi neîncrezătoare.

– Ai încredere, insistă bărbatul. Probabil că mă consideri un neisprăvit și, după cum m-am comportat cu tine ultima oară, spunându-ți „păpușică", se poate să ai dreptate. Pe de altă parte, se justifică Montenero, în anturajul nostru, toți se așteaptă să joc rolul lui Gigione, iar eu nu pot să-i dezamăgesc.

– Gigione?! se miră Rosellina. Cine-i ăsta?

– E un personaj inventat de Ferravilla[1], un mare actor din trecut. De fapt, îl chema Gigi; Gigi, zis Gigione, pentru că era îngâmfat și meschin. În scurt timp, expresia a fost adoptată și de alți actori milanezi, intrând în jargonul teatral și, apoi, în limbajul comun. Montenero făcu o pauză, privindu-o stingherit, apoi continuă: De exemplu,

[1] Edoardo Ferravilla (1846–1915), actor de dialect milanez (n. tr.).

un Gigione e unul care spune „păpușico" unei fete cu un nume atât de frumos ca al tău.

– O explicație cam extenuantă, nu-i așa? chicoti Rosellina, clipind des.

Mușcă dintr-o prăjitură. În colțul buzelor îi rămase o urmă de cremă. Bărbatul observă, întinse o mână spre ea și, cu degetul arătător, o șterse. Apoi, calm, își duse degetul la buze și îl linse încet. Rosellina se crispă brusc; nu atât pentru gestul intim – sau trivial, nu-și putea da seama în clipa aceea – cât datorită fiorului care o străbătuse din nou, la atingerea lui. Dădu să se ridice și s-o zbughească pe ușă, dar își aminti că trebuia să aștepte întoarcerea prietenelor sale.

Bărbatul păru să-i citească gândurile.

– Nu-ți face probleme pentru nota de plată, îi zise. O achit eu. Dacă vrei să pleci, poți s-o faci.

– Nu știu, răspunse ea, stânjenită.

El chemă chelnerul și achită nota de plată a fetelor. Apoi îi întinse o mână Rosellinei, ajutând-o să se ridice.

– Hai să facem câțiva pași, îi propuse, pe un ton ferm. Vreau să-ți arăt cea mai frumoasă parte a Romei: străduțele înguste și întortocheate, pe care abia dacă poate pătrunde o rază de soare în zilele lungi de vară, cu gropi în pavajul vechi de o sută de ani și cu case într-o rână.

– Dar... Stefania, Francesca... bolborosi Rosellina.

– Chelnerul le va spune că ai plecat împreună cu un prieten, o asigură Montenero.

Apoi o prinse de braț și o conduse spre via del Babuino.

– Povestește-mi ceva despre tine, o ispiti el, în timp ce pășeau agale, unul lângă celălalt, pe o străduță liniștită,

mărginită de vechi palate impunătoare și ziduri de piatră peste care se revărsau mănunchiuri de plante înflorite.

– Păi, ce să vă spun? începu ea, cu glas timid. Am dat examenul de maturitate și l-am trecut cu note foarte bune, dar presupun că asta știți deja. Apoi, vă mai pot spune că sunt cea mai mică dintre cei patru copii ai familiei Corti. Rosellina făcu o pauză, emoționată de prezența copleșitoare a acelui bărbat matur și fermecător, alături de care simțea că pășește spre culmile succesului, apoi, învigorată, reluă cursul povestirii: Liliana, sora mea cea mare, e avocat, apoi urmează Giuseppe, care e stilist de modă, călătorește mereu la Londra sau New York și locuiește într-un palat antic și somptuos din centru, la Milano, iar al treilea – Pucci – e unul dintre cei mai importanți directori ai unei mari bănci. Tata e un șef de sindicat renumit, iar mama are o fabrică de tricotaje foarte cunoscută. Locuim într-un apartament uriaș, moștenit de la o mătușă din America și avem o familie de servitori mereu la dispoziția noastră. Zilele astea, *papà* se află la Cortina d'Ampezzo, împreună cu colegii săi de partid – Pajetta, Amendola, Macaluso, Ingrao[1] și alții. Mama e pe Coasta de Azur, într-o croazieră cu iahtul, împreună cu câțiva prieteni de familie. În sfârșit... Ce altceva vă mai interesează, maestre?

Îl privi șăgalnic drept în ochi.

– Mă cheamă Cristiano, zise el amuzat, și te rog să nu-mi mai vorbești cu dumneavoastră.

---

[1] Giancarlo Pajetta (1911–1990), Giorgio Amendola (1907–1980), Emanuele Macaluso (n. 1924), Pietro Ingrao (n. 1915) – exponenți de rang înalt ai Partidului Comunist Italian (n. tr.).

– Aşadar, Cristiano, făcu ea, ce altceva mai vrei să ştii?

– Renunţă la toate fanteziile tale ciudate şi spune-mi adevărata ta poveste, o îndemnă el, continuând să zâmbească.

Trecură pe lângă dugheana unui tapiţer. Era închisă, dar meşterul lăsase pe trotuar două scaune vătuite, o măsuţă şi câteva taburete.

– Hai să stăm aici, îi propuse Cristiano.

Se aşeză lângă ea şi îşi trecu mâna peste conturul chipului ei, ca o adiere de vânt. O privi drept în ochi şi îi zise, cu o modulaţie mieroasă a vocii.

– Aşadar, Rosellina, vorbeşte-mi serios despre tine.

Ea îşi plecă privirile, intimidată de gestul îndrăzneţ al bărbatului.

– Ca să fiu sinceră, eu am crezut că am relatat o poveste cât se poate de credibilă, surâse ea şăgalnic. Păcat că n-ai crezut-o, pentru că mie mi-a plăcut foarte mult.

– Eu, în schimb, sunt sigur că cea adevărată e mult mai interesantă, replică dirijorul.

Rosellina oftă, apoi începu să vorbească:

– Sunt cea mai mică din familie; asta e adevărat. Părinţii mei sunt muncitori. Am copilărit într-o casă populară din Milano, dar de câţiva ani locuim într-un apartament dintr-un palat seniorial, în centru. A fost noroc chior, pur şi simplu, dar asta e o poveste lungă. Mama mă sună în fiecare seară, ameninţându-mă cu focurile iadului dacă intru în vreo încurcătură. Mi-e foarte dor de familia mea. Ca să fiu sinceră, nu cred că sunt o balerină foarte bună, deşi Max mă simpatizează mult şi vrea să mă ajute să devin o vedetă. Privindu-le pe celelalte fete din corpul de balet, mi-am dat seama că ele au o uşurinţă în mişcări

pe care eu n-o voi avea niciodată. Rosellina făcu o pauză, întristându-se brusc. Apoi, cuprinsă de sinceritate, mărturisi: Intuiţia îmi spune că ar fi mai bine să-mi fac bagajele şi să mă întorc la Milano.

Cristiano îi prinse mâna între palmele sale moi şi delicate.

– Eşti atât de frumoasă, încât pur şi simplu mi se taie respiraţia.

Rosellina îşi trase mâna cu un gest brusc şi replică iritată:

– Nu sunt altceva decât o fată proastă, iar dacă mama ar fi fost aici, m-ar fi luat deja la palme. Pufni, apoi se ridică şi îl avertiză: Fii sigur că n-ai fi scăpat nici tu prea ieftin...

– Numai că ea nu-i aici, răspunse el, bine dispus.

– Nu, nu e aici, zise Rosellina. Apoi, coborându-şi privirile murmură: Cum, de altfel, nu e aici nici soţia ta.

– *Fosta* mea soţie, preciză Cristiano, nu se mulţumeşte să te ia la palme. Aia cară pumni în toată regula. Odată, m-a nimerit cu un *upper-cut* în bărbie şi am leşinat pe loc.

– Nu mi-aş fi imaginat că blonda şi evanescenta Nadia Brumberg are calităţi de boxer, se arătă stupefiată Rosellina.

Pe soţia lui Montenero, starletă la Casino din Paris şi actriţă în multe filme *musical*, Rosellina o idolatriza.

– Trebuie să încerci o dată, ca să crezi, râse muzicianul. Apoi îi explică: Acum, că nu mai e soţia mea, e o dulceaţă de femeie, dar cât timp am fost căsătoriţi, viaţa cu ea era un cutremur de pământ neîntrerupt.

– Bine, îl întrerupse Rosellina, privind nerăbdătoare în jur. Acum trebuie să plec.

– Te conduc, spuse el, luând-o de braţ.

Avea o mașină sport. O parcase în Piazza del Popolo. O duse pe Rosellina la hotel, apoi coborî, înconjură rapid mașina până la portiera din dreapta și o deschise ceremonios.

– Dacă nu e scris să ajung balerină, ce-o să mă fac? îl întrebă ea, tristă.

Se întunecase la față și părea gata să izbucnească în lacrimi.

– O să te faci actriță, răspunse el, sigur pe el.

– Da, sigur, pufni ea. Nu mă pricep să joc teatru.

– Ba, eu cred că joci teatru din clipa în care te-ai născut, replică el.

Îi luă mâna cu delicatețe și o atinse, discret, cu buzele sale moi.

– *Ci vediamo,* Rosellina, îi spuse.

Ea făcu câțiva pași spre intrarea hotelului, apoi se întoarse brusc spre el.

– Ce vrei, de fapt, de la mine? îi strigă.

– Nu știu încă, îi răspunse el cu sinceritate. Apoi îi dădu un sfat: Nu te lăsa cuprinsă de nostalgie. Gândește-te la ziua în care vei ajunge o mare actriță.

Apoi urcă la volan și demară în trombă.

6

Pe 21 august 1964, la Ialta, muri Palmiro Togliatti.

Corpul neînsuflețit fu depus la sediul din Roma al Partidului Comunist, în via delle Botteghe Oscure. Veniră să-i aducă ultimul omagiu o mulțime de politicieni,

jurnalişti, intelectuali şi oameni simpli. Renato Corti veni şi el, nu înainte de a-i telefona Rosellinei. O informă scurt:

– Mâine vin la înmormântare împreună cu mai mulţi colegi. Ei se întorc la Milano tot mâine, dar eu o să mai stau o zi în plus, cu tine.

A doua zi se îmbrăţişară în holul hotelului unde locuia Rosellina. În spatele sălii se afla un mic bar, cu câteva canapele înguste şi două–trei mese şubrede. Se aşezară într-un colţ.

– *Papà*, e adevărat că era cel mai bun[1], aşa cum spunea toată lumea? îl întrebă Rosellina.

– Pentru mine, a fost cel mai bun, răspunse Renato cu un aer afectat. N-aş fi ajuns ceea ce sunt dacă n-ar fi fost el, şi alţii asemenea lui, care mi-au insuflat valorile şi idealurile noastre, ale muncitorilor. Datorită lor am avut un ţel în viaţă şi am înţeles istoria acestei ţări.

Rosellina îi puse mâna pe braţ.

– Dragul meu tătic, dac-ai şti ce mult te iubesc! îi zise, înduioşată de suferinţa sinceră a lui Renato.

– Eu te iubesc şi mai mult, replică tatăl ei, surâzând. Apoi o întrebă: Cum merg treburile?

– Cred că m-am îndrăgostit, îi mărturisi ea sec.

– Ei şi? ridică din umeri Renato, dintr-odată bine dispus. Asta e o noutate? A fost vreo zi în viaţa ta în care să nu fii îndrăgostită? Îţi dădeau roată amorezii şi pe

[1] Supranumit şi *Il Migliore* („cel mai bun"), Palmiro Togliatti a rămas totuşi un personaj foarte controversat, reproşându-i-se că, în 1956, a susţinut cu înverşunare intervenţia tancurilor sovietice pentru reprimarea revoluţiei din Ungaria. La funeraliile sale, în 1964, au participat peste un milion de persoane (n. tr.).

vremea când erai la grădiniță... N-ai mai fi Rosellina mea, dacă n-ai trece de la o iubire la alta, umplând de lacrimi teancuri de batiste...

– De data asta e altfel.

– Știu. De fiecare dată e altfel. Doamne, de câte ori te-am auzit spunând asta! Dacă am da timpul înapoi cu cincizeci de ani, te-ai agăța de perdelele camerei, ca o tragediană, ți-ai pune palma pe frunte și ai începe să tremuri din toate încheieturile. Tare îți mai place să joci rolul femeii care suferă din dragoste.

Renato luase în glumă mărturisirea fiicei sale. Cu toate acestea, văzând că nu reacționează la ironiile sale, se întrebă dacă nu cumva de data asta ar trebui s-o ia în serios.

– De data asta, e vorba de un bărbat, *papà,* nu de un pușți, ca cei dinainte, zise Rosellina. Apoi, cu voce scăzută, adăugă: A mai fost însurat.

Renato nu spuse nimic, silindu-se să rămână calm. După un timp, își drese glasul și spuse, domol:

– Să le luăm pe rând, fata mea dragă. Tatăl tău e o persoană emancipată, care a trecut prin multe la viața lui și nu se îneacă într-un pahar cu apă. Corect?

Rosellina încuviință din cap.

– Se mai întâmplă, continuă bărbatul, ca un puișor abia ieșit din găoace să se îndepărteze de cuib și să dea nas în nas cu un prădător care vrea să-l mănânce. Corect?

Fata îl aprobă din nou, fără să scoată vreun cuvânt.

– În cazul ăsta, ce face puiul?

– Fuge, răspunse Rosellina.

– Deci, asta e! exclamă Renato. Și tu ai făcut la fel: ai fugit. Nu-i așa, fata mea dragă?

Renato vorbea rar, cumpănindu-și cuvintele, dar își dădu seama că, de fapt, raționamentul de mai devreme îl făcuse pentru el însuși, pentru că își dorea să nu afle un adevăr pe care nu l-ar fi putut suporta.

– Sunt îndrăgostită, *papà*, veni răspunsul năucitor al fetei.

– Totuși, e ceva trecător... Sau nu?

– *Papà*, e frumos ca un prinț din povești, iar când mă privește cu ochii aceia atât de... atât de magnetici... încep să tremur, mă trec fiori din creștet până în tălpi, inima îmi bate cu putere și simt că mă topesc.

Mărturisindu-și sentimentele, Rosellina își dusese mâinile la piept, într-un gest melodramatic. Buzele îi rămaseră arcuite într-un surâs pierdut, iar privirea extaziată trecea dincolo de bărbatul dinaintea sa.

În fața unei asemenea imagini, calmul proverbial al lui Renato se transformă dintr-odată într-un ocean de furie. Sări în picioare și, îndreptând degetul amenințător spre fiică-sa, strigă:

– Cine-i ticălosul?!

Rosellina nu s-ar fi așteptat în vecii vecilor ca tatăl ei să aibă o asemenea ieșire violentă. Încremeni de spaimă, iar lacrimi tăcute începură să i se reverse pe obraji.

– Mă sperii, murmură, printre suspine.

– Cine-i ticălosul?! repetă Renato, șuierat.

Fata își luă inima în dinți și se ridică în picioare, pregătită să-l înfrunte. Își șterse lacrimile și zise:

– N-am făcut nimic rău.

– Asta ar mai fi lipsit, ripostă taică-su, cu o expresie neîndurătoare pe chip. Apoi insistă: Oricum, în clipa asta îmi spui numele ticălosului care sucește mintea unei

puştoaice, iar eu o să mă duc să-i sucesc gâtul. Chiar aşa o să fac!...

– Dacă-i pe-aşa, află că n-o să-ţi zic în veci numele lui, răspunse hotărâtă Rosellina.

Pentru Renato, emoţiile unui eveniment important, aşa cum fusese înmormântarea lui Togliatti, se risipiră ca un fum. Nu avea în minte decât un lucru: greşise atunci când îşi asumase responsabilitatea de a o trimite pe Rosellina la Roma.

– Nu-i nimic, spuse el, regăsindu-şi calmul. O prinse de braţ şi o trase spre recepţia hotelului. Îi zise omului de acolo: Daţi-mi cheia de la camera fiicei mele.

Urcară în cameră, iar Renato înşfăcă valiza de pe dulap, o aruncă pe pat şi începu să îndese în ea lucrurile Rosellinei.

– Mă obligi să mă întorc acasă? îl întrebă ea.

– Ce altceva pot să fac? replică el.

– Ăsta trebuia să fie un secret între noi doi, îi atrase atenţia Rosellina. Acum, mama va afla totul. Ca să nu mai vorbesc de faptul că ai semnat contractul meu cu producătorii. Tu, cu mâna ta l-ai semnat, *papà!* Dacă mă iei de aici, te vor pune să le plăteşti daune. Şi, ca să ţi-o spun pe-a dreaptă, află că, prin gestul ăsta nu faci altceva decât să-mi retezi aripile. Aş fi putut ajunge departe; aşa însă, voi fi o biată nenorocită pentru tot restul vieţii.

Renato închise valiza, apoi se aşeză, ostenit, pe marginea patului, privindu-şi fiica în ochi. Rămase perplex: Rosellina părea liniştită, sigură pe ea. Ba, mai mult, zâmbea.

Pornirea lui războinică dispăru pe loc în faţa expresiei dezarmant de candide de pe chipul luminos şi limpede al fetei.

– Nu-mi pasă mie că trebuie să plătesc daune, zise. Tu eşti mai importantă decât orice, copila mea dragă. Iar eu... Eu trebuie să te protejez. Înţelegi asta?

– Până când? întrebă ea.

– Până când va fi nevoie.

– *Papà*, începu Rosellina, vreau să-ţi spun o întâmplare pe care nu ţi-am povestit-o niciodată. Pe vremea când locuiam în corso Lodi, am găsit într-o zi un pui care căzuse din cuib. L-am dus acasă, l-am ascuns în camera pe care o împărţeam cu Liliana şi l-am hrănit, răbdătoare, aşteptând să se întremeze. Îi dădeam seminţe şi firimituri de pâine. Îmi doream cu disperare să-l salvez de la moarte. Şi a început să crească. Atunci când dădea din aripi, încercând să zboare prin cameră, mă speriam, îl prindeam şi îl ţineam între palme. Îmi era teamă ca nu cumva să se lovească de pereţii camerei şi să se rănească. Când a venit primăvara, prin curte au început să roiască stoluri întregi de păsări. Atunci am ieşit pe terasă cu puiul meu în mâini şi i-am zis: „Hai, du-te cu ai tăi." Şi l-am aruncat în sus. Aripile lui însă nu se dezvoltaseră. A căzut ca un pietroi pe pavajul curţii şi a murit pe loc. Din prea multă iubire, eu îl împiedicasem să înveţe să zboare.

Se lăsă o linişte profundă. După câteva clipe lungi, Renato murmură:

– Asta înseamnă că trebuie să te las în braţele unui bărbat însurat... Asta vrei să spui?

– Nu i-am căzut încă în braţe. Ţi-am spus numai că sunt îndrăgostită. Nu cred că ştie ce simt pentru el.

Renato se ridică, o cuprinse cu braţul după umeri şi-i spuse:

– Condu-mă la gară! Mă întorc la Milano.

7

În toamnă, pe podiumurile modei *prêt-à-porter*, avu loc prima prezentare a mărcii Lorenzi by Giuseppe Corti.

Tânărul stilist, care învățase meserie în fabrica unde mama sa lucra de mulți ani, avu un succes extraordinar, dovedind un simț estetic original, și impresionă întregul public prin îmbinarea culorilor și prin simplitatea eleganței modelelor. Rochiile create de el puteau fi îmbrăcate de orice femeie, indiferent de vârstă și statut social. Pentru prezentarea colecției sale, creatorul a preferat să apeleze la modele neprofesioniste, selectându-le dintre funcționarele de la fabrica Lorenzi și dintre elevele de liceu. Ultimul model prezentat, rochia albă de mireasă, fu îmbrăcat de Rosellina, care își făcu apariția pe scenă pe notele dulci ale unui vals vienez, însoțită de Pucci, îmbrăcat la patru ace.

La final, plouă cu aplauze, iar ziariștii, mereu la vânătoare de subiecte inedite, intuiră că se aflau în fața unui nume de mare viitor. Entuziaști, bătură din palme minute în șir până și operatorii de televiziune care înregistrau parada pentru o emisiune a canalului național.

Giuseppe fu smuls din culise și tras pe scenă, în timp ce publicul îi scanda numele, bătând ritmic din palme. Devenise celebru peste noapte. Mulțumi cu o reverență tuturor celor prezenți, apoi dispăru din nou în culise, unde năvăliseră deja zeci de clienți dornici să comande noile modele și să vorbească cu el și cu șeful lui, Lorenzi.

– Să nu uiți niciodată că datorită mie ai ajuns mare, îl întâmpină industriașul, îmbrățișându-l cu efuziune. Dacă

nu te smulgeam cu forţa de la Scanni, erai şi acum acolo să desenezi modele de pijamale.

– Nici dumneavoastră să nu uitaţi, *signor* Lorenzi, că şi eu am avut încredere în tot ce aţi promis, deşi toţi ceilalţi creatori v-au întors spatele, replică Giuseppe, cu o expresie acră.

– Hai, acum, să negociem cu clienţii, îl invită Lorenzi, frecându-şi mâinile de mulţumire.

Nu mai văzuse niciodată atât entuziasm în rândul celor care veneau să-i propună pe loc contracte.

– Dacă mi-e îngăduit, răspunse Giuseppe, trăgându-se un pas înapoi, asta e datoria dumneavoastră. Eu mi-am terminat treaba.

– Încă nu, zise şeful său. Apoi îl anunţă: Trebuie să vii la recepţia dată în onoarea ta. Vei fi starul serii.

Recepţia – una somptuoasă – urma să se desfăşoare la Grand Hotel şi erau invitaţi toţi colaboratorii lui Lorenzi.

– Nu, n-o să vin la petrecere, i-o reteză scurt Giuseppe. Sunt obosit. Ne vedem mâine.

Şi dădu să plece. Prezentarea din seara aceea îl extenuase. Petrecuse nenumărate nopţi albe verificând fiecare model, fiecare cusătură, fiecare detaliu.

– Nu-mi puteţi face una ca asta, bâigui Lorenzi, înmărmurit.

– Ba pot, şi tocmai asta fac acum: plec, ripostă tânărul şi, de data asta, se îndepărtă, lăsându-l pe Lorenzi fără grai.

Îşi reperă cu greu maşina printre sutele de automobile parcate în faţa sălii unde se ţinuse prezentarea. Roti cheia în contact şi demară în trombă. Simţea nevoia disperată să fie singur.

Când ajunse la vila din via Pagano, găsi poarta încuiată, jaluzelele trase și schelele care îmbrăcau pereții – pustii. Muncitorii care lucrau la renovarea clădirii plecaseră deja.

Intrând în casă, îl izbi mirosul greu de vopsele, var și gips. Aprinse luminile din toate camerele și începu să se plimbe de colo-colo, inspectând stadiul lucrărilor. Spațiul vast și pustiu răsuna puternic de ecoul pașilor săi. Înălță privirea spre tavanul decorat cu antice motive florale, rămase ca prin minune neatinse de trecerea timpului. Apoi cercetă balustrada de fier forjat care mărginea scările largi ce duceau la etaj. Urcă la primul nivel și se așeză direct pe pavimentul de gresie, acoperit doar cu o folie de plastic. Sprijinit cu spatele de perete, admiră de la înălțime interiorul în stil Liberty, privind frescele de pe tavan și de pe pereți, ce înfățișau păsări și libelule în zbor, trandafiri ofiliți, încrengături și femei în poziții statuare.

În seara aceea, Giuseppe avea toate motivele din lume să fie fericit. Cu toate acestea însă, își plecă fruntea, sprijinind-o pe genunchi, împovărat de suferința care îl însoțise toată viața. Și-ar fi dorit să fie extrovertit, exuberant ca frații și părinții săi. Uneori reușea să fie, dar rarele dăți când se întâmpla asta nu erau decât palide scântei în negura deasă a melancoliei sale.

Își aminti cum, copil fiind, i-a cerut tatălui său să-i dea luna de pe cer. Atunci, Renato i-a răspuns: „Luna nu pot să ți-o aduc. Trebuie să te mulțumești s-o privești de departe." Nu s-a resemnat și și-a întins brațele în văzduh, încercând s-o prindă singur, fără ajutor. Dar luna era, într-adevăr, imposibil de atins. În clipa aceea, a simțit o durere intensă în piept și un nod înnecăcios în gât.

A izbucnit într-un hohot disperat de plâns. Atunci, Renato l-a strâns în braţe şi i-a promis: „Mâine o să-ţi cumpăr un balon argintiu. Seamănă cu luna." Dar el voia în continuare luna. Şi n-o putea avea.

– Asta e! zise deodată, gândind cu voce tare. Trebuie să mă mulţumesc cu un balon argintiu. Apoi, lovind podeaua cu pumnul, strigă: Sunt un nimeni! Un zero absolut!

Tresări, simţind o prezenţă străină. Ridicându-şi capul, dădu cu ochii de Pucci. Era acolo, în faţa lui, privindu-l stânjenit.

– Poate că aşa o fi, spuse el. Poate că eşti un nimeni, dar până una alta te aşteptăm cu toţii acasă: eu, Rosellina, Liliana, Sandro, tata şi mama.

– O! rânji sarcastic Giuseppe. Iată-l pe Pucci salvatorul, nucleul solid al celulei societăţii în jurul căruia gravitează toată familia.

Chipul i se întristă din nou şi se ridică încet în picioare.

– Hai acasă! repetă fratele său. Apoi, ochii îi sclipiră şi adăugă: Ştii, am dat o tură pe la parter şi demisol. Văzând cât de mult spaţiu ai aici, în casa asta, mi-a venit o idee. Ce-ar fi să deschidem un atelier în care să lucrezi o linie de modele care să fie numai şi numai a ta? Lorenzi profită de pe urma ta. Câştigă un munte de bani datorită talentului tău. Ţi-ai pus vreodată problema asta?

Giuseppe îl privi cu luare-aminte.

– Continuă, îi spuse, în timp ce coborau scările.

– Putem deveni asociaţi, îşi prezentă Pucci planul său, gesticulând în timp ce vorbea. Eu îmi dau demisia de la bancă şi mă ocup de partea administrativă şi comercială a

afacerii. Ţie îţi rămâne creaţia. Talentat şi chipeş cum eşti, îi vei avea la picioare pe toţi cei care contează: oamenii cu bani. Instinctul îmi spune că suntem pe cale să punem pe picioare o afacere mai profitabilă decât o mină de aur.

Pucci visa cu ochii deschişi, păşind în fiecare încăpere şi arătându-i fratelui său locurile unde urmau să fie amplasate birourile, atelierul de creaţie, depozitele şi toate celelalte.

– Am un contract cu Lorenzi, îl întrerupse Giuseppe circumspect.

– Contractul expiră peste doi ani, îi aminti Pucci. Exact timpul de care avem nevoie ca să găsim capitalul necesar şi să punem la punct tot proiectul.

Pe o uşă de la demisol ieşiră într-o grădiniţă împrejmuită, înţesată de scări, bidoane de vopsea, saci de ciment şi unelte de zidărie. Se aşezară pe o bancă de piatră, peste maculatura aruncată la întâmplare de muncitori.

– Am putea s-o facem, zise Giuseppe.

– O s-o facem, întări Pucci, cu voce hotărâtă.

– Iartă-mă pentru felul în care te-am primit mai devreme.

– E de înţeles. Ai acumulat atâta oboseală şi tensiune în ultimele zile!

– Eu nu sunt defel artist, Pucci. Nu sunt altceva decât un croitoraş.

– Iar începi?!

– Artiştii sunt Utrillo, Degas, Renoir, Matisse, Van Gogh, Picasso. Sau, gândeşte-te la Telemaco Signorini, Modigliani, Miró... Ei sunt artişti, nu eu... Artiştii ştiu să te facă să-ţi dea lacrimile de emoţie şi se exprimă într-un limbaj universal. Când eram de-o şchioapă, îmi ajungeau

o foaie de hârtie, un creion sau un penson și făceam întruna schițe, visând să ajung un pictor faimos. Și uite ce-am ajuns! Nu știu să desenez altceva decât haine, nasturi, cusături...

– Da, dar o faci cu măiestrie. E ceea ce contează.

– Hai să mergem acasă. Ce a făcut mama de mâncare?

– Un lighean mare de paste, ca întotdeauna.

– Asta da, petrecere! exclamă Giuseppe.

Și, în sfârșit, zâmbi.

8

Soții Spada, părinții Ariellei, plecară din Forlì cu noaptea în cap, iar la nouă dimineața erau deja la Bologna. Sunară la ușa apartamentului Giulianei, fiica lor cea mare. Tânăra, căsătorită cu medicul Raffaele Ercoli, locuia într-un apartament care ocupa etajul al doilea al unui palat seniorial din via D'Azeglio. Le deschise Ariella. Era îmbrăcată de drum lung și îi aștepta. Urmau să plece cu toții la Milano, în vizită la familia Corti. Fata îi îmbrățișă cu deferență, apoi spuse:

– V-am pregătit cafeaua și am cumpărat brioșe calde.

Îi ajută să-și dezbrace pardesiurile și îi conduse, de-a lungul unui coridor larg, spre bucătăria imensă, mobilată în stilul anilor '20. Mama Ariellei se așeză la masă și privi în jur, admirând vasele vechi de cupru, atârnate de un rastel prins în perete, frigiderul monumental, cele două servante gemene și mașina de feliat mezeluri, amplasată pe o măsuță specială. Femeia își spuse că se afla într-o

bucătărie care oglindea perfect tradiția de gurmanzi a bolognezilor.

– Giuliana și Raffaele dorm încă, îi informă Ariella, turnând cafeaua în cești.

Pe o tavă, în mijlocul mesei, tronau mai multe brioșe aurii, aburinde.

Signora Spada întinse mâna sa dolofană și o apucă pe cea mai mare.

– La Forlì nu le fac așa de bune, observă ea, molfăind.

– *Papà,* hai, ia și tu, îl invită Ariella pe bărbatul care nu scosese nicio vorbă până atunci.

– Păi, ar cam fi cazul să mănânc și ceva dulce, răspunse omul, morocănos. După toată fierea pe care am înghițit-o din cauza ta...

– Tommaso, potolește-te, *per favore!* îl repezi *signora* Spada.

Fuseseră zile furtunoase în familiile Spada și Ercoli, după ce Ariella le-a mărturisit că e însărcinată. Tatăl, Tommaso, a reacționat ca scos din minți, iar ginerele său, Raffaele, i-a ținut isonul. Nici sora Ariellei, Giuliana nu s-a lăsat mai prejos.

– Ai fi putut avea atâtea partide strălucite la Bologna! i-a reproșat ea cu asprime. Tu, în schimb, n-ai găsit altceva mai bun de făcut decât să te încurci cu un contabil care, atunci când se duce în vacanță la mare, se cazează la pensiunea Miami din Cesenatico. Tu, ditamai studenta la Universitate, cu un cumnat faimos ca Raffaele, ai lăsat pe unul rupt cu foamea să-ți sucească mințile!...

De fapt, Giuliana era mândră de propria sa partidă: se măritase cu reprezentantul uneia dintre cele mai ilustre familii burgheze din oraș.

– Şi, la urma urmelor, cine e acest Pucci Corti? a întrebat-o, odată, cu dispreţ, Raffaele Ercoli.

Era un bărbat de cincizeci de ani, dentist şi proprietarul unor bogate întinderi de pământ din Forlivese. *Signora* Spada, mama Ariellei, nu-l suporta deloc. Îl caracteriza pe scurt: „Pe cât de urât, pe atât de antipatic." Cunoştinţelor sale, soacra lui Raffaele se plângea adesea. „Ginerele meu are o meserie tare scârboasă: îşi bagă mâinile în gura oamenilor." În schimb, socrul, Tommaso Spada, un amărât funcţionar de căi ferate, se lăuda peste tot cu onorabila sa rudă, cu toate că Raffaele Ercoli îl trata cu o răceală suverană. Când vorbea *dottor* Ercoli, Tommaso se topea de plăcere şi îl asculta supus, încuviinţând întruna, deşi rareori pricepea ceva.

– Pucci ăsta, i-a dezvăluit el ginerelui său istoricul familiei Corti, lucrează într-o bancă, iar soră-sa mai mică o face pe balerina la Roma. Mai are un frate, care se ocupă de modă şi e puţin... cum să zic?... aşa... cu bărbaţii, Doamne, iartă-mă! Şi, în fine, sora cea mai mare, care lucrează la Collenit şi s-a măritat cu un văduv, expert financiar. Părinţii sunt muncitori şi se pare au o casă destul de răsărită, dar cine ştie cum au făcut rost de ea!... Nevastă-mea, care n-are minte nici cât fiică-sa, e topită după Pucci ăsta la fel de mult ca şi Ariella. În cazul ăsta, ce pot eu să fac?

– Îmi pare rău pentru fata voastră, dar părerea mea e că şi-a distrus viaţa, a concluzionat, pe un ton dramatic, dentistul cel bogat.

Nu a avut nicio importanţă faptul că Ariella le-a dat asigurări, cum că Pucci intenţiona să-şi asume toate responsabilităţile şi că ei doi erau pregătiţi să se căsătorească.

Signor Spada s-a hotărât să pună lucrurile la punct, a înșfăcat telefonul și a sunat la Milano, cerând să vorbească cu Renato Corti. I-a răspuns Ernestina.

– Soțul meu nu e acasă, i-a răspuns femeia, dar chiar dacă ar fi, nu v-ar putea spune mai multe decât mine. Aflați că știm totul și că ne vom strădui să facem față situației după posibilități.

– Totuși, nu credeți că ar fi cazul să ne întâlnim? a punctat Tommaso. Măcar să ne cunoaștem...

– Când doriți dumneavoastră, i-a replicat scurt Ernestina, stăpânindu-și cu greu furia.

Au căzut de acord asupra unei invitații la prânz, duminica următoare, acasă la familia Corti, la Milano.

Tommaso a îndrăznit să-l roage pe ginerele său să-l însoțească și să facă front comun în fața familiei intrusului Pucci, dar s-a lovit de un refuz ferm.

– Nu-mi murdăresc eu mâinile cu de-alde ăștia, i-a replicat *dottor* Ercoli, strâmbându-se de dezgust.

Astfel, în dimineața aceea de noiembrie, soții Spada s-au pregătit de drum, trecând mai întâi pe la Bologna, ca s-o ia pe mezina căzută în dizgrație.

În tren, Tommaso se întoarse spre nevastă-sa și dădu glas unui gând care îl frământa de câteva zile:

– Ce-o fi vrut să spună cu fraza aceea? o întrebă, referindu-se la spusele Ernestinei.

– Care frază?

– A spus că vor face față situației după posibilități. Asta poate însemna orice. S-ar putea chiar să vrea să se spele pe mâini, să ne lase să ne descurcăm cum om ști...

– *Papà*, de ce continui să-ți faci atâtea probleme? se băgă în vorbă Ariella.

– Pentru că eşti o iresponsabilă, iată de ce, replică Tommaso, arţăgos. Te-ai gândit vreodată că Pucci ăla al tău, aşa cum a ştiut să te nenorocească pe tine, o fi făcut la fel şi cu altele?

În timp ce clanul Spada se apropia de Milano, făcându-şi o mulţime de gânduri pentru viitorul odraslei lor, Renato Corti fu expediat de nevastă să caute o patiserie mai acătării.

– N-am timp să mai gătesc şi desert, îi zise. Alege şi tu ceva care arată bine, ceva cât mai colorat cu putinţă. A! Să nu uiţi să cumperi nişte cireşe în ciocolată şi violete caramelate. Mie nu-mi plac, dar sunt sigură că provincialii ăia o să rămână muţi de uimire.

În noaptea care trecuse, peste oraş pusese stăpânire un vânt rece şi umed, care prevestea o ploaie îndelungată. Străzile se umpluseră cu mormane de frunze îngălbenite, purtate cu furie de colo-colo, şi vârtejuri de praf se înălţau din senin, silind trecătorii să se adăpostească grăbiţi. Renato nu păru deranjat de vreme. Ajunse până în via Orefici, de unde luă prăjituri şi bomboane, apoi se aventură până în Piaţa Domului, ca să cumpere *L'Unità*. Apoi intră în barul Campari, comandă o cafea, se aşeză la o masă şi începu să citească ziarul, preocupat.

Pentru muncitorii din fabrici se anunţa o nouă perioadă critică. Ostilitatea dintre sindicatele de stânga şi cele de dreapta ajunsese la cote maxime. Renato nu reuşea să înţeleagă ce avea să urmeze, iar asigurările venite din partea şefilor săi de partid nu-l linişteau deloc. Chiar în ziua aceea, la Pavia se desfăşura o întâlnire importantă a sindicaliştilor din sectorul metalurgic. Nu se putuse alătura tovarăşilor săi, pentru că fusese nevoit să

rămână acasă și să facă față confruntării cu familia Ariellei. Nu credea că problema lui Pucci ar fi trebuit să declanșeze o asemenea isterie. La urma urmelor, băiatul o iubea pe Ariella și putea foarte bine să se căsătorească. Dar aflase de la Ernestina că familia fetei făcuse o adevărată tragedie din întâmplarea cu pricina și că veneau la Milano să le ceară socoteală. Cu părere de rău, Renato și-a lăsat colegii de sindicat singuri, spunând: „Dacă e s-o spunem pe-a dreaptă, n-o să salvez lumea tocmai eu..."

Întorcându-se spre casă, zări mașina lui Pucci demarând în trombă din fața blocului. *Se vede treaba că se duce la gară, să-i aducă pe provinciali...* își spuse, amuzat de observația de mai devreme a Ernestinei. Urcă scările încet, fără grabă. Se simțea ridicol ducând pachetul cu prăjituri într-o mână și ziarul partidului comunist în cealaltă. Se gândi că, probabil, ar fi fost mai bine să fi plecat și el la Pavia. În clipa următoare, alungă gândul din minte. *Am obosit să mă mai lupt cu morile de vânt,* își zise. Socialismul de tip sovietic nu mai încânta pe nimeni, în Italia, așa cum se întâmpla cu zece ani în urmă. Hrușciov, cel în care toți tovarășii săi își puseseră speranțele, fusese debarcat pe motiv că instaurase cultul personalității în URSS. *Acum, l-au pus pe Brejnev, care are o căutătură la fel de feroce ca a lui Stalin,* se gândi Renato, dezamăgit. Își aminti că idolul său, Togliatti, în a sa *Nota memorială de la Ialta,* scrisă cu puțin timp înaintea morții sale, sugerase o mai mare autonomie față de Moscova a Partidului Comunist Italian. Renato și alți colegi de-ai săi simțeau în rândurile conducerii de partid o agitație care nu promitea nimic bun.

Scutură nemulțumit din cap, alungându-și gândurile. Își spuse că, orice s-ar întâmpla pe marea agitată a politicii, el va avea întotdeauna un petec de pământ ferm sub picioare: propria familie. *De fapt, cred că am făcut foarte bine că am rămas acasă*, își spuse, în cele din urmă, sperând că părinții Ariellei nu vor fi totuși atât de nesuferiți cum susținea Ernestina.

Când se adunară cu toții în salon, Tommaso Spada deschise discuția fără ocolișuri, adresându-i-se celuilalt cap de familie, Renato.

– Aveam cu totul alte aspirații pentru Ariella noastră, șarjă el pe un ton care se voia autoritar.

Abia fuseseră făcute prezentările și tocmai degustau un aperitiv, cu felii de pâine țărănească și salam Negronetto. *Signora* Spada încă mai admira eleganța apartamentului seniorial al familiei Corti.

– Ce aspirații? întrebă Renato, cu o expresie candidă pe chip.

– Speram să se licențieze, apoi... începu celălalt, după care se opri. Făcu o grimasă și adăugă: În schimb...

– În schimb, îl întrerupse Renato cu o mină bine dispusă, în schimb copiii noștri se vor căsători, având în vedere că e un nepoțel pe drum, nu-i așa? Pe Ariella n-o va împiedica nimeni să-și continue studiile. Care e problema atunci? A, desigur, fiul meu e doar un contabil, dar e plin de calități. Iar cea mai importantă dintre toate e că nu se dă niciodată în lături de la muncă...

– Pe urmă, dacă ei se iubesc... interveni și *signora* Spada, încântată să aibă un ginere tânăr și arătos, după ce soarta îi scosese în cale un ginere urât și îngâmfat ca Raffaele Ercoli.

– Totuși, sarcina asta... încercă Tommaso să-și impună punctul de vedere.

Oh, Doamne! se gândi Ernestina. *Cine primește pâine din belșug, n-are dinți s-o mănânce.* Își aminti de Liliana, care se dădea de ceasul morții să aibă un copil, fără să reușească însă.

Într-una din zile, fiica cea mare i-a mărturisit că ar vrea să-i sugereze lui Sandro să-și facă un control andrologic, dar nu știa cum să procedeze ca el să nu se simtă jignit.

– Doctorul e de părere că Sandro ar putea fi de vină, i-a spus.

Ernestina s-a arătat scandalizată de intenția Lilianei.

– Nu poți cere una ca asta unui bărbat, a exclamat ea, neputându-și imagina sacrilegiu mai mare decât să bănuiești un bărbat de sterilitate. Dacă o să-ți trântească vreo două sudalme, să nu vii să mi te plângi, pentru că eu i-aș da dreptate. Lasă-le încolo de consultații andrologice și ai răbdare, că timpul le rezolvă pe toate.

– Un copil e o binecuvântare, în orice moment – potrivit sau nu – sosește pe lume, i se adresă ea lui Tommaso Spada, omul îngrijorat de faptul că fiica sa rămăsese însărcinată înainte de a-și termina studiile. Deocamdată, Pucci și Ariella vor putea locui aici, la noi, dacă doresc. Avem o casă încăpătoare, slavă Domnului!

Funcționarul de căi ferate nu mai zise nimic. Totuși, la sfârșitul prânzului, se gândi că n-ar fi rău să aibă el ultimul cuvânt.

– Ei! spuse el cu un oftat adânc, lăsând tacâmurile să cadă cu zgomot în farfuria din fața sa. Cred că trebuie să ne resemnăm...

– *Basta,* tată! izbucni Ariella, care tocmai îl ajuta pe Pucci să strângă masa. *Basta,* nu te mai suport!

În salon se lăsă o linişte stânjenitoare. Pucci şi Ariella se făcură nevăzuţi, dispărând în bucătărie.

– L-ai făcut praf! îi zise băiatul, îmbrăţişând-o cu duioşie. Apoi adăugă: Totuşi, ar trebui să-l înţelegi – îşi dorea un ginere bolognez bogat şi, când colo, e obligat să suporte un contabil milanez.

– Aşa o fi, dar tu eşti bărbatul pe care mi-l doresc *eu,* sublinie Ariella, ghemuindu-se la pieptul lui.

Îl iubea cu pasiune pe Pucci, iar prietenelor sale le spunea despre el că „seamănă cu Rock Hudson, numai că e mai chipeş decât el."

La început se lăsase sedusă de frumuseţea lui, dar mai târziu îi descoperise şi celelalte calităţi, hotărând că alesul inimii nu putea fi decât el. Nu era atât de naivă cum credeau cei din familia sa, dar înţelesese că Pucci nu o va face niciodată să sufere.

Deodată, băiatul îi mărturisi:

– Să ştii că n-o să lucrez toată viaţa în banca aia. Am planuri mari. Se vor materializa abia peste câţiva ani, dar, în cele din urmă, cumnatul tău – dentistul – o să crape de invidie.

– Despre ce e vorba? îl întrebă fata, în timp ce pregătea ceştile de cafea pentru cei din salon.

– Îţi voi spune la momentul potrivit, răspunse el. Acum, hai să ducem cafeaua la masă.

Ariella nu insistă. Ştia bine că Pucci nu spune niciodată vorbe în vânt. Binecuvântă clipa în care rămăsese însărcinată; se putea căsători de îndată cu omul pe care-l iubea şi cu care voia să fie până la adânci bătrâneţe.

9

Ariella se afla în luna a şaptea de sarcină. Din ziua în care se căsătorise cu Pucci, locuia la Milano, în casa socrilor.

Renato şi Ernestina o tratau ca pe fiica lor, iar Rosellina şi-o alesese drept confidentă intimă, nu înainte de a-i atrage atenţia:

– Ăsta e un privilegiu care până acum i-a fost rezervat numai lui Pucci.

Mezina familiei Corti se întorsese de la Roma în ianuarie. O agenţie de modeling îi propusese un contract pentru o reclamă la cosmetice. Cel care o impresariase fusese chiar fratele ei, Pucci, care şi-a încasat fără remuşcări procentul cuvenit din contract. Descoperea o lume în care banii curgeau pe bandă rulantă şi, ca să-i încaseze, nu trebuia să facă altceva decât să citească şi să interpreteze cu atenţie contracte.

Devenise pasionat de noua sa activitate – impresar. Rosellina, în schimb, nu pricepea o iotă din frazele lungi şi întortocheate care se întindeau pe pagini întregi, şi atunci prefera să se încreadă orbeşte în fratele său.

De curând, Pucci descoperise un producător de bere care căuta o figură feminină care să devină imaginea publicitară a firmei, atât pe afişele stradale şi în presă, cât şi în clipurile de televiziune. Dintre zecile de concurente, fusese aleasă Rosellina, iar Pucci negociase în numele ei un contract gras. Mezina era atât de fericită că va apărea la televiziune, încât nici măcar n-o interesa câţi bani urma să câştige. Era mulţumită să aibă atâţia cât să-şi poată permite micile ei frivolităţi.

În după-amiaza aceea de duminică, Rosellina ardea de nerăbdare să le arate lui Pucci şi Ariellei ultima ei achiziţie: un trusou complet de nou-născut.

După prânz, cei doi se retraseră în dormitor; Ariellei i se umflaseră picioarele şi avea nevoie de odihnă. Rosellina intră în cameră, purtând ceremonios pe braţe o cutie imensă, învelită în hârtie gri-perlată, legată cu panglică.

– Faceţi loc, le spuse, aşezând cutia pe pat. Apoi, umflându-se în pene, declară: Am făcut cumpărături pentru nepoţelul meu.

– Ia să vedem! sări Ariella, curioasă.

Pe rând, scoaseră la iveală cămăşuţe de mătase albă, lucrate de mână şi tivite cu dantelă, căciuliţe pline de încreţituri şi decorate cu panglicuţe, pături şi lenjerii de pat brodate cu artă.

– Sunt de-a dreptul minunate, se bucură Ariella, apoi îi strigă lui Pucci: Priveşte ce lucrătură fină! Probabil că Rosellina a cheltuit o avere.

– Peste două secunde, soţul tău va spune că sunt nebună de legat, murmură Rosellina la urechea cumnatei sale.

– Eşti nebună de legat, rosti Pucci, aruncând o privire scurtă la lucrurile împrăştiate pe pat. Cum poţi să-ţi imaginezi că un bebeluş pe care trebuie să-l speli şi să-l schimbi la fiecare cinci minute poate purta chestiile astea?

– L-ai auzit? comentă Rosellina. Toţi bărbaţii sunt o apă şi-un pământ. Decât să-ţi dea satisfacţie, mai bine îşi taie limba...

– Lasă-l în legea lui, nu-ţi pune mintea cu el, îi răspunse Ariella. Îţi mulţumesc pentru cadou.

Apoi, amândouă începură să aranjeze lucrurile în cutie, iar Ariella îi zise:

– Mai povestește-mi de tine. Te văd atât de rar...

Pucci se făcu nevăzut, continuând să bombăne. Ariella privi întrebătoare în urma lui.

– Nu-l lua în seamă, îi zise Rosellina. S-a dus să fumeze o țigară. Așadar, continuă ea, ce vrei să-ți povestesc?

– Despre iubitul ăla oacheș al tău, de exemplu, o ață cealaltă.

– Vorbește mai încet, răspunse Rosellina, ducându-și degetul la buze. Cristiano Montenero e subiect tabù în casa asta.

– Tot mai ești îndrăgostită de el?

– De-a dreptul orbită de pasiune, nu mă vezi? murmură fata, cu o expresie dramatică pe chip. Mă consum ca o lumânare arzând. Să știi c-o să mor de inaniție, ca bietele fete de acum o sută de ani, obligate de părinți să renunțe la iubiții lor și să se mărite pentru bani.

Ariella zâmbi, gândindu-se că Rosellina n-avea să moară în niciun caz de inaniție: la prânz, devorase două porții de *tagliatelle al ragù*. O lăsă însă să continue.

– Am dus o bătălie pe viață și pe moarte, spuse ea, împotriva ideilor preconcepute și a învinuirilor nefondate pe care familia asta de zbiri mi le-a pus în cârcă. Și nu m-am luptat numai cu ei, ci și cu Cristiano, care de fiecare dată când trebuia să punem punctul pe i – adică să facem dragoste – o lua la sănătoasa. Zicea întruna că nu vrea să-mi distrugă viața și mă lăsa cu buzele umflate. Până la urmă însă, am învins și rezistența lui, și temerile mele.

Rosellina se opri din povestit și oftă, amintindu-și prima noapte de dragoste. Ținând-o între brațele sale ca

pe o piesă rară de muzeu, Cristiano i-a şoptit la ureche: „Într-o zi, te voi lua de soţie." Ea i-a replicat: „ N-am nici cea mai mică intenţie să mă mărit cu tine. Şi nici să fac copii. Am deja o familie şi nu-mi trebuie alta."

Scutură din cap, alungând amintirile şi, privind spre cumnata ei, exclamă:

– Atât de romantic e totul!

– Bine, bine, făcu Ariella, dar te măriţi cu el, nu-i aşa?

– De ce aş face-o? zise Rosellina, ridicând din umeri. De ce să înăbuş o relaţie care merge atât de bine şi care se alimentează tocmai din teama fiecăruia de a nu-l pierde pe celălalt! Ne iubim le nebunie, iar dacă ne vom căsători, ne vom iubi mult mai puţin...

– Ce tot spui acolo? se cruci Ariella. Ai şti că e numai al tău...

– Păi, deja e numai şi numai al meu, râse cealaltă. Unde mai găseşte el o păpuşă ca mine, care să-i placă la fel de mult cât îi plac eu?!

– Mda, ăsta e norocul tău. Placi tuturor.

– Vorbeşti serios?

– Cât se poate de serios, draga mea, confirmă Ariella, îmbrăţişând-o.

– Ah! Tare îmi mai place să fiu apreciată de toată lumea. Mă topesc de plăcere când sunt lăudată. Pe urmă, Rosellina încercă o explicaţie: De ce să mă mărit? Copii o să am oricum: ai tăi, ai Lilianei – asta dacă, biata de ea, va reuşi vreodată să rămână gravidă...

Seara, Pucci şi Ariella merseră la cinematograf. Fuseseră invitaţi de Liliana şi Sandro. Rula *Mary Poppins.*

Aşezate una lângă cealaltă, femeile trăiau cu intensitate povestea de pe ecran, întocmai ca două copile. Din

când în când Ariella își sprijinea o mână pe pântece, încercând să potolească loviturile din ce în ce mai dese ale fătului. Când filmul se termină, Sandro îi invită pe toți la barul din foaier, pentru a încheia ceremonios seara cu ceașcă de ciocolată caldă.

Ariella și Liliana se scuzară și se îndreptară spre toaletă. Aplecate deasupra unei chiuvete, se spălau pe mâini, când, deodată, Liliana murmură:

– Sunt însărcinată.

Ariella tresări și rămase încremenită, cu mâinile pline de săpun ridicate în aer.

– Și abia acum o spui?!

– Deocamdată, n-o știe nici măcar soțul meu, îi mărturisi Liliana. Dar simt că explodez de fericire și trebuia să mă destăinui cuiva.

– Dar, de ce nu i-ai spus încă nimic lui Sandro? o întrebă Ariella, nedumerită.

– Pentru că vreau să găsesc momentul ideal pentru o veste mare ca asta...

BARROW, CORNWALL

1

Comod așezate pe gazonul din fața vechiului *cottage*, Maria De Vito și soacra sa, Evelyn, făceau conversație, într-o liniștită după-amiază de august. Nelson era plecat la o partidă de tenis în compania lui Peter Burton, pastorul din sat. Sir Pitt, câinele soților De Vito, dormita, întins la umbră, în pragul casei.

– Nu-mi amintesc să mai fi prins vreodată un august atât de însorit ca anul acesta, spuse Evelyn.

– Da, totuși e o căldură plăcută, împrospătată de adierea plăcută a brizei, continuă Maria.

– Am citit în *Morning Post* că în Italia plouă cu găleata. Un adevărat potop.

– Da, însă soarele va apărea din nou, iar cei rămași în orașele mari se vor sufoca din cauza căldurii.

Cele două femei continuară câtva timp să discute banalități, bucurându-se de vacanța liniștită la țară, în Barrow, Cornwall.

Prin fereastra bucătăriei, deschisă spre parcul casei, ajunse până la ele un miros îmbietor de scorțișoară coaptă. Maria se ridică de pe șezlongul său și porni spre casă.

– Mă duc să sting focul la cuptor, o anunță pe bătrână. Cred că prăjitura mea de mere e gata.

Evelyn privi lung după nora sa, care traversa cu pași sprinteni gazonul. Purta o rochie de vară turcoaz, mulată pe sânii ei mici și pântecele plat. Bătrâna îi admiră silueta de fetișcană, gândindu-se că totuși nora sa se apropia de șaizeci de ani. Căscând leneș, Sir Pitt se ridică agale, făcându-i loc stăpânei să treacă. Maria puse prăjitura abia scoasă de la cuptor pe pervazul ferestrei, ca să se răcească, apoi scoase din frigider un castron cu felii de ananas proaspăt, le așeză pe două farfurii și se întoarse în grădină.

Tocmai savurau fructul dulce și parfumat, când, deodată, Sir Pitt ciuli urechile, privi fix spre un punct din depărtare, apoi țâșni ca din pușcă spre poartă. Pe urmă începu să alerge de colo-colo, scheunând și dând întruna din coadă.

– Vine Nelson, spuseră femeile, într-un glas.

În clipa următoare, pe aleea mărginită de arbuști de bouganvillea se iți brusc silueta lui Nelson. Era pe bicicletă, într-o pereche de pantaloni scurți de tenis, bleu, și un tricou alb. Pe umăr își ducea racheta de tenis, învelită în husă.

– I-am scos tenisul din cap îngâmfatului ăluia de Burton, le strigă el, bine dispus, celor două femei.

De cum pătrunse în curte, Sir Pitt, tremurând de bucuria revederii stăpânului, își începu dansul ritualic de

bun-venit. Nelson era transpirat, dar chipul îi radia de mulţumire. Sări de pe bicicletă, îndepărtă câinele cu un gest ferm, apoi îşi sărută soţia şi mama pe obraz.

– Va trebui să-i acorzi revanşa, îi zise Maria.

– Păi, l-aş bate din nou, iar de data asta chiar că m-ar urî pe vecie.

– Ai putea să-l laşi să câştige, îi sugeră soţia, cu un zâmbet maliţios.

– În cazul ăsta, n-ar mai fi nicio distracţie, concluzionă bărbatul, îndreptându-se spre o baracă de lemn din spatele casei. Lăsă bicicleta acolo şi se întoarse spre ele, anunţând: Mă duc să fac un duş.

O jumătate de oră mai târziu, se aflau cu toţii lungiţi în şezlonguri, pe gazonul tuns milimetric. Maria le servise ceai şi prăjitură de mere. Motanul Artù apăru din senin, cătărându-se în poala lui Evelyn şi solicitând porţia ce i se cuvenea. Sprijinindu-şi capul pe genunchiul lui Nelson, Sir Pitt chelălăi înfundat, cerşind cu priviri umile o bucăţică de prăjitură.

După gustare, bărbatul îşi aprinse tacticos pipa, în timp ce femeile îşi îngăduiră o ţigară.

– Părintele Burton, spuse Nelson, mi-a spus că vila familiei White e scoasă la vânzare. Se întoarse spre Maria, explicându-i: Ştii, casa aceea mare din cărămidă, cu porţi mari, roşii, şi cu o grădină imensă, cu iaz în mijloc... Asigurându-se că femeia ştia despre care casă e vorba, bărbatul continuă: familia White s-a mutat în Connecticut, ca să fie aproape de copii. Sănătatea lui Kevin s-a cam şubrezit, iar biata Leonor nu stă nici ea mai bine... Acolo, lângă copii, se vor simţi mai în siguranţă. În fine, ideea e... Ce-ar fi dacă am cumpăra-o noi?

Răspunsul Mariei veni sub forma un surâs mut, îngăduitor. Femeia înțelesese de mult timp că soțul său tânjește să se întoarcă acasă, la rădăcini. Nu putea, și nici nu avea de gând să se opună. Ca întotdeauna, l-ar fi urmat oriunde.

– Au trecut mai bine de douăzeci de ani de când familia White nu s-a mai ocupat de casă, observă Evelyn. Aș îndrăzni să spun că e mai degrabă o construcție aflată în condiții deplorabile.

– Totuși, odată, era foarte frumoasă, își aminti Nelson. Țin minte cum era când aveam eu vreo cincisprezece ani. Săream în iaz și înotam ore în șir împreună cu copiii soților White, apoi femeia ne servea cu ceai pe veranda plină de flori, pe care le îngrijea cu o migală aproape maniacală. Era cea mai frumoasă proprietate din Barrow.

– Iubitule, îl întrerupse Maria, privindu-l lung, nu cumva te pregătești să ieși la pensie?

– Nu prea curând, răspunse bărbatul. N-aș fi în stare să-mi las baltă pacienții. Totuși, peste vreo doi ani...

Ochii lui albaștri străluceau, oglindind o bucurie de adolescent care visează la un viitor măreț.

Bătrâna lui mamă, Evelyn, îl observa în tăcere. Era convinsă că nora sa l-ar fi urmat, dar se întreba dacă cei doi ar fi fost fericiți într-un sătuc uitat din Cornwall.

– Eu cred că dacă vom cumpăra vila asta, vom face o alegere excelentă, rosti Maria, după o clipă de gândire. Toată viața am trăit în orașe mari, și acum cred că a sosit momentul să respir aer de țară.

La sfârșitul lunii, soții De Vito se întoarseră la Milano și Nelson își redeschise cabinetul. Pacienții începură să se prezinte punctuali, unul câte unul, la ședințele de terapie.

Liliana Corti, în schimb, strălucea prin absență.

– Ce să fac, *professore*? îl întrebă secretara după prima ședință la care Liliana nu se prezentase. Să-i telefonez?

– Mai așteptăm, hotărî psihiatrul.

Liliana se prezentă la cabinet săptămâna următoare. El nu-i ceru explicații. O întâmpină simplu:

– Ce mai faceți, *signora* Corti?

În timpul acesta, o privea cu luare-aminte. Femeia purta un taior vișiniu care se pierdea într-un violet sobru, ciorapi și pantofi albaștri. Chipul ei, nefardat, i se păru mai senin decât la ultima lor întâlnire.

– Știți, îi mărturisi ea, de fapt, nu mai voiam să vin la dumneavoastră. Am avut impresia că mă voi descurca și singură. Numai că acum sunt din nou cuprinsă de angoase.

– Așadar, unde rămăsesem? o întrebă Nelson.

– La perioada mea de sarcină. O sarcină pe cât de dorită, pe atât de plină de suferință. Nu reușeam nici măcar să mă ridic din pat ca să mănânc. Cu toate acestea, eram cum nu se poate mai fericită, chiar dacă promițătoarea mea carieră se afla în impas.

CITTÀ STUDI

1

– Ai vrut bicicletă? Acum, ia și pedalează!

– Asta și fac, îi răspunse Liliana mamei sale, agitând de zor un biberon.

Se pregătea să-l hrănească pe micul Stefano, fiul său în vârstă de trei luni. Gândul însă îi era în altă parte. Fața i se întunecă și spuse:

– Trebuie neapărat să mă întorc la serviciu, altfel pot să-mi iau adio de la carieră.

Se aflau în bucătăria casei din corso di Porta Romana. Stefano și verișoara lui, Tina, care avea deja zece luni, dormeau în camera bunicilor. Era o după-amiază de aprilie și, ca în fiecare duminică, toți membrii clanului Corti se reuniseră pentru masa de prânz. Pe urmă, bărbații plecară la stadion, Ariella se închise într-o cameră ca să învețe pentru un examen la facultate, iar Rosellina dispăru fără nicio explicație. Cu toții știau însă că avea întâlnire cu Cristiano Montenero.

– Ce e mai important pentru tine? o întrebă Ernestina. Cariera sau Stefano?

– Ce întrebare e asta?! sări ca arsă Liliana.

– Răspunde! îi ceru femeia pe un ton aspru.

– Vrei să mă provoci?! exclamă Liliana. Nu vrei decât să mă faci să recunosc că pun cariera înaintea copilului meu. Ei bine, nu-i așa! Poate că vrei să-mi spui că tu ai crescut patru copii, muncind în același timp în fabrică. Atunci, mă obligi să-ți amintesc că, mare parte din timp, eu am fost cea care s-a ocupat de ei.

Liliana se înroșise de furie.

– Felicitări, *avvocatessa!* ripostă Ernestina, privind-o încremenită. În toți acești ani ai așteptat momentul potrivit ca să-mi scoți chestia asta pe nas...

Îi întoarse spatele și ieși pe terasă. Se sprijini de balustradă și rămase acolo privind în gol, jos, în curte.

Liliana puse biberonul pe masă și o privi pe maică-sa, așa cum stătea, gânditoare, cu umerii căzuți. Imaginea îi era cunoscută. Și-o aminti pe Ernestina cu mulți ani în urmă, în casa din corso Lodi, stând în aceeași poziție. Era o seară geroasă de iarnă; Liliana a protestat pentru că primise din nou la cină orez fiert, iar maică-sa i-a ars două palme. Apoi a ieșit pe terasă, în frig, înghițindu-și lacrimile de neputință și de îngrijorare pentru soțul său care nu se întorsese încă de la o manifestație de stradă.

Acum, la fel ca în momentele acelea, Liliana se duse lângă Ernestina și o cuprinse după umeri.

– Te rog să mă ierți, mamă, îi șopti. Știu cât vă datorez, ție și lui *papà*. Numai că sunt foarte tulburată: după ce l-am dorit cu atâta disperare pe Stefano, acum îmi dau seama că rolul de mamă nu mi se potrivește deloc.

Mă macină cumplit ideea că sunt lipsită de sentimente materne. Schimb întruna scutece, pregătesc lapte cald și piureuri, cânt „nani-nani", dar, pentru numele lui Dumnezeu, vreau să mai fac și altceva. Când noi eram mici, tu erai nevoită să ai o slujbă ca să ne întreții. Eu, în schimb, vreau să lucrez pentru că vreau să mă afirm profesional. Liliana se opri o clipă, respiră adânc, apoi mărturisi: Iubesc succesul, mamă. Îți mai amintești ce spuneam pe vremea când eram doar o copilă de treisprezece–paisprezece ani?

– Voiai să ajungi la capătul pământului, murmură Ernestina, melancolică.

– Și vreau în continuare asta, iar faptul că am un copil nu mă va opri.

– Ești convinsă?

– Da.

– Atunci, care e problema?

– Problema, ca întotdeauna, ești tu. Dacă aș îndrăzni să angajez o *baby-sitter* pentru Stefano, tu ai sări ca arsă și mi-ai reproșa că îl neglijez ca să-mi urmăresc ambițiile.

– Te apasă atât de mult părerile mele?

– Întotdeauna am simțit nevoia ca tu să aprobi tot ceea ce fac, mamă.

– Mă faci să mă simt ca un dictator.

– Păi, chiar ești, replică Liliana. Mereu ai fost.

– Frumos epitet ai găsit pentru cea care ți-a dat viață și te-a crescut, n-am ce zice!

– Eu, una, aș zice că e de-a dreptul splendid, judecând după rezultatele pe care le-ai avut, recunoscu tânăra. Apoi continuă, emoționată: E adevărat că nu ești niciodată mulțumită, că nu te poți abține să faci comentarii

despre orice și pe seama oricui, dar adevărul este că ai construit o familie foarte reușită. Pentru noi, cuvântul tău e lege. *Tu* ești cea care ne-ai dat nouă, fiecăruia dintre copiii tăi, forța de a ne construi, pas cu pas, propriul nostru drum în viață. De la *papà* am deprins bucuria de a trăi și cinstea. Tu ne-ai dat tenacitatea și multă, multă iubire. Liliana se opri, privind-o rugător în ochi, apoi spuse: Acum, eu vin la tine să-ți cer ajutorul. Vreau să rezolv problema cu Stefano și să-mi reiau slujba. Te rog să cauți o femeie de încredere care să aibă grijă de el cât timp sunt eu la serviciu.

Ernestina nu-i răspunse. Își potrivi o șuviță rebelă de păr care îi cădea pe frunte. Se întoarse în bucătărie, se așeză și-și aprinse o țigară.

– Ar fi cineva, spuse după un timp. Nevasta lui Fermo a îngrijit-o multă vreme pe biata soacră-sa. Dar, acum o lună, bătrâna a murit.

– A murit și mama lui Fermo?! se întristă Liliana. Nu știam. Îmi pare rău.

– Păi, da! răspunse cu asprime Ernestina. La înmormântare n-am fost decât eu și taică-tu. Voi spuneți mereu că sunteți ocupați. Oricum, una peste alta, Maddalena e disponibilă acum. Și o cunosc foarte bine: e o femeie cu capul pe umeri. Dă-i telefon!

O săptămână mai târziu, Maddalena își făcea intrarea în casa Brioschi. Era o femeie plină de viață, energică și răspândea un miros de talc care conferea siguranță. Îl prinse în brațele sale puhave pe micul Stefano, apoi îi spuse Lilianei pe un ton ferm:

– Intră din nou în horă! Micuțul ăsta frumos ca Marc Antoniu și cu mine ne vom înțelege de minune.

Erau cuvintele pe care Liliana le aştepta. Rămase acasă încă vreo două–trei zile, ca să se asigure că totul decurge bine, apoi, după exact un an de absenţă, se întoarse la biroul din Città Studi.

Ceva se schimbase însă, iar Liliana simţi de îndată un val de neliniște care mocnea în rândul angajaţilor. Nu-şi făcu prea multe probleme. Era fericită să se găsească din nou la biroul său, să buchisească dosare şi să se familiarizeze cu noile norme legislative apărute între timp. Seara, când Sandro veni s-o ia, îi sări în braţe ca şi cum nu l-ar fi văzut de un secol.

– Calmează-te, *ragazzina!* exclamă, râzând, bărbatul.

Era fericit să vadă cât de mulţumită era. Când urcară în maşină, ea îşi lăsă capul pe umărul lui şi îi spuse, aproape şoptit:

– Iartă-mă pentru tot timpul ăsta în care am fost o femeie imposibilă. Ai fost mult prea răbdător cu mine şi acum îmi dau seama că te neglijez de luni bune.

– Ei, ai fost ocupată cu cel mic, răspunse el.

– Cum se simte? Ce face? L-ai văzut? întrebă ea deodată, tresărind îngrijorată.

– Da, l-am văzut, o liniști Sandro. Apoi adăugă: Maddalena a zis că dacă vei continua să telefonezi întruna, ne lasă baltă.

– Dar am sunat numai de şase ori, se dezvinovăţi Liliana.

– Mi-a mai spus, continuă Sandro, că Fermo e în schimbul de noapte la spital, aşa că ea poate rămâne la noi acasă până mai târziu. Aşa că am rezervat o masă la restaurantul nostru.

– Adevărat?! se bucură femeia. Apoi, amintindu-şi ceva, îl întrebă, cu voce scăzută: Câte luni sunt de când noi doi am luat cina în oraş ultima dată?

– Multe, prea multe. Dar să ştii că acum intenţionez să-ţi fac curte mai bine ca înainte.

Maşina intră pe strada pe care se afla restaurantul.

– Uită-te în torpedou, îi sugeră el.

Liliana îl ascultă şi găsi o cutie îmbrăcată în catifea. Deschizând-o, i se dezvălui strălucirea unui splendid colier de perle.

– Eşti nebun de legat, murmură ea, înmărmurită.

– E minimum pe care îl pot face ca să te răsplătesc pentru minunatul cadou pe care mi l-ai făcut, se justifică Sandro. Mi-ai dărui un Brioschi mititel, iar eu pot trăi emoţia de a fi tată. E o bucurie pe care, la vârsta mea, n-o pot trăi mulţi bărbaţi.

După o cină intimă, la lumina lumânărilor, se întoarseră acasă. Copilul dormea liniştit îl pătuţul său, vegheat de Maddalena, care împletea un pulover. Sandro trebui să insiste ca s-o ducă cu maşina acasă.

După mult timp, fu prima seară pe care o petrecură ca doi îndrăgostiţi.

Într-una din serile următoare, în pat, Liliana se lipi de soţul ei şi-i spuse:

– Încă o dată, trebuie să-i mulţumesc maică-mii. Numai ea putea găsi pentru Stefano un înger păzitor ca Maddalena. Mi se pare totul prea frumos ca să fie adevărat.

În realitate, începuse să întrevadă semne de furtună la Collenit. Hotărî însă să ţină totul sub tăcere.

2

Anii trecură. Tensiunea pe care, odată, o simţise în compania în care lucra, se răspândise peste tot în oraş: pe străzi, în tramvai, în magazine, la teatru. Ziarele o reflectau cel mai bine.

Curând, veni clipa în care nu mai era prudent să circuli prin centrul oraşului, mai ales sâmbăta, din cauza nenumăratelor manifestaţii de stradă care degenerau în acte de vandalism şi în ciocniri sângeroase cu poliţia. Liliana îşi amintea bine mitingurile de protest de pe vremea copilăriei sale. Spre deosebire de atunci, acum stăpâneau violenţa, dorinţa de a lovi, a răni şi a distruge.

Într-o dimineaţă, când ajunse la Collenit, se pomeni faţă în faţă cu un grup de muncitori pe care nu-i mai văzuse niciodată şi care nu o lăsară să treacă pe poartă.

– Astăzi nu intraţi aici, îi spuse un bărbat cu o glugă trasă pe faţă.

– Haideţi, nu mă faceţi să pierd timpul aici, reacţionă ea, deşi hotărârea bărbatului din faţa sa o înspăimântase. Lăsaţi-mă să trec. Intru în şedinţă peste câteva minute.

– Astăzi nu se fac şedinţe, pentru că noi pichetăm intrarea în clădire, o informă necunoscutul cu faţa acoperită. Vă dau un sfat: Ştergeţi-o cât mai repede de aici!

Liliana pricepu că nu era cazul să insiste. Îi întoarse spatele şi porni spre barul din capătul străzii, unde seara, când ea întârzia la birou, o aştepta Sandro.

Intră în cabina de telefon şi formă numărul telefonului direct al lui Massaroni, şeful de personal.

– Sunt aici de la ora şapte dimineaţa, îi spuse bărbatul, cu glasul gâtuit de spaimă. Sunt prizonier în biroul meu. Aţi aflat că ne pichetează clădirea?

– Tocmai m-am certat cu o matahală care nu m-a lăsat să intru, îi comunică ea.

– S-au căţărat pe gard şi au dat jos steagul, se plânse Massaroni. Eu mi-am riscat viaţa în război pentru steagul ăla... Vă daţi seama? I-am văzut de la fereastră şi n-am putut face nimic să împiedic sacrilegiul ăsta.

– Nu cumva să faceţi greşeala să chemaţi poliţia, îi ceru Liliana. Nu ştim cum ar putea reacţiona indivizii ăştia.

– Aveţi în minte vreun plan, *dottoressa?*

Un tânăr care tocmai intrase în bar, introduse o fisă în tonomatul barului şi alese o piesă de Modugno. Volumul era dat la maximum, iar cântecul melancolic – despre o solitudine aristocratică – era într-un contrast evident cu ce se petrecea la câteva zeci de metri mai încolo, la Collenit.

Liliana îi strigă în receptor lui Massaroni:

– În locul dumneavoastră, eu n-aş face nimic. Aş aştepta. Mai devreme sau mai târziu se vor plictisi de atâta pichetare şi vor pleca.

– Chiar credeţi una ca asta? Nenorociţii ăia sunt în stare să intre peste mine şi să mă omoare.

– Dacă veţi chema forţele de ordine şi situaţia degenerează, să ţineţi minte că eu v-am avertizat, îl atenţionă Liliana, iritată, apoi puse receptorul în furcă.

Ieşi din cabină şi se trezi faţă în faţă cu Munafò, colegul ei de birou. Se refugiase şi el în bar, după ce demonstranţii îl alungaseră din faţa clădirii. Era palid şi înspăimântat.

– Nu v-au lăsat nici pe dumneavoastră să treceţi? îl întrebă ea.

– M-au îmbrâncit până am căzut pe caldarâm, îi mărturisi el. Am crezut c-o să mă omoare în bătaie. Dar cine sunt ăştia? Şi ce vor? Au feţele acoperite... Funcţionarii ajung până la cincizeci de metri de intrare, se uită înmărmuriţi la zaravera de acolo şi pe urmă o iau la sănătoasa. Fug.

– Eu am observat unul singur cu faţa acoperită, medită cu voce tare Liliana. Pe ceilalţi însă nu i-am mai văzut niciodată. Se întoarse spre barman şi comandă două cafele. Apoi îi zise lui Munafò: Puneţi-vă zahăr!

Când omul luă linguriţa, Liliana observă că mâna îi tremura.

– Am auzit că indivizii ăştia ar veni de la Righetti-Magnani şi că la fabrica lor demonstrează sindicaliştii radicali de la Collenit, îi povesti bărbatul. Apoi, îi explică: În felul ăsta, nu riscă să fie recunoscuţi şi concediaţi mai târziu.

– Oh, Doamne! excalmă Liliana, albindu-se la faţă. *Papà!*

Inima începu să-i bată cu putere. Se întoarse la cabina telefonică şi formă în grabă numărul secţiei în care lucra Renato. Îi răspunse unul dintre colegii lui, pe care îl cunoştea. Omul încercă s-o liniştească.

– Tatăl tău poartă negocieri cu un grup de manifestanţi agitaţi, o informă el.

– Vreau să vorbesc cu el, insistă Liliana.

– E afară, la poartă, îi explică celălalt. Nu-l pot chema, pentru că suntem închişi în clădire. Urmărim de la ferestre tot ce se întâmplă afară. Dar nu-ţi face griji: Renato ştie ce are de făcut şi oamenii o să-l asculte. Mai bine fii tu cu băgare de seamă, pentru că la Collenit e o

gaşcă de muncitori de la fabrica noastră şi, din câte am aflat, i-au ales pe cei mai violenţi dintre toţi.

Din stradă se auziră urletele sirenelor de poliţie. Liliana închise telefonul şi ieşi din bar, alăturându-se mulţimii de gură-cască.

– Idiotul! scrâşni Liliana.

Până la urmă, şeful de personal chemase forţele de ordine. Asistă neputincioasă la prăpădul care urmă: manifestanţii sparseră ferestrele clădirii şi începură să distrugă tot ce găseau în cale, în timp ce poliţia reacţionă cu bombe lacrimogene şi tunuri de apă.

– Avem noroc dacă mai rămâne ceva întreg, murmură Munafò, terorizat.

Nu se auzeau decât urlete, injurii, blesteme şi sloganuri belicoase contra directorilor de la Collenit, acuzaţi că sunt slugile patronilor.

Cuprinsă de spaimă, Liliana porni în fugă pe o stradă laterală şi, în cele din urmă, găsi un taxi. Urcă şi îi spuse şoferului s-o ducă la fabrica Righetti-Magnani.

– Doar dacă mi-am pierdut minţile! exclamă taximetristul. Tocmai m-au anunţat că acolo are loc o manifestaţie de stradă.

Îl înduplecă cu greu, promiţându-i un bacşiş gras. Taxiul o lăsă la câteva sute de metri distanţă de fabrică, iar Liliana îşi continuă drumul pe jos.

Constată, surprinsă, că la Righetti-Magnani porţile erau închise şi nu era nici ţipenie în curte. Portarul o recunoscu şi o lăsă să intre.

– Tatăl dumneavoastră e în Hala 2, o informă el. Sunt acolo toţi cei din comitetul fabricii. Îi povesti că Renato tratase cu manifestanţii în stradă şi că, spre uimirea tuturor,

i-a convins să plece. Apoi, îi zise: Mă duc să-l anunț că ați venit.

Liliana îl așteptă într-o cămăruță ternă, îmbâcsită de fum de țigară. Când tatăl ei intră pe ușă, sări să-l îmbrățișeze, tremurând.

– S-a terminat, o asigură el, mângâindu-i părul.

– Da, răspunse ea, sceptică. Până data viitoare...

– Asta cam așa e, admise el.

– Totuși, ce se întâmplă? De unde atâta agresivitate și ură? Ți se pare normal ca oamenii să-și impună punctul de vedere prin violență?

– Hai să facem câțiva pași, îi propuse Renato.

O luă de braț și o porniră agale pe o alee mărginită de două hale imense. Bărbatul încercă s-o lămurească.

– Mințile astea înfierbântate nu vor o confruntare democratică și se lasă manipulate de forțe obscure, care au interesul să destabilizeze sistemul. Democrația nu e perfectă, dar e un sistem care funcționează pentru că are reguli precise. Ceea ce mă sperie cel mai mult este că în spatele violențelor ăstora nu există nicio regulă. De fapt, dacă dărâmă sistemul, nu au ce pune în loc. Indivizii de teapa ăstora nu fac altceva decât să aducă daune adevăratei mișcări muncitorești, care are în spate o tradiție demnă de tot respectul.

– Mă întorc acasă, *papà*, îl anunță Liliana. Tu ce faci?

– Mă duc iar în sală, la ședință, răspunse Renato, clătinând nemulțumit din cap. Observ că, în asemenea momente grele, liderii de sindicat strălucesc prin absență. Trebuie să fac ceva ca să le redau oamenilor liniștea.

– Bine că a venit vara și că în curând vor pleca toți în concendiu! Dar după? Ce se va întâmpla la toamnă?

– Vom exploata latura pozitivă a protestelor, medită cu voce tare Renato. Da, asta trebuie să facem.

– Dar eu? întrebă Liliana, privindu-l rugător. Eu ce să fac în toată harababura asta? Sunt atât de deprimată, încât îmi vine să las baltă totul. Urăsc violenţa, *papà*.

Renato clătină nemulţumit din cap.

– Ai fi prima din neamul Corti care renunţă la luptă.

– Nu-i adevărat, îl contrazise ea. Şi mama a ieşit la pensie înainte de vreme.

– Maică-ta a purtat bătălii toată viaţa. Tu însă nici măcar nu te-ai încălzit.

– Ai grijă ce spui, ripostă Liliana. Stai de vorbă cu o adversară a sistemului, cu una care e de partea cealaltă a baricadei.

Taică-su o cuprinse după umeri şi îi vorbi pe un ton molcom:

– Nu face greşeala să crezi că cei buni stau de o parte a baricadei, iar cei răi sunt de cealaltă. Lucrurile folositoare, progresul, se conturează abia când se dărâmă baricadele, iar oamenii se privesc în ochi şi încep să discute, să negocieze.

– O să ţin minte asta, spuse Liliana.

3

Era într-o vineri după-amiază, pe la jumătatea lui decembrie. La ora trei, Renato se întoarse de la fabrică.

– Apartamentul de la ultimul etaj e gata, îl anunţă Ernestina. E numai bun de locuit. Vrei să-l vezi?

În urmă cu câteva luni, Pucci obținuse un împrumut de la bancă și cumpărase, la un preț foarte convenabil, tot etajul al șaselea al palatului seniorial din corso *di* Porta Romana. Familia lui se înmulțea văzând cu ochii; micuța Tina avea deja un frate, Roberto, care urma să împlinească doi ani, iar Ariella era din nou însărcinată. Soția lui Pucci absolvise în cele din urmă facultatea, dar nu avea nici cea mai mică intenție să profeseze în învățământ.

– A ieșit superb, ai să vezi, zise Ernestina, în timp ce urcau scările.

Renato inspectă toate camerele, băile, salonul cu șemineu, bucătăria modern utilată și terasa imensă care dădea spre stradă.

– Pare o casă de bogătași, remarcă el, cu o grimasă. Văd că devenim burghezi pe zi ce trece...

– Și ce?! se miră femeia. E un păcat?

– Când unul stă comod, la căldurică, nu-i mai pasă de ceilalți, o atenționă Renato.

– Din câte îmi amintesc, tu ai luptat de tânăr tocmai pentru o viață demnă, îi aminti femeia.

– Exact: o viață demnă, punctă Renato. Numai că aici, în casa asta, eu văd urme de frivolitate, de ostentație. Se simte dorința de a intra în rândurile unei clase privilegiate. E vorba de moralitate aici.

– Nu-mi ține mie cuvântări de partid, i-o reteză scurt Ernestina. Apoi adăugă, zâmbind: La urma urmelor, nu te aude nimeni altcineva; sunt doar eu aici. Mai bine hai să inaugurăm bucătăria. Ne facem o cafea la expressor.

Se așezară la masă, unul în fața celuilalt, sorbind cafeaua pe îndelete. Renato era neobișnuit de tăcut. Ernestina îi mângâie degetele și încercă să-l liniștească:

– Eşti îngrijorat pentru tot ce se întâmplă în oraş, pentru ce i s-ar putea întâmpla Lilianei şi pentru situaţia din fabrică, pe care începi s-o scapi din mână.

– Odată ştiam exact cum funcţionează lucrurile, recunoscu el. Acum însă, mă simt luat prin surprindere. Da, e adevărat că sunt preocupat, pentru că nu ştiu unde se va ajunge cu atâta violenţă câtă e în jur.

– Nu-ţi mai face atâta sânge rău. Tu ţi-ai făcut deja datoria. Ar fi timpul să faci un pas înapoi şi să te bucuri de familie. Ernestina scutură din cap şi exclamă: Doamne, iartă-mă, tocmai eu trebuie să-ţi spun lucrurile astea?

– Ai învăţat lecţia de la mine, observă Renato.

– Tu, în schimb, ai uitat-o, ripostă femeia.

– Sunt obosit, Ernestina mea dragă, mărturisi el, punând în chiuvetă ceştile goale. Obosit şi dezamăgit.

Ea se ridică de la masă şi se apucă să spele ceştile. Renato se aşeză în spatele ei şi o cuprinse în braţe.

– Mă întreb când se vor hotărî copiii ăştia să se mute aici, sus, zise Ernestina.

– Poate vor să ţină casa asta de decor, murmură bărbatul, nemulţumit. Aşa, de ochii lumii. La urma urmelor se simt foarte bine jos, în apartamentul nostru, unde tu le faci toate voile şi îi tratezi ca pe nişte prinţi.

Îi atinse urechea, tandru, cu buzele.

– Nu-mi mai face aşa, îl imploră femeia, ştergându-şi mâinile.

– De ce? se miră el. Nu-mi spune că încă îţi mai dau fiori... ştii tu...

– Să mă ierte Ăl de Sus, dar chiar aşa e.

– Asta înseamnă că ne revine nouă sarcina să inaugurăm apartamentul, râse Renato.

O prinse în braţe şi o ridică, la fel ca pe vremea când erau tineri, şi o purtă în dormitor. O întinse pe pat şi începu să-i descheie, unul câte unul, nasturii cămăşii, şoptindu-i la ureche vorbe dulci. Ernestina zâmbea, binecuvântând menopauza care o eliberase de teama că va rămâne însărcinată.

Era fericită să-l iubească şi să fie iubită, la rândul său, de Renato, pentru că avea o inimă de aur, o minte strălucitoare şi era plin de gânduri bune, pentru că avea forţa unui uragan, dar şi dulceaţa unei brize de primăvară, pentru că era singurul bărbat din viaţa ei şi niciodată nu tânjise după altul, pentru că era tatăl copiilor ei şi, în sfârşit, pentru că era prietenul ei cel mai bun, care o făcea să râdă chiar şi în clipele cele mai grele din viaţa sa.

– Ernestina mea dragă, îi murmură el, apăsând-o cu toată greutatea corpului său, aproape că mi-e ruşine că sunt atât de fericit cu tine.

– Ştiu, pentru că exact asta simt şi eu, răspunse ea, printre gâfâieli.

Când se ridicară din pat, se priviră în ochi, stânjeniţi ca doi adolescenţi neprihăniţi care s-au lăsat duşi de val.

– În patul nou al copiilor noştri!... exclamă Ernestina, cu obrajii îmbujoraţi.

– Da, cred că am cam exagerat, admise bărbatul.

– Hai să aranjăm totul la loc, cum a fost, îi ceru ea. Aş intra în pământ de ruşine dacă ar afla ce am făcut.

Aranjară patul cu migală, străduindu-se să şteargă orice urmă a trecerii lor prin dormitor. În cele din urmă, Ernestina zise:

– N-o să-şi dea seama de nimic.

– Poate doar patul să şuşotească ceva, râse Renato.

– Paturile nu vorbesc, pufni ea.

– Eu însă da, se auzi o voce argintie din spatele lor.

Se întoarseră, alarmați. Rosellina stătea în prag, cu un umăr sprijinită de tocul ușii, cu brațele încrucișate și afișând un zâmbet răutăcios. Ernestina roși pe loc. Renato ridică o sprânceană, luându-și o expresie severă.

– Ce faci tu aici? o întrebă aspru.

– Ați lăsat ușile deschise, răspunse tânăra. Și la apartamentul nostru, și aici. Dacă nu v-am găsit jos, am urcat. Apoi, cu o expresie aparent candidă, căută să-i liniștească: Nu vă faceți probleme, abia am sosit.

– Trebuie să ceri permisiunea înainte de a intra în casa altcuiva, o apostrofă Ernestina, în timp ce, cu degetele tremurând de nervozitate, încerca să-și aranjeze părul.

Renato spulberă atmosfera de stânjeneală, izbucnind în râs.

– Vino aici, Rosellina, îi spuse desfăcându-și brațele. Apoi adăugă: Maică-ta a vrut neapărat să inspectez apartamentul lui Pucci. Într-adevăr, e foarte reușit. Ți-o garantez eu, pentru că am probat patul. Știi, un pat comod înseamnă o familie fericită...

Ernestina se strecurase deja pe lângă ei și coborî la etajul întâi cu liftul. Renato și fiică-sa coborâră scările agale, strânși unul într-altul.

– *Papà*, îi spuse ea deodată, s-a întâmplat ceva îngrozitor.

– Chiar așa? întrebă el, clipind vesel.

– În Piazza Fontana, la Banca Agricolă, a explodat o bombă, îl informă ea, cu o mină gravă. E un adevărat măcel acolo. Toată lumea vorbește numai despre asta; pe stradă, la televizor, la radio...

Renato păli. O rupse la fugă pe scări, intră în casă și îi telefonă Lilianei.

– Să nu te miști de acolo, îi strigă în receptor. Nu ieși din clădire și, mai ales, nu te duce în centru! În Piazza Fontana a explodat o bombă. Acum ies din casă și mă duc să văd ce s-a întâmplat. Așteaptă telefonul meu, înainte de a pleca de acolo. Și încă ceva: anunță-l pe soțul tău să nu vină cu mașina să te ia de acolo.

4

Rosellina dădu în lături ușa unei impunătoare camere, mobilate în stilul secolului al XVIII-lea, se opri în prag și privi în jur. Cercetă cu luare-aminte frescele de pe pereți și de pe arcade, mobilierul prețios în culori pastelate și patul imens, cu baldachin. Un bărbat, tânăr și cu trup parcă sculptat, stătea întins între așternuturile fine, care îi ascundeau, pe jumătate, goliciunea. Rosellina avea părul lung, cu bucle largi, prinse cu o eșarfă viu colorată. Purta un pulover lung de lână, lălâu și confecționat din petice în diverse culori, o fustă înflorată ce-i cădea, diformă, până la călcâie și o pereche de saboți țărănești, de lemn.

– Oh, Doamne, parcă ești o zdrențăroasă adunată de pe drumuri, spuse tânărul, pe un ton glumeț.

Fata îi povesti că tocmai fugise de la o manifestație a feministelor, unde timp de câteva ore nu făcuse decât să urle sloganuri împotriva prepotenței bărbaților și să proclame dreptul la dragoste liberă. Apoi, își aruncă saboții din picioare, își lăsă fusta să alunece pe lângă corp,

abandonând-o pe podea, îşi trase puloverul peste cap şi îşi desfăcu eşarfa din păr. Rămase într-un furou de mătase care-i punea în evidenţă perfecţiunea trupului şi picioarele armonios modelate. Cu agilitate de felină sări în pat şi se băgă sub cearşaf, lângă bărbat.

– Te-ai întors devreme, spuse el, cuprinzând-o în braţe.

– Am terminat-o, Filippo! exclamă ea. Nu mai suport atâtea întruniri, dezbateri, marşuri de protest, sandvişuri cu crenvurşti şi varză, rochii largi şi înflorate, dragoste liberă, cântece feministe, chitare şi ţigări cu marijuana, îndoctrinări nesfârşite despre drepturile femeilor – care, pentru Dumnezeu, sunt sacrosancte, nimic de zis, dar pot fi apărate şi în alte feluri. Gata, am terminat-o cu toate astea, Filippo.

– Chiar aşa? se miră el, privind-o neîncrezător.

– Am chef de o baie fierbinte şi parfumată, de tocuri cui, rochii de mătase şi multe, multe paiete strălucitoare. Vreau să mă simt frumoasă, elegantă, atrăgătoare. Îmi plac melodiile şi romanele de dragoste şi vreau să pot spune asta în gura mare, fără teama de a fi catalogată drept o burgheză mizerabilă.

– Care se distrează cu tânărul duce Filippo Adalberto Maria degli Altieri, o completă, râzând, bărbatul. Apoi adăugă: Iar el, la rândul lui, o iubeşte la nebunie pe această burgheză mizerabilă...

Rosellina se desprinse din îmbrăţişarea lui şi îl privi lung, întrebător.

– La ce te gândeşti? o întrebă Filippo. Doar ştii că orice îndrăgostit moare de curiozitate să afle gândurile femeii iubite.

Ea îi surâse.

– Chiar vrei să știi ce gândesc? îl întrebă ea, apoi se lăsă pe spate, admirând frescele de pe tavan.

– Sunt splendide, nu-i așa? zise el, apoi îi explică: Ăsta a fost dormitorul stră-străbunicilor mei, care au trăit într-o epocă în care jocurile dragostei erau trăite cu multă pasiune. Sunt sigur că s-au distrat strașnic în încăperea asta... Se întoarse spre Rosellina și spuse: Dar nu la asta te gândeai tu...

– Mda, recunoscu ea. Numai că, dacă ți-aș spune, te-aș dezamăgi.

– Pune-mă la încercare, îi ceru el.

– Mă gândeam că, începu Rosellina, oricât m-aș strădui, nu reușesc să fiu o fiică a florilor, discipola lui Timothy Leary[1], una care crede în binefacerile drogurilor. Eu cred în clipele acestea minunate pe care le petrec cu tine, cred că e un privilegiu să locuiesc într-o casă superbă ca asta, cred în liniștea împăcată a lacului care se zărește dincolo de terasă, în parfumul oleandrilor care pătrunde în cameră, în aceste cearșafuri de mătase care mă fac să mă simt că zbor printre nori.

– E adevărat ce spui? o întrebă el, nu foarte convins.

– Nu chiar, se corectă tânăra. Nu ți-am spus până la capăt tot ce gândesc.

– Atunci, continuă. Te ascult.

– Vreau un bărbat care să mă ceară de soție, să îl iubesc și să-i fiu credincioasă toată viața. Vreau să fiu o

[1] Timothy Leary (1920–1996), scriitor, psiholog și promotor al drogurilor psihedelice, considerat un guru al mișcării hippy din anii '60 (n. tr.).

mamă bună. Vreau mulți copii, pentru că îi iubesc, și vreau o garderobă plină de haine frumoase, vreau bijuterii, petreceri, veselie și chiar câte o lacrimă din când în când – căci nu strică niciodată. Asta gândeam.

– Este exact ceea ce îmi doream de mult să aud de la tine! exclamă el, fericit.

– Atunci, ia-mă de soție, te implor! strigă Rosellina, cuprinzându-l în brațe.

Cortina se lăsă cu un foșnet catifelat, iar din sală izbucniră aplauzele furtunoase ale spectatorilor.

Peste câteva clipe, cortina se înălță din nou și luminile reflectoarelor o încadrară pe Rosellina, care zâmbea publicului, înfășurată în cearșaful de mătase. Spectatorii continuară să ovaționeze minute în șir. *Ia-mă de soție, te implor!* era titlul comediei muzicale scrise de doi cunoscuți autori de teatru și ilustrată muzical de compozitorul și dirijorul Cristiano Montenero. Bărbatul era, de mult timp, partenerul de viață al Rosellinei, actrița care debutase cu succes în seara aceea.

Rosellina îndrăznise să intre pe scena Teatrului Manzoni, în rolul principal, după numai o săptămână de repetiții.

Totul a pornit de la o întâmplare.

Rosellina frecventa cursurile de actorie de la Piccolo Teatro. În vară, au început repetițiile la piesa *Ia-mă de soție, te implor!*, iar Cristiano a ținut morțiș ca ea să asiste, din culise. Protagonista, actrița Elvira Valli, o seducătoare blondină la vreo patruzeci de ani, foarte senzuală, se impunea pe scenă prin eleganță și personalitate puternică. Era genul clasic de primadonă: capricioasă și tiranică, dar cu un viciu ascuns – alcoolul.

Actrița a observat-o pe Rosellina, care era mereu prezentă în culise si, într-o zi, i-a spus: „De ce nu încerci să te faci și tu folositoare cu ceva, drăguță?" Tânăra nu aștepta altceva și în scurt timp a devenit protejata Elvirei, care o folosea pentru mici comisioane, inclusiv procurarea dozei zilnice de whisky. Rosellina îi masa umerii înțepeniți de durere și o ajuta să învețe pe de rost replicile piesei.

Premiera a avut loc la începutul lunii septembrie, într-un oraș de provincie; se voia mai mult un test pentru a observa reacția publicului. Autorii se temeau că mesajul conservator al piesei avea să genereze contestații din partea publicului tânăr, cuprins de febra revoluționară a sfârșitului anilor '60. Temerile lor s-au confirmat: aplauzelor de la premieră le-au urmat insulte și acuzații de „decadență burgheză", venite din partea unor studenți.

Chiar și fără aceste contestații, producătorii și regizorul au înțeles că spectacolul urma să fie un fiasco, din cauza proastei interpretări a primadonei, care nu reușea deloc să intre în pielea tânărului personaj feminin. Criticii de teatru din provincie s-au arătat îngăduitori. S-au limitat să califice comedia *Ia-mă de soție, te implor!* ca un intermezzo agreabil într-o perioadă de mari mișcări sociale și doar au sugerat, printre rânduri, că aristocratica Elvira Valli era puțin credibilă în rolul unei tinere feministe, feroce la început și îmblânzită la final. Singurul moment autentic în interpretarea sa a fost atunci când, în ultima scenă, și-a aruncat hainele hippy, etalând un splendid combinezon semnat Valentino.

Înfuriată din cauza aplauzelor reținute ale audienței și a insultelor venite din partea studenților, primadona a

refuzat să meargă la tradiţionala cină, alături de ceilalţi actori şi membri ai companiei de teatru.

– Mă duc la hotel, le-a spus.

În realitate, s-a dus într-un restaurant şi s-a îmbătat criţă. Apoi a vrut să se întoarcă la hotel cu maşina, dar a luat greşit o curbă. Automobilul s-a izbit de un copac, iar actriţa a fost internată, în stare gravă, în spital.

În zori, regizorul a dat buzna în camera lui Montenero. Cristiano şi Rosellina dormeau încă.

– Deşteptarea! Sus! a strigat omul. Apoi i-a anunţat: Se anulează totul. Ne facem bagajele şi ne întoarcem acasă.

Rosellina s-a ridicat, nedumerită, din pat. Purta o cămaşă de noapte de mătase, cu un decolteu foarte amplu. S-a acoperit de îndată cu cearşaful.

– Ce s-a întâmplat? l-a întrebat.

– Elvira a avut un accident de maşină. Are un braţ şi un picior fracturate. Dacă totul merge bine, se recuperează abia peste trei luni.

– Dar e păcat să renunţaţi la spectacol, a observat Rosellina, cu o voce dintr-odată vioaie.

– Păcat?! a făcut regizorul. E un adevărat dezastru.

– Ştiţi, a îndrăznit fata, eu ştiu să cânt şi să dansez, iar scenariul îl ştiu pe dinafară. Tot îl ştiu, chiar şi replicile celorlalţi actori...

Cristiano şi regizorul o priveau fix, fără să scoată vreun cuvânt.

– Lăsaţi, uitaţi ce-am zis, a oftat Rosellina, dezamăgită. A fost o idee nebunească. Mi-a venit dintr-odată şi am vorbit fără să gândesc. Încercam să vă ajut...

În clipa aceea s-a născut cariera Rosellinei.

Autorii au adus unele modificări scenariului, după care au urmat câteva reprezentații în orașe mici, iar succesul a fost absolut. La sfârșitul lui septembrie, a avut loc premiera la Milano.

În timp ce Elvira Valli era în convalescență într-un pat de spital, Teatrul Manzoni răsuna de aplauze. În mijlocul scenei, Rosellina surâdea și făcea reverențe spre public.

Cristiano o aștepta, emoționat, în culise.

– În seara asta, s-a născut o stea, îi șopti la ureche.

Ea izbucni în lacrimi, își îngropă fața la pieptul lui și spuse:

– E cea mai fericită zi din viața mea...

5

– Să-ți deschizi propria firmă? Acum?! sări ca arsă Ernestina. Sunt demonstrații și bătăi de stradă în fiecare zi. Lumea e cuprinsă de teamă și nu are nimeni grija hainelor.

Giuseppe nu se pierdu cu firea.

– Știi când s-a inventat lacul de unghii? făcu el. În America anilor '30, în timpul marii recesiuni economice. În momentele grele ale vieții, lumea are nevoie de gratificații. La fel se explică și succesul Rosellinei. Oricum, adăugă el, am înregistrat marca Corti Collection și am de gând să produc haine pe cât de frumoase, pe atât de scumpe. Pucci a pus la punct un plan economic pe următorii ani. Putem da lovitura, mamă. Și chiar vom da lovitura...

Era o seară de toamnă, umedă şi melancolică. În vila stil Liberty pe care Giuseppe o folosea şi ca locuinţă, şi ca atelier de creaţie, se adunase aproape tot clanul Corti. Singurul care lipsea era Renato, rămas acasă cu nepoţii. Serile de joi pe care le petreceau la pizzerie erau o amintire îndepărtată, dar devenise o obişnuinţă ca, din când în când, întreaga familie să se reunească la cină în casa unuia sau altuia dintre fraţi. Ernestina mulţumea Cerului în fiecare zi pentru viaţa împlinită a copiilor săi, care erau uniţi, deşi apucaseră pe drumuri diferite. Singura neîmplinire a visurilor ei de mamă era, ca întotdeauna, Rosellina. Mezina familiei Corti trăia cu Cristiano Montenero de câţiva ani, dar nu voia să audă de căsătorie.

Cu o zi în urmă, profitând de o vizită a mezinei în casa din corso di Porta Romana, Ernestina a întrebat-o fără ocolişuri:

– Dacă tu şi Cristiano vă iubiţi atât de mult, de ce nu vă căsătoriţi?

– Pentru că nu avem nevoie să certifice cineva cu un act relaţia noastră, a răspuns agasată Rosellina, adăugând: Pe urmă, eu nu mă văd deloc în rol de soţie. Mamă, înţelege odată: eu sunt o actriţă, nu o femeie devotată casei şi copiilor.

– Asta înseamnă că nu-mi vei da bucuria de a avea nepoţi?

– Ha! a râs Rosellina. Mie mi se pare că ai destui în jurul tău, nu crezi? Pucci are trei copii şi nu cred că se opreşte aici; Liliana are doar unul, dar, din câte ştiu, al doilea e pe drum. Am deja o mulţime de nepoţei pe care să-i alint. Nu-mi mai trebuie alţi copii...

– Un lucru e sigur: eşti o răzvrătită, a afirmat Ernestina, resemnată. Apoi observă: Nici măcar nu-l iubeşti pe bietul Cristiano, care se învârte în jurul tău ca un cățel de companie şi îţi face toate capriciile.

– *Mammina*, chiar nu poţi să dormi liniştită din cauza asta? a replicat tânăra. Eu sunt fericită aşa, la fel şi el. Vezi tu, eu, de fapt, iubesc iubirea. Am pe cineva anume. Astăzi e Cristiano, mâine ar putea fi Andrea...

Spunând acestea, Rosellina a afişat un zâmbet maliţios, sfidător.

– Oh, Doamne! a exclamat maică-sa, făcându-şi cruce. Cine e Andrea? E posibil oare ca eu să aflu întotdeauna ultima ce se întâmplă cu voi?

Ernestina şi-a fluturat mâna prin faţa ochilor, ca şi cum ar fi vrut să alunge o fantomă. Un lucru era sigur: rebela Rosellina nu semăna deloc cu ceilalţi fraţi ai săi.

– Calmează-te, mamă! a râs fata. Nu există niciun Andrea. Puteam spune Mario sau Luigi, sau orice alt nume... Ideea e următoarea: nu trebuie să gândeşti că o femeie este obligată să rămână legată toată viaţa de acelaşi bărbat.

– Eşti nebună de legat, a declarat Ernestina. Ar fi trebuit să te iau la palme când erai mică şi făceai o mulţime de trăsnăi. În schimb, eu îţi dăruiam bomboane. Ce să fac? Erai atât de drăgălaşă!...

– Tu ai avut noroc că l-ai întâlnit pe *papà*, a observat Rosellina. Numai că Renato Corti e unul singur pe lumea asta. Dacă ar mai fi unul, te asigur că ar fi al meu pentru totdeauna.

– Nu ştii nimic despre viaţa în doi, a ripostat maică-sa. Nu ştii, de exemplu, că o căsnicie durează toată

viața numai dacă bărbatul și femeia ajung să intuiască nevoile celuilalt, să se înțeleagă numai din priviri. Trebuie să știi s-o întreții, viața de cuplu... Iar lumea e plină de bărbați frumoși, onești și energici, la fel ca tatăl tău. În schimb, lipsesc femeile cu capul pe umeri, care să le aprecieze calitățile. Tu nu ești altceva decât un dovleac găunos. Și nu mai vreau să continui discuția asta, pentru că sunt și-așa destul de furioasă. Nu vreau să ajung să spun lucruri și mai neplăcute...

Rosellina i-a mângâiat degetele și i-a zâmbit.

– Mamă, hai să facem pace, i-a propus ea. Știi că nu-mi place să te văd supărată. Dacă mă iubești, acceptă-mă așa cum sunt. Eu așa am făcut dintotdeauna cu tine, și acum pot spune: ești extraordinară, *mammina!*

Înduioșată, Ernestina și-a îmbrățișat cu putere fiica.

– Ești nebună de legat, e adevărat, dar întotdeauna mi-ai plăcut, a admis ea. Atunci când te-ai născut, ursitoarele au fost generoase cu tine. Unora le dă frumusețea, altora inteligența sau puterea de a suporta suferințele vieții. Ție, în schimb, ți-au dat darul de a te face plăcută oricui. E un har pentru care tu nu ai niciun merit. Cu toate astea...

– Cu toate astea, chiar așa stau lucrurile, *mammina cara*, a întrerupt-o Rosellina. Apoi, adăugă nonșalant, chicotind: Ai uitat să spui că și mie îmi plac alții...

Ernestina nu avusese niciodată de ales: fusese nevoită să accepte hotărârile copiilor săi. Se resemnase atunci când Liliana s-a măritat cu un bărbat mult mai în vârstă decât ea, sau când Pucci s-a căsătorit, deși nu avea o casă în care să-și adăpostească familia.

De curând, se văzuse obligată să-l accepte și pe noul partener al lui Giuseppe. Numele lui era Maurizio

Zangheri, dar prietenii îi spuneau Rizio. Avea o galerie de artă și se îngrijea de pagina culturală a unei reviste. Fusese căsătorit și avea doi copii, care însă îl renegaseră din cauza homosexualității sale. Era marea suferință a vieții lui Rizio. Era cu zece ani mai în vârstă decât Giuseppe și avea un comportament aproape patern. Hotărâseră să nu locuiască împreună. Astfel, Rizio continua să stea în apartamentul său, iar Giuseppe – în vila în stil Liberty din via Pagano. Spre deosebire de Filippo, Rizio nu iubea deloc viața mondenă. Crescuse într-o familie burgheză solidă, era licențiat în istoria artei și deprinsese meseria de la tatăl său. Ernestina era convinsă că el era partenerul ideal pentru Giuseppe și începuse deja să-l îndrăgească.

Acum, în salonașul de la etaj, situat lângă biroul lui Giuseppe, Ernestina discuta cu fiul ei, de față cu Rizio, care asculta totul, fără să scoată un cuvânt. Ceilalți erau la parter. Bărbații jucau biliard, femeile sporovăiau vrute și nevrute, iar Oscar, servitorul filipinez era în bucătărie, pregătind cina. La difuzorul din perete, pus în surdină, se transmitea muzică simfonică. Afară începuse să plouă mărunt.

– Ia în calcul că ceva nu funcționează în afacerea asta și ești nevoit s-o închizi, insistă Ernestina să-l facă pe Giuseppe să se răzgândească. Te trezești și fără slujbă, și cu un munte de datorii. Te-ai gândit la asta?

– Nu, recunoscu tânărul, chiar n-am vrut să mă gândesc la asta, pentru că va merge totul ca pe roate.

– Și tu? se întoarse femeia, furioasă, spre Rizio. Tu n-ai nimic de spus?

Bărbatul răsfoia distrat un album de artă barocă. Își ridică privirile mirat și răspunse:

– Eu știu cum se gestionează o galerie de artă și cum să închei contracte cu artiștii. Nu mă pricep la modă și la haine. Tăcu o clipă, apoi continuă: Totuși, am încredere totală în talentul lui Giuseppe și, din ceea ce știu, înclin să cred că Pucci nu și-ar fi dat demisia de la bancă dacă n-ar fi fost sigur că *brand*-ul Corti Collection va decola ca un Jumbo Jet, depășind viteza sunetului. Ascultați-mă pe mine: Pucci și Giuseppe alcătuiesc o pereche de învingători.

Ernestina aflase că mezina familiei, Rosellină, urma să fie imaginea publicitară a noii mărci, iar frumusețea, popularitatea și credibilitatea de care ea se bucura ar fi putut atrage publicul. Cu toate acestea, nu părea dispusă să cedeze.

– Astea nu-s decât vorbe, spuse. Vise... Eu am muncit timp de douăzeci și cinci de ani în industria textilă și cunosc foarte bine complexitatea și riscurile unei întreprinderi. Așa că, zic eu, cu mintea mea: ce rost are să te arunci cu capul înainte într-o aventură plină de dificultăți, din cauza căreia eu nici măcar nu voi putea închide ochii, noaptea? Nu-ți ajungea salariul? Nu-ți ajungea cota-parte din vânzări pe care ți-o oferea Lorenzi? Ascultă-mă pe mine: cine vrea prea mult nu se alege cu nimic...

– Mamă, înțelege că nu mi-am pus în minte să devin bogat, încercă s-o lămurească Giuseppe. Banii vor veni oricum... O să-i întorc cu lopata. Dar nu numai pentru asta am pus pe picioare proiectul ăsta, ci ca să ne realizăm un vis... Un vis al nostru care va rămâne scris cu litere de aur în istoria modei italienești. Puse o mână pe umărul Ernestinei, și-i șopti, zâmbind: Dormi liniștită, te rog! Pucci și cu mine vom da lovitura!

De la parter se înălță un cor de voci:

– Cina e servită! Haideți la masă!

Porniră în șir spre salon și se așezară în jurul mesei mari, ovale, din lemn de palisandru.

Oscar intră aducând ceremonios supiera plină cu *minestrone* de legume. O servi mai întâi pe Ernestina. Ducându-și lingura la buze, femeia privi printre gene la familia sa, strânsă în jurul mesei. Se mândrea cu fiii săi: reușiseră în viață, făcându-și loc cu inteligență și ambiție. *Dar*, se întrebă ea, *oare câte alte milioane de tineri s-au luptat cu greutățile la fel ca ei, dar n-au obținut nimic în schimb? Și mai cu seamă, până când va ține norocul cu familia asta mare a noastră?*

6

Anii trecură cu repeziciune. În primăvara anului 1977, Pucci și Sandro au plecat să inspecteze terenul în stațiunea Forte dei Marmi. Căutau să închirieze o casă pe perioada verii. Găsiră o vilă confortabilă și suficient de mare ca să poată găzdui întreg clanul Corti. În spatele grădinii era o portiță care se deschidea drept pe plajă. O închiriaseră pentru două luni: iulie și august.

Ideea le venise după ce Ariella i se plânsese lui Pucci:

– Întotdeauna am fost la mare numai pe coasta romaniolă. Vreau să încerc și în Toscana, măcar o dată.

Așadar, în primul weekend din luna iulie, familia Corti, în formație completă, puse stăpânire pe vila din Forte dei Marmi. Înțelegerea funcționa astfel: Ernestina

și Ariella urmau să locuiască permanent în vilă și să aibă grijă de cei mici; ceilalți, inclusiv Liliana și Sandro, urmau să-și petreacă acolo sfârșiturile de săptămână și zilele de concediu din luna august.

Pentru Collenit se previziona o vară de coșmar. De teama atentatelor teroriste, polițiști înarmați păzeau în permanență intrarea clădirii din Città Studi.

Luni dimineață, după întoarcerea de la mare, Sandro își conduse soția la serviciu.

– Îți dai seama? spuse el, cu ochii sclipindu-i de bucurie. Vom fi singuri până vineri. Numai eu și tu, ca pe vremuri.

Mașina opri în fața intrării de la Collenit.

– Ce-ți trece prin minte? întrebă Liliana.

– Cine cu lumânări și plimbări sub clar de lună, îi propuse el.

– Mi se pare un program cât se poate de agreabil, conveni ea.

– Așa va fi, se încruntă el, însă numai cu o condiție: să-ți aduci aminte că ești și soție, nu doar șef la Collenit.

– Nu pune problema în felul ăsta, te rog, replică Liliana. Altfel, mă văd nevoită să-ți amintesc că nici tu nu ți-ai ținut o mulțime de promisiuni, de când s-a născut fiul nostru. Ai încetat să mai ieși la cină, miercurea, cu prietenii tăi, n-ai mai fost cu ei nici la tenis, nici la pescuit.

Liliana se simțea mereu vinovată din cauza programului încărcat care nu-i permitea să stea mai mult cu familia. Acesta era și motivul pentru care nu suporta să i se facă reproșuri.

– Chiar trebuie să ne certăm la ora opt și jumătate dimineața? întrebă Sandro.

– Scuză-mă, îi răspunse ea, cu un surâs dulce. Uneori vorbește gura fără mine.

– Iar eu sunt gelos, recunoscu el. Dacă stăm să ne gândim, frumoasa mea soție își petrece cea mai mare parte a timpului în compania unor bărbați necunoscuți, care fără îndoială că sunt mai tineri decât mine.

– Află că printre ei nu există nici măcar unul alături de care să-mi doresc măcar o secundă de intimitate, îl asigură Liliana.

Era sinceră. Își iubea soțul, care îi ierta faptul că lipsește nepermis de mult de acasă și care, uneori, îi ținea loc de mamă fiului lor, Stefano. *Fără doar și poate că nu există un soț mai minunat ca el pe lume*, se gândi ea.

– Să ai parte de o zi minunată, *ragazzina!* îi ură Sandro, sărutând-o pe obraz.

– Și tu la fel, *tesoro mio!* îi șopti ea, îmbrățișându-l.

– Parfumul tău pur și simplu mă scoate din minți, îi zise el, ținând-o în brațele sale.

– Ne vedem diseară. Vino să mă iei pe la ora șapte.

Coborî din mașină, iar Sandro demară cu scrâșnet de roți. Liliana intră în clădire, sub privirile scrutătoare ale polițiștilor aflați de pază.

Tocmai se pregătea să intre în biroul său, când, în capătul coridorului, îl zări pe directorul de personal. Venea spre ea, făcându-i semne agitate cu mâna. Îl așteptă în prag și intrară împreună.

Liliana își aruncă geanta pe masă, apoi apăsă butonul interfonului și îi spuse secretarei:

– Maria, adu-mi două cafele, *per favore.* Apoi se întoarse spre Massaroni și-l întrebă: Beți și dumneavoastră, nu-i așa?

Omul încuviinţă din cap, apoi trânti pe masă teancul de documente de sub braţ.

– Vă deranjează dacă, înainte să încep ziua de lucru, îmi beau cafeaua? îi reteză cuvântul Liliana, cu o intonaţie care voia să spună: „Mai lasă-mă naibii, măcar două secunde, înainte să-mi arunci în spate altă problemă pe care tu n-o poţi rezolva."

Bărbatul se conformă fără să clipească şi se trânti pe fotoliul din faţa ei. Uşa se deschise şi Maria intră ducând o tavă cu ceşti aburinde şi zaharniţa.

– Doriţi şi altceva, *dottoressa?* o întrebă.

Liliana îi făcu semn că totul e în regulă.

După ce băură cafeaua în tăcere, cei doi îşi aprinseră câte o ţigară, apoi femeia rosti:

– Vă ascult.

Massaroni, omul care, cu ani în urmă, o întâmpinase cu multă suspiciune, ajunsese să-i aprecieze calităţile. Spre deosebire de alţi funcţionari de rang înalt, Liliana nu avea niciodată o atitudine obedientă faţă de superiori, tratându-i ca pe nişte colegi oarecare. Mai mult decât orice însă, femeia din faţa lui se dovedise o profesionistă desăvârşită şi câştigase simpatia tuturor, chiar şi a muncitorilor.

– Trebuie să conduceţi tratativele cu sindicatele, îi spuse el brusc.

– Nu cumva sarcina asta vă priveşte pe dumneavoastră? obiectă femeia, înălţându-şi sprâncenele.

– De acum încolo, nu, replică sec Massaroni. Apoi o informă: Aţi fost numită asistenta mea, până la noi ordine. În plus, cu gaşca aia de infractori care ar trebui mai degrabă luaţi în primire de scutieri eu nu am de gând să

mai negociez. Vineri seara, a fost un adevărat iad aici și nu mai am deloc intenția să-mi șifonez imaginea.

Ți-ai șifonat-o deja, apelând la o femeie ca să-ți facă ție treaba, gândi Liliana. Știa că muncitorii erau agitați din pricina renegocierii contractului colectiv de muncă. Nu se aștepta însă ca direcțiunea să apeleze tocmai la ea.

– Am cerut de la centru, de la Roma, continuă Massaroni, să ne trimită pe cineva care să vă dea o mână de ajutor, dar se pare că nu va veni mai devreme de două–trei zile. Noi însă n-avem timp să așteptăm: dincolo, în sala de festivități, sunt cinci sute de fiare înfierbântate și numai dumneavoastră aveți ac de cojocul lor.

– Cred că glumiți, nu-i așa? întrebă Liliana, încă neîncrezătoare.

– Ca să fiu sincer, chiar deloc, veni replica. Aveți girul Consiliului de Administrație. Nu se doresc greve și acte de rebeliune în companie, iată de ce ați fost desemnată să conduceți negocierile.

Liliana spumega de furie, înțelegând că hotărârea direcțiunii era deja luată: se întâmplase în weekend, când ea se bucura de soare pe coasta Versiliei, împreună cu familia sa. *Nici măcar nu s-au sinchisit să mă întrebe dacă sunt de acord,* își zise.

– Nu ne faceți probleme, continuă Massaroni. Oricum, știe toată lumea că țineți la muncitori și că sunteți interesată de revendicările lor.

– Lăsați documentele aici, răspunse ea cu răceală. Apoi precizează: Să nu vă așteptați la rezultate entuziasmante.

Își stinse furioasă țigara în scrumieră și îl privi întrebător pe omul din fața sa, așteptând alte instrucțiuni. Massaroni ridică din umeri, apoi rosti:

– Ştiţi bine că au cereri inacceptabile. Descurcaţi-vă cum ştiţi, dar ideea e următoarea: trebuie să spuneţi „nu" la toate, fără să daţi naştere la acte de rebeliune.

Deodată, Liliana îşi aminti de Bonfanti, sindicalistul care, pe vremea când lucra la sediul din via Paleocapa, îi spusese: „Vrem să fiţi interlocutorul nostru." Avu o presimţire: în spatele deciziei direcţiunii se afla mâna lui Bonfanti. *Lui Massaroni nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să mă propună tocmai pe mine la negocierile cu muncitorii*, îşi spuse.

– Nu vă faceţi iluzii, rosti apoi pe un ton hotărât. Voi accepta toate revendicările pe care le consider îndreptăţite. Dacă nu-mi lăsaţi libertatea să decid, nici nu ies din birou...

Massaroni nu avu încotro şi consimţi. Apoi se făcu nevăzut.

Rămasă singură, Liliana îi telefonă lui Sandro.

– Îmi pare rău pentru planurile noastre de diseară, dar nu mă pot ţine de cuvânt, îl informă. M-au însărcinat să port negocierile cu muncitorii. Cobor la ei în câteva minute şi n-am nici cea mai vagă idee când voi termina. Te rog, adăugă, telefonează-i tu mamei şi vezi ce face Stefano. Te sun imediat ce termin.

Auzi în receptor un oftat lung, resemnat.

– Dragul meu, încercă ea să-şi îmbuneze soţul, planurile noastre doar au fost amânate, şi nu anulate. Când ne vedem, îţi povestesc totul.

– Nu vreau să ştiu nimic, ripostă Sandro pe un ton dur, apoi închise.

Liliana rămase câteva clipe pe gânduri, apoi se ridică, înşfăcă teancul de documente şi ieşi din încăpere.

Coborî la parter şi dădu în lături, cu un gest hotărât, uşile sălii de festivităţi. Erau acolo reprezentanţii tuturor secţiilor, atât cele interne cât şi cele din teritoriu. Massaroni o avertizase că era vorba de vreo cinci sute de oameni, însă ei i se părură a fi mult mai mulţi. Toate capetele se întoarseră spre ea, şi muncitorii o priviră în tăcere în timp ce se îndrepta cu paşi fermi spre masa aflată lângă peretele din spatele sălii. Căldura sufocantă şi fumul dens de ţigară făceau atmosfera irespirabilă. Lăsă documentele pe masă şi îşi scoase agenda. Apoi rămase în picioare şi privi lung spre mulţimea din faţa sa, fără să scoată vreun cuvânt. Pe mulţi dintre ei îi cunoştea bine. Pe alţii, în schimb – mai ales pe cei de la secţiile din teritoriu – îi vedea pentru prima oară. O cuprinse panica. Încercă să-şi ascundă tremurul printr-o atitudine hotărâtă. Se sprijini cu mâinile de masă, îşi drese vocea şi rosti tare:

– *Buon giorno.*

Oamenii continuau s-o fixeze cu privirile, în tăcere.

Brusc, se gândi la tatăl ei. Fusese şi continua să fie unul de-al lor, dar ştia, deopotrivă, să-şi susţină interesele şi să asculte părerile adversarilor. *Acum, eu sunt adversarul lor,* îşi spuse, întrebându-se dacă printre sutele de oameni care nu se uitau deloc prietenos la ea se afla măcar unul cu aceleaşi calităţi ca Renato Corti.

– Cine ia cuvântul? întrebă, la fel de tare.

– Când vine şeful? se auzi o voce din spatele sălii.

– Şeful şi-a pierdut răbdarea, replică ea. Aşa că va trebui să vă măsuraţi forţele cu mine.

Preţ de o clipă, se lăsă o linişte adâncă, apoi sala izbucni într-un hohot uriaş.

– Nu cumva şefimea îşi închipuie că o să ne aşezăm la taifas cu o cucoană? strigă unul, dând glas gândurilor tuturor.

– Aţi venit aici pentru revendicări sau ca să susţineţi teza fascistă conform căreia femeia are creierul mai mic decât al bărbatului?

Pe muncitori, cei mai mulţi dintre ei comunişti, cuvintele Lilianei îi loviră în moalele capului. Unii îşi plecară, spăşiţi, privirile şi îşi ascunseră, încurcaţi, mâinile în buzunarele salopetelor. Alţii în schimb, îşi uniră vocile într-un „Huo!" prelung, în timp ce câteva voci o invitară insistent să se ducă acasă.

– La cratiţă, madam, că-i mai bine pentru toată lumea... Dacă şeful de personal nu vrea să mai vină de laş ce e, atunci aduceţi-l aici pe directorul general. Ce poate pricepe o minte de femeie din toate problemele noastre?

– Pricep la fel de mult ca şi voi, îi contră Liliana, ridicând vocea. Apoi continuă, pe măsură ce vacarmul din sală se domolea: Eu am crescut într-o familie în care seara, la cină, se mâncau spaghete condimentate cu probleme sindicale. Pe vremea când unii dintre voi mergeaţi la grădiniţă, eu ştiam pe de rost tot istoricul mişcării proletare, ale ligilor ţăranilor, ale înfrângerilor şi victoriilor care s-au scris cu lacrimile şi sângele muncitorilor. Prin urmare, scutiţi-mă de feţele astea de fetiţe indignate şi haideţi să trecem la treburi serioase!

Cunoscând-o, mulţi dintre cei din sală o respectau şi nu spuseră nimic. Alţii însă, nu se lăsară intimidaţi.

– Cu gura aceea poţi spune ce-ţi place! se auzi o voce răguşită, repetând un slogan publicitar la o pastă de dinţi.

Replica venea din mijlocul unui grup de tineri înghesuiți în spatele sălii. Liliana își adună toate puterile ca să reziste tentației de a părăsi sala, trântind ușa după ea. Se afla singură în mijlocul unui puhoi de bărbați furioși și, ca situația să fie și mai dificilă, era tânără, frumoasă și elegantă. Era convinsă că mulți dintre ei aveau să continue s-o umilească, cu intenția de a o face să plece.

Deodată, în urechi îi răsună vocea Ernestinei, care-i spunea: „Ai vrut bicicletă? Atunci, pedalează!"

Și Liliana pedală, cu avânt.

– Imbecilul care a rostit o asemenea vulgaritate nu face niciun serviciu tovarășilor săi, strigă ea privind furioasă spre grupul din spatele sălii. Eu am venit aici ca să muncesc. Cine nu vrea să facă la fel, n-are decât să plece. Nu se auzi niciun comentariu, așa că Liliana continuă: Am fost trimisă aici ca să duc mai departe tratativele cu dumneavoastră. Aștept să-mi prezentați revendicările. Apoi, împreună, le vom identifica pe cele care nu suferă amânare și pe care mă angajez să le rezolv în numele societății.

Un muncitor din primul rând se ridică și spuse:

– Atunci, o să încep eu, în numele tovarășilor mei din secția mea. Dar vă avertizez: dacă nu ajungem la un acord, plecăm cu toții, iar mâine, clădirea va fi a noastră...

– Nu accept să mă șantajați, ripostă Liliana. Dacă vreți să discutăm, bine, dacă nu – nu. Apoi se așeză, în sfârșit, la masă și i se adresă omului: Vă ascult.

Pe la prânz, căldura, fumul de țigară și duhoarea transpirației deveniră insuportabile. Negocierile însă apucaseră pe o cale agreată de ambele părți, așa că nimeni nu intenționa să le întrerupă. Unii se așezau pe rând la masă și își expuneau cererile, iar alții ieșeau cu schimbul

să mănânce sau să-și dezmorțească picioarele. Liliana rămase lipită de scaun și, din când în când, le mulțumea celor care îi aduceau de afară apă rece și cafea. Ceasurile trecură de opt seara, apoi de zece și, în fine, de miezul nopții. În zori, Liliana anunță că va susține în fața conducerii unele dintre revendicări, iar cei din sală izbucniră în urale. Erau cereri pe care ea le considera sacrosancte, iar conducerea societății era nevoită să le accepte.

– Sunt puțin cam obosită, îndrăzni ea. Își privi ceasul de la mână și adăugă: Nu știu cum vă simțiți voi, dar eu simt că în curând o să leșin.

Se înălță un cor de râsete.

– Sunteți o adevărată leoaică! comentă cu admirație un muncitor în vârstă. Și complimentul ăsta vine din partea unora care se pricep la oameni. Așa să știți.

– Mulțumesc, răspunse. Apoi se pregăti să pună punct ședinței, spunând: Cred că e timpul să fixăm data următoarei întâlniri.

Mai târziu, uitându-se peste însemnările din agendă, se întrebă cum avea să le motiveze celor din direcțiune concesiile făcute sindicaliștilor.

În sala de ședințe o așteptau Massaroni și Torquati, care sosiseră de la sediul din via Paleocapa. Aveau fețele obosite. Fuseseră deja informați despre mersul negocierilor și, acum, o priveau cu deferență.

– Ați făcut o treabă bună, mormăi Massaroni.

– Felicitări! exclamă, pe un ton entuziast, Torquati. Ne-ați scos dintr-un mare bucluc.

Apoi o anunță că Sandro o aștepta jos, în atrium.

– Mâine, mai bine zis astăzi, luați-vă o zi liberă, îi spuse Massaroni. Ne vedem miercuri.

7

Următoarea rundă de negocieri fusese stabilită pentru ziua de vineri. În zilele care urmară şedinţei de luni, Liliana se simţi prost dispusă. O irita mai cu seamă atitudinea lui Sandro, care se retrăsese într-o muţenie impenetrabilă.

Într-una din seri, se hotărî să-l înfrunte. Stăteau la masă, în bucătărie, ciugulind fără interes o salată de orez. Brusc, Liliana dădu la o parte farfuria din faţa sa şi spuse:

– Când ai de gând să vorbeşti cu mine? Nu mai suport tensiunea asta dintre noi.

– De acord cu tine, încuviinţă Sandro.

– Deci, cine începe? întrebă ea.

– Tu, ca întotdeauna, punctă el.

– Foarte bine, consimţi Liliana, aprinzându-şi o ţigară.

Sandro o imită.

– Nu-mi vorbeşti de trei zile, începu ea. Ce ţi-am făcut?

– Întreabă-te, mai bine, ce-ţi faci ţie însăţi, observă Sandro. Te laşi dusă de nas de şefii tăi, care preferă să-ţi pună pielea la bătaie, ca să scoţi castanele din foc în locul lor. De ce? Sau, mai bine zis, pentru ce? Pentru carieră? Ca să demonstrezi că eşti mai bună decât toţi? Ca să-i poţi povesti copilului nostru că maică-sa e o luptătoare? Ai idee unde îl doare pe fiu-tău de chestia asta? În fine, de ce?

– Nu te-am mințit niciodată, răspunse Liliana. Apoi continuă: Când ne-am întâlnit prima dată, ţi-am spus imediat că am proiecte ambiţioase pentru cariera mea, iar

tu ai fost de acord cu asta. Și nu doar atât, dar chiar te-ai oferit să mă ajuți.

Apoi stinse țigara, strivind-o nervoasă în scrumieră.

– Și ce altceva am făcut până acum, decât să te încurajez, să-ți acopăr spatele, să-ți dau o mână de ajutor? întrebă Sandro, iritat. Acum însă, ai întins coarda prea mult. Îți poți imagina prin ce am trecut lunea trecută? Ai ieșit din ședință la ora patru dimineața...

– Dar tu, îți poți imagina prin ce am trecut eu în timpul celor optsprezece ore îngrozitoare?

– Întrebarea de mai înainte e aceeași: pentru ce?

– Pentru că vreau o promovare, recunoscu Liliana.

– Nu-ți ajunge tot ce ai? se cruci Sandro. Ești un înalt funcționar la Collenit, ai o casă, un soț, un copil. La ce îți trebuie o nouă promovare?

– Pentru că îmi place să negociez cu muncitorii, îi explică ea. E ceea ce știu cel mai bine să fac. Am moștenit de la tata capacitatea de a stabili raporturi echilibrate cu oamenii, iar dacă voi reuși să fac parte din direcțiune, voi putea gestiona așa cum vreau eu interesele muncitorilor, fără să le periclitez pe cele ale societății. Pentru că, e adevărat, patronii sunt lacomi și exploatatori, dar nici sindicatele nu sunt ușă de biserică. Știu bine că efortul meu va fi ca o picătură într-un ocean, totuși cincisprezece mii de angajați înseamnă ceva! De ce să n-o fac?

– Pentru că mâine seară avem întâlnire cu fiul nostru, de exemplu, îi aminti bărbatul. Oare ai și uitat? Îl ții minte pe micul Stefano, copilul acela care e la mare împreună cu bunica și verișorii lui?...

– Nu-ți bate joc de mine, izbucni Liliana, bătând cu pumnul în masă. Îmi amintesc foarte bine de fiul meu,

din moment ce l-am dorit cu toată ființa mea, iar ca să pot duce sarcina am consimțit să renunț la serviciu. Se opri o clipă, trase adânc aer în piept, apoi adăugă cu voce scăzută: Mâine seară vom fi la Forte, împreună cu el.

– *Voi* fi la Forte, împreună cu el, o corectă Sandro. Tu vei intra la negocieri mâine dimineață la ora nouă și Dumnezeu știe când vei scăpa de acolo. Numai că de data asta eu nu voi mai fi acolo să te aștept.

Liliana se trase brusc înapoi cu scaunul, se ridică și aruncă la gunoi resturile cinei. Apoi se întoarse spre Sandro, spunându-i:

– I-am avertizat deja că nu mă voi duce la ședința de mâine. Aseară a sosit funcționarul de la Roma. Va continua el tratativele. Eu voi ieși din biroul meu la ora cinci fix, ca în fiecare vineri.

Chipul lui Sandro se însenină brusc.

– Nu puteai să-mi spui asta de la început? o întrebă.

– Cum aș fi putut? se plânse ea. Nu voiai să vorbești cu mine, îți amintești?

Sandro se lăsă pe spate, apoi clătină din cap.

– Adevărul e că am tras o ceartă ca la carte, remarcă el, amuzat.

– Asta, ceartă? făcu Liliana. Nu i-ai văzut niciodată pe ai mei... Mama arunca după tata cu farfuriile și cu tot ce-i pica în mână...

– Iar uneori îi mai scăpa și câte o scatoalcă, o completă Sandro, zâmbind subțire. Știu, pentru că mi-a povestit Renato...

– Cu toate astea, continuă ea, pe un ton meditativ, se iubesc la nebunie. Întotdeauna s-au iubit, ei doi.

– Și noi?

– Noi încă mai trebuie să ne punem la punct strategiile, glumi Liliana.

– Ce-ai zice să începem din dormitor? îi propuse el.

Se ridică brusc, se îndreptă spre ea şi o mângâie drăgăstos pe păr.

A doua zi dimineaţa, Liliana intră pe poarta societăţii la ora opt fix. Îşi sorbi în tăcere cafeaua şi fumă o ţigară, trăgând cu urechea la hărmălaia de pe culoare. În birouri, telefoanele sunau încontinuu. O văzu pe Maria, secretara, iţindu-se în uşă.

– Directorul la telefon, o anunţă.

Liliana ridică receptorul.

– *Dottoressa*, în sală e fierbere mare, îi zise Massaroni.

– Păi, nu e acolo funcţionarul venit de la Roma?! se miră ea.

– Tocmai asta e, veni răspunsul. Se pare că muncitorii vă vor pe dumneavoastră. Au aruncat după bietul om cu un prespapier şi l-au rănit la cap.

– Atunci, va trebui să înlocuiţi prespapierurile cu mape de plastic, răspunse Liliana cu cinism. Sunt mai puţin periculoase.

Era hotărâtă să nu se mai lase amestecată, cu nici un preţ. I-o promisese lui Sandro şi îşi jurase că se va ţine de cuvânt. O chemă pe secretară.

– Nu mă simt bine, îi comunică. Chemaţi-mi un taxi, trebuie să mă întorc imediat acasă.

Ştiu că aveţi nevoie de mine, dar asta e! Am şi alte lucruri de făcut... îşi zise în gând.

Câteva minute mai târziu, dădu buzna în cabinetul lui Sandro.

– Hai să plecăm! îi zise, gâfâind. În clipa asta!...

Bărbatul nu aşteptă să i se repete. Avea de lucrat un munte de dosare, dar ele mai puteau aştepta; Liliana, în schimb, nu.

La Forte dei Marmi, pe malul mării, fură două zile haotice, dar pline de bună dispoziţie. Toată familia era acolo, mai puţin Giuseppe, care rămăsese la Milano ca să pregătească prima gală de prezentare a colecţiei Corti, ce urma să se desfăşoare în septembrie. Liliana şi fiul ei erau de nedespărţit. Stefano chiar pretinse să doarmă noaptea în patul părinţilor şi îi făcură pe plac. Ca să nu se lase mai prejos, cei patru verişori ai săi au cerut şi ei să doarmă cu părinţii. În cele din urmă, Ariella şi Pucci fură nevoiţi să se aciueze pe un pat pliant, la picioarele confortabilului lor pat matrimonial, plin de liota de copii.

Dimineaţa mergeau cu toţii la plajă, iar după-amiezile şi le petreceau în grădina vilei, printre ţipete, plânsete, râsete şi certuri de copii.

Într-una din zile, Renato o luă pe Liliana după umeri şi se îndepărtară înspre un colţ al curţii.

– Am auzit că te-ai descurcat de minune la prima şedinţă de negocieri cu sindicatele din viaţa ta, îi spuse el cu o mină mulţumită.

– Ţi-a povestit Sandro? se interesă ea.

– M-au informat camarazii mei.

– Oricum, află că a fost o experienţă îngrozitoare, se plânse Liliana. Mă întreb cum de ai reuşit să-ţi petreci toată viaţa printre personaje atât de arogante...

– Primii care au dat exemplu au fost patronii, observă Renato. Se cred atotputernici, dar, de fapt, sunt nişte brute. Şi misogini, pe deasupra. Spune-mi, crezi că te vor propune pentru promovare?

– Vor fi nevoiți s-o facă, anunță ea, cu un zâmbet mulțumit. Vineri, l-au trimis la tratative pe înaltul funcționar venit de la centru, de la Roma, iar muncitorii l-au lovit la cap cu un prespapier. Mă voiau pe mine...

– Nu te umfla în pene pentru un asemenea lucru, o avertiză Renato. Apoi, îi explică: Printre toți oamenii pe care i-ai văzut acolo, jumătate au capul pe umeri, iar restul sunt provocatori și indivizi infiltrați în rândurile noastre cu un singur scop: discreditarea mișcării proletare. La prima vedere, par cei mai înverșunați apărători ai drepturilor noastre, dar, în realitate, sunt manipulați de forțe obscure care nu au nimic de-a face cu idealurile noastre. Făcu o pauză, privind-o pe fiica sa drept în ochi, apoi, cu o expresie gravă pe chip, adăugă: Dacă vrei să-ți spun până la capăt ce gândesc, deschide urechile și ia aminte la ce îți spun acum: Ferește-te, Liliana! Fii cu mare băgare de seamă! Acum, au aruncat cu un prespapier în capul colegului tău trimis de la Roma, în tine s-ar putea să arunce cu ceva mult mai periculos...

– La fel stau lucrurile și în fabrica ta? îl chestionă ea.

– Identic, recunoscu bărbatul. Sindicatele nu sunt formate din sfinți și mucenici. Liderii noștri spun că se gândesc zi și noapte la interesele membrilor de sindicat și probabil că așa și este. Numai că, înainte de orice, ei se gândesc la propriile interese. Visează la putere, iar strategiile lor sunt la fel cu cele ale clasei dominante. Renato se opri o clipă, oftând, apoi continuă: Până la urmă, capii ambelor tabere ajung întotdeauna la o înțelegere, iar atunci când un sindicalist devine prea incomod, este îndepărtat printr-o promovare. I se dă o funcție politică, poate chiar în guvern, și nu mai dă nimănui bătăi de cap.

N-are rost să-ți dau nume, pentru că le cunoști bine. Toți sunt implicați într-un imens joc murdar, iar eu tremur la gândul că tu te expui cu atâta nonșalanță. Liliana, ăștia te pot arunca la gunoi în doi timpi și trei mișcări.

– Și ce trebuie să fac, *papà*? îl întrebă Liliana, cu voce rugătoare.

– Trebuie să te dedici cauzei în care crezi, rosti tatăl său. Aici nu mai e vorba de simpatiile tale politice – stânga sau dreapta. În ambele tabere sunt și buni, și răi. E adevărat că sunt deja prea multe victime, dar nu toți au fost niște îngeri. Când anii aceștia îngrozitori vor trece, atunci... Atunci se va face macabra contabilizare a morților. E drept că societatea noastră are nevoie de schimbări, dar cine spune că trebuie făcute cu violență? N-o spun eu, și nici cele câteva milioane de muncitori. Îmi amintesc cu groază de toți anii în care a domnit legea bâtei în rezolvarea problemelor noastre sociale. Îmi spuneam: înțeleg revoluția culturală, înțeleg să ocupăm fabrici și școli, drepturile femeilor sunt sacrosancte, e necesară o înfruntare de clasă, constructivă... Dar violența?... Ce sens avea? Ce sens are astăzi? Din sânge vărsat și anarhie nu se naște altceva decât o furie și mai mare, o violență și mai puternică. Societatea noastră s-a lansat într-o vrie amețitoare și înșelătoare, căreia nu i se întrezărește sfârșitul. Iar tu... Tu ești în vâltoarea valurilor...

– Dar nu crezi totuși că toate astea ajută femeile să se maturizeze?

– Eu cred că le-ar fi ajutat mai mult o dialectică mai lină, nonviolentă.

– Cum poți fi orbit de atâta ignoranță și vulgaritate? Nu vezi, oare, că nu mai are nimeni respect pentru

cultură și pentru sacralitatea instituțiilor publice? Gândește-te numai ce înseamnă Teatrul Scala pentru lumea întreagă. E templul culturii civile, a celei sociale și politice. Iar noi suntem obligați să asistăm la spectacolul penibil al nemernicilor ălora care aruncă gunoi cu lopețile în spectatori[1]. Asta nu mai e confruntare dialectică, e ignoranță și dispreț pentru tradițiile noastre. Eu însă cred că oamenii de rând au mai mult bun-simț decât așa-zișii revoluționari și că se va pune capăt violenței. Într-adevăr, nu va mai fi ca înainte, dar ceva bun tot va rămâne.

– Așa gândesc și eu. Deocamdată însă, trebuie să facem față greutăților de acum. Și, crede-mă, nu vreau să plătești tu oalele sparte.

– *Papà*, îmi aduc bine aminte când polițiștii te băteau cu bastoanele până te băgau în spital. Cu toate acestea, n-ai renunțat la luptă niciodată. Obișnuiește-te cu ideea: nu voi renunța nici eu.

– N-am ce zice, bombăni Renato, ești mai căpățânoasă ca maică-ta.

În spatele lor se auzi, deodată, vocea Rosellinei:

– Mereu la povești, voi doi!...

Îl căuta pe Renato și se vedea pe chipul ei că ar fi vrut să-i vorbească între patru ochi.

– Stai și tu cu noi, o invită Liliana. Apoi adăugă, cu voce scăzută: Deși, sinceră să fiu, nu prea cred că te interesează subiectul. Vorbeam despre sindicate.

– Aha! exclamă mezina. Atunci, poți fi sigură că nu mă interesează.

---

[1] Posibilă referire la un incident petrecut la Teatrul Scala în perioada mișcărilor anarhice din anul 1977 (n. tr.).

Liliana se ridică de pe bancă.

– Mă duc s-o ajut pe mama la cină, zise. Apoi, privind-o fix pe Rosellina, adăugă: Şi n-ar fi rău dacă ar mai veni cineva cu mine.

– Nu te baza pe mine, îi răspunse prompt cealaltă. Eu am programare la coafeză.

Liliana se îndepărtă, şuierând printre dinţi ceva despre divele care aşteaptă doar să fie servite de alţii. Rosellina se aşează în locul surorii sale, pe bancă, lângă Renato.

– Hai, alintă-mă şi pe mine un pic! îi ceru ea, strângându-se la pieptul lui.

– Păi, ovaţiile spectatorilor tăi nu te mai mulţumesc? întrebă tatăl, amuzat.

– Alintările lui *papà* sunt mult mai importante decât toate ovaţiile din lume, chicoti tânăra.

Renato râse, apoi îşi trecu degetele prin părul Rosellinei, ciufulindu-l.

– Anii trec, unul după altul, dar tu rămâi tot o copilă, comentă el, clătinând din cap. Ia spune-mi: ce mai faci?

– Sunt foarte necăjită, *papà*, se întristă ea brusc. Am aflat că Elvira Valli mă vorbeşte de rău peste tot. Spune că i-am furat rolul, că nu sunt altceva decât o hoaţă.

– Şi ce? Nu-i aşa? clipi vesel Renato.

– Ei, doar un pic, făcu Rosellina. Dar, la urma urmelor, n-am fost eu cea care m-am îmbătat şi m-am izbit cu maşina în copac, nu? Poate că aşa a fost scris. Tăcu o clipă, apoi puse o mână pe braţul lui şi-l întrebă: Îţi mai aminteşti noaptea aceea, acum mulţi ani, în tabăra de ţigani nomazi, când ne-am dus să le cerem înapoi iepurii lui Pucci?

– V-aţi distrat pe cinste, atunci, râse Renato.

– O mai ții minte pe țiganca aceea bătrână? Mi-a spus că eu voi fi o hoață, dar că voi culege aplauze întocmai ca o prințesă.

Renato încuviință, în semn că-și amintea. Rosellina continuă:

– Și despre tine a spus că moartea a fost cât pe-aci să te înhațe, dar că apoi a fugit. Era imediat după ce ai avut traumatismul cranian. A văzut totul cât se poate de clar, nu crezi?

– Ehe! oftă tatăl, gânditor. Doar acolo, sus, se știe care ne va fi soarta.

Scurta vacanță a Lilianei se termină. Se întoarse la Milano duminică seara, împreună cu Sandro și Renato. Luni dimineața, pe birou, găsi mesajul Brigăzilor Roșii. Câteva zile mai târziu, atentatul...

8

În rezerva din spital soseau în fiecare zi buchete și coșuri imense de flori, însoțite de bilete care exprimau durere, compasiune, solidaritate. Liliana suferise o intervenție chirurgicală de urgență: îi reconstituiseră mușchiul și tendoanele prin care trecuseră gloanțele. Pe coridor, în fața ușii, făceau de gardă în permanență agenți din trupele speciale antitero.

Liliana căzu într-o stare depresivă gravă și, pentru că nu reușea să plângă, refuza să scoată vreun cuvânt. Pe la patul său se perindară toți membrii familiei. Într-o zi, Ernestina, cu ochii înotând în lacrimi, murmură:

– Dacă te ucideau... te gândești ce s-ar fi ales de copilul tău?

Liliana vorbi pentru întâia dată de când se afla acolo:

– Ține-l departe pe Stefano de povestea asta.

– Asta și facem, o anunță mama. La Forte dei Marmi, presa ne-a luat cu asalt. A trebuit să ne facem bagajele și să ne ascundem la un hotel retras din Valseriana. Apoi o îmbrățișă, încurajând-o: Grăbește-te să ieși din spital. În viață, găsești vindecarea la orice suferință și tu trebuie să reîncepi cât mai repede să trăiești.

– Mă gândesc întruna la polițistul care a fost ucis din cauza mea, murmură Liliana. Avea doi copii mici.

– Am trecut eu pe la familia lui. Le-am transmis condoleanțele noastre.

– N-a fost vina mea, mamă. Eu doar mi-am făcut datoria.

– Mda, făcu Ernestina. Cred că a sosit vremea să te trezești la realitate. Trăim într-o lume nebună, în care nu există respect pentru nimeni și nimic. Singurul lucru pe care îl poți face este să te respecți pe tine însăți și familia ta.

– Ce face Stefano? o întrebă brusc Liliana.

– Se joacă cu verișorii lui și habar n-are ce s-a întâmplat. Vorbește la telefon în fiecare seară cu Sandro, care îi spune mereu că ești încă la birou și că te întorci noaptea, târziu. Până acum, a înghițit gălușca. Însă mă întreb: până când?

– Până când voi ieși de aici, răspunse fiica. Aștept să-mi scoată copcile. Ghipsul însă va trebui să-l mai port încă patruzeci de zile. Spune-i fiului meu că mama lui va fi mereu cu el chiar dacă va trebui să meargă într-un singur picior.

Apoi desfăcu larg braţele, o strânse la piept pe Ernestina şi vărsă toate lacrimile pe care şi le refuzase până atunci.

Când Ernestina ieşi din salon, dădu cu ochii de Renato, care o aştepta pe coridor.

– Deci? o întrebă el.

– A vorbit şi a plâns, răspunse ea. Apoi adăugă, sigură pe sine: O să se vindece repede.

În zilele următoare, Liliana fu vizitată de toţi directorii de la Collenit, de reprezentanţii Consiliului de Administraţie şi de câţiva sindicalişti.

– Vă vrem înapoi, printre noi, *dottoressa*, îi spuse un muncitor. V-au făcut un pocinog urât de tot, şi dacă era cineva care nu merita una ca asta, atunci dumneavoastră sunteţi aceea.

Omul vorbea în numele tuturor camarazilor săi. Liliana îl ştia bine; era cel care, la începutul tratativelor, îi strigase să plece acasă, la cratiţă. Bărbatul îi povesti că atunci când muncitorii au aflat de atentat, s-au adunat şi au ţinut două minute de reculegere.

– Pare nimica-toată, *dottoressa*, zise el, însă două minute de tăcere sunt lungi. Nu se auzea nici musca. Au fost unii care au plâns. Pe urmă, niciunul n-a mai vrut să participe la negocieri. Am amânat următoarea şedinţă pentru luna septembrie, când veţi fi vindecată şi vă veţi putea întoarce printre noi, ca să ne ascultaţi păsurile. Pentru că, zic eu, în septembrie vă întoarceţi, nu-i aşa?

Şi Liliana se întoarse. La sfârşitul lui august, se duse din nou la spital, să-şi scoată ghipsul şi să facă toate analizele.

– Cu un program de gimnastică şi cu fizioterapie, după un timp nu veţi mai simţi nicio durere în picior, îi

spuse ortopedul. Apoi precizã: S-ar putea totuşi sã aveţi un şchiopãtat imperceptibil, pentru cã e o diferenţã de câţiva milimetri faţã de piciorul celãlalt. Dar se poate camufla foarte uşor cu un simplu talonet de pantof. Oricum, remarcã în cele din urmã medicul, veţi avea aceleaşi picioare superbe.

– Cele mai frumoase picioare din Lombardia, se auzi deodatã în spatele lor o voce cu un ton inconfundabil.

Cei doi se întoarserã şi zãrirã în pragul uşii silueta impozantã a lui Bruno D'Azaro.

– Vãd cã aveţi vizitatori, *dottoressa*, spuse medicul. Apoi, îndreptându-se spre ieşire, adãugã: Vã aştept peste o lunã la un nou control.

Omul îl recunoscuse pe Bruno, pe care Liliana nu-l mai vãzuse de mulţi ani. Devenise parlamentar socialist. Fu surprinsã sã vadã cât de mult slãbise; gulerul cãmãşii îi era foarte larg.

– Soţia ta ar trebui sã se ocupe puţin de garderoba ta, remarcã ea, în loc de salut.

Se îmbrãţişarã. Bruno fãcu o grimasã, apoi rãspunse:

– O sã pun la loc kilogramele pierdute atunci când se va potoli toatã nebunia asta din jur.

– Cãrui fapt datorez onoarea acestei vizite? îl întrebã ea, zâmbind.

– Informatorii mei mi-au spus cã eşti aici în dimineaţa asta, iar eu m-am gândit sã luãm micul dejun împreunã, spuse bãrbatul, pe jumãtate în glumã.

Se auzi o bãtaie uşoarã în uşã, iar în clipa urmãtoare îşi fãcu apariţia o infirmierã ce împingea un cãrucior bine garnisit. Micul dejun fusese comandat la patiseria Taveggia, situatã chiar lângã spital.

– Poți merge? o întrebă Bruno, preocupat.

– Da, mulțumesc. E suficient dacă tragi un scaun lângă cărucior.

Infirmiera se retrase, lăsându-i singuri.

– Cum te descurci? se interesă Liliana, mușcând dintr-un croissant moale și aromat.

Bruno îi flutură prin fața ochilor mâna, cu patru degete desfăcute.

– Nu una, ci patru gărzi de corp mă însoțesc în permanență, o anunță el. Îți poți imagina? Sunt pur și simplu blindat. Apoi, chipul i se posomorî și murmură: Deși...

– Mda, îi continuă Liliana ideea; dacă vor să te căsăpească, o fac oricum...

– Exact, încuviință Bruno. Pe urmă, atunci când poliția reușește să prindă vreo doi–trei – de obicei, plevușca, pentru că peștii cei mari sunt la adăpost, în străinătate – când îi prinde, așadar, ei se declară deținuți politici.

Liliana clătină din cap, în semn de resemnare.

– Sunt toți mână în mână, indiferent de ce parte a baricadei se află, observă ea.

– Așa e, admise Bruno, sorbind gânditor din ceașca de cappuccino. Se învioră brusc și îi zise: Mai bine mi-ai povesti despre tine. Ce mai faci?

– Vrei să știi dacă mi-e bine? replică ea. Ei, bine, nu. Chiar deloc. Dimpotrivă, mă simt cum nu se poate mai rău. Noaptea am coșmaruri, ajunge o nimica-toată ca să intru în panică, iau calmante cu pumnul.

– Lasă-i naibii pe ăia de la Collenit și vino alături de mine, îi zise Bruno brusc.

Liliana schiță un surâs și spuse:

– Odată, demult, m-am înscris în partidul tău, dar am făcut-o din dragoste pentru cineva. Mi-am făcut și legitimație, îți mai amintești?

– Apoi, însă, nu ți-ai mai înnoit-o...

– De fapt, tremuram de frică să nu mă descopere tata.

– Doar nu vrei să spui că e o rușine să fii socialist?!...

– Nu, dar mie nu-mi place calea de mijloc...

– Și eu îți amintesc că italienii – majoritatea lor – sunt oameni moderați.

– Ba chiar conservatori, îl contrazise Liliana. Apoi adăugă: Vezi creștin-democrații și acoliții lor.

– Doar nu ai de gând să-mi faci istoricul doctrinelor politice, nu-i așa? o preveni Bruno.

– Vreau să-ți spun altceva: mă măgulește propunerea ta, dar n-o pot accepta. Dacă aș vrea să mă înscriu într-un partid, aș alege comuniștii. Ridică din umeri și adăugă, zâmbind trist: Pe urmă, să vezi ce repede mi-ar da papucii cei de la Collenit. Dacă mă gândesc mai bine, cred că m-ar da afară și dacă m-aș înscrie în partidul tău...

– În schimb, te-ar promova și mâine, dacă ai avea un protector de la creștin-democrați, recunoscu Bruno.

– Nu vreau asta, replică Liliana. Vreau să fiu promovată pe rațiuni profesionale.

Bărbatul își privi ceasul.

– Trebuie să plec, rosti.

Înțelesese că nu era cazul să mai insiste. Liliana îi spuse:

– Îți mulțumesc pentru vizită. Și pentru micul dejun. Mi-ar fi plăcut să mă vezi când arătam ceva mai bine.

– Tu, oricum, iei ochii bărbaților, râse Bruno. Întotdeauna a fost așa, Liliana. Apoi, ridică din umeri și spuse

pe un ton serios: Nu mai am nici vârsta, nici cheful să mai alerg după femei, dar când e vorba de tine, simt că-mi pierd capul.

Se aplecă spre ea și o sărută, moale. Liliana roși pe loc, ca în urmă cu mulți ani, când abia terminase facultatea, iar el o sărutase în același fel.

Bruno tocmai ieșea pe ușă, când Liliana îl strigă.

– Ce mai știi de Danilo? întrebă ea.

– Te mai gândești la el? se miră bărbatul.

– Pură curiozitate, îl lămuri.

– A rămas un pierde-vară. Brânză bună în burduf de câine. A plecat din învățământ, iar acum o face pe psihologul. Teste de aptitudine și drăcii de genul ăsta pentru diferite societăți din Varese și împrejurimi. Cu asta se ocupă...

Peste o săptămână, Liliana se întoarse la Collenit. În biroul său descoperi o uriașă plantă ornamentală și un buchet mare de trandafiri albi. Erau salutul de bun-venit al direcțiunii și al departamentului de maiștri. Ceva mai târziu, primi un telefon de la Roma. Era directorul general.

– Mergeți pe picioarele dumneavoastră, *dottoressa*? o întrebă, direct.

– Altfel, n-aș fi aici, încuviință Liliana.

– Atunci să faceți bine și să luați primul tren spre Roma, îi ceru directorul. Vreau să vă fac o propunere.

VARESE

1

Birourile direcțiunii centrale de la Collenit se aflau în Piazza Venezia. Liliana nu mai fusese la Roma de pe vremea fuziunii dintre Collevolta și Zenit, când compania trecuse de la proprietatea privată la cea publică. Noul sediu era somptuos, iar biroul directorului general părea un platou de filmare din serialele americane: covoare scumpe, plante ornamentale, flori, tablouri și mobilă de epocă. Directorul general însuși părea un actor. *Genul Laurence Olivier,* își spuse Liliana.

Omul îi scutură mâna bărbătește, apoi îi spuse:

– Să știți că ziarele nu v-au înfățișat la adevărata dumneavoastră valoare. Arătați mult mai bine în realitate decât în fotografii.

– Vă mulțumesc, dar aș fi preferat să nu apar deloc în ziare, replică ea pe un ton sec.

Știa din experiență că în spatele unui compliment făcut de șefii de la Collenit se ascunde o capcană.

– Vă înțeleg perfect, spuse bărbatul. Să știți că am fost cu toții foarte îngrijorați pentru soarta dumneavoastră. Apoi o cercetă lung, din cap până în picioare și constată: Văd că incidentul acela urât nu a lăsat niciun semn neplăcut.

Liliana îl fixă pe omul din fața sa cu o expresie acră și spuse:

– Nu că aș vrea neapărat să vă contrazic, dar semne mi-au rămas, și încă cum! Cel mai îngrozitor lucru este să simt că mă urmărește din umbră cineva care mă urăște de moarte. Fiecare dintre noi vrea cel puțin să fie acceptat de ceilalți, dacă nu chiar iubit. Ura rănește mai mult decât glonțul.

– Desigur, încuviință directorul general, invitând-o să ia loc.

Liliana își spuse că, probabil, bărbatul seducător din fața sa ocupa cea mai înaltă funcție din companie pentru că avea cine știe cea înalt protector. Se limită însă să zâmbească cu condescendență, așteptând ca el să pună, în sfârșit, punctul pe i. Ceea ce se și întâmplă.

– *Dottoressa* Corti, ați făcut un stagiu demn de tot respectul, în funcția dumneavoastră de asistentă a directorului de personal, începu directorul. Apoi continuă, folosind un limbaj demn de o circulară internă: Compania vă este recunoscătoare pentru sarcinile pe care vi le-ați asumat și le-ați dus la bun sfârșit, dar, cum dumneavoastră înșivă mi-ați sugerat, recunoștința asta trebuie să se materializeze în ceva cât mai concret cu putință.

Liliana continuă să tacă, așteptând continuarea.

– Suntem presați de timp, mărturisi directorul. Trebuie să numim foarte repede un nou șef de personal la

filiala unde dumneavoastră vă desfășurați activitatea, pentru că Massaroni pleacă.

Era sigură că dacă l-ar fi întrebat cum se numește filiala despre care vorbește, el n-ar fi știut ce să-i răspundă. Nu spuse însă nimic și îl lăsă pe celălalt să continue.

– Au fost făcute două nominalizări pentru funcția asta, spuse el. E vorba de dumneavoastră și de *dottor* Moraschi. Fără îndoială că dumneavoastră aveți câteva avantaje în plus față de Moraschi, dar și el, la rândul său, are niște atuuri imbatabile. În primul rând, e bărbat, iar femeile – și dumneavoastră mi-ați demonstrat asta – sunt mult mai emotive și predispuse să se implice sentimental în problemele salariaților. În al doilea rând, e creștin-democrat de-al meu. Se întrerupse și o privi curios, apoi îi ceru: Corectați-mă dacă greșesc!

– Directorii generali nu trebuie corectați niciodată, chiar dacă greșesc, replică Liliana suav, modulându-și vocea.

Bărbatul își lăsă capul pe spate și izbucni într-un hohot de râs. Se potoli cu greu, apoi spuse:

– Observ că sunteți, și în privința asta, o adevărată milaneză: aveți un simț al umorului aparte. Dacă îmi permiteți, voi vinde și altora poanta asta.

Liliana, în schimb, nu părea deloc amuzată. Spumega de furie și simți că se află pe punctul de a se dezlănțui. Ar fi vrut să-i demonstreze cu vorbe grele omului din fața sa că, de fapt, făcea o rușinoasă demonstrație de lașitate. Preferă însă să se abțină și să afle până la capăt cum intenționau cei de la Collenit să se revanșeze pentru sacrificiile sale. *La urma urmelor*, își zise, *o criză de isterie în biroul directorului general n-ar aduce nimic bun.*

Cum omul continua s-o privească fără să spună nimic, afișând un zâmbet desprins parcă dintr-un spot publicitar, Liliana îi zise:

– Sunteți un bărbat fermecător în orice circumstanțe, nu cred că trebuie să așteptați să vă confirm și eu asta. Așa că sunt numai ochi și urechi.

Omul nu păru să înțeleagă ironia ei – cu atât mai mult cu cât știa că e un bărbat irezistibil – și nici că Liliana îi cerea, de fapt, să ajungă la o concluzie.

– Mi-ar fi plăcut să vă am cu mine aici, la centru, declară el.

– Dar... îl îmboldi ea nerăbdătoare.

– Dar... În fine, nu se știe niciodată, nu-i așa?... La urma urmelor, o promovare aduce după ea o altă promovare și tot așa... Se întrerupse brusc, gândindu-se, apoi spuse pe un ton solemn: Am plăcerea să vă comunic în mod oficial că sunteți numită în funcția de director de personal la filiala noastră din Varese. Mi s-a spus că e o filială foarte importantă, ce acoperă toată partea de vest a Lombardiei. În concluzie, *dottoressa* Corti, ați fost promovată.

Bunul-simț îi sugera Lilianei că ar trebui să afișeze măcar o umbră de entuziasm, chiar dacă naveta zilnică la Varese nu era, în niciun caz, încununarea împlinirii sale profesionale. Drumul de acasă la noul loc de muncă și înapoi urmau să-i răpească și mai mult din puținul timp pe care îl petrecea lângă Sandro și fiul lor. *În schimb, Moraschi va avea biroul la cinci minute distanță de casă*, își spuse, furioasă să constate că cei de la Collenit nu păreau deloc impresionați că ea își riscase viața pentru companie.

Ţinta Lilianei era filiala Collenit din via Paleocapa, acolo unde ar fi avut putere mai mare şi ar fi putut aduce inovaţii sistemului.

– Trebuie să accept? întrebă ea, într-un târziu, afişând o expresie de nedumerire.

– Pe mine mă întrebaţi?

– Păi, da, pe dumneavoastră, pentru că vreau să înţeleg în ce se traduce, material vorbind, promovarea asta a mea.

Bărbatul se destinse şi îi dărui, generos, unul dintre surâsurile sale îndelung studiate. Apoi răspunse:

– Salariu dublu, procent din dividende la sfârşit de an, toate facilităţile de care se bucură funcţionarii de rang înalt, călătorii cu avionul la clasa întâi şi aşa mai departe.

Pe măsura ce enunţa lista înlesnirilor pe care i le concedea compania, directorul observă că pe chipul Lilianei nu se mişca niciun muşchi. Omul păru descumpănit. Femeia trase adânc aer în piept, apoi începu să vorbească.

– Mă întreb dacă în informările acelea pe care le-aţi primit scrie şi că, datorită muncii mele, Collenit a economisit multe milioane de lire. Probabil că nu scrie nici că productivitatea muncii a crescut pentru că îi cunosc pe muncitori unul câte unul şi pentru că îi înţeleg şi ştiu să mă fac înţeleasă de ei. În concluzie, o ofertă pe măsura eforturilor mele de până acum mi se pare exact dublul a ceea ce îmi oferiţi acum dumneavoastră. În plus, din câte îl cunosc eu, directorului filialei din Varese îi place să convoace şedinţe interminabile după orele de program, aşa că îmi trebuie o maşină cu şofer, care să mă ia dimineaţa de acasă şi să mă aducă seara înapoi.

Poate nu ştiţi, dar eu am o familie şi o iubesc, iar după orele de serviciu îmi place să-mi petrec timpul cu soţul şi fiul meu.

Rostise totul sacadat, cu un calm imperturbabil. Directorului general îi pieri brusc surâsul strălucitor de pe chip, plecă privirea şi începu să se joace încurcat cu butonii de aur de la cămaşă.

– Trebuie să spun, murmură el într-un târziu, că sunteţi într-adevăr o femeie pragmatică şi ştiţi să obţineţi ceea ce vreţi.

– Mai presus de orice, vreau să gestionez oamenii – să-i angajez, să-i transfer, să-i promovez sau să-i sancţionez – după reguli profesionale, nu în funcţie de carnetul lor de partid.

– Veţi avea ceea ce aţi cerut, răspunse în cele din urmă directorul.

Liliana se ridică şi îi întinse grăbită mâna.

– Vă mulţumesc, zise. Acum însă, trebuie să plec. Am tren peste o oră şi, oricum, voi ajunge la Milano mult prea târziu pentru a-i mai spune „Noapte bună" copilului meu.

În timp ce era condusă spre uşă, Lilianei i se păru că bărbatul falnic de mai devreme se făcuse parcă mai mic. *Fără îndoială că l-am pus la punct*, îşi zise mulţumită.

– Să mă scuzaţi dacă v-am reţinut prea mult cu vorbăria mea inutilă, spuse bărbatul.

– Una peste alta, a fost o întâlnire interesantă, răspunse ea, din pragul uşii. Apoi, adăugă: Apropo, nu m-am învârtit niciodată în cercurile socialiste, aşa cum aţi insinuat. Eu îi votez întotdeauna pe comunişti, dar am prieteni peste tot, chiar şi printre creştin-democraţi.

Omul încasă lovitura fără să scoată niciun cuvânt, dar continuă să zâmbească, privind-o cum se îndepărtează cu mersul ei uşor şchiopătat.

Liliana opri un taxi şi-i ceru şoferului s-o ducă la Gara Centrală. Înainte de a se urca în tren, îi telefonă lui Sandro.

– Ajung la miezul nopţii, îl anunţă. Mă aştepţi în gară? Am o mulţime de lucruri să-ţi povestesc. Sărută-l din partea mea pe Stefano.

Rostise totul dintr-o suflare. Sandro nu răspunse.

– Iubitule, mă auzi? întrebă.

– Te aud, răspunse Sandro, într-un târziu, cu o voce pe care Liliana nu i-o cunoştea. Voi fi în gară, să te aştept.

– Te simţi bine? insistă Liliana.

– Da, *ragazzina.* Stefano şi cu mine suntem sănătoşi. Drum bun!

Liliana puse receptorul în furcă şi se îndreptă gânditoare spre peron.

Când ajunse la Milano, fu surprinsă să vadă că împreună cu Sandro, veniseră s-o aştepte Pucci şi Giuseppe. Se uită când la unul, când la celălalt, dezorientată. Un fior o străbătu din creştet până în tălpi: presimţea că se petrecuse ceva grav.

– Ce s-a întâmplat? întrebă cu voce gâtuită.

– L-au omorât pe tata, rosti Giuseppe.

2

De multă vreme, Renato încetase să mai creadă într-o lume mai bună. Tensiunile din fabrică şi din interiorul

sindicatelor se acutizau pe măsură ce zilele se scurgeau, iar el se trezi din ce în ce mai singur. Trecuseră şi vremurile în care colegii săi îl priveau ca pe un exemplu demn de urmat, ca pe un simbol al justiţiei sociale.

Nu încercase niciodată să-şi impună ideile cu orice preţ, dar în ultima perioadă se întâmplase nu o dată să se contreze cu câte cineva. Extremiştii de stânga atrăgeau din ce în ce mai mulţi adepţi, susţinând că o revoluţie socială se poate produce numai prin forţă.

Renato, în schimb, spunea întruna:

– Terorismul n-are nimic de-a face cu mişcarea proletară. Celor care ne flutură pe sub nas sloganuri violente trebuie să le răspundem cu argumentele noastre raţionale.

În schimb, soţiei sale îi spunea uneori, cu resemnare:

– S-a încheiat o epocă, Ernestina mea dragă. A fost o călătorie frumoasă, dar acum a sosit vremea să cobor din tren.

Într-una din zile, găsi lângă automatul de cafea de pe culoar un bilet semnat: „BRIGĂZILE ROŞII". A făcut o anchetă pe cont propriu şi, în cele din urmă, îl descoperi pe autor. Era chiar un tovarăş de-al său, un comunist. Renato ezită: nu ştia dacă să-l dea pe mâna poliţiei sau nu. În cele din urmă, îşi dădu seama că nu-l poate acoperi. Îl denunţă. În ziua aceea, Renato Corti şi-a semnat condamnarea la moarte.

La tribunal, Renato fu singurul martor al acuzării. Sindicatele hotărâseră să nu se amestece. Teroristul primi o condamnare formală din partea unui judecător care, sceptic în faţa dovezilor, declară:

– La urma urmelor, nu-i altceva decât o răfuială între muncitori.

Renato începu să se teamă pentru viaţa sa, dar nu vorbi cu nimeni despre asta. Întors în fabrică însă, constată că prietenii săi se organizaseră singuri, fără ajutorul liderilor de sindicat şi hotărâseră să-l protejeze. De dimineaţă până seara, patru camarazi îl escortau, cu schimbul, peste tot.

Ernestina nu depăşise încă şocul atentatului asupra Lilianei, iar pericolul care îl pândea acum pe soţul ei o aduse în pragul disperării.

– Te cunosc bine, Renato, şi nu-mi aduc aminte să te fi văzut vreodată în halul ăsta, îi spuse. Tu te temi de ceea ce e mai rău...

– Încetează cu ideile tale fixe, o repezi el.

Dar, în ziua următoare, îşi adună camarazii şi le spuse:

– Nevastă-mea e înspăimântată de moarte. De acum, mă descurc singur, fără escortă. Dacă arătăm că ne temem, facem jocul teroriştilor şi le demonstrăm că şi-au atins scopul. Diseară, mă întorc singur acasă.

La sfârşitul schimbului, ieşi din fabrică şi traversă de unul singur parcarea din faţă. Deschise portiera şi se aşeză la volan. În clipa următoare, cinci gloanţe îl loviră din plin. Unul îi străpunse inima.

Când Liliana se întoarse de la Roma, trupul lui Renato fusese deja depus la morga Spitalului Policlinic. Familia putea să-l vadă abia a doua zi, după ce avea să fie pus, creştineşte, într-un sicriu.

În noaptea aceea, casa din corso di Porta Romana se umplu de lume. Telefonul suna întruna şi sosiră telegrame de condoleanţe din partea politicienilor din toate taberele. Familia Corti era în stare de şoc. Ernestina încremenise de durere.

La fabrică, tovarășii lui Renato solicitară direcțiunii să amenajeze atriumul monumental, unde urma să fie depus sicriul cu trupul neînsuflețit. Făcură de veghe cu rândul, în timp ce toți muncitorii, funcționarii și politicienii se perindară prin fața catafalcului, aducându-i ultimul omagiu celui ce purtase atâtea bătălii cu credință și curaj. Lumea se mobilizase spontan. Fiecare familie de muncitori se simțea lovită mișelește, de moarte. La funeraliile ținute pe cheltuiala statului, ținu un discurs însuși președintele Italiei. Peste trei sute de mii de persoane însoțiră cortegiul care l-a purtat pe Renato Corti la cimitir.

Apoi, se petrecu ceea ce el visase întotdeauna: în fabrică, luptele interne luară sfârșit.

Au trecut zile, săptămâni, luni...

În cele din urmă, familia își regăsi, oarecum, liniștea. Cu excepția Ernestinei. Retrasă într-o suferință mută, femeia părea să-și fi încheiat conturile cu viața. Se izolă în apartamentul cel mare din corso di Porta Romana, în care fiecare colțișor îi amintea de Renato. Simțea că se îneacă în singurătate atunci când se întindea în patul matrimonial pe care îl împărțise întotdeauna cu el. Copiii veneau adesea în vizită, dar îi primea fără niciun chef. Își povesteau întâmplările, bucuriile și împlinirile, însă nu părea să-i asculte și nu răspundea niciodată nimic. Ariella îi încredința copiii câte o zi întreagă, și ea îi veghea fără să schițeze vreun zâmbet. Refuza să iasă din casă și nici la mormântul lui Renato nu se îndură vreodată să calce. *El nu-i acolo, sub pământ*, spunea. *A rămas aici, în inima mea.*

Singurul care reușea, când și când, să scoată câteva cuvinte de la ea era Giuseppe.

– Ce mai caut eu pe lumea asta? întrebă ea, într-o zi.

– N-ar mai trebui să stai în apartamentul ăsta, remarcă sec Giuseppe. Apoi îi propuse: Vino să locuiești cu mine.

– Nu înțelegi nimic, oftă Ernestina. Nu e vorba de casă. Mi-e dor de el, de zâmbetul lui. Mi-e dor de certurile și de împăcările noastre. Acum nu-mi mai vorbește, nu mă mai atinge... Nu mai am lucrurile lui, să trebuiască să le spăl, să le calc... Mă așez în bucătărie să beau o cafea și să fumez o țigară, iar el nu-i acolo, să-mi murmure la ureche: „Ernestina mea dragă, tare te mai iubesc eu pe tine..." Ochii femeii se umplură de lacrimi și continuă, cu glas pierdut: Acum, bărbatul meu e acolo, în pustietate, și știu că se simte singur, foarte singur fără mine...

– Mamă, spuse mâhnit fiul său, eu nu găsesc cuvinte ca să te pot consola, dar mi-aș dori din suflet să-ți întorci ochii spre dragostea pe care noi ți-o purtăm. Îmi vreau înapoi mama, femeia aceea plină de vioiciune, de viață... *Papà* nu mai e, știu asta, dar fiii tăi au nevoie de tine.

Ernestina îl mângâie cu privirea pe băiatul din fața sa; era total diferit, și totuși era aidoma lui Renato.

Giuseppe devenise celebru. Marca sa, Corti Collection, culegea admirația lumii întregi. Vila sa din via Mario Pagano devenise sediul firmei, iar el se mutase la ultimul palier al unui palat seniorial din via Borgospesso.

Cu toate acestea, femeia nu știa dacă să se bucure sau să se îngrijoreze din pricina unui succes atât de mare al băiatului timid, cu chip feciorelnic, de altădată. Continua să creadă că Giuseppe clădea un imperiu pe o fundație efemeră. *E ceva ce nu poate dura, căci dedesubt nu se află nimic*, își spunea ea adesea. *Iar nebunia asta după haine,*

mereu altele, de care s-a molipsit toată lumea, îmi dă fiori de neliniște. Nu haina îl face pe om și nu stofele croite dau sens vieții...

De data asta însă, îi zâmbi melancolic și-i spuse, gândindu-se la Renato:

– Cât de mult îi semeni!...

– Toți îi semănăm, răspunse el. Și Liliana, și Rosellina... Lui și ție... Vă semănăm amândurora.

Femeia scutură nemulțumită din cap.

– Liliana e nevrotică, spuse. N-o mulțumește nimic, niciodată.

– Întocmai ca tine, mamă.

– Și Rosellina e ca un fluture: zboară de colo-colo. Din când în când, se mai așează pe câte o floare, dar fuge înainte de a-i culege nectarul.

– Rosellina e o artistă, răspunse răbdător Giuseppe.

– Tare mi-aș dori s-o văd la casa ei, oftă Ernestina. Mâine-poimâine face treizeci de ani și are nevoie de un soț pe care să se poată bizui.

Înainte de a se despărți, Giuseppe o strânse cu putere în brațe. Reuşise s-o scoată din muțenia ei și chiar să-i smulgă un surâs.

– Fii și tu mai senină, mamă, îi spuse. Vor veni vremuri mai bune...

– Cine mai știe... rosti ea clătinând din cap.

Mai târziu, veniră s-o vadă Pucci, împreună cu Ariella și copiii. A doua zi, urmau să plece cu toții într-o vacanță scurtă, la munte. Îi îmbrățișă, lung, pe toți.

La cină, ciuguli te miri ce, apoi se băgă repede în pat. Se simțea foarte obosită, apăsată de o povară. Înainte de a adormi, se gândi din nou la Renato și-i spuse:

– Tare aş vrea să fiu acum cu tine...
Şi nu se mai trezi.

3

Liliana stătea pe pat, la picioarele lui Stefano. Băiatul se lupta din răsputeri să nu adoarmă pentru că îi plăcea foarte mult cum îşi modula mama vocea când îi citea din *Alice în Ţara Minunilor*.

Trecuse deja un an de la atentatul asupra Lilianei şi opt luni de când Renato pierise de gloanţele Brigăzilor Roşii. Pe Stefano îl ţinuse departe de vâlva care se stârnise după acele evenimente.

Acum, dintr-odată, copilul spuse:

– Mamă, spune-mi adevărul: gloanţele fac mult rău?

– De ce mă întrebi una ca asta? îl întrebă Liliana, după o clipă de şovăială.

– Astăzi, la şcoală, colegul meu, Redaelli, mi-a spus că tu şchiopătezi un pic – doar un pic, un pic de tot – pentru că te-a lovit un glonţ în picior. Şi mi-a mai spus că bunicul a murit nu pentru că era bolnav cu inima, ci pentru că a fost împuşcat. Redaelli spune că aşa i-a povestit tatăl lui.

Liliana îşi dădu seama că nu avea rost să nege. *Dacă îmi pune asemenea întrebări, înseamnă că poate accepta adevărul*, îşi zise.

– Colegul tău are dreptate, îi răspunse. Ne-au împuşcat pe amândoi. Eu am avut noroc şi am scăpat, bunicul tău – nu.

– Gloanțele fac rău? repetă Stefano întrebarea. Te doare?

– Depinde unde te lovesc, îi explică Liliana. Bunicul nu a suferit, pentru că l-au lovit în inimă și a murit pe loc. Pe mine, în schimb, m-a durut rău o secundă, pe urmă am leșinat și nu am mai simțit nimic.

– Și de ce mie toată lumea mi-a spus că ai căzut pe scări și că ți-ai rupt piciorul?

– Pentru că n-am putut să-ți spunem că cineva mă urăște atât de mult, încât e în stare să mă ucidă.

– Au fost Brigăzile Roșii, nu-i așa?

– Așa e.

– Bunicul era comunist, tu ești comunistă, chiar dacă mai puțin. Dar și Brigăzile Roșii sunt comuniste. Atunci, de ce vă urăsc?

– Pentru că ei cred că nu ne-am împotrivit suficient de mult celor care îi exploatează pe muncitori.

Copilul medită câteva momente, apoi întrebă:

– Adică, la fel cum fac profesorii când ne dau note proaste pentru că nu ne-am făcut bine temele?

– Cam așa ceva, răspunse Liliana, ridicând din umeri.

– Atunci, înseamnă că gloanțele sunt un fel de note proaste...

– Notele proaste nu ucid.

– Dar fac rău.

– Da, e adevărat. Dar tu nu ai asemenea probleme. Îți faci bine treaba la școală.

– La fel și tu, la fel și bunicul: v-ați făcut bine treaba.

– Poate că eu nu am fost prea strălucită, dar bunicul tău merita un zece cu felicitări. De asta sunt sigură.

– Asta înseamnă că Brigăzile Roșii nu-și dau seama când unul își face treaba bine și când nu, observă Stefano.

– Exact așa stau lucrurile, copilul meu drag, exclamă femeia. Apoi continuă: Nu-și dau seama, dar își imaginează că ei au întotdeauna dreptate, iar ăsta e lucrul cel mai îngrozitor. E ca și cum profesorul te-ar învăța greșit un lucru și apoi te-ar lăsa repetent când îi demonstrezi că nu are dreptate.

– Atunci, e bine, făcu Stefano, afundându-se între perne.

– Ce anume e bine? se miră Liliana.

– Am înțeles cum stau lucrurile: Brigăzile Roșii sunt o adunătură de proști. Iar tata spune că prostia merge braț la braț cu răutatea. Cei care v-au împușcat pe tine și pe bunicul sunt proști și răi. Și e foarte bine că acum au ajuns la închisoare, pentru că de acum nu vor mai face rău nimănui. Stefano oftă lung: obosise de cât vorbise. Căscă, apoi murmură: Noapte bună, mamă.

Liliana îl sărută ușor pe frunte și, cu inima înmuiată de emoție, mai zăbovi câteva minute, privindu-l cum doarme. Apoi ieși, mergând pe vârfuri.

Sandro era în salon; cufundat în fotoliu, se uita la televizor. O auzi sosind și întinse brusc brațul, prinzând-o de mijloc și trăgând-o pe genunchii săi.

– Doarme? o întrebă, arătând cu capul spre camera lui Stefano.

– Ca un îngeraș, confirmă ea.

Sandro o îmbrățișă.

– Totuși, a fost un „Noapte bună" mai lung decât de obicei, observă el.

Apoi, stinse televizorul.

– Stefano mi-a pus o mulţime de întrebări.

– Iar exigenţele lui sunt întotdeauna mai importante decât ale mele, nu-i aşa? protestă moale bărbatul, strecurându-şi mâna sub decolteul Lilianei.

– Nu cumva acum eşti gelos şi pe propriul tău fiu? întrebă ea, surâzând.

– Ei, şi? N-ar trebui să fiu? Eşti plecată tot timpul, iar când ajungi, în sfârşit, acasă, petreci mai mult timp cu el decât cu mine.

– Pentru tine, în schimb, am toată noaptea liberă, chicoti Liliana.

Era frântă de oboseală, dar recunoştea în sinea sa că Sandro avea şi el dreptul la partea sa de iubire.

– Atunci, hai repede în pat, se înveseli bărbatul.

– Lasă-mă doar să fac un duş rapid, îl rugă Liliana.

Avusese o zi grea. Fusese nevoită să suspende doi muncitori, surprinşi în timp ce furau materiale dintr-un depozit. Refuzase să-i denunţe la poliţie şi avusese contre dure din această cauză cu directorul filialei şi cu şeful aprovizionării.

Apoi, i-a interogat pe cei doi hoţi, care au recunoscut că nu era prima dată când furau din depozit. Liliana cunoştea acest lucru; de multă vreme i se semnalase că lipsesc ustensile şi cabluri.

– De ce faceţi asta? i-a întrebat.

– Spuneţi-ne dumneavoastră, *dottoressa*, pentru că ştiţi la fel de bine ca şi noi, a replicat iritat cel mai tânăr dintre bărbaţi. Apoi a adăugat: E singurul mod în care ne putem rotunji cât de cât salariile.

Nu arătau deloc îngrijoraţi de situaţie, iar comportamentul lor nonşalant a pus-o pe Liliana în gardă.

– Dacă toţi ar face ca voi, într-o oră n-ar mai rămâne nimic în depozit, le-a spus. Cred că fiecare dintre noi trebuie să fie un exemplu bun pentru ceilalţi. Voi nu aţi dat în niciun caz un exemplu bun.

– Exemplul bun, *dottoressa,* vine de sus, a răspuns tânărul. Apoi a întrebat-o: Iar noi, dacă privim în sus, la vârf, ce vedem?

– Nu ştiu. Spuneţi-mi dumneavoastră.

– În compania asta, *dottoressa,* interesul poartă fesul, a zis celălalt, clipind. Şefii iau şpaga cea grasă, iar nouă, pălmaşilor, ne revin doar firimiturile.

În clipa aceea, Liliana s-a simţit ca şi cum ar fi primit o lovitură dură.

– Dacă ştiţi ceva ce eu nu ştiu, e mai bine să-mi spuneţi acum, le-a cerut ea.

– *Dottoressa,* nu suntem picaţi din cer, a ripostat el tânăr. Aici, dacă spune cineva ceva, îl ia dracu' când îi e lumea mai dragă...

– Acesta e un comportament de mafioţi şi eu nu accept aşa ceva.

Al doilea bărbat, mai în vârstă, s-a foit pe scaun, apoi a zis, cu o voce hârâită:

– Dumneavoastră sunteţi fata lui Renato Corti, iar noi vă purtăm tot respectul, dar alţii din firma asta sunt nişte ticăloşi care n-au nici mamă, nici tată. Încercaţi să faceţi o anchetă şi, ascultaţi-mă pe mine: N-o să vă vină să vă credeţi ochilor.

Liliana i-a dat crezare. I-a suspendat pentru trei zile, dar nu i-a denunţat poliţiei. Cei doi îi serviseră o cupă otrăvită, iar ea trebuia să descopere cine turnase veninul. Prima pistă pe care voia s-o parcurgă îl privea chiar pe

șeful aprovizionării, după care ar fi trecut prin sită Departamentul Achiziții. Nu-i plăcea deloc s-o facă pe detectivul și nici măcar nu avea voie să interogheze pe cineva. Dar considera că demascarea celor corupți era o datorie față de toți angajații din subordinea sa. Și, în plus, era convinsă, la fel ca cei doi muncitori, că înalții funcționari trebuiau să fie un bun exemplu pentru toți ceilalți. S-a gândit că ar putea pune totul în spinarea directorului filialei, dar instinctul îi spunea că și l-ar fi făcut dușman pe viață. Și nu doar pe el: de când sosise la Varese, nu avusese deloc o viață ușoară. Era singura femeie din direcțiune și o priveau cu suspiciune până și secretarele, care mai degrabă i-ar fi făcut servicii unui bărbat, decât ei. Era nevoită să caute adevărul cu multă discreție și și-a propus s-o facă seara, când birourile se goleau. *Dar nu în seara asta*, și-a spus ea.

Voia să ajungă cât mai repede acasă, să-și petreacă seara împreună cu fiul și soțul ei. A ieșit din birou și a pornit-o de-a lungul coridorului. În capătul holului s-a ciocnit de un bărbat înalt, slăbănog, cu obraji scofâlciți și cu părul negru și creț căzându-i peste urechi. Într-o mână ținea o mapă de piele, iar între degetele celeilalte o țigară aprinsă. L-a privit și i s-a părut cunoscut. Omul i-a zâmbit.

– *Ciao*, Liliana, a zis el, oprindu-se drept în fața ei.

A fost a doua lovitură din ziua aceea.

– Danilo! a murmurat, pălind pe dată.

– Așa deci, a exclamat el. Ai făcut o carieră frumoasă, n-am ce zice!

– Ca întotdeauna, cu țigara între degete, ca să-ți ții mâinile ocupate, a replicat ea, cercetând ridurile adânci de pe obrajii bărbatului.

Şi-a amintit ce cele spuse de Bruno D'Azaro: Danilo abandonase învăţământul şi elabora teste de aptitudini pentru birourile de personal ale societăţilor din zonă.

– Mda, ca să-mi ţin mâinile ocupate, a încuviinţat el.

– Ce faci aici? l-a întrebat.

– Cum, chiar nu ştii? s-a mirat Danilo. Le dau teste celor pe care tu îi angajezi. Nu mi-ai citit niciodată recomandările?

I-a citit în priviri umbra de aroganţă pe care i-o cunoştea atât de bine.

– Nu ştiam că însemnările erau făcute de tine, i-a răspuns, aproape scuzându-se. Apoi a adăugat: Ştii, n-am dat niciodată prea multă importanţă drăciilor ăstora americănești. Angajez oamenii măsurându-i din ochi, privindu-i în faţă.

Buzele lui Danilo au schiţat un zâmbet uşor dispreţuitor. *Nu s-a schimbat deloc*, a gândit ea, întristându-se. Bărbatul se pregătea să-i dea o replică, dar ea i-a luat-o înainte:

– E o metodă empirică, ştiu asta, dar nu dă greş aproape niciodată. Îmi privesc interlocutorul în ochi şi înţeleg imediat cu cine am de-a face. M-am înşelat o singură dată, cu tine... Dar pe atunci eram prea tânără şi naivă...

Apoi a trecut pe lângă el şi s-a îndepărtat fără măcar să-i întindă mâna. Când şoferul i-a deschis portiera maşinii ce urma s-o ducă la Milano, Liliana uitase deja de întâlnirea cu Danilo.

Acum, sub duş, i se păru că aude ţârâitul telefonului. *Cine să fie la ora asta?* se întrebă şi dădu să iasă din baie ca să răspundă. Apoi îşi aminti că Sandro nu dormea şi că putea răspunde el. Când ieşi de sub duş, văzu uşa băii

deschizându-se, iar Sandro apăru în prag cu o expresie îndurerată pe chip.

– Ce e? îl întrebă Liliana, alarmată.

Bărbatul îi întinse halatul de baie, apoi îi zise:

– Usucă-te şi vino în bucătărie. Am pus de cafea.

Apoi ieşi, fără să mai aştepte răspunsul ei. Liliana îşi trase iute halatul pe ea şi îl urmă în bucătărie.

– Sandro, ce e? repetă ea cu voce pierdută.

El o cuprinse în braţe şi îi murmură la ureche:

– Trebuie să fii tare, *ragazzina*, pentru că mama nu mai e printre noi. S-a stins în somn, fără să sufere...

4

Uriaşa vilă în stil Liberty din via Mario Pagano găzduia direcţiunea şi birourile firmei Corti Collection.

Liliana sună, iar poarta se deschise cu un declic metalic. Parcurse aleea pietruită şi intră în atriumul străjuit de geamuri multicolore care filtrau razele soarelui, creând jocuri vioaie de lumini pe pereţii împodobiţi cu fresce şi pe podeaua de lemn în nuanţă deschisă. Era sâmbătă, puţin înainte de prânz, iar casa era cufundată într-o linişte deplină. Giuseppe se iţi lângă balustrada de la etaj, privind-o cu un chip uluit.

– Nu pot să cred! exclamă el. Eşti chiar tu!

Coborî treptele în fugă. Liliana stătea în mijlocul încăperii ample, încordată, în poziţie de drepţi, şi îşi privi fratele cu un aer interogativ. Purta un taior gri-perlă, de sub care răsărea o cămaşă de mătase bleu-pal.

Giuseppe se opri pe ultima treaptă și o cercetă atent, cu ochi de profesionist.

– Deci? îi ceru ea să-și dea cu părerea.

– Ești altă Liliana, admise bărbatul.

– Cum adică? O alta în bine sau în rău?

– Lasă-mi puțin timp să mă obișnuiesc cu noul tău *look*, rosti Giuseppe.

Se duse spre ea, o luă de braț și ieșiră în grădina scăldată de soare, plină cu trandafiri, irișii și lăcrămioare.

– Deci? repetă întrebarea Liliana, dând semne de nerăbdare.

– Hotărât lucru: blondă, îți stă foarte bine, recunoscu fratele său, cu un zâmbet aprobator.

Liliana tocmai ieșise de la coafor. Hotărâse să-și scurteze drastic părul și să-și schimbe radical înfățișarea.

– Nu ești foarte convins, observă ea. Verdictul tău e de o importanță crucială, iar dacă noua Liliana nu te convinge, mă întorc la coafor în clipa asta, ca să nu apuce Sandro să mă vadă așa. Așadar, te rog: fii nemilos.

– Mamei i-ar fi plăcut, sunt sigur, afirmă Giuseppe. Apoi se interesă: De ce schimbarea asta bruscă?

Se așezară pe o canapea de nuiele, cufundându-se în pernele moi, înflorate.

– Am simțit nevoia să dau uitării trecutul – un trecut prea apăsător – și mi-am spus că, schimbându-mi înfățișarea, poate voi reuși să schimb ceva și aici, înăuntru.

Rostise ultimele cuvinte ducându-și o mână spre piept.

– De ce vrei asta? o întrebă fratele său.

– Pe vremea când eram copilă, mărturisi Liliana, simțeam mereu în stomac ceva ca o pietricică. Mă stânjenea mereu. Mai târziu, pietricica a devenit ditamai bolovanul

şi vreau de multă vreme să-l scot de acolo şi să-l arunc cât mai departe. Am nevoie să mă simt uşoară, Giuseppe. Iar un păr blond mi se pare mai lejer decât unul castaniu.

– Nu eşti singura care simte un nod mare în stomac, asemenea unui bolovan, recunoscu bărbatul. Adevărul e că soarta nu ne-a surâs prea mult în ultima vreme, iar viaţa ne-a adus în dar o mulţime de nenorociri.

– Nu trece o zi în care să nu mă gândesc la mama şi la tata, murmură Liliana. Aş da orice să-i avem din nou aici, cu noi.

– Ei nu ne-au părăsit, rosti Giuseppe cu glas tremurat. Eu îi port aici, în inimă, şi adesea le vorbesc, pentru că simt că ei mă ascultă. Ochii bărbatului se umplură de lacrimi. Îşi îmbrăţişă sora, apoi o întrebă: Îţi mai aduci aminte ce scatoalce ne ardea uneori mama? Sau hohotele de râs ale tatei? Sau cântecele lui anarhiste, ligheanul de paste din mijlocul mesei şi gâfâielile care veneau, noaptea, din camera lor? Oh, Doamne! Cât de mult s-au iubit ei doi!... Şi cât de mult au muncit ca să ne poată oferi tot ce-i mai bun!... Au fost extraordinari, ei doi... Iar acum, închipuie-ţi, Rosellina a devenit vestala înverşunată a memoriei lor. Am trecut aseară pe la ea; a păstrat apartamentul din corso di Porta Romana exact aşa cum era când s-a prăpădit mama. În dulap se mai află, încă, toate hainele ei. Pe noptiera tatei stă ultimul număr din *L'Unità*, cu un discurs al lui Berlinguer[1] în care subliniase câteva fraze. Tot pe noptieră, deschis la pagina unde

[1] Enrico Berlinguer (1922–1984), secretar general al Partidului Comunist Italian din 1972 până la sfârşitul vieţii, artizan al unui pact istoric cu socialiştii şi democrat-creştinii. (n. tr.).

rămăsese tata cu cititul, mai e și ultimul volum din *Istoria Partidului Comunist Italian* de Paolo Spriano. Pe noptiera mamei au rămas un pachet cu câteva țigări, bricheta de argint Ronson, pe care i-a dăruit-o tata, și romanul lui Gavino Ledda, *Padre padrone*. Giuseppe tăcu și își plecă privirea, meditând; apoi o anunță pe Liliana cu o strălucire vie în ochi: Știi ce mi-a spus Rosellina? Că ei doi, mama și tata, ar fi fericiți dacă noi am relua ritualul prânzului de duminică în corso di Porta Romana...

– Crezi într-adevăr că ar fi nimerit să facem asta? întrebă ea, înviorându-se brusc.

– Cred că a sosit vremea să scoatem de la naftalină vechile noastre obiceiuri bune.

– Atunci, mâine ne adunăm cu toții la Rosellina? propuse ea.

– Păi, da, consimți Giuseppe. Și vor admira și ei noua ta înfățișare. Râse, apoi adăugă: Chiar îți stă foarte bine. Parcă ești o puștoaică...

Petrecură cu toții o duminică frumoasă. Ariella gătise, iar Liliana pregătise masa, așternând fața de masă din pânză de Flandra cu care Ernestina se mândrise întotdeauna. Rosellina aduse ghirlande de flori albe, iar Giuseppe se ocupă de vin. Pucci își făcu de lucru pe lângă pick-up-ul din salon, selectând muzica de ambient: valsuri de Strauss și tangouri de Gardel și Piazzola, preferatele Ernestinei și ale lui Renato. Înghesuiți într-un capăt al mesei, copiii mâncau hârjonindu-se. Din vreme în vreme, când hărmălaia devenea de nesuportat, Ariella se ridica de la locul său și împărțea cu generozitate scatoalce, întocmai cum făcea, pe vremuri, Ernestina. Cei mari, adulții, sporovăiau fără întrerupere.

Rosellina le aduse tuturor la cunoştinţă ultima noutate: urma să joace într-un film, în America. Un producător din Los Angeles o distribuise în rolul principal al unei ecranizări după un autor italo-american: Mike Brenner.

– Sau Michele Brentano, dacă vreţi, preciză ea. Apoi începu să le povestească: Am rolul femeii unui gangster din perioada prohibiţiei, iar la final trebuie să mor. Dar voi muri frumos, făcând scut cu trupul meu în faţa unui copil orfan care se găseşte din întâmplare în mijlocul unui război de stradă între bande rivale. Bineînţeles că, în felul ăsta, mă voi revanşa pentru viaţa mea imorală, desfrânată, iar Frank – bărbatul meu, adică – va renunţa la afacerile murdare şi va construi un orfelinat pentru copiii abandonaţi. Înainte de faza asta însă, în film voi fi o tânără strălucitoare, voi cânta şi voi dansa împodobită cu paiete, voi avea o mulţime de replici vesele, cu tâlc; iar finalul, moartea mea, adică, va sfâşia inimile spectatorilor. Nu vi se pare o aventură nemaipomenită?

– Filmul sau plecarea ta în America? întrebă sec Sandro.

Cu toate că o cunoştea de mulţi ani, Sandro nu reuşea nici acum să o aibă la inimă.

– Aoleo! izbucni Rosellina. Tu chiar că ai imaginaţie de contabil!...

– Chiar aşa, murmură Pucci. Apoi se întoarse spre cumnatul său, spunându-i: Dragă Sandro, tu încă n-ai înţeles un lucru: fiecare secundă din viaţa Rosellinei e o aventură fantastică. Ea calcă peste petale de trandafiri chiar şi când merge de aici până în colţul străzii, ca să-şi cumpere ziarul de dimineaţă.

– Asta-i una, precizã Rosellina. Pe urmã însã, trebuie adãugat cã sunt mãtuşa preferatã a nepoţeilor mei.

– Nici nu se putea altfel, din moment ce le cânţi în strunã şi le faci toate voile, interveni Liliana.

– Auzi cine s-a trezit sã vorbeascã! exclamã, ironic Rosellina. Apoi o provocã: Ţi-oi fi fãcut tu pãrul blond, dar tot rea ai rãmas.

– Mãcar eu am capul pe umeri, replicã Liliana. Al tãu, în schimb, e mereu în nori...

– Aiurea! Eşti invidioasã pe succesul meu.

– Te înşeli. Sper doar sã te maturizezi, în sfârşit.

– Asta nu se va întâmpla niciodatã, râse Rosellina. N-am de gând sã ajung ca tine: casã-serviciu, serviciu-casã. Noi, cei din neamul Corti, suntem cu toţii persoane creative, cu imaginaţie. Tu, în schimb, eşti singura care trãieşti buchisind dosare. Ascultã-mã pe mine: nu e suficient sã-ţi oxigenezi pãrul ca sã ai parte de o viaţã mai uşoarã. Sora cea micã oftã, apoi adãugã: Din pãcate, ai luat ce e mai rãu de la mama, care nu râdea nici când îi povesteai cele mai amuzante bancuri.

– Nu te atinge de memoria mamei! îşi ieşi din fire Liliana. Tu ai fost crucea pe care a dus-o pe umeri toatã viaţa.

– Dacã-i aşa, ripostã Rosellina, eu cred cã a avut şi alte cruci, mai mari. Privi, pe rând, la toţi cei din jurul mesei, apoi întrebã, pe un ton insinuant: Sau nu am dreptate?

În capãtul mesei, copiii amuţiserã brusc şi priveau cu luare-aminte la femeile care se certau în faţa lor.

– Copii, ia mergeţi voi afarã, la joacã, le spuse Pucci, dar niciunul nu-i dãdu vreo atenţie.

– Da, interveni Giuseppe, în felul acesta, descreieratele alea douã vor putea sã se pãruiascã netulburate.

Apoi izbucni într-un râs sănătos. Ariella se ridică şi dădu pick-up-ul mai tare. Ritmurile unui tangou argentinian se revărsară în salonul scăldat de razele soarelui.

– Se dansează! exclamă Pucci.

O prinse pe Rosellina de talie şi o trase spre el. Cristiano Montenero se ridică de pe scaun, se apropie de Ariella şi o invită la dans. Făcură o piruetă elegantă, apoi se avântară într-un tangou pasional.

Sandro privi întrebător spre soţia sa.

– Dansăm?

Bărbaţii mutară masa înspre perete, ca să facă loc pentru toate perechile.

– Şi noi? întrebă Giuseppe, privind stânjenit spre partenerul său.

– Descurcă-te, îi răspunse sec Rizio.

Apoi se ridică şi o prinse de mână pe fiica lui Pucci, Tina, care parcă nici nu aştepta altceva.

Până la urmă, înghiontindu-se şi călcându-se pe picioare, dansară cu toţii.

A fost prima duminică plină de râsete după o lungă perioadă de suferinţă şi căzură cu toţii de acord că a fost cea mai frumoasă cale pentru a pomeni memoria Ernestinei şi a lui Renato.

5

Liliana îşi reluă propria investigaţie la Collenit, după acuzaţia pe care o aruncaseră cei doi muncitori prinşi la furat de materiale: „În compania asta, *dottoressa*, interesul

poartă fesul. Șefii iau șpaga cea grasă, iar nouă, pălmașilor, ne revin doar firimiturile..."

Răscolise filă cu filă în dosarele de arhivă ale depozitului și prin cele al Departamentului Achiziții. Făcuse și câteva fotocopii pe care seara le studia acasă.

– Asta mai lipsea! protestă, într-o seară, Sandro. Să-ți iei de lucru acasă!...

Se văzu nevoită să-i povestească totul.

– De ce te bagi unde nu-ți fierbe oala?! îi reproșă, apoi, bărbatul. Clătină din cap, resemnat și zise: Anii trec, unul după altul, și tu rămâi aceeași adolescentă idealistă care vrea să schimbe lumea. Riști să intri într-un bucluc uriaș și să ai parte de mari necazuri. Pe urmă, de unde știi tu că hoții n-au mințit?

– Spuneau adevărul, răspunse ea. Sunt sigură de asta. Iar eu am datoria să scot adevărul la lumină.

– Și pe urmă? se încruntă Sandro. Vreau să zic, dacă descoperi că șefii sunt, într-adevăr, corupți, ce vei face? Te vei duce în biroul lor și le vei spune că sunt urâți și răi? Îi vei denunța? Fă-mă să înțeleg...

– Asta nu știu, răspunse ea cu un aer gânditor.

– După părerea mea, te-ai apucat să scormonești într-un mare rahat. După care, repet întrebarea: Ce vei face?

– Nu sunt deloc naivă, comentă Liliana, și știu bine că șpaga face parte din sistem. Dar, din moment ce am de-a face cu o acuzație gravă, trebuie să continui ancheta.

– Dar tu nu ești nici judecător, nici polițist, ca să ai dreptul ăsta. În plus, te întreb: ai găsit vreun indiciu în toată maculatura asta pe care o studiezi acasă, ignorându-ți familia?

– Nu, n-am găsit nimic, deocamdată, recunoscu ea. Apoi, chipul i se lumină brusc: Oh, Doamne, ai dreptate, Sandro! N-o să elimin tocmai eu jocurile murdare care fac parte dintotdeauna din sistem. Și, te rog, nu-mi mai reproșa că-mi neglijez familia, știi bine că mă supăr...

Bărbatul o mângâie duios pe păr și zâmbi.

– N-o să-ți mai reproșez, îi promise, fiindcă știu cât de mult te zbați să ai grijă de Stefano și de mine.

Câteva minute mai târziu, Liliana stătea abătută într-un fotoliu, gândindu-se la tatăl său. *Dacă ar fi fost aici, i-aș fi povestit totul, iar el mi-ar fi arătat cu precizie ce drum trebuie să urmez,* își zise, stăpânită de confuzie. Așteptă până când Sandro se duse în dormitor și formă numărul directorului general de la Roma. Era aproape zece seara și era sigură că îl găsește acasă. Simțea că trebuie să-i povestească totul, ca să poată avea o noapte liniștită.

Bărbatul o ascultă răbdător, apoi îi zise:

– Calmați-vă, *avvocatessa,* mă voi ocupa personal de istoria asta și vă asigur că cine a greșit va plăti scump.

Cei din direcțiunea filialei din Varese nu se arătaseră niciodată prea entuziaști de prezența ei. Nu se puteau obișnui nicicum cu ideea că trebuiau să trateze de la egal la egal cu o femeie. În zilele care urmară însă, lipsa lor de entuziasm se transformă într-o ostilitate fățișă. Niciunul nu-i vorbea, îi răspundeau la salut în fugă și evitau să dea ochii cu ea. Într-o dimineață, intrând în birou, auzi țârâitul insistent al telefonului direct.

– Felicitări! auzi în receptor o voce pe care o recunoscu imediat.

Era Bruno D'Azaro.

– Felicitări? se miră ea, pe un ton defensiv. Pentru ce?

– Nu ţi-au comunicat încă? o întrebă celălalt.

– Nu mă ţine pe jăratic, îl repezi Liliana. Şi, mai ales, n-o mai face atâta pe interesantul, Domnul Ştie-Tot.

– Cred că ai făcut ceva cu totul ieşit din comun, pentru că eşti prima femeie care ocupă funcţia de director de personal la filiala din via Paleocapa, o anunţă Bruno. Ăsta da, succes!

Liliana rămase fără grai şi trecură câteva secunde bune până când bătăile inimii îi reveniră la normal.

– Eşti sigur? întrebă ea cu glas pierit.

– Informaţia mi-a parvenit acum zece minute, confirmă el. Apoi o întrebă, pe un ton mirat: Totuşi, e posibil ca ei să nu-ţi fi spus nimic până acum?

– *Promoveatur ut amoveatur*[1], murmură Liliana.

– Poftim?!

– Ziceam că nu mă mai vor aici. Am devenit incomodă.

Era evident: cei de la centru hotărâseră s-o ţină departe de filiala din Varese şi, ca să nu dea ocazia unor suspiciuni sau declaraţii care ar fi putut duce la un scandal mediatic, îi oferiseră pe o tavă de argint o funcţie de mare prestigiu.

În loc să se bucure, Liliana se simţea ca şi cum o armă ar fi fost aţintită înspre ea.

Nu puse bine receptorul în furcă şi telefonul sună din nou. Era însuşi directorul general, care îi comunică, protocolar, că fusese promovată.

– Meritaţi cu vârf şi îndesat, *avvocatessa*, preciză omul. V-aţi făcut din plin datoria la Varese, iar acum cred că sunteţi pregătită pentru marele salt.

[1] „Să fie promovat ca să poată fi înlăturat" (lat.) (n. tr.).

Telefonul contină să sune toată dimineața. Se înghesuiau s-o felicite până și consilierii comunali, asesorii de provincie și politicieni de toate culorile. Vestea se răspândise cu viteza luminii și toți voiau să-i ureze succes, mai ales că acum era vorba de o funcție cu încărcătură politică. În schimb, Liliana nu părea deloc mulțumită. Pricepuse că, de fapt, cei de la Collenit îi transmiteau un mesaj clar: „Te-am promovat. De aici încolo, stai în banca ta și bucură-te în tihnă de onoarea pe care ți-am acordat-o. Restul, e treaba noastră."

Se întoarse acasă mai devreme. Îl găsi pe Stefano încercând să rezolve o problemă la matematică. Nu reușea cu niciun chip să-i găsească rezolvarea.

Maddalena, care acum devenise pentru Stefano a doua bunică, îi zise:

– Dacă tot ai venit, eu m-aș duce acasă. Soțul tău a sunat adineauri și a zis că diseară ajunge târziu. Problema de matematică a lui Stefano e peste puterile mele, așa că te rog să-mi ierți ignoranța. Ne vedem mâine. Când ajunse în pragul ușii, Maddalena se întoarse spre ea și o întrebă: S-a întâmplat ceva? Nu pari în apele tale.

– Nu s-a întâmplat nimic special, răspunse Liliana, încercând să zâmbească.

– Ești leit maică-ta, bombăni femeia. Nu te mulțumește nimic, niciodată.

Și ieși, trăgând ușa după ea.

Liliana îl ajută pe Stefano la lecții, apoi pregăti cina și, la masă, începu să-l întrebe cum își petrecuse ziua la școală.

– Știi ceva? se împotrivi băiatul. Tu ești cea care pune întotdeauna întrebările. De data asta, vreau să te interoghez eu.

– Facă-se voia ta, zâmbi Liliana. Ce vrei să știi?

– De ce ești atât de nervoasă, de exemplu.

– Se vede?

– Ai fărâmițat toate grisinele din pachet pe fața de masă și nu ai mâncat nicio bucățică, observă Stefano.

– Ei, bine, da! Sunt nervoasă, recunoscu ea, aprinzându-și o țigară. Vrei să știi de ce? Pentru că m-au promovat și mă voi muta din nou cu serviciul la Milano.

– Dar asta este o veste minunată, *mammina*, sări în sus de bucurie băiatul. Apoi adăugă grăbit: Asta înseamnă că de acum încolo vei veni chiar tu la școală, la ședințele cu părinții, și n-o s-o mai trimiți pe Maddalena, nu-i așa? Unii profesori au ajuns să creadă că, de fapt, tu nu exiști, că ești doar o închipuire.

Stefano nu pierdea niciodată ocazia s-o facă să se simtă vinovată. De data asta însă, hotărî să nu accepte provocarea lui.

– Da, de azi încolo mă vor cunoaște și își vor da seama că nu sunt o fantasmă, îi zise. Acum însă, ne uităm la telejurnal și, pe urmă, fuga la culcare.

Pe canapea, în fața televizorului, Stefano se lipi de ea și n-o mai slăbi din strânsoare, până când îl auzi pe Sandro intrând în casă. Țâșni în întâmpinarea lui, strigând:

– Mama a fost promovată și se întoarce să lucreze la Milano! Apoi se opri în fața tatălui său și-i spuse cu voce joasă: Cu toate astea, vezi că e nervoasă. Doar o cunoști...

– Da, o cunosc bine, dar aș vrea să aflu mai multe, comentă Sandro, fixând-o cu privirea pe Liliana.

– Îți povestesc după ce îl culc pe ăsta micu', răspunse ea, cu o expresie îngândurată. Până una-alta, mănâncă. Cina e pe masă, te așteaptă.

După ce Stefano adormi, Liliana ieşi din camera lui în vârful picioarelor. Sandro era în salon, savurându-şi obişnuitul pahar de whisky în faţa televizorului.

– Mi-am amintit de vremurile când te-am cunoscut, începu el. Îţi căutai o slujbă demnă, iar eu m-am oferit să te ajut. M-ai refuzat politicos şi ai făcut totul de una singură. Acum, ai ajuns sus, în vârf, şi asta numai datorită inteligenţei tale. Ai făcut un drum lung, *ragazzina*...

– Cu toate astea, nu sunt mulţumită. Asta vrei să zici? replică ea.

– Asta face parte din scenariu, zâmbi el.

– Nu mi-ar fi oferit postul din via Paleocapa dacă nu se temeau de mine, îi explică Liliana. Or, eu vreau să fiu iubită de oameni, nu temută...

– Atunci, poţi refuza postul.

– Ce, am înnebunit? exclamă femeia. Mi l-am dorit dintotdeauna. Numai că... acum nu mi se pare suficient.

– Avea dreptate taică-tu, îi zise, pe un ton molcom. Eşti insuportabilă. Ce altceva îţi mai doreşti, acum?

Liliana făcu o grimasă caraghioasă, implorând milă.

– Nu te supăra, Sandro, îi zise. Ştii că ţie îţi spun tot ce am pe suflet. Visul meu e să realizez un proiect la care ţin foarte mult şi la care lucrez de câteva luni bune. Vreau să dau o faţă nouă companiei Collenit, să-i modernizez structura învechită şi anchilozată. Vreau să mă ocup mai mult de drepturile femeilor, care sunt negate în continuare. Dacă tot au ales o femeie pentru o funcţie atât de importantă, atunci eu le voi învăţa pe toate să scoată la lumină uriaşul potenţial care zace în ele şi să creadă în ele însele. Femeile s-au obişnuit să-şi irosească viaţa în spatele cortinei, când, de fapt, pot deveni actriţe principale.

Sandro îi prinse mâinile într-ale lui și, privind-o cu duioșie, o întrebă calm:

– Ce te roade, *ragazzina*? De ce te simți frustrată?

Liliana își trase brusc mâinile, ascunzându-și-le la spate.

– De ce îmi pui o asemenea întrebare? îl cercetă ea, dând semne de șovăială.

– Dacă nu ar exista acolo, înăuntru, ceva care să te roadă, n-ai fi mereu atât de încordată, o lămuri bărbatul. Abia ai fost promovată, iar tu ai deja în minte un nou proiect. Înseamnă că tot ce ai nu îți ajunge. Așa că repet întrebarea: ce anume vrei? Pentru că e evident că îți lipsește ceva.

Rostise vorbele agale, cu blândețe. Liliana păru dezorientată. Se clătină o clipă pe picioare, apoi se așeză pe canapea și înălță spre Sandro o privire plină de îngrijorare.

– Chiar crezi asta? îl întrebă.

– Multă vreme am crezut că vrei un al doilea copil, care însă n-a mai venit. Mai târziu, am încercat să mă conving pe mine însumi că, de fapt, îți lipsește ceva ce nu vei găsi niciodată în jur, ci numai acolo, înăuntru, în inima și în mintea ta. Ți-ai construit viața ca un frumos joc de puzzle: familie, serviciu, afecțiune, succese. Dar au rămas câteva locuri neocupate în puzzle-ul ăsta. Îți mai lipsesc niște piese ca să fie complet. Ar trebui să te grăbești să le găsești, Liliana.

– Nu... nu te înțeleg, murmură ea.

– N-are importanță. Odată și odată, vei înțelege.

– Am tot ce își poate dori o femeie, spuse Liliana, după o clipă de gândire. Dacă mă gândesc la alte proiecte, o fac pentru că am învățat un lucru: în viață nu

trebuie niciodată să te consideri împlinit și să te culci pe-o ureche.

– Atunci, trăiește-ți viața, Liliana. Și completează-ți puzzle-ul. Acum te rog să mă ierți, dar eu am obosit și mă duc la culcare.

ROMA

1

Liliana urcă scările până la ultimul etaj al somptuosului palat renascentist care se înalţa maiestuos în Piazza Spagna din Roma. Traversă uriaşul palier, delimitat de o balustradă monumentală de marmură, şi se opri în pragul apartamentului. Uşile mari, în două canaturi, erau date în lături, iar ea putu observa în fugă un crâmpei din saloanele de unde se auzea un murmur continuu de voci, întrerupt de clinchetul paharelor. Simţea că e peste măsură de încordată, dar avea o scuză: la recepţiile mondene nu se simţea niciodată în largul său.

Directorul general de la Collenit şi soţia sa, contesa Doralice Marescotti, o invitaseră la petrecerea din ziua aceea, cu gândul de a o prezenta unor oaspeţi importanţi: politicieni, bancheri, industriaşi. Pentru o asemenea ocazie, Giuseppe crease o rochie specială, în voal *georgette* şi mătase roşu-coral. „Ai părul platinat şi pielea fină, de alabastru. Culoarea asta, roşu-coral, îţi va pune în evidenţă

frumuseţea." Liliana nu se considera o femeie frumoasă, iar acum era terorizată la gândul că urma să fie în centrul atenţiei. Mai mult decât orice o irita gândul că vor roi în jurul său personaje ipocrite, care mimau admiraţia profundă, dar care, în realitate, o considerau o biată provincială cu rădăcini proletare. La serviciu, Liliana era foarte sigură pe ea însăşi, aşa că îşi zise: *La urma urmelor, e vorba de o întâlnire de afaceri.* Şi intră.

Fu imediat luată la ochi de un grup de cucoane înţesate de bijuterii masive şi care emanau mirosuri grele de parfumuri scumpe. Cineva spuse, nu suficient de încet ca Liliana să n-o audă:

– A venit „roşioara"...

Simţise sarcasmul din vocea necunoscutei, care făcuse aluzie la simpatiile sale politice.

Amfitrionii se grăbiră s-o întâmpine.

– *Avvocatessa,* vă aşteptam, spuseră în cor directorul general şi nobila sa consoartă.

Doi chelneri costumaţi în uniforme de generali de marină, îi oferiră şampanie şi tartine viu colorate. Contesa insistă să fie chemată, simplu, Doralice şi o prezentă, pe rând, tuturor oaspeţilor, care îi strângeau mâna cu deferenţă şi rosteau cuvinte care de care mai măgulitoare.

Doralice o prezenta fiecăruia în acelaşi fel:

– Avocata Liliana Corti, preşedintele Comisiei de Femei de la Collenit.

Liliana reuşise să ducă la bun sfârşit proiectul la care visa. Obţinuse fonduri guvernamentale şi primise girul companiei Collenit. Paginile ziarelor şi revistelor erau pline de interviurile sale, era o prezenţă obişnuită la televiziune şi devenise un model pentru o întreagă generaţie

de femei. Conducerea societății înțelesese în cele din urmă importanța inițiativei sale și o susținuse.

Era motivul pentru care acum, la recepție, toți invitații roiau în jurul său, oferindu-i și cerându-i favoruri, camuflate în spatele conversațiilor aparent banale.

– Doamna avocat nu vrea să recunoască, chicoti Doralice la un moment dat, dar se bucură de o considerație aparte din partea lui D'Azaro.

Bruno D'Azaro devenise un personaj la modă, nu numai în parlament, dar și în saloanele milaneze și romane. Asocierea numelui său cu cel al celebrului politician însemna un punct de credibilitate în plus.

Altui grup de invitați, Doralice le dezvălui:

– Este sora lui Giuseppe Corti, designerul de la Corti Collection, și a Rosellinei Corti, actrița.

Contesa nu contenea s-o ridice în slăvi, în timp ce Liliana începu să privească nerăbdătoare în jur, căutând o cale de scăpare.

– V-am văzut la televizor. Complimente, *avvocatessa*, își modulară vocile doamnele împodobite cu bijuterii masive.

– Tânără, hotărâtă și seducătoare; ați devenit un exemplu pentru orice femeie din țara asta, o linguși o doamnă care părea că se chinuie de secole întregi să pară mai tânără.

Pe măsură ce pătrundea în interiorul imensului apartament, Liliana auzea din toate părțile frânturi – reale sau inventate – din biografia sa.

I se părea că a nimerit în mijlocul unui coșmar. Zâmbea, mulțumea și făcea reverențe, zâmbea din nou și păși mai departe, întrebându-se când se va termina testul

acela infernal care o făcea să se simtă asemenea unui animal scos la mezat.

Directorul general o însoțea ca o umbră, povestindu-i istoria palatului, enumerându-i numele înalților prelați care locuiseră acolo și ale artiștilor care îi pictaseră zidurile. Liliana îl ascultă încuviințând întruna și străduindu-se să nu-și demaște plictiseala apăsătoare care o încerca. În cele din urmă, bărbatul o conduse pe o terasă uriașă, de unde se vedea tot orașul. Adia o briză răcoroasă și Liliana profită de faptul că directorul o lăsase câteva clipe singură și se așeză, extenuată, pe un scaun tapițat, între doi oleandri înfloriți. Își plecă privirea spre picioarele îmbrăcate în ciorapi fini de mătase. Rana de la picior devenise o cută palidă, abia deslușită.

– Pot să vă ofer un pahar de șampanie? E singurul vin care nu îngrașă.

Era o voce de bărbat, cu un accent tipic lombard. Își înălță leneș privirea. Zări mai întâi o pereche de pantofi englezești, pantalonii închiși la culoare, fără manșetă, apoi sacoul care pica turnat pe un bust amplu și puternic și, în sfârșit, observă chipul tânăr, cu o expresie inocentă, a lui Sergio Branduani, ministrul Muncii.

– *Grazie*, îi răspunse luând paharul pe care i-l întindea bărbatul.

– E ceva timp de când vă urmăresc activitatea, îi mărturisi Branduani. Vă știu povestea și îmi pare foarte bine că v-am întâlnit.

– *Grazie*, repetă Liliana, uitându-se drept în ochii lui cafenii și profunzi.

Apoi se sprijini de parapetul terasei și își plimbă privirea peste întinsul cărămiziu al acoperișurilor orașului,

forțându-se să-și potolească bătăile repezi ale inimii. *Oare ce se întâmplă cu mine?* se întrebă. Apoi, găsi explicația tulburării care o cuprinsese brusc în oboseala și tensiunea acumulate în timpul recepției.

Bărbatul veni lângă ea, rezemându-se și el de parapet. O privea și, preț de o clipă, dispărură acoperișuri, terasă, murmurul invitaților, tot... Liliana simți că sunt doar ei doi, izolați de restul lumii, suspendați între pământ și cer.

– Nu păreți în largul dumneavoastră în casa asta, constată el. Veniți cu mine, vă duc de aici.

Și o prinse de braț.

2

Liliana simți pe braț căldura moale a mâinii lui Sergio Branduani. O conducea pe o scară de piatră lăturalnică, care cobora spre o terasă mai mică. Era evident că omul cunoștea bine drumul.

– Aici e locuința privată a gazdelor, o lămuri el în timp ce traversau cu pași grăbiți câteva camere.

Mai mulți oameni mișunau grăbiți de colo-colo, pregătind tăvi cu tartine și băuturi. Unul dintre ei îi conduse la ascensor. Coborâră în atriumul palatului, apoi ieșiră în piață.

– Liberi! exclamă Sergio.

Liliana, care nu îndrăznise până atunci să scoată vreun cuvânt, îi zise:

– Ajutați-mă să înțeleg. Eu sunt un pic cam confuză.

– Ce vreți să înțelegeți? se miră el.

– Nu pricep de ce m-ați luat de la petrecerea aceea. Ce vor spune când vor vedea că am dispărut?

– Nu vă faceți probleme din pricina asta, Liliana. Sunteți o persoană atât de la modă, încât vor crede că dispariția asta subită e, de fapt, o strategie ca să vă faceți și mai multă publicitate.

O porniră, umăr lângă umăr, pe via Condotti.

– Nu mi-ați răspuns, insistă Liliana, care își recăpătase stăpânirea de sine.

– V-am luat de acolo pentru că nu păreați în apele dumneavoastră, printre toți oamenii aceia, încercă el o explicație. Apoi, după o clipă de tăcere, îi mărturisi: În plus, voiam să vă invit la cină, noi doi, singuri, departe de hărmălaia de acolo.

Erau exact cuvintele pe care Liliana dorise să le audă. Cu toate astea, îl întrebă:

– De ce?

– Vreți să vă dau un răspuns de circumstanță sau trebuie să fiu sincer?

– Amândouă, răspunse ea, surâzându-i.

Negustorii începeau să-și închidă magazinele, iar orașul se transformase într-un furnicar de mașini și scutere. Liliana își lăsase pelerina în casa directorului general, iar acum i se făcuse frig. Sergio observă și își scoase sacoul, punându-i-l pe umeri.

– Răspunsul de circumstanță, spuse el, este că am citit programul Comisiei pe care o prezidați și am fost șocat să aflu că propuneți ca femeile casnice să primească salariu. Răspunsul adevărat este: după ce v-am văzut de câteva ori la televizor și v-am citit interviurile din presă, mi-am dat seama că trebuie neapărat să vă cunosc.

Intrară într-un restaurant. Sergio îi spuse ceva la ureche unui chelner și omul îi conduse într-un separeu intim, cu o singură masă. Liliana îi înapoie sacoul, apoi se așeză pe scaunul din fața lui și îl privi lung, gânditoare. Își spuse că din clipa când îl zărise pe terasă, i se părea că plutește pe nori albi, vaporoși; era o senzație pe care n-o mai încercase până atunci.

– Oh, Doamne! murmură ea. Ce tânăr ești!

Îl tutuise cu naturalețe, privindu-i cu atenție chipul destins, fără riduri. Era obișnuită să vadă cutele adânci de pe fața lui Sandro.

– Nici vorbă! exclamă Sergio. Apoi preciză: Am doar doi ani mai puțin decât tine.

Ospătarul le aduse aperitive, de care abia dacă se atinseră. Sorbiră amândoi, în tăcere, câteva înghițituri de vin alb, sec și rece, privindu-se intens.

– Unde stai? o întrebă el.

– La Hotel d'Inghilterra. E confortabil și liniștit. Pe viitor însă, va trebui să găsesc o soluție mai ieftină pentru societate, având în vedere că, pentru problemele legate de Comisia de Femei, voi fi nevoită să petrec la Roma trei zile pe săptămână.

Sergio îi spuse că locuia într-un palat seniorial din via Frattina, proprietate a familiei sale. Era și el nevoit să-și împartă viața între Roma și Milano, unde preda Dreptul Muncii, la Universitate.

– Ce faci seara? îl întrebă Liliana.

– Lucrez. E singurul lucru pe care știu să-l fac. Când și când îl mai vizitez pe directorul tău general, pentru o partidă de bridge. Altă dată merg la teatru. Apropo, am văzut-o pe sora ta jucând în *Sistina*. E o actriță foarte

bună. Sergio făcu o pauză, apoi spuse: Am citit nu ştiu pe unde că ai o familie numeroasă şi foarte frumoasă.

– Iar eu am citit nu ştiu pe unde că te-ai despărţit de soţie, ripostă sarcastic Liliana.

După ce Sergio achită nota de plată, ieşiră din restaurant, porniră agale de-a lungul străduţelor vechi din centru. Se plimbară multă vreme şi îşi spuseră tot felul de poveşti, de parcă s-ar fi cunoscut dintotdeauna.

Când ajunseră în faţa hotelului, Liliana îi zise:

– Aici trebuie să ne luăm la revedere.

– Îmi pare rău că trebuie să ne despărţim, susură el.

Stăteau faţă în faţă. Atât de aproape, încât îşi puteau simţi răsuflarea. Liliana înţelese că, dacă el ar fi încercat s-o sărute, l-ar fi lăsat şi chiar i-ar fi întors gestul. În schimb, Sergio spuse doar atât:

– Noapte bună.

Şi se îndepărtă.

Când Liliana traversă holul hotelului, recepţionerul alergă după ea şi îi întinse un teanc de mesaje. Nu se uită pe ele. Urcă la primul etaj, intră în cameră, îşi aruncă pantofii din picioare şi se aşeză, pierdută în gânduri, pe marginea patului. Căzuse pradă unei emoţii adolescentine şi, ce i se părea de neînţeles, nu reuşea nicicum să se controleze. *Oare ce s-a ales de femeia aceea sigură pe ea care eram până acum câtea ore?* se întrebă, nedumerită. Se simţea fragilă, lipsită de apărare, iar faptul care o uimea cel mai mult era că nici măcar nu îşi dorea să se împotrivească, ci ar fi vrut să se lase dusă de val, să se abandoneze cu toată fiinţa sa sentimentelor noi pe care le trăia. Se întinse pe pat, stinse veioza, închise ochii şi se lăsă purtată de amintirea proaspătă a lui Sergio.

Pe urmă, adormi. Îl visă: făceau dragoste și aveau o relație perfectă.

Se trezi brusc, buimacă. Telefonul suna insistent. Găsi cu greu receptorul și în cele din urmă răspunse. Era Sandro.

– În seara asta nu mi-ai dat niciun telefon. E totul în regulă?

– Da, sunt bine, răspunse. Cât e ceasul?

– E miezul nopții. Ai o voce somnoroasă. Dormeai?

– Da, șopti, iar în clipa următoare, gândul îi zbură la fiul ei. Întrebă: Ce face Stefano?

– A rămas peste noapte acasă la Pucci, cu verișorii lui, o anunță Sandro. Eu am luat cina în oraș, cu doi prieteni, dar am venit acasă destul de devreme. Povestește-mi cum a fost la petrecere.

– A ieșit bine, cred, răspunse, șovăind.

Uitase de tot de recepția din casa directorului general.

– Nu ești sigură?

– Am fugit de acolo după câteva minute, îi mărturisi.

Apoi tăcură amândoi, preț de câteva secunde. Liliana continuă:

– Nu e lumea noastră, aceea. Și, ca să fiu sinceră, nici nu știu dacă e indicat să petrec atât de mult timp la Roma.

Speră să-l audă pe soțul său spunându-i să se întoarcă repede la Milano. Ar fi fost gata să plece în clipa următoare. În schimb, Sandro îi răspunse:

– Așta, doar tu singură poți hotărî.

Din nou liniște... Într-un târziu, Liliana murmură:

– Noapte bună.

Și închise.

Se ridică din pat, își dezbrăcă rochia de gală în care adormise și intră în baie. Intră sub duș, pe urmă își puse

pe ea cămașa de noapte și se întoarse în cameră. Îi pierise somnul și se hotărî să citească mesajele pe care i le înmânase recepționerul. Nu erau decât chestiuni de serviciu. Avea să se gândească la ele a doua zi. Își aprinse o țigară, deschise fereastra și rămase acolo, admirând cerul înstelat. Apoi se întoarse în pat, sună la recepție, cerând să fie trezită la ora șapte, iar într-un târziu adormi.

A doua zi dimineața, la ora opt, se pregătea să iasă din cameră, când telefonul sună din nou.

– Corti, răspunse ea sec.

– Branduani, replică o voce amuzată. Sergio îi explică, pe același ton: Am căutat mai multe pretexte ca să te pot suna la ora asta, dar, ca să fiu sincer, n-am găsit niciunul. De la recepție mi-au spus că ai cerut să fii trezită la ora șapte. De ce? Ai de lucru astăzi?

– Într-o jumătate de oră trebuie să fiu la birou, îl lămuri Liliana.

– Eu trebuie să fiu peste o oră la minister, spuse celălalt. Apoi o întrebă, șovăielnic: Ne vedem diseară?

– Iau avionul de la ora șapte seara pentru Milano.

Se salutară, promițându-și să se audă din nou în săptămâna următoare.

Ajunse la aeroport în ultimul moment, alergând. Îi dădură locul ei preferat, în primul rând de scaune, la fereastră.

Scaunul de alături, dinspre culoar, era ocupat de un bărbat. Nu-i vedea fața din pricina ziarului pe care și-l apropiase de ochi. Părea cufundat în lectură.

– Scuzați-mă, vreau să trec, îl atenționă Liliana.

Omul lăsă ziarul în jos. Era Sergio. Râdea.

– Era cât pe ce să fac o călătorie fără rost, dacă pierdeai avionul, îi zise.

– O călătorie fără rost? se bâlbâi Liliana, cuprinsă de confuzie.

– Am luat zborul ăsta doar ca să fiu cu tine, îi explică bărbatul. Vom fi împreună doar cincizeci de minute. Mă întorc la Roma cu zborul de ora zece seara.

Liliana se prefăcu ocupată să-şi prindă cât mai bine centura. Deodată, Sergio îi luă mâna, o duse la buze şi i-o sărută uşor, apoi îi şopti la ureche:

– M-am îndrăgostit de tine.

3

La aeroport o aştepta Sandro. Îl văzu de departe. Soţul său îi zâmbea, cu aceeaşi expresie care Lilianei îi dădea un sentiment de siguranţă. Îl îmbrăţişă cu putere şi îndelung, ca şi cum nu l-ar fi văzut săptămâni la rând, deşi nu fusese plecată decât două zile.

– Şi Stefano? îl întrebă.

Băiatul se iţi, râzând, din spatele lui Sandro.

– Surpriză! strigă el.

Liliana îl strânse în braţe şi îl ţinu la pieptul său câteva clipe lungi. Pe obraji îi şiroiau lacrimile.

– E totul în regulă? o întrebă Sandro, seara, în pat.

Ea încuviinţă din cap.

– Nu te-ai plâns deloc de oboseală, ai lăsat telefonul să sune fără să răspunzi, ai fost neobişnuit de tandră cu mine şi cu Stefano şi, ca să fie tot tacâmul, ai mai dat şi apă la şoareci, observă Sandro, apoi adăugă: Nu te caracterizează nimic din toate astea...

– Mă simt foarte bine, cu adevărat îţi spun, replică ea. După o clipă de tăcere, continuă: Doar că mi se pare că am devenit cam ciudată.

Se gândea întruna la Sergio, dar îşi spunea sie însăşi că poate ţine situaţia sub control şi că nimeni nu va putea vreodată s-o despartă de familia sa.

Şi-ar fi dorit să se înalţe pe un nor şi să urmărească de acolo ce urma să se întâmple, fără ca ea să fie, cu adevărat, amestecată. În sânul propriei familii se simţea blindată ca într-un tanc şi nimic n-o putea descumpăni. Colegii săi de la Collenit îi spuneau mereu că se află în fruntea clasamentului celor mai dorite femei din companie. O măgulea să ştie că era admirată de o mulţime de oameni, dar, până mai ieri, era convinsă că îi este de ajuns iubirea soţului ei. Dintr-odată, simţea că perfectul său mecanism al indiferenţei faţă de sentimentele altor bărbaţi începea să scârţâie.

– Mă simt bine, cu adevărat, repetă ea, mai mult pentru sine.

Apoi stinse veioza. Simţi mâna lui Sandro mângâindu-i şoldul. Îi întoarse gestul, mângâindu-l uşor pe piept. Se iubiră pe îndelete, potolit, apoi Sandro o cuprinse în braţe, legănând-o ca pe un copil.

A doua zi, la birou, se cufundă în problemele de serviciu, hotărâtă să nu se mai gândească la altceva. Spre sfârşitul dimineţii, primi telefon de la directorul general.

– Am o veste excelentă, îi zise. Ministrul Muncii va finanţa o parte din proiectul dumneavoastră.

– Şi restul? întrebă ea, gândindu-se că Sergio nu pierduse deloc vremea şi îi oferea o favoare imposibil de refuzat.

– Pentru restul, vom apela și la fondurile noastre proprii, dar până la o limită, o informă bărbatul de la celălalt capăt al firului. Recunosc că acest proiect este un excelent exercițiu de imagine pentru Collenit, dar din punct de vedere economic este absolut neproductiv.

– Mă voi descurca, așa cum am făcut mereu, replică ea sec.

Știa bine că nu avea să găsească printre bărbații din direcțiune susținători pentru un proiect care își propunea să ajute femeile să aibă cariere de succes. Își aminti de recepția ratată de la Roma și se grăbi să adauge:

– Vă mulțumesc pentru invitație și vă cer din nou iertare pentru că am plecat atât de devreme. Eram teribil de obosită.

Spera ca directorul să nu asocieze dispariția ei de la petrecere cu plecarea ministrului Muncii. Păru că bărbatul nu se gândea la așa ceva.

– Soția mea și cu mine dorim să vă aducem cele mai alese mulțumiri pentru cadourile pe care ni le-ați făcut, spuse el. Și adăugă: Le-am apreciat foarte mult.

Înainte de plecarea spre Milano, intrase într-un anticariat și achiziționase un volum despre istoria jocului de golf și o carte din secolul al XVIII-lea: *Historia de l'Urbe.* Apoi le trimisese pe adresa directorului general, însoțite de un bilet în care își cerea scuze pentru că se făcuse nevăzută fără să-și ia rămas bun.

Liliana era convinsă că directorul general o considera principalul dușman din interior. Și asta se întâmpla nu numai pentru faptul că declanșase investigația de la filiala Varese, ci și pentru că o considera protejata lui Bruno D'Azaro, politicianul care devenea din ce în ce

mai influent în sferele puterii. Liliana nu se străduise să elimine echivocul, cu atât mai mult cu cât ştia bine că oamenii sunt dispuşi mai degrabă să accepte o minciună frumoasă, decât un adevăr dur.

După ce termină convorbirea cu directorul general, Liliana formă numărul Ministerului Muncii.

– Sunt Corti, de la Collenit, spuse. Direcţiunea m-a informat că mi s-a aprobat o finanţare pentru Comisia de Femei.

– Vi-l dau imediat pe domnul ministru, îi răspunse amabil funcţionarul.

– Nu e nevoie să-l întrerupeţi, rosti ea grăbit. Vă rog doar să-i spuneţi că îi mulţumesc din toată inima.

Şi trânti receptorul în furcă, de teamă să nu audă vocea lui Sergio. Era la Milano, ferită de primejdii între pereţii biroului şi cei ai casei sale.

Convocă o şedinţă, iar mai târziu primi în audienţă un delegat al muncitorilor. Apoi se răspândi vestea răpirii lui Aldo Moro[1], preşedintele creştin-democraţilor.

Muncitorii de la Collenit opriră lucrul. Liliana avu o întrevedere scurtă cu liderii de sindicat. Primiseră directive clare: era grevă generală.

Se întoarse acasă. Sandro o aştepta deja, iar Stefano apăru şi el după câteva minute. O informă că şi şcolile fuseseră închise.

---

[1] Aldo Moro (1916–1978), importantă figură politică a Italiei, de cinci ori prim-ministru, între 1968 şi 1976. Ales preşedinte al Partidului Democrat-Creştin în 1976, a fost răpit de un comando al Brigăzilor Roşii pe 16 martie 1978 şi asasinat pe 9 mai, acelaşi an. „Cazul Moro" este considerat unul dintre cele mai tragice episoade ale istoriei postbelice (n. tr.).

Petrecură ziua lipiți de televizor, iar seara se duseră acasă la Giuseppe, în via Borgospesso, unde se reunise toată familia. Rosellina telefonă și ea, de la Los Angeles. Vestea răpirii lui Aldo Moro ajunsese și peste Ocean și voia să afle mai multe.

– Când se vor opri, oare, nemernicii ăștia de teroriști? întrebă ea, cu vocea gâtuită.

Plângea, pentru că noua ispravă a Brigăzilor Roșii îi răscolise durerea suferită pentru moartea lui Renato și pentru atentatul asupra Lilianei.

Urmară zile, apoi săptămâni încordate. Liliana își anulă toate întâlnirile de la Roma. Se putea ocupa de Comisie și de la Milano, dar cel mai mult o îngrijora faptul că, o dată în plus, violența luase locul legii.

După un timp, Aldo Moro fu ucis, iar în țară se instaură din nou un climat de teroare.

Veni vara, iar Liliana își reluă drumurile la Roma. Într-una din zile, primi pe neașteptate un telefon de la Rosellina.

– Nu vrei să luăm prânzul în oraș? o întrebă. Doar noi două...

Se întorsese exultând după experiența ei californiană. Filmul în care jucase urma să fie prezentat și la Festivalul de film de la Veneția. Devenise un star și peste Ocean. În timpul filmărilor însă, avusese o istorie sentimentală cu actorul principal. Despre aventura ei aflase și Cristiano Montenero. Omul făcuse o criză de furie, iar Rosellina se afla la Roma cu gând să-l împace.

Cele două surori se întâlniră într-un restaurant din apropierea bazilicii di Massenzio. Șeful de sală le conduse la o masă. La cea de alături se afla Sergio Branduani. Era

în compania unui cunoscut om politic, respectat de toată lumea pentru onestitatea sa.

Când dădu cu ochii de Sergio, Liliana simţi că-i stă inima-n loc. Bărbatul îşi ridică privirea spre ea şi, zărind-o, ochii îi străluciră de bucurie. Apoi se întoarse şi continuă să vorbească în şoaptă cu cel de la masa lui, ignorând-o.

Nu se mai revăzuseră. Bărbatul telefonase de două ori la Milano, dar ea refuzase să vorbească cu el. Se temea de ceea ce ar fi putut urma dacă i-ar fi auzit vocea. Hotărâse că, decât să-şi complice viaţa, preferă un puzzle cu câteva piese lipsă. Apoi, el n-o mai căutase.

– Ce s-a întâmplat? o întrebă Rosellina.

– De ce întrebi?

– Eşti roşie ca un pepene.

– A! făcu ea. E... din cauza căldurii.

Sora ei nu pierdu timpul: începu de îndată să-i relateze despre „imensa durere" de a fi pe picior de război cu „singura, unica iubire" din viaţa sa.

– Ştii, Cristiano e un bărbat de modă veche şi nu poate înţelege, încercă s-o convingă Rosellina. E adevărat şi că l-am înşelat, dar numai un pic. Atâtica: şi îşi apropie degetul mare de cel arătător. Apoi continuă: Cu Jim Cum-l-o-fi-chemând n-a fost decât o simplă distracţie în plictiseala apăsătoare de la Hollywood. Dacă lumea şi-ar vedea de treaba ei şi nu şi-ar băga nasul peste tot, nu se afla nimic, iar eu aş fi continuat să am o relaţie senină, în perfectă dragoste şi armonie, cu Cristiano. Apropo, ştii că m-a ameninţat că mă părăseşte? Oh, Doamne! Fără el, cred că aş îmbătrâni pe dată, în pustiul singurătăţii, iar din mine, cea de astăzi, n-ar mai

rămâne nicio urmă. Rosellina se întrerupse o clipă și o prinse pe Liliana de încheietură, întrebând-o: Ce faci? Mă asculți?

Liliana tresări. Cât timp vorbise sora sa nu îndrăznise să ridice privirea din farfuria cu salată de fructe de mare din fața sa. Se temea că nu va reuși să-și controleze emoțiile, dacă se întâmpla să se uite din nou în ochii lui Sergio.

– Sigur că te ascult, îi răspunse ea Rosellinei. Apoi, o întrebă: Oare nu puteai să alungi altfel plictiseala decât înșelându-l pe Cristiano? Eu cred că nu-i drept să-l faci să sufere pe cel de lângă tine.

Observația asta mi se potrivește mai degrabă mie, își spuse Liliana, gândindu-se la Sandro.

– Nu-i vina mea, insistă Rosellina. E numai și numai din cauza vânătorilor de bârfe. Cristiano nu trebuia să afle. Cine nu știe, nu suferă. Nu crezi?

– Eu cred altceva: că ești aceeași adolescentă năucă dintotdeauna. Oricum, Cristiano te va ierta, pentru că te iubește cu adevărat.

– Zici tu? Să sperăm că așa va fi. Tare aș vrea să înțeleagă faptul că, din când în când, am și eu nevoie de o mică evadare...

– Te comporți ca o creatură găunoasă și, pe deasupra, înfumurată, o atacă Liliana.

– De ce spui lucruri atât de urâte despre mine? se rugă Rosellina. Ce? Tu n-ai avut niciodată vreo aventură? Apoi își dădu seama că pusese o întrebare absurdă și se grăbi să spună: E o supoziție idioată. Uit-o! Am uitat cu cine stau de vorbă; tu ai ochelari de cal și nu vezi altceva decât bărbatul și serviciul tău.

Liliana nu o contrazise, deși știa că lucrurile stau chiar așa. Rosellina, fără să-și dea seama, o provocase. O lăsă să continue.

– Cred că tu nici măcar n-ai visat vreodată la o mare pasiune, una care să te facă să pierzi simțul realității, care se hrănește din dorința pătimașă și îți dă viață. Eu, o astfel de pasiune am trăit-o cu Cristiano. Când și când, încă o mai trăim împreună. În rest, cum am nevoie și de foc, mai aprind câte o flacără și prin altă parte, recunosc. Rosellina făcu o pauză, meditâ câteva clipe, apoi vorbi mai departe: Pasiunea mea e asemenea unui fluviu: trăiește atât timp cât are un izvor. Cristiano e fluviul, iar eu sunt izvorul lui. Nu va putea trăi fără mine, chiar dacă o să-l mai înșel din când în când. Puțintel de tot, atât cât să păcălesc așteptarea venirii focului cel mare.

Un chelner se apropie de masa lor și îi șopti Rosellinei la ureche:

– Vă caută cineva la telefon. Doriți să vorbiți din birou sau vă aduc telefonul la masă?

– Aduceți-l la masă, mulțumesc, ceru ea. Apoi întoarse spre Liliana un zâmbet malițios și îi zise: Știu cine mă caută. E Marco Taddei.

Omul era cel mai important producător de film al momentului.

Chelnerul reveni, aducând telefonul. Rosellina luă receptorul, rosti câteva cuvinte cu glas scăzut, apoi închise. Chipul i se destinse într-o expresie de nespusă fericire. Îi spuse Lilianei:

– Știi, trebuie să plec neîntârziat. Am uitat să-ți spun că am întâlnire cu el. Ne frecventăm de ceva vreme, dar cu multă discreție, pentru că nu vreau să mai aud bârfe

pe seama mea. E în mașină, chiar aici, în fața restaurantului. Îi spusesem că trebuie neapărat să iau masa cu tine, azi. Acum, gata. Trebuie să te las, *sorellina.*

Se ridică de la masă, apoi se aplecă spre sora sa și îi dădu o sărutare de rămas-bun pe obraz. Liliana o strânse de braț.

– Acum cinci minute îți frângeai mâinile de suferință de teamă că te părăsește Cristiano, îi aminti ea, cu o expresie stupefiată.

– Ei, dar tu chiar crezi întotdeauna ce spun eu? îi aruncă Rosellina peste umăr, căci deja se grăbea spre ieșire.

Fu cât pe-aci să se lovească de politicianul care mai devreme se afla la masa lui Sergio. Părăsea și el localul.

Liliana și Sergio rămaseră singuri, fiecare la masa sa. El se ridică și din doi pași fu lângă ea.

– Și acum? o întrebă sorbind-o din ochi.

– Acum suntem singuri, răspunse Liliana zâmbind.

4

Ieșiră din restaurant împreună. Sergio o luă de braț și îi murmură fericit la ureche:

– Vezi? E scris în stele că nu putem fugi unul de celălalt. Apoi adăugă: M-am gândit numai la tine, în tot timpul ăsta.

– Nu vreau să ascult ce spui, îl îndepărtă ea.

– Să știi că nu sunt în căutare de aventuri, o asigură el. Pur și simplu m-am îndrăgostit de tine.

– Taci, te implor, șopti Liliana. Acum mă grăbesc. Trebuie să alerg la birou; am întâlnire cu senatorul Nu-știu-cum, ca să discutăm despre ceva... despre ceva de care nu-mi amintesc. Își duse mâna la frunte și exclamă: Oh, Doamne! Sergio, sunt atât de confuză...

Îl privi descumpănită. El nu rosti niciun cuvânt. Apoi, își puse mâinile pe umerii ei și rosti încet:

– Îți cer doar atât: mai gândește-te! Ești foarte importantă pentru mine și vei continua să fii oricum vor evolua lucrurile între noi de acum înainte.

Își luară rămas-bun, stabilind să vorbească din nou spre seară, ca să iasă împreună la cină.

Când ajunse la birou, secretara îi aduse la cunoștință că întâlnirea cu senatorul fusese amânată.

Profită de ocazie și îl sună pe Sandro. Nu-l mai auzise de o zi întreagă.

– Stefano are febră, gâtul roșu și nu poate înghiți nimic, o informă el.

– Ai chemat medicul?

– Așteptam să văd care e părerea ta, răspunse Sandro. Poate că e de ajuns să ia antibioticele acelea pe care le-a mai luat.

– Sun eu la doctor de aici, îl anunță Liliana. Și apoi iau primul avion spre Milano.

– Nu știu dacă e cazul, observă Sandro.

– Ba da! E cazul, replică ea, pe un ton hotărât.

Avea din nou remușcări, știindu-și soțul singur cu fiul lor bolnav.

De la aeroport îl sună pe Sergio, anunțându-l că nu mai puteau să se vadă seara, la cină.

– Fii liniștită, îi zise el. Sunt sigur că fiul tău se va vindeca repede.

Și nu mai adăugă altceva.

Avionul decolă pe o vreme superbă, zborul fu lin și plăcut, pe cerul cristalin, iar aterizarea la Milano avu loc exact la ora stabilită. Când ajunse acasă, medicul tocmai terminase consultația. Îi diagnosticase o banală amigdalită.

– Ar trebui să-i scoateți amigdalele, o sfătui doctorul, înainte de a pleca. Arată urât de tot și se inflamează din nimica toată.

Liliana se duse în camera lui Stefano ca să stea puțin cu el. Maddalena plecă la farmacie să cumpere antibiotice, iar Sandro anunță că iese și că se întoarce la ora cinei.

Liliana și fiul ei erau singuri.

– Cum te simți? îl întrebă ea, așezându-se pe marginea patului.

– Ca naiba, replică el cu greu; durerea din gât nu-l lăsa să vorbească. Totuși, se străduí să-i mai spună: Astăzi aveam test la matematică și risc să nu-mi încheie media, pentru că am lipsit și luna trecută.

– De ce ai lipsit? îl întrebă ea.

– Chiar nu-ți amintești? făcu Stefano, cu un aer compătimitor. Atunci l-am comemorat pe bunicul.

Liliana uitase cu totul, dar răspunse prompt:

– Nu-mi aminteam că atunci ar fi trebuit să ai test.

– Devii mai ciudată pe zi ce trece, mamă, observă băiatul. Ca să nu mai spun că să vii cu primul avion de la Roma din cauza unei banale amigdalite de-a mea nu e genul tău de comportament.

– Asta-i o minciună, ripostă Liliana. Am fost lângă tine de fiecare dată când erai bolnav. Îți mai amintești crizele acelea groaznice de otită, când erai mic? Te țineam în brațe ore întregi. Sau când îți curgea sânge din nas? Alergam de îndată acasă, să te îngrijesc. Așadar, astăzi n-am făcut altceva decât ceea ce am făcut întotdeauna când a fost vorba de sănătatea ta. Și să nu-mi mai spui tu mie că-s ciudată!...

Maddalena se întoarse acasă, aducând medicamentele, iar Liliana intră în bucătărie și începu să prepare o cremă de vanilie pentru Stefano. Spre seară, febra îi scăzuse mult.

Când Sandro se întoarse de la cabinet, se așezară toți trei în bucătărie, să cineze. Liliana gătise griș cu lapte, piure de cartofi și fructe pasate.

– Ce e cu toate păpicile astea pentru bebeluși? o întrebă contrariat Sandro.

– Stefano nu poate înghiți prea bine, se justifică Liliana.

– Eu, în schimb, n-am probleme cu înghițitul, izbucni bărbatul.

Se ridică de la masă furios și ieși din bucătărie. După ce termină de mâncat, Stefano se duse în camera sa. Liliana intră în salon. Sandro ședea pe canapea și se uita la un meci de tenis. Ea înșfăcă telecomanda, stinse televizorul și îi spuse:

– Hai să vorbim!

– Cu ce începem? o întrebă Sandro răstit, aruncându-i o căutătură severă.

– Cu crizele tale de nervi, comentă ea, pe un ton potolit.

– Și de ce n-am începe cu faptul că eu nu știu nimic despre felul în care îți petreci tu timpul când ești la Roma?

– Pentru că, de fapt, știi totul, îl corectă Liliana. Muncesc întruna. Nimic altceva decât muncă. În orice caz, dacă am ajuns aici, spune-mi ce vrei să știi. Tu pui întrebările... Eu trebuie doar să răspund.

Vorbise pe un ton liniștit, dar ferm. Sandro clătină posomorât din cap, lăsă privirea în pământ și murmură:

– Sunt gelos. Sunt gelos pe soția mea mult prea frumoasă...

Liliana se înfioră de emoție. Privi lung la bărbatul care întotdeauna o iubise, o ajutase și o respectase, care se ținuse deoparte numai pentru ca ea să poată face carieră, care o umplea de daruri și era întotdeauna lângă ea, s-o asculte și s-o sfătuiască.

Se așeză lângă el, îl luă în brațe și îi zise:

– Nu suport să știu că suferi din cauza mea. Tu ești soțul meu, tatăl copilului meu, bărbatul cel mai important din viața mea.

5

Stefano se vindecă repede, iar Liliana ar fi trebuit să se întoarcă la Roma. Se hotărâse însă să-și lase emoțiile să se decanteze. Se simțea vulnerabilă, pentru că Sergio îi plăcea foarte mult și se temea că s-ar putea abandona într-o aventură care i-ar răscoli viața pentru totdeauna. Astfel, se gândi că e mai bine să rămână încă o

săptămână la Milano, sperând că își va recăpăta stăpânirea de sine.

Duminică, toată familia se reuni în casa din corso di Porta Romana, unde acum locuia Rosellina. Cea mai mică dintre frații Corti făcea naveta între Milano și Roma, iar relația sa cu Cristiano era la fel de armonioasă ca și înainte de aventura din America. Giuseppe, cu ajutorul vizionarului Pucci, clădise un adevărat imperiu economic, iar Corti Collection devenise unul dintre coloșii modei italiene.

Pucci și Ariella aveau o viață foarte echilibrată. Ea turna copii pe bandă rulantă, rolul de cloșcă cu pui potrivindu-i-se ca o mănușă. Era foarte mulțumită și de ceea ce ea numea „o bunăstare rușinoasă". Așa cum prezisese Pucci, cumnatul bolognez ajunsese să-i invidieze cu toată ființa sa, în timp ce tatăl Ariellei, funcționarul de căi ferate, repeta oricui voia să-l asculte: „Cine ar fi crezut că ginerele meu e nu numai chipeș, dar și genial?" Când era în preajmă, *signora* Spada îi dădea răspunsul pe loc: „Toți au crezut-o, în afară de un prost ca tine și de un arogant din Bologna, care acum se laudă cu rudele de la Milano de care, la început, nici nu voia să audă..."

Toată familia Corti se afla în jurul mesei mari din salon. Doar Ernestina și Renato lipseau. Pe locurile lor se înghesuia puzderia de nepoți. Părinții și unchii le spuneau uneori: „Bunicii voștri ne-au crescut cu cartofi, paste și scatoalce." Copiii mai mari îi corectau: „Adevărul este că doar bunica era iute la mânie. Bunicul se juca mereu cu noi, râdea întruna și ne fredona cântece anarhiste."

În mijlocul mesei se afla o tavă mare de *lasagne* cu *ragù alla bolognese.* Liliana privi pe rând la Sandro, la

Stefano şi la toată familia aceea numeroasă, alături de care trecuse prin atâtea încercări şi suferinţe. Se gândi că n-ar fi putut renunţa în ruptul capului la ei; erau partea cea mai concretă, mai solidă şi mai fericită din viaţa sa.

După ce terminară de mâncat, Rosellina i se adresă, spunându-i:

– Vino o clipă în camera mea. Vreau să-ţi arăt o rochie rămasă de la mama.

Înţelese că acela nu era decât un pretext. De altfel, când rămaseră singure, Rosellina îi zise:

– La Roma, mi-au ajuns la urechi bârfe despre tine. Ştii şi tu câte se spun în oraşul ăla... Se spune că ai fugit de la o petrecere împreună cu ministrul Branduani, care, să vezi coincidenţă, e un bărbat tare chipeş şi foarte curtat.

Liliana se întinse pe pat, încrucişându-şi mâinile sub ceafă. O întrebă, mimând dezinteresul:

– Cine ţi-a spus una ca asta?

– Nu-ţi face griji, e o persoană puţin credibilă, drept pentru care nimeni nu i-a dat crezare, o asigură Rosellina. În plus, toată lumea ştie că Branduani e un lup solitar şi că tu eşti o femeie de carieră incapabilă de frivolităţi ieftine. Aşadar, o întrebă ea, e adevărat sau nu?

Liliana zise râzând:

– Ştii, e o adevărată ironie a sorţii să fiu interogată tocmai de tine într-o asemenea chestiune.

– Da, rolurile s-au inversat, iar acum tu eşti sub anchetă, răspunse sora sa, amuzată. Apoi insistă: Deci? E adevărat?

– E adevărat doar că am plecat împreună de la o petrecere peste măsură de plictisitoare, o informă Liliana. Apoi, am luat cina împreună. Nimic altceva.

– Păcat! exclamă Rosellina, dezamăgită. Mi-aş fi dorit să termini, în sfârşit, cu rolul ăsta de femeie puternică, impenetrabilă şi să te laşi dusă de valul unei pasiuni nebune. Atunci, surioara ta ar fi fost lângă tine, să-ţi dea sfatul cel mai bun.

– Ai fi tu, într-adevăr, în stare să mă ajuţi? întrebă Liliana, incredulă.

– Sigur că da, răspunse Rosellina. Apoi îşi luă un aer de melodramă şi adăugă: Ţi-aş spune să-ţi asculţi glasul inimii.

– Ştiam eu, făcu soră-sa. Ce altceva mi-ai fi putut spune?!...

Se ridică de pe pat, apoi izbucni într-un hohot de râs, care o molipsi şi pe Rosellina. Totuşi, în timp ce râdea, Lilianei îi scăpă un suspin dureros. De fapt, continua să lupte împotriva dorinţei de a se lăsa purtată pe aripile unei poveşti de iubire cu chipeşul *professor* Branduani.

6

În dimineaţa aceea, secretara se iţi în uşa cabinetului său de mai multe ori, amintindu-i că avea întâlnire cu un jurnalist care se ocupa de pagina economică a unui important cotidian. Liliana nu se simţea în stare să dea interviuri.

– Te rog să mă scuzi faţă de el şi întreabă-l dacă putem lăsa pe altădată, spuse.

– Cunosc bine personajul, îi răspunse, sceptică, secretara. E mai bănuitor ca o căţea care îşi păzeşte puii. Şi

îți amintesc ce m-ai învățat chiar tu: să nu te pui niciodată rău cu presa...

– Atunci, îl invităm la micul dejun.

– Unde să rezerv locurile?

– N-avem timp de ieșit la restaurant, clătină din cap Liliana. Poate vrea fripturi sau mai știu eu ce. Adu ceva aici, în birou: sandvișuri, înghețată, apă minerală și o cafea – din aceea specială, de care știi să faci doar tu.

– Apropo de fripturi, zise secretara înainte de a ieși, îți amintesc că mâine ai întâlnire cu *onorevole* Tardini. Ți-am rezervat un loc la zborul de ora șapte.

Senatorul Tardini era poreclit „fripturistul", pentru că oscila întotdeauna între două partide, care și-l pasau unul altuia, în funcție de conjunctură.

– Contramandează întâlnirea, te rog, îi spuse Liliana secretarei. Deocamdată nu pot merge la Roma.

Motivul pentru care refuza să meargă la Roma era același: avea nevoie de timp și de liniște înainte de a-i putea da un răspuns lui Sergio.

– Aceeași scuză? chicoti secretara. „*Dottoressa* Corti are o problemă personală și deocamdată nu poate pleca din Milano"?

Liliana încuviință din cap și zâmbi, spunându-și că niciodată o scuză nu fusese mai adevărată decât aceasta. Apoi, ceru să fie poftit jurnalistul.

Un timp, tema interviului se învârti în jurul metodelor diverse în care se făceau angajările de personal cu studii superioare în filialele din nordul și din sudul Italiei.

– În nord, răspunse Liliana, preferăm să facem angajări recurgând la interviuri directe cu candidații. Aici, piața muncii absoarbe o bună parte din forța de muncă.

De la Roma în jos, în schimb, pentru un post de inginer sunt și câte o mie de candidați, așa că acolo trebuie, inevitabil, să organizăm concurs.

Apoi făcu o scurtă dizertație pe tema sistemului de recomandări, a nepotismului și a clientelismului.

Gustând tacticos dintr-un sandviș cu somon, jurnalistul observă:

– Declarațiile dumneavoastră nu au deloc o tentă politică.

– Eu sunt doar un întreprinzător și, drept urmare, mă interesează doar două lucruri: profilul companiei și bunăstarea angajaților.

– Sunt două interese care, de obicei, se află în conflict, afirmă omul.

– Eu spun că sunt convergente, dacă patronatul ține seama mereu de interesul fiecărui angajat al său, de la curier până la director general.

– Totuși, Brigăzile Roșii au atentat la viața dumneavoastră, iar pe tatăl dumneavoastră chiar l-au ucis. Ce ați învățat din aceste experiențe dramatice?

– Că regulile se schimbă prin intermediul confruntărilor de idei și nu prin violență. Oare v-ați întrebat vreodată de ce economia noastră stagnează de atât de mult timp? Vă spun eu: pentru că atmosfera de teroare și intimidările nu au ajutat-o în niciun caz să se dezvolte.

– Totuși, dumneavoastră, *dottoressa* Corti, de ce parte a baricadei sunteți?

– Eu sunt de partea muncitorilor, atât timp cât revendicările lor nu aduc daune companiei. La urma urmelor, dacă o societate e constrânsă să-și închidă porțile din

cauză că nu mai aduce profit, patronul poate trăi foarte bine din câștigurile acumulate. În schimb, muncitorii rămân și fără slujbă, și fără bani.

– Într-un fel, e ca și cum ați pune împreună diavolul și aghiazma...

– Mai întâi, că dracul nu e chiar atât de negru cum se spune; pe urmă, aghiazma poate fi, deseori, murdară. Da, le pun împreună. Și tot împreună ar putea ajunge în paradis...

– Nu credeți că exagerați?

– Cu siguranță că da. Dar fiecare dintre noi are propriile vise. Acesta e visul meu.

– În ce relații sunteți cu salariații de la Collenit?

– Întrebați-i pe ei. Vorbiți cu cine vreți dumneavoastră, la ce oră doriți. La Collenit există o transparență maximă în privința gestionării personalului.

Interviul fu publicat a doua zi și declanșă un mare scandal. Un cunoscut comentator politic o atacă pe Liliana în direct, pe un post național, acuzând-o de rasism. „Doamna din Milano ar fi în stare să le ceară și examen de sânge funcționarilor din sud, pe când celor din nord le e de ajuns o privire din partea dumneaei ca să certifice că își cunosc meseria. E o rușine! Și nu numai pentru asta, ci și pentru că numita doamnă e pornită de mult timp să privilegieze femeile în dauna capilor de familie." Câteva ziare influente se năpustiră cu critici dure asupra conducerii de la Collenit, care permitea unei diletante să exercite puteri depline într-o companie unde – în ciuda spuselor ei – conflictul dintre muncitori și direcțiune era bine cunoscut. Președinția companiei, bombardată cu scrisori de protest jignitoare, se distanță

de Liliana. Ea îi telefonă directorului general, care refuză să vorbească cu ea. O lăsară cu toţii singură.

– Astăzi, la cantină, nimeni n-a vrut să se aşeze la masa mea, i se confesă ea, tristă, lui Sandro. Până şi muncitorii mă ocolesc.

– Şi ce-ai fi vrut? îi reproşă bărbatul. Economia e în criză, sunt concedieri masive peste tot şi lumea trăieşte din ajutor social. Balanţa externă a ajuns la un pasiv-record, datoria publică e în continuă creştere, iar tu declari cu seninătate că direcţiunea şi muncitorii trăiesc într-o înţelegere idilică, în timp ce până şi copiii ştiu cum stau lucrurile: ne sufocă economia subterană şi munca la negru. Mă întreb unde ţi-a fost capul, Liliana...

Apoi, pe neaşteptate, într-unul dintre ziarele cele mai autorizate în domeniu din Italia apăru un lung articol pe prima pagină, semnat de *professor* Sergio Branduani. Ministrul lua făţiş apărarea Lilianei Corti. Expert în dreptul muncii, ministrul susţinea cu francheţe că directorul de personal de la Collenit acţionase în conformitate cu cererea de pe piaţa forţei de muncă. Mai scria că Liliana fusese destul de onestă, încât să recunoască acest lucru, în timp ce alte companii preferau să mintă, să recurgă la manipularea opiniei publice şi la munca asistată. Branduani era de părere că, pentru bunul mers al companiilor şi pentru creşterea productivităţii era nevoie de personal supercalificat şi că fiecare societate avea dreptul să aleagă candidaţii cei mai potriviţi intereselor lor. Or, scria el, acest lucru se poate determina numai prin intermediul interviului cu candidaţii, în timp ce concursurile erau adesea trucate. Cu opinia sa competentă şi respectată de toate curentele politice, ministrul lăuda

curajul unei înalte funcţionare care avea forţa de a crede într-un vis.

În aceeaşi zi, Liliana îşi luă inima-n dinţi şi-i telefonă lui Sergio. Când îi auzi vocea, simţi cum o cuprind din nou emoţiile adolescentine.

– *Grazie,* îi spuse.

– Am scris doar ceea ce gândesc, minimaliză el importanţa articolului.

Urmară câteva clipe de tăcere.

– Mi s-a sugerat să-mi iau o vacanţă, îl anunţă ea. Măcar până se mai liniştesc lucrurile...

– Excelentă hotărâre, spuse el. O vacanţă e exact ce-ţi trebuie acum, ca să-ţi regăseşti liniştea. Făcu o pauză, apoi reluă: Nu ne-am mai văzut şi nici nu ne-am mai auzit în ultimul timp, dar, după cum cred că ţi-am demonstrat azi, poţi conta întotdeauna pe mine.

– Ştiu şi îţi mulţumesc, răspunse ea, mişcată.

Când puse receptorul în furcă, avea ochii plini de lacrimi. Recunoscu în sinea sa că, dacă în clipa aceea el ar fi fost lângă ea, i-ar fi căzut în braţe.

Împreună cu Sandro, Stefano şi copiii cei mari ai lui Pucci, Liliana plecă în vacanţă în Elveţia, pe ţărmul lacului Lugano. Se cazară la un hotel confortabil şi discret, cu un teren de golf privat. Copiii urmau să se distreze luând lecţii de golf, Sandro plănuia să se întâlnească cu câţiva colegi elveţieni pentru probleme de serviciu, în timp ce ea nu dorea altceva decât să doarmă şi să mediteze în linişte.

Articolul ministrului Branduani răsturnase spectaculos situaţia în favoarea ei. Directorul general îi telefonase ca să-i ureze „Vacanţă plăcută!"; Bruno D'Azaro îi trimisese un buchet uriaş de flori, cu un bilet: „Am nevoie

de persoane ca tine în partidul meu. Vreau să ne vedem"; secretara o informa zi de zi despre nenumăratele mesaje de solidaritate care soseau pe numele său.

– Cobor în oraş, îi zise Sandro într-una din zile, după ce se ridicară de la masa de prânz.

Ştia că Liliana voia să se întindă pe un şezlong în grădina hotelului şi să citească, în timp ce copiii intenţionau să-şi petreacă după-amiaza la piscină.

– Ne vedem mai târziu, îi răspunse Liliana.

Cu un roman şi un teanc de reviste alături, se întinse la umbra generoasă a unui platan bătrân. Printre frunzele unduind în adierea uşoară a vântului, razele soarelui creau jocuri molcome de lumini şi umbre. De departe se auzeau vocile vesele şi hohotele de râs ale copiilor care săreau de la trambulină în piscina hotelului. Atmosfera calmă şi bâzâitul continuu al insectelor din grădină o adormiră.

Se trezi brusc. Cineva o scutura de umăr. Când deschise ochii, îi văzu pe Stefano şi pe verişorii săi privind-o îngrijoraţi. Tina avea o tăietură profundă la antebraţ. Se rănise în gardul de sârmă ghimpată.

Portarul hotelului îi dădu primul-ajutor, dar Liliana hotărî să meargă în oraş, la un medic.

Un taxi îi duse pe toţi la spitalul cantonal. Medicul o consultă pe Tina, îi făcu o injecţie antitetanos şi spuse că nu e nimic grav. Dar Tina ţinea morţiş să sune la Milano, ca să-i povestească mamei sale ce se întâmplase. Liliana se nelinişti, pentru că nu voia ca Ariella să se alarmeze. Aşa că îi zise nepoate sale:

– Tina, nu vrei să mergi la cinematograf? Rulează *În căutarea arcei pierdute*. Pe urmă, îi poţi telefona mamei diseară, ca de obicei.

Filmul lui Spielberg era, fără îndoială, ispititor, așa că Tina acceptă compromisul.

Îi duse pe copii la cinematograf, le cumpără bilete, apoi le spuse:

– Eu o să dau o raită prin magazine. Vin să vă iau când se termină filmul.

– *Zia*, nu ne lași niște bani de pop-corn? o întrebă Tina, care uitase deja de rană.

Se plimbă pe sub porticurile pieței centrale, care dădea chiar spre lac, admirând mușcatele înflorite de la ferestrele palatelor care găzduiau sedii de bănci și de companii multinaționale. Nu rezistă ispitei de a cumpăra de la magazinul Corti Collection o geantă, creația fratelui său. Costa o avere, la fel ca toate hainele și accesoriile semnate de Giuseppe.

Se întoarse, cu gând să traverseze piața înțesată de mesele barurilor din zonă. Era plin de turiști. Deodată, îl văzu pe Sandro. Era la o masă, lângă o doamnă, trecută de prima tinerețe, dar încă frumoasă și foarte elegantă.

Simți că-i stă inima în loc. *Oare ce-mi coace iubitul meu soț?* se întrebă, îngrozită. În clipa următoare, o recunoscu pe femeia care stătea la masa lui Sandro. Pe vremuri, o văzuse în câteva fotografii.

7

Eleganta doamnă nu era altcineva decât Denise, femeia la care Sandro renunțase cu mulți ani în urmă, după ce o cunoscuse pe ea. Liliana știa că între cei doi

rămăsese o prietenie tihnită, şi nu era deloc geloasă. Ar fi preferat însă ca soţul ei să-i fi spus că voia s-o întâlnească. Încercând să se calmeze, îşi zise că nu are niciun drept să se amestece în viaţa lui Sandro şi nici să îl judece.

Însă nu reuşi să treacă peste întâmplare. Seara, când se aflau cu toţii în restaurantul hotelului, îi anunţă sec:

– Săptămâna viitoare mă întorc la lucru. Şi mă voi duce imediat la Roma.

– Mi se pare o idee excelentă, răspunse Sandro. Apoi, pe un ton scăzut, adăugă: Ştii, astăzi am băut un ceai cu Denise.

– Cine e Denise? se interesă Stefano.

– O veche prietenă, răspunse scurt Sandro.

Liliana primise o lecţie. Îşi dădu seama de asta şi nu făcu niciun comentariu. Mai târziu, când se întinseră în patul din camera lor, îl întrebă:

– Ce mai face Denise?

– Ca întotdeauna, înoată într-un ocean de tristeţe, zise Sandro. Are tot felul de probleme, iar pentru ea e important să aibă cui se plânge. Şi m-a ales pe mine...

– Denise a suferit mult atunci când povestea voastră s-a sfârşit, observă Liliana.

– Ca să fiu sincer, şi eu am suferit puţin, răspunse Sandro. Nu pentru mine, ci pentru ea. Dar n-am avut ce face: tu ai intrat ca un ciclon în inima şi în viaţa mea.

– Şi dacă s-ar întâmpla şi cu mine la fel?

Sandro îşi scoase ochelarii, împături cu grijă ziarul din care citea şi se întoarse spre ea. O privi drept în ochi.

– Ce anume?

– Dacă mi-aş pierde brusc capul pentru un alt bărbat?

Sandro îi mângâie chipul, privind-o duios.

– Poate că nu sunt tocmai bărbatul visurilor tale, zise pe un ton molcom, dar te iubesc la fel ca în ziua în care te-am cunoscut.

Ca întotdeauna, Sandro o lăsa liberă să aleagă, fără să recurgă la şantaje afective sau familiale.

Liliana surâse, apoi îl cuprinse în braţe.

Anii trecură cu repeziciune.

Într-o dimineaţă, Liliana fu trezită de ţârâitul prelung al telefonului. Privi la ceas: ora opt. Nu poate fi decât cineva din familie care nu are somn la ora asta, îşi zise. Se întoarse leneşă pe o parte şi îl înghionti pe Sandro.

– Răspunde tu, te rog, mormăi.

Bărbatul ridică receptorul, ascultă, nu răspunse nimic celui care vorbea, apoi o informă cu un ton absent:

– Te sună de la Palazzo Chigi[1]. Se pare că Rosario Armati vrea să-ţi vorbească.

Liliana luă telefonul, îşi salută interlocutorul, apoi ascultă.

– Nu, deloc, răspunse, dumneavoastră nu deranjaţi niciodată... Da, sunt în concediu cu familia, dar mâine dimineaţă, la ora unsprezece, voi fi negreşit în biroul dumneavoastră... Deşi mă tem că nu sunt persoana cea mai indicată pentru această funcţie...

Într-un târziu, închise şi se întoarse spre soţul său, care o privea întrebător.

– Îţi spune ceva Comisia de paritate a Guvernului? îl întrebă. Apoi preciză: Mi-au propus să fiu membru.

---

[1] Palatul Chigi din Roma este sediul Consiliului de Miniştri al Italiei (n. tr.).

– Trebuie să fii cu ochii în patru, rosti Sandro. Tu nu eşti obişnuită să jonglezi cu instituţiile statului şi cu jocurile care se fac în spatele cortinei.

– Vom vedea cât de repede sunt în stare să învăţ, i-o reteză Liliana.

– Eh! suspină Sandro. Asta înseamnă că plecăm mâine dimineaţă în zori.

A doua zi, la ora unsprezece, Liliana se afla în biroul lui Rosario Armati.

– În chestiunile de paritate, dumneavoastră sunteţi expertă, *avvocatessa*, îi zise ministrul, pe tonul hotărât şi nerăbdător care îl făcuse celebru. Apoi, continuă: În plus, aveţi o mare trecere la femei. Prin urmare, nu mai tot trageţi de timp şi acceptaţi odată.

– Trasul de timp e o componentă a farmecului feminin, îi replică cu voce calmă Liliana. Apoi clipi din ochi şi adăugă: Puteţi să vă notaţi asta în agendă, pentru că o să vă folosească pe viitor.

Omul izbucni într-un hohot sănătos de râs, apoi zise, clătinând din cap:

– Doamne, iartă-mă! Ce se va alege de noi, dacă vom avea de-a face cu o armată de femei ca dumneavoastră?

– Nu vă plâng de milă, răspunse ea. Voi, bărbaţii, aţi învăţat de minune să ne anihilaţi farmecul prin arta intrigilor şi prin capcanele pe care ni le aruncaţi oriîncotro ne-am îndrepta paşii. Dormiţi liniştit, *onorevole!* În ţara asta, femeile vor continua multă vreme de aici încolo să se mulţumească doar cu firimiturile.

Îi răspunsese ministrului cu aceeaşi monedă. În cele din urmă, Liliana acceptă noua funcţie şi Armati o informă că fusese propusă în Comisie de mai multe femei de afaceri.

– Îmi convine asta, zise. Mi-ar fi părut rău să aflu că la mijloc s-ar fi aflat cine știe ce politician de rang înalt.

După întâlnirea de la Palazzo Chigi, se duse la biroul său de la sediul central al Collenit. Acolo află că muncitorii din centralele electrice care lucrau în schimbul de noapte amenințau cu greva generală. Printr-un comunicat, aduseseră la cunoștința patronatului că intenționau să blocheze nu doar activitatea de la Collenit, ci toată industria colaterală, în cazul în care noul contract colectiv de muncă nu urma să se încheie în termenii ceruți de ei.

Liliana își sună secretara de la sediul din via Paleocapa și-i spuse:

– Ajung la Milano spre seară și vreau să particip la întrunirea greviștilor.

8

Înainte de a pleca spre Milano, Liliana ceru o audiență la directorul general al companiei.

– Mă duc să dau piept cu greviștii, îi spuse fără ocolișuri, dar vreau să știu ce mărire de salariu este dispusă societatea să ofere la reînnoirea contractului colectiv.

– Zece la sută, îi comunică directorul.

Ea scutură din cap.

– Ei cer cincisprezece, zise. Zece e mult prea puțin.

– Nu le putem oferi mai mult, insistă bărbatul. Zece e maximum.

– Collenit poate oferi mai mult, se îndârji Liliana. Și să nu-mi spuneți că nu e așa, pentru că eu cunosc pe de

rost toate cifrele, până la ultimul bănuţ. Pe urmă, să nu-mi vindeţi gogoaşa cu capitalul necesar restructurărilor, pentru că e o promisiune pe care o faceţi de ani de zile, dar nu v-aţi ţinut niciodată de ea. Ştiu că asta nu mă priveşte, dar...

– Exact, nu vă priveşte, o întrerupse directorul.

– Restructurarea radicală a instalaţiilor vechi ar însemna o mai mare siguranţă a muncitorilor, continuă ea, netulburată. Apoi, adăugă: În orice caz, eu nu mă duc acolo să mă lupt cu sindicatele numai pentru zece la sută. Ştiu că cincisprezece e într-adevăr prea mult pentru companie. Doisprezece, în schimb, mi se pare rezonabil pentru toată lumea.

– Nici vorbă, ripostă omul. Unsprezece e maximum.

– Atunci, eu zic să vă pregătiţi pentru o grevă care vă va costa mult mai mult, îl avertiză ea.

– *Avvocatessa*, vă amintesc că, dacă le concedem doisprezece la sută muncitorilor din schimbul de noapte, vor veni peste noi şi ceilalţi muncitori, cu cereri similare. Directorul se înfierbântase şi dădea semne de nerăbdare. Zise: Nu vă daţi seama că ar fi un semn de slăbiciune din partea noastră?

– Aceeaşi veşnică problemă, constată Liliana. Patronii şi muncitorii îşi arată pumnii unii altora, ca să arate cine îi are mai puternici. Vă spun din nou: cu zece la sută, conflictul nu se aplanează.

– Contez pe farmecul dumneavoastră, *dottoressa*, rânji omul. Vă pricepeţi mai bine ca oricine să negociaţi cu indivizii ăia.

– „Indivizii ăia" sunt oamenii noştri, *direttore*, ripostă iritată Liliana. Lucrează pentru noi, îşi pun viaţa în pericol

tot pentru noi, din când în când câte unul chiar moare pentru noi. Nu vreau să vă ţin un discurs cu substrat comunist, dar trebuie să înţelegeţi că, dacă noi nu vrem să-i înţelegem, vom fi nevoiţi să facem faţă grevei generale. Consecinţele vor fi dezastruoase şi vor duce la intervenţia guvernului, care ar putea impune o creştere chiar şi mai mare de cincisprezece la sută. Oftă lung şi îl privi cu o expresie epuizată, apoi declară: *Direttore,* negocierile cu muncitorii sunt floare la ureche pe lângă controversele interminabile pe care le am mereu cu dumneavoastră.

– De acord cu doisprezece la sută, răspunse în cele din urmă el, încheind discuţia.

Era convins că, oricum, muncitorii nu aveau să accepte.

Liliana se întoarse la Milano şi de la aeroport trecu mai întâi pe acasă. Voia să-l îmbrăţişeze pe Stefano înainte ca el să plece la Oxford. Urma să facă un curs de două luni la un colegiu de acolo. Sandro şi Liliana hotărâseră să-l însoţească, urmând apoi să petreacă un sejur în Anglia, doar ei doi, ca pe vremuri.

Plecarea era fixată pentru a doua zi, la ora opt dimineaţa, de la aeroportul Malpensa. Îl rugă pe Sandro să se ocupe el de bagaje.

– Acum, fug la Collenit, îi zise din pragul uşii. Trebuie să conduc tratativele cu sindicatele. Sper să termin până la noapte. Dacă, în schimb, lucrurile se lungesc, plecaţi fără mine. O să vin şi eu când termin.

Şi plecă, fără să mai asculte răspunsul lui Sandro.

În sala mare de şedinţe de la Collenit, negocierile băteau pasul pe loc. Reprezentanţii direcţiunii dădeau semne vădite de oboseală, în timp ce muncitorii, obişnuiţi să

muncească noaptea, erau vioi și hotărâți să nu cedeze niciun pas.

– Cum stăm? îl întrebă Liliana pe un coleg, înainte de a pătrunde în sală.

– Ne-am oprit la zece la sută, iar ei nu vor să accepte nici în ruptul capului, o informă omul.

Își luă inima în dinți și intră în sala ticsită de lume. Fu întâmpinată cu aclamații și un ropot de aplauze. Pe chip i se așternu un zâmbet detașat. Era sigură pe ea.

– Am vorbit cu șefii de la Roma, începu ea, și vă spun din capul locului că n-o să vă dea mărirea de salariu pe care o cereți. E exagerată.

Sala vui într-un „Huoo!" asurzitor. Apoi se produse o zarvă infernală. Fiecare își striga păsul, se făceau comentarii despre zgârcenia patronilor, despre patrimoniul greșit gestionat, banii risipiți și operațiunile financiare falimentare. Liliana își dădu seama, o dată în plus, că muncitorii nu erau chiar atât de ignoranți cum credeau cei din direcțiune.

Într-un târziu, unul dintre sindicaliști se ridică și rosti cu o voce groasă, care acoperi vacarmul din sală:

– *Dottoressa* Corti, ați venit aici știind exact cât e dispusă conducerea să ne ofere. Prin urmare, scoateți lozul din pălărie și nu ne mai fierbeți. Care e cifra?

– Doisprezece, răspunse Liliana.

Brusc, se lăsă liniștea. Oamenii se uitară unii la alții, încercând să-și dea seama cât însemna doisprezece la sută. Ea continuă:

– Tradus în bani, procentul înseamnă patru perechi de pantofi noi de familie, rata lunară pentru ipoteca la casă, cinci zile de vacanță la mare etcetera.

Se făcuse târziu, iar Liliana își zise că la ora aceea, directorii de la Milano moțăiau prin birouri, iar cei de la Roma făceau liste cu cei care urmau să-i ia locul. Știa că, la centru, nimeni nu credea că va reuși să-i îmblânzească pe grevișți și că-i va face să accepte o mărire a salariilor cu numai doisprezece la sută.

Se duse în biroul său și îl sună pe directorul general, la Roma.

– S-a rezolvat, îi zise scurt.

– Am scăpat de grevă? se miră el.

Părea de-a dreptul dezamăgit că nu se putea debarasa de „directoarea roșie", cum o numeau toți cei de la Roma.

– Au semnat, îi comunică laconic, apoi închise.

Când se întoarse în sala de festivități, observă că muncitorii scoseseră pe mese sticle de vin roșu, spumant, și sărbătoreau victoria. Liliana ciocni un pahar cu toți.

9

Se cazară la un hotel discret, care avea o stemă din fier smălțuit, cu un profil de vulpe, pe care scria: FOX INN.

Pe aeroport, la Malpensa, avuseseră parte de o surpriză: la poarta de îmbarcare se pomeniseră cu Rosellina. Ducea un geamantan uriaș și era îmbrăcată ca o adolescentă: blugi scămoșați, tricou strâmt, cochet, și o pereche de ochelari uriași de soare, care îi ascundeau chipul nefardat.

– Sunt de-ai voștri, îi anunță ea, cu inconfundabilul ei ciripit.

Stefano se năpusti spre ea şi o îmbrăţişă cu putere.

– Mătuşa mea favorită! exclamă.

– E ceva putred la mijloc, şopti Sandro la urechea Lilianei.

În avion, cele două surori se aşezară alături. Lilianei i se închideau ochii de somn, dar Rosellina avea chef de vorbă şi cerea să fie ascultată.

– *Va bene,* cedă Liliana. Povesteşte-mi totul în şoaptă, la ureche. În felul ăsta o să adorm mai repede.

– Cristiano devine, pe zi ce trece, tot mai pedant, începu Rosellina. Îmbătrâneşte. Îmi zice întruna că are probleme cu colesterolul şi că nu mai poate ţine pasul cu mine. De aceea nici n-a venit cu mine. Iar eu am nevoie de o gură de aer proaspăt. Am de citit câteva scenarii şi trebuie să aleg o piesă în care să joc în stagiunea viitoare. Am hotărât să revin la teatru. Ştii, în cinema se câştigă mai bine, dar mie îmi lipseşte contactul cu publicul... Uită-te la mine, cât de demoralizată sunt! Dar după o lună la Londra, voi fi ca nouă.

– Pe cine vrei să duci de nas? replică, într-un târziu, Liliana.

– Eşti răutăcioasă, ca întotdeauna, bombăni sora sa. Să ştii că nu e nimic între mine şi Tom Hagen – actorul acela de la London Theatre – dacă asta vrei să insinuezi. Făcu o pauză, apoi adăugă, spăşită: Recunosc, nu e nimic, *încă*... Dar ce vrei? E atât de chipeş! Mi l-a prezentat Taddei, la Roma. Acum, mi-a propus să facem împreună turul Scoţiei. N-am fost niciodată acolo, dar am auzit că e o regiune cu peisaje încântătoare. Până atunci însă, vin cu voi la Oxford. Cristiano mi-a rezervat o cameră la Fox Inn, acolo unde sunteţi cazaţi şi voi. El a

mai stat acolo și mi-a garantat că ne vom simți a-ntâia. Ce spuneam? A, da... Recunosc, voi petrece câtva timp cu Tom. Nu că aș vrea să-l înșel pe Cristiano, pentru că el e bărbatul vieții mele. Mă rog, poate că îl voi înșela un pic, dar puțin, puțin de tot, iar el nici măcar nu-și va da seama. Mă asculți?...

Liliana adormise. Și nu se mai trezi până când nu aterizară pe Aeroportul Heathrow.

Închiriară un automobil și o porniră cu toții spre Oxford. Sandro conducea, Stefano făcea fotografii prin fereastra mașinii, Liliana adormi din nou, iar Rosellina nu se mai oprea din vorbit, chiar dacă nu era nimeni care s-o asculte.

Aceea fu o vacanță de neuitat pentru Liliana și Sandro. Stefano le telefona la hotel în fiecare seară, informându-i despre noutățile de la colegiu, iar ziua și-o petreceau, doar ei doi, plimbându-se mână în mână pe străduțele înguste din orășelele din împrejurimi, făcând drumeții la țară, cumpărând tot felul de fleacuri și luând masa în restaurante tradiționale.

Când reveniră în Italia, Liliana fu convocată la Roma, la directorul general. Nu mai vorbise cu el din noaptea în care negociase cu greviștii noul contract colectiv de muncă.

Se întâlniră într-un restaurant.

– Conducerea companiei a hotărât să trimitem pe cineva la Bruxelles, la Comunitatea Europeană, îi aduse la cunoștință directorul. Apoi adăugă: Acolo e nevoie de cineva care să ne reprezinte așa cum se cuvine.

– Și de ce îmi spuneți asta tocmai mie? se prefăcu mirată Liliana, deși intuia care va fi urmarea.

– Pentru că eu m-am gândit la dumneavoastră, *avvocatessa*, recunoscu bărbatul. Cunoaşteţi mai bine decât oricine care sunt problemele şi, mai ales, interesele companiei noastre, vorbiţi cursiv engleza şi franceza şi aţi dat dovadă de nenumărate ori că sunteţi în stare să-l îmblânziţi chiar şi pe diavolul în persoană.

Era cât se poate de clar ce i se pregătea: intenţionau s-o ţină cât mai departe de Collenit.

– De ce aş accepta o asemenea propunere? întrebă ea, mimând dezinteresul.

– E o funcţie care vă convine şi din punct de vedere profesional, dar şi economic, răspunse omul, muşcând, absent, dintr-o grisină.

– În realitate, îmi oferiţi postul ăsta pentru că vreţi pe altcineva în funcţia de director de personal, nu-i aşa? îl atacă Liliana.

– *Avvocatessa*, exageraţi cu deducţiile astea inutile! se arătă iritat directorul. Ştiu că sunteţi recunoscută pentru francheţea dumneavoastră, dar aflaţi că răbdarea mea are o limită.

– Foarte bine, atunci, replică ea, fără să se arate intimidată. Accept funcţia, dar cu o condiţie: să fie cumulată cu celelalte două – cea de director de personal şi cea de la Comisia pentru femei.

De obicei, micul restaurant era frecventat de oameni politici şi de afaceri. Toţi clienţii de la acea oră o remarcaseră pe Liliana, iar câţiva dintre ei, aşezaţi la mesele din apropiere, încercau în zadar să tragă cu urechea la discuţia celor doi şefi de la Collenit.

Deodată, Liliana simţi o mână pe umăr. Se întoarse şi dădu cu ochii de Bruno D'Azaro. Omul întrebă amuzat:

– La masa asta se pune cumva la cale un complot?

– La fel ca toată lumea care vine pe aici, replică ea, sarcastic.

Directorul se ridică și îi strânse mâna parlamentarului. Apoi D'Azaro se aplecă spre ea și o sărută pe păr.

– Comportați-vă așa cum trebuie cu domnița asta, i se adresă el directorului general. Valorează mai mult decât greutatea ei în aur. Apoi dădu să se îndepărteze, dar se răzgândi și se întoarse spre Liliana, șoptindu-i la ureche: Mă retrag din politică. Ai să citești mâine știrea în ziare.

Apoi se îndreptă spre ieșire.

Directorul general nu auzise șușotelile celuilalt. O privi lung pe Liliana, apoi zise, cu o urmă de invidie în glas:

– Așadar, spuneau adevărul cei care vă declarau prietena socialiștilor.

– Sunt doar prietena lui Bruno, dacă vreți, iar amiciția noastră nu are nimic de-a face cu politica, îi explică ea, deși știa că nu va fi crezută.

Seara, când fu nevoită să dea ochii cu Sandro și să-i povestească despre noua ei slujbă, se așteptă să asiste la nouă criză nervoasă din partea lui. Însă reacția soțului său o descumpăni.

– E o veste extraordinară, se bucură Sandro. Voi veni și eu cu tine la Bruxelles. Doar n-o să te las singură într-un oraș străin! La urma urmelor, Stefano e băiat mare și nu mai trebuie să-i port eu de grijă, așa că pot să-ți dedic tot timpul meu liber.

Au urmat câțiva ani de muncă asiduă, dar lipsiți de tensiuni. Sandro renunță la cabinetul său – puțin datorită vârstei, puțin din cauză că în familie era deja cineva care muncea „cât pentru patru". Era mulțumit că îi poate

oferi Lilianei siguranţa şi liniştea care îi dădeau femeii puterea să răzbească pe oricine.

Mai târziu, veni ziua în care fu arestat preşedintele unei instituţii de binefacere milaneze. Era un socialist care încasa comisioane grase din afaceri oneroase desfăşurate sub acoperire politică.

Liliana îi telefonă lui Bruno, pentru că voia să afle mai multe.

După ce îşi dăduse demisia din funcţia de subsecretar de stat şi părăsise partidul, Bruno D'Azaro se ocupa din nou de cabinetul său de avocatură, care devenise printre cele mai importante din oraş.

– Ţine-te tare, pentru că arestarea omului acela înseamnă începutul unui scandal imens, în care va fi târât tot sistemul nostru politic şi economic. Vin vremuri foarte grele...

Lucrurile au stat întocmai. Milano fu supranumit „Tangentopoli"[1], iar când Liliana ajungea la Roma, era primită cu ironii de prietenii de acolo. O băteau pe umăr, spunându-i:

– Voi, milanezii, cu toată imaginea voastră de neprihăniţi, o încasaţi aşa cum scrie la carte. Să mai spună cineva că Roma e un oraş de tâlhari!...

Arestările erau la ordinea zilei. Ziarele şi televiziunile nu vorbeau despre altceva. Era ca şi cum s-ar fi ridicat

---

[1] Joc de cuvinte devenit, prin extensie, expresie comună pentru corupţia la nivel înalt – de la *tangente* (it.), comision, cotă-parte, mită; *polis* (gr.), oraş. Investigaţiile declanşate în anul 1992, sub numele de operaţiunea „Cu mâinile curate" au dus la dizolvarea Parlamentului, apoi la desfiinţarea Partidului Democraţia-Creştină şi a Partidului Socialist, consemnând sfîrşitul aşa-numitei Prime Republici (n. tr.).

capacul unui puț plin cu cadavre în descompunere, iar mirosul fetid se împrăștia în toate zările.

La Collenit căzură, pe rând, multe capete, odată cu cele ale multor politicieni de toate orientările. Liliana nu fusese amestecată în niciun fel în afacerile oneroase ale companiei. Cu toate acestea, când îi expiră mandatul de președinte al Comisiei de Femei, acesta nu-i mai fu înnoit.

– Mai bine așa, comentă Sandro. Apoi, încercă s-o consoleze: Anii trec și pentru tine, iar Comisia Europeană și funcția de director de personal la Collenit sunt mai mult decât suficiente.

Totuși, Liliana nu se consolă. Pusese pe picioare și lucrase intens la proiectul de emancipare a femeilor și se temea că un președinte neexperimentat putea duce totul de râpă.

Mai târziu, evenimentele se precipitară. La Collenit veniră un nou președinte al Consiliului de Administrație și un nou administrator delegat, care aveau faima unor tăietori de capete. Pe culoarele sediului din via Paleocapa circula zvonul că toți directorii cu vârsta mai mare de cincizeci de ani urmau să fie concediați. Iar Liliana aparținea, de acum, vechii gărzi.

Într-una din zile se întâlni la Roma, în via Veneto, cu fostul director general. Omul era sub anchetă, asemenea altor membri din puternicul partid din care făcea parte. O invită să bea împreună un aperitiv la barul Excelsior.

– *Cara avvocatessa*, se plânse el, vremurile frumoase au apus. Apoi o avertiză: Să știți că și scaunul dumneavoastră se clatină serios.

Părea că regretă cu adevărat să-i dea o asemenea veste.

– *Direttore,* replică Liliana, încercând să pară sigură pe ea, la Collenit, schimbări la vârf au fost întotdeauna și n-au speriat pe nimeni. Eu mă aflu pe o treaptă mai jos și sunt în siguranță.

– Nu vă faceți iluzii, *avvocatessa,* replică omul. Personajele astea de modă nouă, taie ramurile bătrâne fără să-i intereseze cine sunt sau ce au făcut pentru compania asta. O să vă reteze și pe dumneavoastră. Pentru prima dată de când se cunoșteau, fostul director o privi cu simpatie, apoi zise: De acum, nu mai am nimic de pierdut și pot să vă spun ce gândesc despre dumneavoastră. Adevărul este că ați fost o creatură cum nu se poate mai enervantă și că i-ați pus pe jar pe toți cei din companie. Eu însă v-am admirat mereu pentru verticalitatea morală de care ați dat dovadă. Să știți că a fost a onoare să mă războiesc cu dumneavoastră. Știți ceva? După ce trece furtuna asta, treceți odată pe la noi, să ne vizitați. Soția mea ar fi bucuroasă să vă revadă.

A doua zi, fostul director sfârși în cătușe.

Dar prevestirea lui se adeveri. Într-una din zile, Liliana fu convocată la noul director general.

Era un bărbat uscățiv, cu chip posac și zâmbet respingător. Când o primi, era în cămașă. Sacoul și cravata nu mai erau la modă. Nici măcar n-o invită să ia loc.

– Așadar, *avvocatessa,* când aveți de gând să vă luați rămas-bun de la noi? o întrebă brutal.

Liliana întoarse capul spre ferestrele uriașe care dădeau spre Piazza Venezia, prefăcându-se că admiră luminile multicolore ale orașului. Se apropia Crăciunul și un sunet melodios de fluiere câmpenești pătrundea, tremurat, în încăpere.

De multe ori se gândise să-şi dea demisia.

Sandro îi spusese adesea:

– Avem suficienţi bani să trăim în îndestulare tot restul vieţii. E timpul să cobori din carusel.

– Nici nu mă gândesc, îi răspundea ea.

– Ai face un gest nobil faţă de noii patroni.

– Nici măcar n-ar înţelege că ar fi un gest de onoare. Sunt nişte aroganţi însetaţi de putere. Abia aşteaptă să-mi iau tălpăşiţa. Dar oamenii mei, muncitorii mei, funcţionarele care lucrează cu mine, toţi oamenii ăştia ar suferi...

– În cazul ăsta, cea care va suferi vei fi tu, i-a prezis Sandro.

Avusese, din nou, dreptate.

– De ce ar trebui să-mi iau rămas bun? îl întrebă eă pe noul director general. Munca mea e cât se poate de profitabilă pentru companie – atât în funcţia de la Bruxelles, cât şi ca director de personal. Ştia că pierduse deja partida, dar îşi zise că merită o justificare plauzibilă.

– Aţi făcut tot ce aţi putut pentru compania asta, rosti bărbatul. Acum, a sosit vremea pentru cei tineri. În plus, am fost informat că aţi fost foarte apropiată de socialişti. Făcu o pauză, apoi, cu un rânjet sarcastic, adăugă: Acum, dintr-un accident nefericit, socialiştii au sfârşit după gratii.

– V-au informat greşit, ripostă ea. Mi-am făcut treaba fără niciun ajutor din partea aşa-zişilor mei prieteni socialişti, care, oricum, n-au avut niciodată vreun cuvânt de spus în companie. Îl privi în ochi pe omul din faţa sa şi rosti, pe un ton dispreţuitor: Pe de altă parte, cu tot respectul, dar sunt sigură că şi dumneavoastră aveţi pe cineva, acolo, sus, care vă iubeşte...

Directorul sări în picioare. Rânjetul sarcastic îi pierise şi acum o fulgera cu privirea, ca şi cum ar fi vrut s-o transforme într-o grămăjoară de cenuşă.

– Dacă nu vă faceţi singură bagajele, mă forţaţi să vă concediez, tună el.

Liliana trecuse peste şocul de la început, iar acum îşi recăpătase controlul. Zâmbi cu un aer îngăduitor şi zise:

– Nu mă puteţi concedia, pentru că mie îmi expiră contractul abia peste cinci ani. Însă voi pleca eu, căci oamenii trebuie să înţeleagă când vine vremea să predea armele. Oricum ar sta lucrurile, nu e nevoie să fiţi vulgar, *direttore*. Primiţi sfatul acesta pentru viitor: învăţaţi să aveţi un minim de clasă, nu veţi pierde nimic. E un sfat gratuit. Îi întoarse spatele şi porni spre uşă. Apoi se răzgândi şi veni din nou în faţa lui, zicându-i: Mare păcat că ne despărţim în felul ăsta, pentru că, la urma urmelor, sunteţi un om inteligent. Dacă ne-am fi cunoscut în alte împrejurări, probabil că am fi putut deveni prieteni.

În clipa aceea, se produse un miracol. Bărbatul afişă un zâmbet larg, ocoli biroul, veni în faţa ei şi îi întinse mâna.

– Şi dumneavoastră sunteţi o persoană foarte inteligentă, spuse. Apoi adăugă: Ştiţi ce m-am gândit? Nu vă concediez – adică nu de tot. Vă las postul de la Bruxelles. Aveţi grijă, să faceţi treabă bună acolo! Apoi, încercând să şteargă impresia neplăcută, îi propuse: Dar de ce nu renunţăm la „dumneavoastră"?

– Pentru că eu sunt o doamnă în vârstă, ancorată încă în valorile trecutului, răspunse Liliana. Apoi reveni la subiect: Vă mulţumesc pentru posibilitatea de a continua să lucrez la Comisia Europeană. Apreciez asta din toată inima, credeţi-mă pe cuvânt. Cu toate astea, răspunsul

meu este „nu". Vreau să mă concediați și să-mi oferiți o lichidare substanțială, pentru că am adus mulți bani în firma asta și cred că trebuie să fiu răsplătită pe măsură.

Mai târziu, Liliana se întoarse în biroul său, umplu o cutie de carton cu toate lucrurile sale, luă avionul și se întoarse acasă. Se repezi în brațele lui Sandro și, printre lacrimile curgându-i șiroi pe obraji, îi spuse:

– S-a terminat.

SITO DELLA GUASTALLA

1

Era într-o frumoasă după-amiază de mai, la Milano. Cerul era limpede, soarele cald, învăluitor, în aer plutea parfum de tei. După multe zile ploioase, venise primăvara, cu toată splendoarea ei.

În cabinetul profesorului De Vito ferestrele fuseseră deschise larg, iar jaluzele erau pe jumătate lăsate, potolind strălucirea soarelui de afară.

Liliana era cufundată în fotoliul ei obișnuit, în fața biroului psihiatrului.

– Mi-am trăit toată viața pe fugă, rosti ea, și brusc, de pe o zi pe alta, m-am trezit abandonată, fără nimic de făcut. A fost îngrozitor, *professore.*

– Totuși, a trecut ceva timp de atunci, iar acum îmi păreți de-a dreptul înfloritoare, observă Nelson.

– Credeți? întrebă ea, zâmbind.

– Nu v-am mai văzut atât de întinerită și frumoasă, întări medicul, privind-o lung.

– Aveți dreptate, chiar mă simt bine. Credeți c-o să dureze?

– Eu sunt optimist, iar dumneavoastră trebuie să fiți la fel.

– Să știți că așa e, confirmă Liliana. Abia am împlinit șaizeci și doi de ani. A trebuit să ajung la vârsta asta ca să renunț la viața aceea agitată și să reușesc să privesc cu atenție în jur, să mă bucur de micile plăceri pe care mi le oferă fiecare nouă zi. Să știți că ați făcut o treabă bună.

– Ați făcut totul de una singură. Eu n-am făcut altceva decât să vă ascult.

– Se poate, consimți femeia. Oricum, să știți că n-am uitat în ce stare eram atunci când am venit prima dată la dumneavoastră. A fost dificil și obositor să retrăiesc toate dramele, emoțiile și întâmplările din viața mea, dar până la urmă a meritat. M-ați ajutat cu adevărat să scap de crizele mele de panică și să găsesc liniștea sufletească pe care n-am avut-o niciodată. Liliana rămase pe gânduri câteva clipe, apoi zâmbi cu o umbră de tristețe și zise: V-am povestit de nepoțelele mele – fetele lui Stefano? Atunci când erau mici, mă priveau suspicioase și îmi spuneau „bunica cea nouă", pentru că nu mă vedeau aproape niciodată. Dar de azi încolo, vreau să devin bunica lor „preferată". Vreau să recuperez tot timpul pe care l-am pierdut până acum.

– Mi se pare un plan cât se poate de bun, remarcă doctorul. Apoi o întrebă: Soțul dumneavoastră, în schimb, ce fel de bunic este?

– Fetițele îl numesc „bunicul Bombănilă", și asta cred că spune totul, râse Liliana.

Apoi își aprinse o țigară, în timp ce Nelson își curăță pipa.

– Şi Sergio Branduani? întrebă el deodată. L-aţi mai revăzut?

– Ne-am intersectat o dată, cu ani în urmă, când făceam naveta la Bruxelles. Ne-am întâlnit în aeroport. Era încă un bărbat fermecător. Am băut o cafea împreună. Mi-a mărturisit că, uneori, i se întâmpla să formeze numărul meu de telefon, dar se oprea la ultima cifră. Am vrut să părem amândoi dezinvolţi, vorbind cu detaşare despre întâmplarea noastră ca despre o rătăcire adolescentină. Numai că, înainte de a ne lua rămas-bun, el mi-a spus: „Ai fost foarte înţeleaptă, Liliana. Noi doi nu am fi fost niciodată fericiţi împreună." Ochii îi înotau în lacrimi, iar pe mine m-au trecut fiori de emoţie.

– Într-adevăr, încuviinţă Nelson, aţi dat dovadă de multă înţelepciune. Aţi luat hotărârea cea mai bună.

– Asta o datorez soţului meu şi scenei lui de gelozie din ziua aceea, când a avut Stefano criza de amigdalită, recunoscu Liliana. Apoi, adăugă: Trebuie să recunosc faptul că toată munca mea de la Collenit şi de la Comisia pentru femei dă încă multe roade. Fetele mele mă mai sună şi astăzi, ca să-mi ceară sfatul. Aşadar, n-am semănat în pustiu, iar asta e o mare satisfacţie. Şi muncitorii mei de la Collenit îşi amintesc de mine, iar de Crăciun îmi trimit o mulţime de felicitări. Ştiu cu toţii că am fost mereu de partea lor.

– Proiecte de viitor? se interesă Nelson.

– O croazieră pe Dunăre, cu toată familia: Rosellina şi Cristiano, Giuseppe şi Rizio, Pucci şi Ariella şi, bineînţeles, eu cu soţul meu. Pe copii îi lăsăm acasă. Dumneavoastră, în schimb?

– Eu am cumpărat o casă la Barrows, în Cornwall, o anunţă Nelson. Soţia mea e deja acolo de o lună, ca să

supravegheze lucrările de restaurare. E și mama mea acolo – se ține încă bine, e ca o stâncă. Așadar, asta e: părăsesc Italia și mă duc s-o fac pe pensionarul în singurul loc din lume unde mi-am dorit întotdeauna să trăiesc.

– Și ședințele noastre? se alarmă Liliana.

– *Dottoressa* Corti, dumneavoastră nu mai aveți nevoie de mine.

Rostise adevărul. Liliana știa bine că nu mai avea nevoie de un psihiatru. Trecuseră vremurile când se simțea ca o corabie rătăcind în voia valurilor.

Liliana ieși în soarele cald al după-amiezii. Hotărî să se întoarcă acasă pe jos. Îi plăcea să se plimbe și voia să se bucure de ziua aceea frumoasă. Se opri în fața unui magazin și se studie într-o vitrină. Era o femeie încă frumoasă, iar taiorul gri-perlat de la Corti Collection se armoniza perfect cu chipul său. Îi telefonă surorii sale și îi zise:

– Mă duc eu să le iau pe fete de la antrenament. Apoi, le duc la Sant'Ambroeus, să luăm o gustare și să bem câte o ceașcă mare de ciocolată.

Cuprins

Via Mascagni 9
Sito della Guastalla 17
Corso Lodi 22
Corso di Porta Romana 38
Sito della Guastalla 54
Parcurile din Porta Venezia 59
Corso Lodi 66
Sito della Guastalla 109
Corso Lodi 112
Via Leopardi 143
Via Paleocapa 201
Città Studi 288
Barrow, Cornwall 345
Città Studi 350
Varese 404
Roma 438
Sito della Guastalla 489

„– DENISE A SUFERIT MULT atunci când povestea voastră s-a sfârșit, observă Liliana.

– Ca să fiu sincer, și eu am suferit puțin, răspunse Sandro. Nu pentru mine, ci pentru ea. Dar n-am avut ce face: tu ai intrat ca un ciclon în inima și în viața mea.

– Și dacă s-ar întâmpla și cu mine la fel?

Sandro își scoase ochelarii, împături cu grijă ziarul din care citea și se întoarse spre ea. O privi drept în ochi.

– Ce anume?

– Dacă mi-aș pierde brusc capul pentru un alt bărbat?..."

SVEVA CASATI MODIGNANI, *Roșu-coral*

Roșu-coral: o culoare care stârnește pasiuni. Pasiuni asemenea celei care străbate această poveste intensă, dominată de o protagonistă hotărâtă să-și împlinească visele fără să facă nici un compromis. Liliana, cu devotament și multe sacrificii, își consolidează o carieră strălucită, reușind chiar să-și întemeieze o familie frumoasă. Este tentată să se abandoneze în brațele altui bărbat și trăiește pe propria piele ferocitatea celor care visau să schimbe lumea prin focuri de pistol și bombe artizanale. Împletind biografiile personajelor cu evenimentele istorice recente, Sveva Casati Modignani construiește o saga pe o solidă bază narativă, capabilă să emoționeze, să îndemne la reflecție și la visare.

Nemira Damen tango

fm Europa
Un radio de milioane de români

ISBN 978-973-569-933-8

www.nemira.ro